

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
40/A/2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
40/A/2

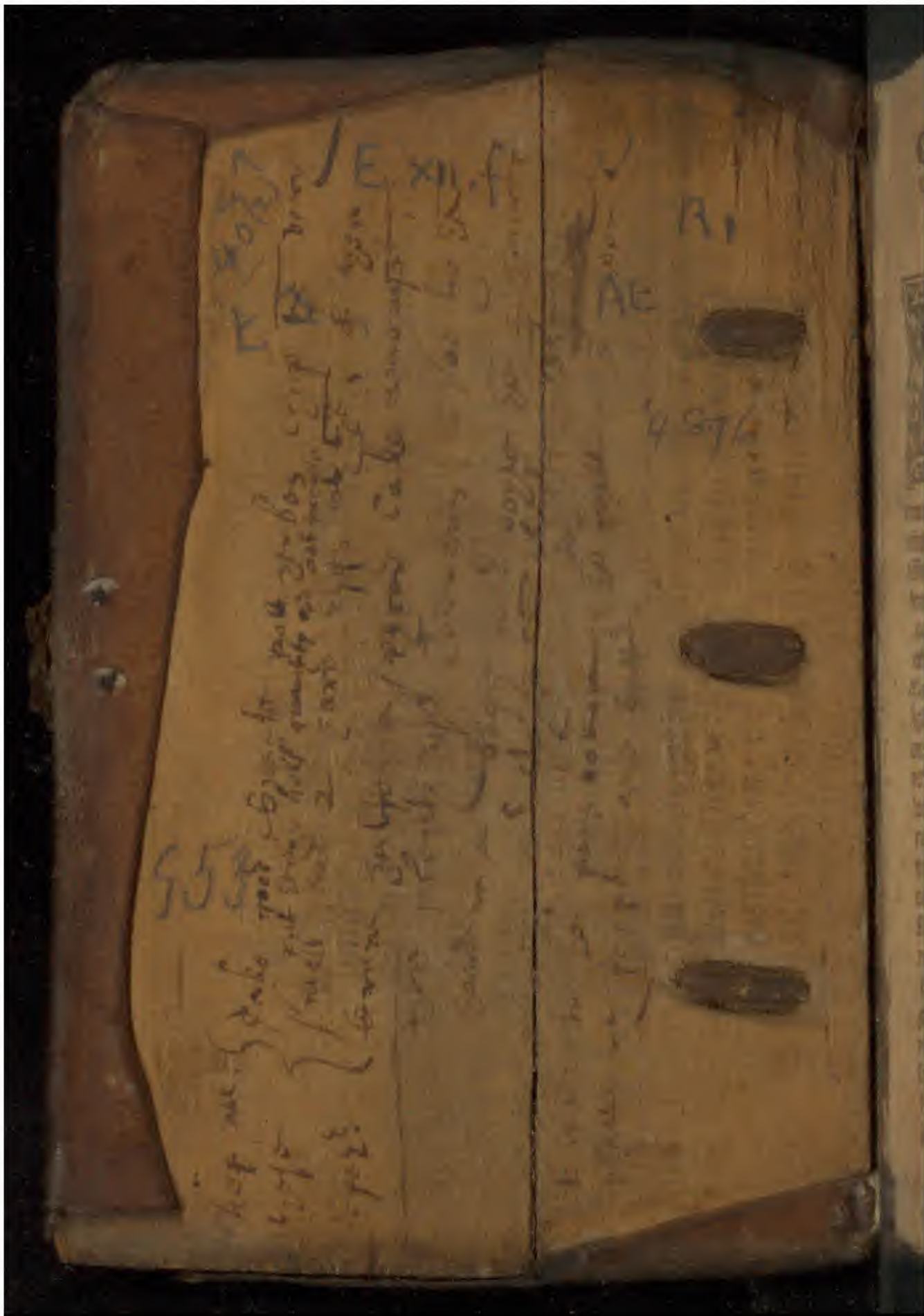

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
40/A/2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
40/A/2

422. B. 16 2767
Earmin de vinarum iudicijs edita ab
excellētissimō domino magistro Egidio cū
commento iusdem feliciter incipiunt.

Iste liber noue institutionis: studio
si compositionis artificio ex auctori
se etijs elicitus est et exortus: in quo
p picalis scientie restant archana: qz
secreta iudicia vinarū continentur:
quem quidem quoniam lectoris ani
mum erigit et extollit: nostrorū amio
c qz iustitie inscriptum. De iudicijs
vinarū et pceptorū editiones in hoc ope metricē descri
buntur. Metrica nāqz oīo succincta breuitate discurrens
diffinitas specificās alligata est certitudini. Ideoqz con
firmat memoriā: et corroborat doctrinam. Prosaica hō
oratio: propria libertate subfugiens conturbat memoriā
et ignoratiē parit confusionem. Unde qui debēt certa ra
tione censerī et exemplo commemorationisqz caractere
figillari potius metricē breuitatis affectant compendi
um: q̄ prosaice plixit is dispendium. Fortasse igitur de
versibz incōpositis e de metri incōgruitate nos arguet
lector: importunus. Sed attendat. qm pphysicalium verbo
rum causa lex est et ratio: qz metricē orationis consortiū
vine designant: vix. enī multo conatu mansuescere vixqz
castigari potuerūt quin metrozū legibus arctarentur.
Ad hoc aut opere fugiant qui planetici sunt et discursor
res alienis fecibus imbuti: et a musandino dogmate res
cedant alieni. Socijs aut nostris domesticē fidei quoz
gratia hoc opus suscepim? huius noue institutiōis offe
rimus. Diuiditur aut iste liber in duas partes: in primā
scz in scdā. In prima igitur pte agit de iudicio vinarū
fm cognitionē colorū z substantiaz. In secunda agit de
iudicijs vinarū fm distinctionē suozū contentoū.

Derivationem nominis vrine ponit.

Dicitur vrina: qm̄ fit in renibus vna
Aut ab vrit̄ greco: qđ demōstratio fert̄
Aut qz qđ t̄agit mordet de siccāt z vrit̄.
Ut de lacte serū se lipid⁹ eliquat humor.

Sic liquor vrine de massa sanguinis erit.

Sanguinis est vrina serum subtile liquamen.

Humor: quos conficit ars regitiua secundi.

Et princeps operis: dñ fit cribzatio rerum.

Dum fit ab impuris pure discretio partis.

Dicit vrina. Expositio. In libro isto auctor ille intēdens doctrinā tradere de vrinis in principio ponit derivationē nois. Vrina ergo s̄m sentētiā illoz triū versū deriuat altera triū derivatione. **P**rima derivatio est illa. Vrina dicit̄ quasi vna renib⁹ qz in renib⁹ formaliter generat̄: q̄uis in epate principii z substātiā assumpserit. Assumit tñ in renib⁹ s̄m vsum. vel qz magis fideliter h̄s significare sup̄ habitudinē renū q̄ alioz mēbroz. Hec ē ergo sententia primi versus. **A**ut ab vrit̄. Scđa derivatio ponit̄ in hoc versu: cui⁹ sentētia hec est: Vrina dicitur ab vrit̄ grece qđ ē demōstratio latine: qz p̄ ip̄as vrinā dispositiōes humani corp̄is demōstrant̄: vt sanitas egritudo et neutralitas: replectiō z inanitiō vel media habitudo z similia. **A**ut qz qđ t̄agit. Hic ponit̄ tertia derivatio vrine: z est talis Vrina dicit̄ ab vzo vris: qz h̄s virtutē vrēdi z desiccādi. Et iō dicit̄ valere cōtra pustulas zc. sicut exp̄sse scriptū ē in cōmēto. **U**t de lacte serū. Hic ponit̄ quandam similitudinē inter serum z vrinam vt de ipsius vrine essentia doctrina clarior habeatur: sc̄z sicut serum de lacte per grossarum partiū expressiōē sequēstratur: ita liquor vrine de massa sanguinea eliquatur. **S**anguinis est vrina. In hoc loco ponit diffinitio

nē vrine: que quidē diffinitio assumpta est ab vrinis isaac
 vrina est collamentū sanguinis 2c. ¶ **C**ōmentū. Renis
 bus vna qm̄ formaliter in renibus generatur 2 discernit:
 licz prius in epate 2 substātiāz 2 colorē accipiat fm̄ habi-
 tū: in renibus tñ assumptū eā fm̄ vsum: vel dicif qz fidelit?
 renū habitudinē denūciat q̄ alioz mēbroz: vñ dicit vrina ab
 vrith grece qd̄ est demōstratio interiorz mēbroz. ¶ **U**n̄ cūz
 certificamur de interioribz: tñc consulimus vrine indicia.
 Et dicitur etiā qz habet virtutē desiccatiuā vñ valet contra
 serpigine 2 cōtra pustulas 2 contra virge vlcerationē: 2 cūz
 felle accipitris collata p pannū maculā delet: porata etiā
 spleneticis cōfert. ¶ **U**t de lacte serū. Hic notat simili-
 tudo fieri inter serū 2 vrinā vt expresse d̄ essentia similitu-
 dinis vrine euidētiori: 2 pleat doctrina: sicut aut serū per
 grossaz partiū expressionē de lacte excolatū: sic vrina de
 massa sanguinis eliquatur. Unde Theophilus quidā hō
 eam similem sero vocauerit. ¶ **S**anguinis est vrina qd̄
 fit vrina sit diffinit i hoc loco: 2 est hec diffinitio q̄ hic assi-
 gnatur bene consonās diffinitioni quam ponit Theophi-
 lus et isaac in libro vrinarum: que talis est. Vrina est co-
 llamentum sanguinis et aliorum humorum ex actionibz
 nature natum. Sed est hic notandum qd̄ nō est reuera se-
 rum: sed quasi serosa substantia cum sanguine eliquata.
 ¶ **H**umorū quos conficit ars regitiua scōi. i. virtus regi-
 tiua. s. scōe digestionis. ¶ **E**t princeps operis dūz fit cri-
 bratio rerum. i. sequestratio que sequestratio fit in epate.
 Flegmatica nāqz materia in primo motu ebullitionis ge-
 nerata ad pulmonē emittitur vt in flegma conuertitur.
 Colerica materia ad cistim fellis transmittitur. Melan-
 colia deriuatur ad splenem. Sanguinea materia in epate
 sinceratur et mundificatur. Aquosa vero substantia: id
 est vrina cum sanguine ad renes deportatur: 2 per poros
 euritides resudat in vesicam.

¶ **P**onit conditiones vrine.

Et iij

Quale: qd aut qd i hoc: qm quoties vbi quando
Eras natura: sexus: labor: ira: metus.
Eura fames: mori: lauacrum. cibus. vinctio: potus.
Debent artificii certa ratione notari.
Si cupis vrine iudex consultus haberi.
Quattuor ex primis cum precipue dominantur.
Debet iudicii potior sententia sumi.
Integritas lapsus vitiū virtus minus aut plus
Et status huius medicus sit ab hoc examine certus.
¶ Expositio brevis Quale quid. Hic ponit conditiones
q requirunt ad verum iudicium vrinae vt manifeste declarat
in commento infra. ¶ Quattuor ex primis. Hic ostendit
quas conditiones medicus debet precipue considerare. Et
dicit q primas quattuor conditiones medicus primo et
principaliter attendere debet. scilicet ad qualitatem: substantiam: quantitatem
et ad cetera: q existis quattuor conditionibus cum sint suba
les vrine sumit melior sententia in iudicando. ¶ Integritas.
Hic ostendit utilitatem q habet ex iudicio vrinae dicens q p
iudicium vrine cognoscit medicus sanitatem hominis. egritudi
nem et neutralitatem: fortitudinem et virtutis et debilitatem: inanitionem
et repletionem et habitudinem: mediocritatem: et hoc est utilitas q
habet ex iudicio vrine. ¶ Commentum Quale. qd. For
mam inscriptionis vel speculationis declarat sibi. In hoc
enim loco declarat et ostendit qui sunt in iudicio vrine.
consideranda. Habenda enim est consideratio coloris
subiectionis et contentorum: Et iste sunt naturales
vel substantiales et intrinsece considerationes que ex
ipsa vrina procedunt. Sunt et alie qdam accidentales vel extrinsece
q ex proprietatibus substantiarum eliciuntur vt ex etate: repletionem et alijs
q sequuntur. ¶ Quale Refert ad qualitatem. i. ad colorem. Quid
Refert ad substantiam. Diuersificat igitur substantia in tenuitatem
et spissitudinem et mediocritatem
Tenuitas in omnimodam tenuitatem: et in mediocritatem

liter pcedit ad aliā extremitatē. ¶ Bis deni. Idest vigi
ti q̄ ergo colores sint determinādū est inferius. ¶ Quos
Idest colores. ¶ Ex subscriptis formis. Idest i his.
¶ Nigrior vrine ꝛc Quartane soluit: In hoc ca. agit de
nigro colore rōe predicta. Nigrior aut color i vrina tria po
test figre aut frigiditatē. s. mortificatē: ꝛ tūc debet esse vri
na nigra cū quadā caligine: circū fusa: ppter naturalis calo
ris extinctionē: ꝛ tūc pcecessit liuid⁹ color: Aut figt adustio
nē cōpletā ꝛ vltimatā ꝛ tūc debet eē lucida sicut cornu lu
cidū nigrū quēadmodū apparet circa facies ethiopū q̄b⁹
ppter adustionē q̄dā luciditas i facie attrahit ex sangui
nis adustione ꝛ vinctuositate ad faciē attracta. Viriditas
etiā pcedēs est signū manifestū q̄ succedēs nigredo fiat
ex adustione sanguinis. Sūt aut niger color i vrina ꝛ ma
xime i febre quartana: si multa fuerit i q̄titate quartane
solutionē: ꝛ melācolici humoris purgationē. Melācolia
ca nāq̄ materia nigra est ꝛ terristris ꝛ sui cōmixione de
nigrat vrinā. Multā ideo dixi: q̄ ex purgamentō multo
debet mltiplicari vrina. Et ideo si pauca appareat sus
pecta est. Vra plana est. ¶ Soluit Idest solui sint
¶ Mortē ptēdit. Idest figt mortificationē ex frigidita
te itēsa liuore pcedēte. ¶ Adurit ꝛ Ad est adustionem
figt pcedēte viridi. ¶ Si niger ad fūdū ꝛc. Alia r̄la de ni
gro colore dat: ꝛ ē accōmodata mulierib⁹ ꝛ nō ad alia
subiecta euagat: Vrina nāq̄ nigra cū nigris sediminib⁹
ifundo apparētib⁹ figt purgatiōes mēstruorum ex eru
ptiōe nigri ꝛ melācolici humoris. Vñ tota vrine facies q̄
dā denigratiōe respigit: s. talis vrina p residētā ispissat
supi⁹ ꝛ attenuat iteri⁹. ¶ Oatrix purgat. Idest purga
ri figt. ¶ Sētina. Idest lacuna. i. receptaculū. Sicut
em̄ ad sentinā nauis discurrūt oēs supfluitates. ita ad
matricē q̄si ad quādā sentinā mulieris corpis deriuant
supfluitates. ¶ In febre ferti. Alia ponit r̄la de nigro
colore. Thia nigra i colore pauca fetida ꝛ vinctuosa. nihil

mali vesica habēte pculdubio mortē significat circūscripto vitio renū ⁊ lūboꝝ. Et ideo dixi q̄ talis pōt appare re ex vitio renū vel lumboꝝ: ⁊ tūc min⁹ erit suspecta. Et hāc regulā elegim⁹ a Theop̄hi. in. c. de fetida. in fine sui operis. Dicit enī ibi. Urina in febre accuta nigra fetida pinguis nibil mali vesica habēte significat mortē. Et sub iungit. Urina odorē habēs grauē significat mortificationem ⁊ putrefactionē. In febre accuta fert mortē. i. significat mortificationē. Nigra ex mortificatione: fetida ex corruptione: pinguis. i. oleagina ex pinguedine ⁊ substā tialis humiditatis vel humidi eliquatione.

¶ De vrina nigra que nigrā habet nubem.
Multa die cretico: quā nigra et pendula nubes.
Largius obfuscatur: sedimēq; natatilis turbatur.
Auribus oppressis turbata pace soporis.
Sanguineū fluxū signat de nare futurum.
Sed si signa necis concurrant siue salutis
Iudicio mortis damnat vel liberat egrum.

¶ Expositio. Multa die. Illic ponit auctor: aliam regulam de vrina nigra. Et non solum intelligit vrina illa que per totum est nigra: sed etiā illa q̄ habet nigrā nubē. Hīc est ergo regula. Quādo cūq; videbis vrinā nigrā vel subnigrā in colore multā in q̄titate cum ipostasi nigra excelsa aut natatili apparēte indie cretica superueniente in febre causone cum vigilis et aurium surditate: tunc scias q̄ crisis futura est per fluxū sanguinis ex naribus ad salutem vel mortem. Ad salutē in concurrentibus bonis signis ad mortē concurrentibus signis malis. Rationes illoꝝ commento ponūtur et preterea hic sufficiant.

¶ Cōmentū. Multa die. Alia ponitur r̄la de vrina nigra vel subnigra per vrinā nigram vel subnigram nō t̄m intelligimus illam solam: que per totus nigra est: s; etiā illam que nigram habet nubem: vel nigrum, vel subnigrū

eneozima ex quo facies vrine denigrat. Est ergo talis regula. Urina nigra vel subnigra multa in q̃titate appa-
rēs ⁊ cū ipostasi nigra ⁊ excelsa ⁊ natatili formam tenens
eneozimatis in die critico supueniēs in febre causone cū
vigilijs ⁊ surditate significat crīsim futurā p fluxū sangui-
nis a narib⁹ ad salutē: si laudabilia signa cōcurrāt. Sed
ad mortē si i laudabilia ¶ Multa die. Per hoc q̃ mul-
ta vrina fuit in die critica significat q̃ natura mouetur in
die crisis deputata ad purgādas materiā: ⁊ fuit fort⁹ ad
purgādas materiā p vrinā ⁊ ideo fuit ml̃ta. q̃ aūt eneozi-
ma fuit pēdens in medio p hoc significat mot⁹ ⁊ disposi-
tio materie. q̃ vero excelsus est eneozi-
ma indicat leuitas eiusdē q̃ aūt nigra significat nimietas feruoris cōuertē-
tis materiā in quandā adustionē. S; adustio non nimis
violēta demōstrat: cū eneozi-
ma est natatile et excelsum.
Itā si eēt violēta ⁊ ultimata adustio humiditatē depasce-
ret ⁊ nihil resolveret: et totā vētositatē psumeret q̃ cono-
sumpta potius fieret ipostasis subsidens quam excelsa.
¶ Nota q̃ vrina ml̃ta turbosa in die septima adueniēs
significat solutionē ⁊c. solutionē breuē. Pauca ṽo signi-
ficat mortē in die septima. In eo q̃ adsunt vigilie ⁊ surdi-
tates supuenerit: demōstrat q̃ materia ignitur: ⁊ accuta
resoluta i fumū ascēdit ad caput ⁊ vigiliaz inquietudines ⁊
audit⁹ impedimētū inducit. Et ip̃a materia cū sit accuta ⁊
penetratiua frāgit venulas nariū ⁊ p eas erūpēs ad flu-
xū sanguinis de narib⁹ puocandū mouēdo ⁊ meat⁹ rese-
rādo laborat. Eadē materia sua fīccitate ⁊ acumine suo
desiccans cerebrū insaniā iuducit. Eadē quoq̃ materia p
poros egrediēs neruos in trāsitu suo plūgit ⁊ mordicat
et rigorē facit pueniēs etiā ad cutē eā molliificat ⁊ sudorē
inducit. Unde est qđ dicit isaac in libro vrinaz. Urine ni-
gre vel subnigre eneozimata habentes excelsa significat
crīsim fieri cū rigore ⁊ sudore. Urina multa et nigra cum
sudore ⁊ vigilijs subueniēte ipostasi nigra ⁊ natatili sano

guineū fluxū significat a narib⁹. Eadē cū laudabilib⁹ si-
gnis morbi solutionē p̄tendit. Unde. Theophil⁹ i libro
vrīn az dicit vr̄ine nigre eneorimata habētes excelsa signi-
ficāt cr̄isim futurā cū rigore ⁊ sudore ⁊ infania ⁊ qñq; flux-
pū sanguinis de narib⁹. Unde est qđ dicit. Apocras in q̄r-
ta particula āphorismo. A causone habito rigore supue-
niēte solutio fit. i. rigor supueniēs soluit, egritudinē. De
vr̄ina nigra dicit Apo. in epidimias: impossibile est sanari
infirmos in quorū vr̄inis dominat̄ nigredo: nisi in quib⁹
vr̄ine exeūt s̄m cr̄isim. Idē i eodē. Si auferatur mēstrua
mulierib⁹ vr̄inis nigris supueniētib⁹ sanant̄. Itē Bal.
sup epidimias Apo. dicit qđ si aliqñ infirm⁹ in principio
morbi facit vr̄inā nigrā cū signis molestis et terribilibus
et tñ sanat̄: si cōtingat eius virtutē esse cōstantē: ⁊ faciles
anhelitū. Itē qñq; in morbi initio vr̄ina nigra venit cum
timore accidentiū ⁊ p̄manet vsq; in diē nonā. Sed postea
veniēte vr̄ina nigra cum ipostasi alba virtute se expediēs
te decoctionem morbi significat et egri. Salutē hoc re-
lucet certū est s̄m Apocratē in libro ampho. i. scđa p̄ticu-
la vbi dicit. Acutoz morboz nō oīno certe p̄noscitiōes
sunt neq; sanitatis neq; mortis. Sed p̄stāter scias vt di-
cit. Bal. qđ significatio nō cōcomitat̄ laudabilis. Si an-
gustia anhelitus et sudor in solo capite: et alienatio men-
tis et ablatio desiderij: tunc scias qđ manifesta ruina na-
ture et corporis egri periclitatio declaratur. Nota qđ di-
cit Theophilus in vr̄inis qđ vr̄ina in se. causone. Si nigrā
nubem habuerit significat transmutari in quarta nam
per nigredinem significat adustionem materie: per nu-
bem ventositas declaratur: et etiā qđ nō sit tanta adustio
quin aliquātulū de humiditate remaneat: que resoluta in
ventositatem: sedimē eleuat in nubem. Materia igit̄ cau-
sonis ex pulsa a vasis ad fontes putrefit in eis et quarta
nam inducit. Littera plana est his expositis.

Cōstēdit cum qua substantia cōueniat niger color.

Ingrua mixture cum spisso federa seruans.

Subtilis coitum refugit nigredo liquoris.

Ut tenuē tolleret q̄ non sibi concolor heret:

Impetrat euentus: casusq; facit violentus.

Non obstrusa parū deductio clausa viarū.

¶ Expositio. Congrua. **¶** In h̄o capitulo demonstrat auctor de nigro colore cū qua substantia pueniat copulari naturaliter. Sententia istoz quicq; versū breuiter talis ē. Niger color naturalr cū spissa substātia cōmiscet. s; cū tenui nūq; cōmiscet. et ratio ē: q̄a vbi ē nigredo ibi est obtebratio et obscuritas: q̄ cōtingit ex pturbatione partiū et ingrossatione. et ideo merito cū grossa substātia sociat s; cū tenui nō q; tenuitus: et igit ex partiū raritate: et nigredo vt dictū ē ex pturbatione partiū rilla sunt: et traria. Et ideo se insimul nō patiuntur. Et hoc intelligendū est: naturaliter qm̄ accidētaliter niger color cum tenui substantia aliquotiens copulatur. Sicut vrina nigra: spissa in substantia per loca opilata transiens est stricta: tunc ratione opilationis loci a sua grossicie spoliatur. Et si res manet tenuis. Et hoc est q̄ auctor intendit. **¶** Cōmentum. Congrua mixtura. **¶** In hoc capitulo demonstrat cui substantie sit coniugalis niger color naturaliter. Et dicit q; cum tenui substantia nigrum colorem impossibile est coniugari. Et hoc idem testatur Isaac in libro vinarum de cuius fonte hanc doctrinā habemus. Ubi nanq; est nigredo ibi tenebrositas et obscuritas debet cōtingere ex pturbatione partiū: ideoq; vbi est tenebrositas: non potest esse tenuitas: que contingit ex partium raritate. Unde est q; nigredo non potest copulari naturaliter cum tenui substantia. ideo dixi naturaliter quia quādoq; recipit copulationem cum tenui substantia ex accidenti sicut ppter enfraim vrine. vt quando vrina naturaliter nigra trāsit per locum vbi est enfraim:

quia in loco opilationis remanet grossicies. Et vrina
a spissa substantia spoliatur: et quādam tenuitatē assumit.
Item vrina nigra significat intentionē sanguis et sue
miditatis naturalis: assumptionē ex intensiōe ignei cal
ris: vel ex intensiōe calidi naturalis: vel ex cōgelatione
ex frigiditate nimia vel propter humores melancolicos
sive crassos: quibus oibus vrine substantia inspissatur.
Ex intensiōe sanguis propter nimiam ebullitionē: et
cōgelatione propter nimiam frigiditatē. et purgatiōe mat
rie melancolicę sive crassę propter substantię terrestritatem
cōmixtam cū vrina. Et ideo non potest coniungi niger
color cum tenui substantia.

De liuido colore.

Liuida si fuerit. vel liuor particularis:
Vel totalis erit: per totū liuida membrum.
Aut membri mōstrat humorē mortificari.
Aut sursum liueus varijs accōmoda causis.
Paru⁹ emetriteus medius morbusq; caducus
Aschilites sinochus vene ruptura cararrus.
Strangurie lapsus: matricis passio fluxus:
Oste. pulmonis vitium dolor articularis.
Consumptiua prisis vi⁹ extinctiua caloris.
Sint tibi liuoris cause quas collige signis.

Expositio. Liuida si fuerit. **Superius** auctor beto
nigro colore. hic determinauit de liuido q̄ e
minauit. **Boatio** ad mortificationē et caloris naturalis
extinctionē. Et ideo liuid⁹ color nō differt a nigro nisi
remissionē mortificatiōis. Unde snia illoz duoz versu
breuiter ē hec. Liuid⁹ color. i. plūbēs: aut ē sive totā su
statiā vrine: aut sive partē vtz in supiori pte vrine. Si sive
totā substantiā vrine: tūc aut facit residētā et tūc inferi⁹ in
spissat et superius subtiliat et clarificat tūc scias q̄ talis

urina per totum liuida talē residētia faciēs significat hu-
morū mortificationē. Aut nullā facit residētia: et tūc nō so-
lū significat mortificationē in humorib⁹ esse infixā. s; in
membris radicātā et hoc est qđ intendit. ¶ Aut sursum li-
ueus. Hic determinat de colore liuido apparēte in superio-
ri parte urine dicens. qđ quācūq; apparebit tibi urina in co-
lore liuida in superiori parte urine: significat egritudines
varias et diuersas ut puta parū emittit et mediū et epi-
lepsiā et alias: sicut in cōmento declarat. ¶ Cōmētū.
Liuida si fuerit. ¶ Post nigrū colōrē agit auctor de li-
uido colore q; significat pparationē et inchoationē et inul-
timationē mortificatiōis et nō differt a nigro nisi in remis-
sione malicie. Liuidus aut color in urina ali⁹ est totalis
qui totam occupat urinā. Alius est particularis qui partē
superiorem tantum inficit. Totalis liuiditas aut signi-
ficat mortificationem humoris et non membri aut si-
gnificat mortificationē humoris. Si igit significat mor-
tificationē humoris et nō membri: tunc urina debet per re-
sidentie inspissari et liuiditatem retinere: superius aut cla-
rificari et ab infectione humoris recedere. Si humoris et
membris nulla residētia urine vel humoris pōt aboleri. per
qđ significatur mortificationis vitium nō tm̄ in humorib⁹
esse fixū. s; in mēbris esse radicātū hīs cognitis littera
plana ē: aut rursus liue⁹. ¶ Premisit auctor de totali li-
uiditate. Nūc de pticulari subiungit. ¶ Clar⁹ saccōmoda
Idest deputata ad varias et diuersas passiōes. ¶ Par-
uus emittit et. Notādū est qđ pticularis liuiditas ex mul-
tis causis potest prouenire: quia quāq; ex mortifica-
tione caloris naturalis extinctum: sicut in emittit et
vel ex humorū perturbatione sicut est in fluxu ventris: et
tunc urina debet esse pauca: cum quibusdam humoribus
et oblongis resolutionibus: cū quadā essentie impurita-
te: quod habet fieri quia terrestria et aquosa cōmiscētur
sibi vnde liuidus color succedit. Quandoq; vero fit liuidus

B

duo color: ex spirituali passione sicut in pleuresi peripneumonia: empyemate et putrefactione. Patiētibz namq; mēbris spiritalibus mēbra nutritiua. s. stomachus et epar cōpatiuntur eis trāsmittūt ergo spiritū et naturalē calorem ad iuuamentum eorū. Unde spiritu et naturali calore depauperata frigescent. unde ex debilitate caloris et impuritate scēde digestionis: cū transit ei? superfluitas. s. vrina quādā contrahit liuiditatem. Vel aliter in pleuresi vel peripneumonia multa ē collectio materiei superflue spiritualia opprimentis: quādoq; etiā naturalis calor inlaniosas humiditatem trāducere contēdit: et aliquid puluerulentū et cōtagiosus de mala materia per venam deriuatur ad epar. et sanguinem inficit et spiritū corrūpit. Unde vrina cū infectione spiritū et sanguinis superius liuescit. Et si querat quare liuescit potius superius q̄ inferius. Respōdēdū est sic. s. q̄ fumositates et vapores cum vrina emissi cum sint corpora aeria leuia superius habēt motū: et vbi magis habitāt ibi ostendūt suā infectionē. Sit quandoq; liuiditas in epilepsia cum quadā plūbeitate in circulo q̄ significat infectionē spiritualiū ex passione animatoz mēbroz in synochō etiā liuescit vrina ppter sanguis corruptionē sanguine enim corrupto multum inficiuntur spiritus liuescit etiam in aschilite propter digestionis secūde corruptelas et humorū impuritatem in ruptura chilis vene et in omni effusione sanguis liuet vrina ppter humorū perturbationē: in stranguria et in catarro et in arthetica non est vrina ex per liuiditatis qd̄ contingit ex spiritū infectione per loca patientia transeūtū et ex humoribz quos contingit perturbari et corrumpi vrine forciūtur maculam liuiditatis. i. recipiunt. Et in passione matricis liuet ppter eandē causam: precipue cum matrix sit lacuna et sentina oīz superfluitatū: et hoc est qd̄ dicit: ¶ Paruus emittriteus Tres sunt species emittritei de quibus alias sufficiēter dicetur. ¶ Morbus caducus. Qui alio nomine apa

pellat epilepsia. ¶ Ascilites Id est tertia species ydro-
 pisis et dicitur ab aschi quod est vter: quia in ea veter re-
 sus resonat in modum vtris semipleni. ¶ Si nothus. Fe-
 bris est continua de putrefacto sanguine intra venas.
 ¶ Vene ruptura: Sicut chilis vel alterius vene. ¶ La-
 tarrus. Fluxus humorum a capite descendenti: ¶ Stran-
 gurie cum sit opilatio vesice vel ex humore collecto vel ex
 postemate. ¶ Matricis passio. Et si patiatur matris ex
 inanitione vel ex aliqua precipitatione vel distentione secundum
 superiorem partem vel ex declinatione super latus dex-
 trum vel sinistrum vel vertebrium. Fluxus scilicet venteris.
 ¶ Coste. quantum ad pleuresim. ¶ Pulmonis. Ex
 vitio pulmonis liuet urina: tribus de causis scilicet ex stil-
 licio: reumatis unde circulus est reumaticus et gra-
 nulofus et dolorem circa spiritualia patitur ex repleti-
 one: et tunc sentitur grauitas et pondus circa spiritua-
 lia et dolor patris sinistre. Patitur etiam ex compres-
 sione a stomacho vel a splene vel matrice vel epate. unde
 aliquid extorquetur a spiritualibus ex sui compressione quod lapsum
 est ad gibbum epatis. et inde per capillares venas ad vesic-
 am et urinam inficit. Et distinguit talis liuiditas per tumo-
 rem membrorum compressionem tumorem facientem. Ex vitio epatis liuet
 urina tribus de causis ex repleti-
 one: ex opilatione. et ex debi-
 litate virtutis. Quando vero liuet ex repleti-
 one tunc distingo
 quod urina spissa est et pondus sentitur in dextro hypocum-
 dro et dolor. Ex opilatione liuet urina et tunc debet esse in-
 tensa tamen mediocriter spissa. unde urina mopos tria si-
 gnificat vel opilationem epatis vel maiores vel minorem
 emittriteum. In rupturave debet esse hec causa: scilicet.
 distinctio circa epas. Ex debilitate liuet urina quando in-
 frigidatur epas et impuri humores et fumi generantur
 vnicolorat: urina sicut in ydropico. Ex vitio in testinorum liuet
 quattuor modis. vel ex fluxu vtris vel ex emoroidibus
 hibricis vel ex illiaca passione vel colica. Quando est ex

B ij

fluxu vētris tūc fit tribus modis. scilicet ex nimia ex continua hu-
 morum discursione icolor ex quibus aliquid corrumpitur ex calore
 naturali. Et ipso quidem corrupto icolor resudat et insis-
 det in collum vesice et inficit urinam. unde liuet quod distinguitur
 quia tunc urina turbilenta est et intesa. Ex sanguine si ma-
 gnus est fluxus. Ex emoroidibus magnifestum est. Ex lub-
 ricis quod continetur sunt in intestinis et inuoluti in flegmate
 quod est eorum materia cum flegmatis corruptio in vesica
 redidat et inficit urinam quod distinguitur ex remissa urina et spis-
 sa et albis. longis resolutionibus ex frigidityte condensente
 illas vel ex colore lubricorum. Et ex illiaca vel collica pas-
 sione liuet urina quod distinguitur ex torsione illarum partium.
 Ex vitio matricis liuet urina tribus de causis: vel ex hu-
 moribus vel ex fluxu mēstruorum vel ex retentione ipsorum.
 Silex humoribus tunc distingue quia urina est spissa et remissa
 et corpuscula sunt liuentia in modum loture amidum et urina
 diffuse. Brauedo circa partes illas sentitur. Ex fluxu men-
 struorum liuet urina ut in emoroidibus. Ex retentione etiam
 mēstruorum ex quorum impuritate inficitur urina. Ex vitio
 vesice liuet urina triplici opilatione: ex coriacione: et ruptu-
 ra. Si ex ruptura manifeste distinguitur: quoniam urina spissa
 et pondus circa pectinem sentitur. Si ex opilatione vel cale-
 fatione vel ex humore vel a cancro vel ficu. Si ex coria-
 cione suffura mizentur et quoniam mingitur sanguis. Ex vis-
 tio finthomatū liuet ut in arthetica propter stillicidium.
 Et in mitriteis ex duplicitate materiei. Ex perturba-
 tione humorum ut in continuis. Ex apostemate spiritualium
 ut in pleuresi et epimate liuescit ex adustione. Illa aeris
 partibus et subtilibus euolatibus remanent terrestres et grosse
 unde liuet ex frigidityte. ¶ Dolor articularis. Id est pas-
 sio. ¶ Consumptiua partium. Id est quod fit ex ulcere pulmo-
 nis. ¶ Vis extinctiua caloris. Id est mortificatio ut in
 medio emitriteo et in maiori. ¶ Liuoris cause quod sunt sex.
 causas. ¶ Collige Id est prope de o tu medice signis sex

Specificatib⁹ p collectionē aliarū circūstantiarū.

¶ Specificatio p alias cōditiones de liuido colore

Paucula vis micta liues oleagina mortem.

Stranguriam monstrat liuida pauca frequēs.:

Liuida cū granis seuunctis atq; minutis.

Constāter loquitur spirituale malum

Liuiditas athomosa malū pbat articulare.

Est quoq; reumatici nuncia fida mali.

Vertebra si marrit cōprececit aut diafragma. r

Inficit vrine liuidus ora color

¶ **E**xpositio **P**aucula. Superi⁹ dixit autor q liuid⁹ color appaiēs i supiori pte vrine habet significare supra varias causas. hic specificat p alias cōditones adiunctas et fin hoc ponit regulas quaz prima talis est. Quotiēs cūq; videbis vrinā liuidā in colore cū difficultate mictam paucā in qritate: et oleaginosam ⁊ vinctuosam potes tūc mortē pculdubio indicare. Et nota q liuiditas puenit: vt dictū est rōne mortificationis: cū difficultate aut micta puenit rōne deficcationis meatuū ⁊ viaz. **P**auca ratione cōsumptionis mēbroz vinctuosa rōne liqfactionis pinguedinis. Talis ergo vrina significat mortē. ¶ **S**trāguriā. Alia regula. Talis vrina liuida pauca ⁊ frequēter micta significat strāguriā: rationes declarant in cōmēto

¶ **L**iuida cū granis. Alia regula. Vrina liuida apparēs cū granis minutis ⁊ separatis frequēter significat mēbris spūalibus passione. ¶ **L**iuiditas. Alia rla. Vrina liuida cū resolutionibus athomosis significat in articulis passionē. ¶ **E**st quoq;. Dicit q hec eadē vrina cum resolutionibus athomosis significat fideliter fluxum humorum ex reumate. ¶ **V**ertebra. Alia regula. Vrina liuida in superficie vrine significat cōpressionē matricis sup alterū vertebroꝝ: aut cōpressionem diafragmatis: ⁊ hoc

B ih

est qđ dicit de liuido colore. ¶ **Commentum.** Paucula
hic ponuntur specificationes predictarū causarū quō de
terminari habēt ex alijs circūstantijs. Liuoꝝ nanq; parti
cularis ⁊ vniuersalis nō determināt passiōem nisi colle
tione facta aliarū actionū vel occasionū: sed ex alijs adiū
ctis est magis veridicus. ¶ **Paucula.** Ex mēbroꝝ cōsum
ptione quod est signū vebemētie calorīs mēbra cōsumen
tis ⁊ humoꝝ materiā depascentis: vnde cōsumpta humi
ditate: ⁊ succositate pauca remanēte ⁊ redūdāte ad epar
vrina nō potest multiplicari. ¶ **Uix micta.** Ex meatuꝝ
desiccatione: ⁊ vrine indigētia. Liuēs. Ex mortificatione
vicināte vel mediante. ¶ **Oleagina.** Id est vinctuosa ex
pinguedinis eliquatiōe: talis in q̄ vrina mortē significat.
Hec supradicta vrina si liuida: cuꝝ paucitate ⁊ frequen
tia significat strāguriā. Strāguria est guttatim vrine ef
fusio ex opilatione collivesce: vel eiusdē acuitate. Liuida
est in strāguria: q; spūs transeunt per locū opilationis: ⁊
ideo trahit infectionem liuoꝝis ex corruptis humoribus
Paucula est ppter emfrasm. i. opilationē grossorum hu
moꝝ ⁊ viscosoꝝ: vñ nō pōt vesica sufficienter se exponera
re in vna vice ex vrina. Defectū autē q̄tatis supplet fre
quētia effusionis: ⁊ iō pauca est ⁊ frequēter micta. ¶ **Lū
granis.** Id est in circulo manētibus: ⁊ in vrina residente
permanētibus. Mā si statim euanescerent tūc potius ex
alia causa fierent q̄ ex causa reumatica. ¶ **Minutis.** Id
est puis in q̄tate. ¶ **Spūale malū.** scz passiōē spiritua
liū mēbroꝝ ⁊ toracis. ¶ **Athomosa.** Id est ex athomo
sis resolutionibus plena albis rotūdis ⁊ minutis: Sed
quare sunt albe rotūde ⁊ minute in caplo de albis ⁊ minu
tis expediet ⁊ exponet. ¶ **Articulare malū.** Id est articu
loꝝ passiōē. ¶ **Vertebra.** Id est passiōes matricis qñ
magis solito declinat in altero vertebroꝝ vñ. fit como
pressio ex cōpressionē vertebri. Et sic a matrice fit dolor ⁊
ex dolore puocatio reumatis superflue materie: ex qui

bus liuescit vrina vnde si matrix ex sui dissolutione sur-
sum diafragma cōprefferit vrina liuescit etiam.

¶ Sequitur de colore albo cū tenui substantia.

Albo subtilis vrina iugata colori.

Splenē idropē: crapulā: nefresim: frenesim.
diabetem.

Arthriticā colerāq; nigrā pedicon scotomiam.

Epatis algozem: cū febris caumate mortē.

In sene vim fragilē. vel defectū puerilē.

In levis humeros: aut collū lippotomiam.

Quarranā febrē de clarat ⁊ amphimerinam.

Matricis varias notat in muliere querelas.

Ihec emoroidas: ⁊ condilomatasignat.

Ut se iudiciū fallax non inferat error.

Talis cruda pōt atq; indigesta vocari.

Clarior alba crisi nō precedente: profanam.

Continuo frenesim: frenesis mortale propinquat

¶ Expositio. Albo subtilis. Superius determinauit
auctor de colorib⁹ vrine mortificationē ⁊ caloris adustio
nē signantibus nūc cōsequēter ingredit⁹ de colorib⁹ signanti-
bus indigestionē. Et primo de albo colore cū tenui sub-
stantia copulato ostēdēde ipso colore albo qd habeat signū ponē-
do rlas ⁊ specificatiōes ex aliis cōditionib⁹ sūm qd valde
bñ scribit⁹ i cōmētō cōmētū. Albo subtilis Executo tra-
ctatu de colorib⁹ signantib⁹ mortificationē nūc exeqt⁹ de co-
lorib⁹ signantib⁹ indigestionē: ⁊ primo de albo sūm cūiugatio
nē albi coloris ⁊ tenui sube. s. ex qbus causis color albus
fiat: et quō variet⁹ sūm diuersitates subiectoz. Et quid sit
causa tenuitatis ad pñs pretermittimus ne dum intro-
ducētes lectoris tediosi siue litigiosi primicias offen-
damus. In hoc aut. c. distinguuntur signa albe ⁊ tenuis

B iij

vrine: quaz significationes et specificatiões ex circūstātīs
debem⁹ ppendere. ¶ Urina subtilis. i. tenuis i substantia
¶ Yugata. Id est copulata significat. ¶ Splenē. Id est
spleneticā passiōē. Splē em̄ nomē est mēbri et passiōis
In splenetica passiōe vrina alba est: et subtilis. i. tenuis
cū quadā radiositate multitudo eueniēs ex hī tenuis iu
uat. Et apud Theophilū. Urina alba et tenuis et multa
amphimerinā deficiētē significat. ¶ Querelas matricis
Id est passiōes ex quibus mulieres cōquerūtur: eas maxi
me q̄ sūt ex retētiōe mēstruorū spāliter si apparēt cum
squamis et nigris resolutionib⁹ qd̄ significat retētiōes
melācolici humoris. s. sanguis qui niger est et terrestris.
¶ Emoroides et cōdilomata. i. morbi existētē in ano vel
apostemata in ano vel circa anū parua. Emoroides sunt
nomē passiōis et membri. Quedā enī vene emoroidē di
cūtur: que a chili vena exorte ad pudēdū circuli terminā
tur: que vene quādoq; tumescūt et distendūtur ex multo
sanguine in eis aggregato: et quādoq; rūpiūtur: ita qd̄ ab
eis fluit sanguis per incōtinētiā: et talis fluxus dicitur flu
rus emoroidaz. Alba et tenuis vrina si atphomose et pulue
ree resolutiōes i fundo appareāt significat emoroidas et
similr attricas et cōdilomata. ¶ At se iudiciū. Hic assi
gnat generalis significatio albe et tenuis vrine. Si enim
fallaciā iudiciū incurrere nō velis: p talē vrinā significare
debes indigestiōē et debilitatē naturalē caloris et accidē
tia q̄ ex indigestiōe emergi consueuerūt: sicut vētositatis
interclusiōē et ypocōndriorū tēsiōē: ventris et laterū infla
tiōem: grauitatē crurū et copariū et pigriciam totius cor
poris: tam ad sensum q̄ ad motū voluntatiū. grauedi
nem et malam dispositionem capitis et p̄cipue sinistre par
tis. Interclusio vētositatis fit quia cum calor debilis: sit
resoluit humores et resolutos non consumit unde ven
tositas iterclusa turbulēta generat que pulsans ypo
cōndria et in ipsis attrata rōne vacuitatis ipsa disten

dit: et ex inde fit inflatio ventris: et laterum et corarum graui-
tas adest: quia spiritus ex quaz motu leuitas membrorum efflu-
citur ex fumosa nebulositate a crudis humoribus resoluta
torpida et obtusiores effecti in suis motibus impediuntur:
vel supfluitates que ex defectu naturalis caloris in nutris
tiuis generantur vel motu sue grauitatis inferius diffluen-
tes musculos corarum et tibiaz aggrauant: et in eis quasi sar-
cina quida sentiunt. Fumositatibus etiam ad sensum instrumenta
respirantibus caloris naturalis accio negociatur circa locum:
in quo comune materia passiois vnde locus scilicet digestiois
crudificatur: et vrina dealbatur. Est autem tenuis quia lumbis
et renibus compressis et coarctatis vrina subtilior: eliquatur a
calore: et a substantia spoliatur: et ideo tenuis et alba occurrit
¶ Frenesim. Sic specificatur: si in febre acuta precedere vri-
na rubea vel subrubicunda: non precedere aliquo signo diges-
tione vel decoctionis materie: non facta aliquo determina-
tione cretica: vel per sudorem vel per fluxum sanguinis de naribus: vel
per ventris solutionem: vel per quacumque aliam creticam determina-
tionem: si postea appareat alba et tenuis significat raptum
materie ad superiora: que actione caloris leuigata ad pan-
niculum cerebri primum exalat: vel ascendit. Sit igitur al-
ba: quia nutritiua membra et spiritualia: animatis membris
tanquam nobilioribus compacientia: ad iuuamentum eorum spiri-
tum et naturalem calorem delegant. vnde spiritu et calore
re depauperata frigescent. Et ideo calore absente. vrina
discolorata in eis apparet: quia materia que per sui presen-
sentiam solebat urinam colorare. raptam superius per sui
absentiam: contrariam facit dispositionem. Et notandum quod si
ex fluxu sanguinis supueniente per nares aut multo sudo-
re in capite facto frenesis quieuerit. Et vrina tenuis et
alba permanferit significat mortem. Unde Theophrastus in
capitulo de alba et tenui vrina postea subiungit. Si vero
vrina talis fuerit et febris permanferit: eger ita disposi-
tus moritur. **¶** Dyabetem. Scilicet significat alba et te

huius vrina specificce. Si multa sit in quantitate et frequēter micta. et cum carnis resolutionibus. Alba ē: quia aquositas scōe digestionis cōtinue incessanter ad epate per venas capillares et a renibus sugit. per distēperatiā caloris et siccitatis: vnde viget in eis virtus attractiua et desiderat refocillari ex attracta humiditate. Urina ergo nō pōt tātū morari in epate per cōtinuū trāsitiū: quousq; plenariū recipiat calorem. Sed cruda et indigesta deriuat ad renes. In renibus autē nō habet colorari vrina p̄cipue cū ibi morā nō faciat vel parua in eis morā faciat. Sed per poros erutides qui ex calore rarefacti sunt et relaxati statim resudat in vesicā: et ideo sepe et in multa quantitate mingitur. Est autē diabetes imoderata vrine effusio ex distēperatiā renū in caliditate vel frigiditate. Sit autē ex imoderato coitu vel cursu vel labore vel saltu. Hec vrina repleta est carnis resolutionibus albis et oblongis: quia substantia renū ex vehemētia caloris dissoluit. ¶ Artetica. scz significat alba et tenuis vrina specificce cū athomos resolutionibus albis rotundis et minutis causas singulorū in capitulo de contentis assignabimus. Sed quare sit vrina discolorata in artetica queri potest Et respondemus quod materia vrine non est contenta in epate sed circa extrema ubi est causa passionis. Si queratur iterum quomodo resolutiones ille admisceantur vrine cum materia sit contenta in pede. Respondetur quod hec est causa: quia virtus expulsiua vnius membri est attractiua aliorum per continuos meatus: scilicet expellendo adiuuat alia membra in attrahendo. Et sic ex virtute illius membri expulsiua: et ex virtute attractiua aliorum membrorum per continuos meatus resolutiones ille reuertuntur ad vias vrinales et vrine admiscuntur. Sit etiam artetica ex distillatione reumatice materie a cerebro ad partes inferiores: et maxime ad istas que mobiliores sunt et modosiores: in quibus ratione mobilitatis et nodositas

tatis fortior est virtus attritiua. Tolerantur nigram.
¶ Idest melencoliam tenuis et vrina alba significat excessum melencolie alijs conditionibus circumscriptionis. Alba est ex frigidityte melancolie: quoniam frigiditytis est dealbare. Tenuis est ex siccitate: quoniam siccitatis est attenuare. Nota quod melencolica dupliciter disponit vrinam: scilicet secundum sui qualitatem: et secundum hoc reddit eam albam et tenuem glaucam: vel albam ex frigidityte: tenuem ex siccitate. secundum substantiam disponit etiam vrinam: et tunc reddit eam nigram et spissam ex sui commixtione sicut fit in solutione quartane. ¶ Idest epilepsiam significat alba et tenuis specificum cum quadam plumbeitate et obscuritate substantie: que habet fieri propter compassionem animatorum membrorum. Discolorata est in epilepsia: quia natura compatiens membris animatis non intenta circa epas digestio crudificatur et vrina dealbatur. ¶ Scotomiam Idest tenebrositatem oculorum vertiginem significat alba et tenuis vrina vel glauca: et maxime si multum sit limpida et clara cum quadam viriditate et luciditate. ¶ Scotomia namque potius fit ex humore melancolico ex quo resoluta grossa fumositas et nigra ascendens cerebrum inficit: et spiritum visibiles obscurat. Est autem alba propter multam frigiditytatem: clara est et limpida propter nimiam siccitatem. ¶ Epatis algorem. Idest distemperantiam epatis in frigidityte. Unde impedit digestionem propter frigiditytatem epatis aquosi et crudi generant humores. Unde vrina albificatur. ¶ In febris caumate. Idest in febre acuta causonica et augmastica significat mortem alba et tenuis vrina. Sed distinguitur si talis appareat: aut in principio: aut in augmento: aut in statu: aut in declinatione. Si ergo in principio talis appareat: significat crudelitatem materie: et debilitatem caloris naturalis: et prolixitatem morbi. Unde ex tanta morbi prolixitate: natura

ra afflicta: debilitata infirmus succumberet. et inde timē
dum est de infirmi defectu: et hoc precipue si adsunt alia
mala signa. Sed forti existēte natura et alijs bonis signis
concurrentibus non significat mortem sed salutem et ter
minationem futuram per apostema factum sub dia
fragmate. Si talis vrina appareat in augmēto vel in sta
tu precedēte rubicunda: duo pōt significare. Aut signifi
cat frenesim. Aut extinctionem coloris naturalis ppter
consumptionem naturalis humiditatis: que deficiente
sibi nutrimento anihilatur. Unde vrina discolorat: vtrū
q; signum est mortale. Si in declinatione talis appareat
vrina precedente critica determinatione signum est salu
tis et cetera similia. ¶ In sene vim fragilem. et c. Id est de
fectum virtutis ex senectute et imbecillitate caloris natu
ralis significat vrina tenuis et alba. ¶ Vel defectum pue
rilem. Id est defectū nutrimenti in mēbris. ¶ Hippoto
mā. Id est sincopim significat alba et tenuis vrina. Et po
uenit ex grossa fumositate resoluta a crudo humore me
lancolico qui respirās intus ad spūales meat? cōprimit
et suffocat spm vitālē in corde: q̄ oppressus caloris benefi
ciū nō pōt impēdere et cōferre partibus extremis ex quo
nō ascēdente ad cerebrū cū nō tēperet spūs aīalis cessat
sensus in corpore: et motus voluntari? et corpus aīalis qua
si mortuū iacet. hoc aut precipue significat alba et tenuis
vrina. ¶ In leſis humeros aut collū. Id est incipientib?
habere dolorē circa collū et hūeros nō ab extrinseca: cau
sa: s; ab interiori: qui dolor subito surgēs tali existēte vr
ina significat dispersionē et resolutionē grosse fumositat
is: vñ certū pōt esse signū sincopis vēture. ¶ Quartanā
febrē. Id ē de naturali melācolia significat alba et tenuis
vrina. Sed sequēti die post accessionē debet esse pallida
vel suppallida: et in tertia die vel quarta debet esse alba
vel glauca. qđ in sequenti die magis appareat colorata:
cōtingit quia materia melāncolica cū pura sit et cōpacta

suam ignitionē diu seruat vel inflāmantē vnde in sequē
ti die magis apparet colorationi effectus. In quartana
vero nota ruffa vel subruffa et qñq subrubra occurrit.
¶ Amphimerinā. Id est solutionē febris quottidiane
de flegmate vitreo significat alba et tenuis vrina: specifi
ce precedēte pauca et in fundo globosa. Si postea effun
datur in multa quantitate: et postea tenuis in substātia
significat amphimerine solutionē. Flegma vitreū dñ ad
huc crudū esset et cōpactū resistebat natnre expellere vo
lenti: et quia fiebat eius resolutio pauca erat vrina. Sed
flegmate digestio: et colore cōfortato fit eius resolutio et
per particulas minutas. Unde vrina multiplicat et atten
nuat. Et nota q oīs materia in sui digestionē inspissat
vrinā: preter flegma vitreū. Huius regule cōcordātia ha
bet apud Ipo. dicente in quarta particula aphorismoꝝ
Quibuscūq vrine albe et globose nō sine febris et quada
virgularū porrectione: sicut quidā radioli essent in vrina.
Urinā talē Platearius dicebat virgulatā. Et ferrarius
superius fanestratā. Alba est vrina ex vitio splenis: q ex
melācolica supfluitate calore naturali debilitatio crudifi
cat digestio: et cōtrarie qualitatis fit intētio. i. frigiditas
vnde vrina dealbat. Albedo em filia est frigiditatis: vt di
cit. Gal. in regni. tenuis est radiosa ex nimia siccitate me
lācolie: ex qua subtilitatis spiritibus: superius subtilior
et tenuior fit vrina. Fit etiā tenuis et radiosa: q melācoli
ca superfluitas splenis domiciliū descēdens: cū sup exhi
beret cōprimit et coarctat meatū vřinales quib coarctas
tis vrina subtilior excolat. **¶** Idropē. Id est leucofan
tiā. i. iposarcā vel anasarcam. In principio passioni. Sed
longo tēpore talis apparēs spleneticā passionē declarat
Splenicā si sit cū quadā liuiditate in parte superior:
que liuiditas et obscuritas contingit propter impurita
tem humorū naturalis em calor debilis multū nō potest
defedare et sincerare sanguinē. Ideo dixi in principio q:

inueterata causa malicie: et materia in p̄cessu temporis multiplicata: alba et spissa occurrit. ¶ Crapulā. Circū scriptis alijs circūstantijs multiplicata nāq; ciborū congerie suffocatur naturalis calor: unde non potest cōualescere circa officiū digestionis. vt videt̄ in lāpade ex multa olei infusione lumē opprimūt et exstinguit. Ex multa congerie lignorū ignis debilis exstinguit. Ex crapula etiam multa debet fieri vrina inq̄ritate multa. Hāc ex multis ciuis multa d̄z fieri redudatio succositatis ad epar q̄ naturalē calorem reprimit. Et talis ēz Theophilū significat largū cibū et potū p̄cessisse: et maxime si nimis fuerit subtilis et leuis. quia cito penetrat. Hefresim. Id est passionē renū ex calculo ibi cōfirmato. Et hoc p̄cedēte vrina spissa et alba cū quibusdā sediminibus arenosis. Et si post talem vrinā apparētē appareant tenuis et alba vrina non facta purgatiōe melācolici. humoris: vel vitrei flegmat̄ cū diureticis potionib; significat nefresim ex calculo in renib; cōfirmato et talis pessima est q; peior est calculus cōfirmatus q̄ cōfirmādus. Et hoc cōcordat: Apoc. libro ap̄ho. dicētī vrine: limpide et albe oēs male sunt: maxime si in freneticis apparēt. Alba est vrina in frenesi: quia totaliter aggrauat̄ organa et spiritib; sensus et mot; voluntarius impedit̄. Et ipse fumositates ad cerebrū respirātes cū sint grossę et ipetuose fit distensio miringaz. Et ex distēsiōe fit solutio cōtinuitatis ex qua sequit̄ dolor capitis: et maxime in sinistra parte cum ibi sit sedes melācolie rōe deformitatis. Et nota q; tales vrine apparēt in mēstruosīs et in emoroides habētibus. Sed tūc apparēt parue et nigre resolutiones in fundo cum discoloratione et macilētia totius corporis.

¶ De glauco colore.

Spissi suscipiens commercia nulla liquoris.
Est in iudicio glaucus color emulus albo.

At minus offendit natūi sūra coloris.

Si fuerit tenuis mediocriter: aut mediocris.

Blauca vel alba: notat excessum flegmatis acris.

Blauca melācolice craseos est cōscia testis.

¶ **Expositio. Spissi.** ¶ Postq̄ determinatū est de colore albo. In ista pte determinat de colore glauco. Blaucus enim color est sicut cornu albi lucidū. Dicit q̄ vrina in colore glauca que nūq̄ patitur cū spissa substātia sociari habet simile iudiciū cum alba vrina et tenui: q̄ quicqd̄ significat vrina alba et tenuis totus significat vrina glauca Sed cum remissione et minori malicia. Et etia vrina glauca non tantē debilitatem calorīs naturalis ostēdit vel significat. ¶ Si fuerit tenuis Ponit talē regulā. quotiēs cūq̄ videbis vrinam albam vel glaucam in colore cū substantia mediocriter tenui significat dominū flegmat̄ acetosi. ¶ **Blauca.** Dicit q̄ vrina glauca significat hominē melācolice complexionis et sanū. ¶ **Cōmentum. Spissi.** Post albi colorē agit auctor de glauco qui cōueniētes h̄s significationes cū albo colore. Nō em̄ differūt nisi sūm intensiōem et remissionē malicie. Nam quecūq̄ significat albus color cum tenui substātia eadē significat glaucus color s̄ cū quadā remissione. ¶ **Spissi liquoris.** Id est spisse substātie. ¶ **Nulla comēcia.** Id est nullā cōiugationē. Blaucus nāq̄ color cum sit tāq̄ cornu lucidū albi est. incōiugabilis spissitudini. Spissitudo enī ei associata luciditatez aufert sine qua non posset esse glaucus color. ¶ **Emulus albo.** Id est cōsimilis. ¶ **At min⁹ offendit.** Id est min⁹ significat impediri. ¶ **Sura** Id est cursum et dominium. ¶ **Natūi coloris.** Id est naturalis. ¶ Si fuerit tenuis. Adhuc psequitur auctor iste de glauca vrina et oñdit q̄ glauca vrina oīno vel mediocriter tenuis significat meliciū. S̄ si recedat a tenuitate mediocriter s̄gt excessus flegmat̄ acetosi. etc. ¶ **De colore lacteo.**

Lactea subtenuis inacute caumate febris.
 Vitis in ingressu signis ad iuncta sinistris.
 Damnat et accusat patientem crimine mortis.
 Fallitur vrine sententia: si tibi certo.
 Ordine concurrant: que sunt vitalia fina.
 Mens: sopor affectus: bona respiratio: virtus
 Lactea subtenuis cum largo fusa liquore
 Sine mali veniens defer uescere calore.
 Soluit: et a morbi laqueis emancipat egrum.
 In febre quam replica typicusque interpellat error.
 Lactea subtenuis dicta: quod causa sit eius
 Frigida pressuram longi factura laboris.
 Lactea subtenuis febre declinante salutem.
 Impetrat et corpus reuelat vitamque refirmat.

Expositio. Lactea subtenuis etc. Superius determinatum
 est de colore glauco cum mediocriter tenui substantie copu-
 lato. Hic determinat auctor de lacteo cum tenui suba. Ponit
 ergo tale regulam primo. Urina lactea in colore mediocri-
 ter tenuis in suba in principio egritudinis acute signis ma-
 lis concurrere sine dubio patenter indicat mortuum. Si vero
 signa bona et vitalia concurrant sicut bonus anhelitus forti-
 tudo virtutis bonus somnus: et bona memoria et filia tunc
 non habet ista regula veritatem. Immo significat egrum liberatio-
 nem. Est tamen sciendum quod talis vrina quantum est de se non
 significat bonum. Sed ratione aliorum signorum bonorum sibi com-
 ptoz. ¶ Lactea subtenuis cum largo. Hic ponit aliam regu-
 lam de colore lacteo cum suba tenui mediocriter. Regula est ista
 Urina lactea in colore subtenuis in suba multa in quantitate
 in declinatione egritudinis apparens significat solutio-
 nem egritudinis. ¶ In febre. Alia regula. scilicet tertia. Uri-
 na in colore lacteo subtenuis in suba in febre interpol-

lata significat materiam egritudinis frigidam: et per consequens longitudinem egritudinis. ¶ Lactea subtenuis febre. Quarta regula Urina lactea in colore: subtenuis in substantia indeclinatio egritudinis significat liberationem ab egritudine et salutem. ¶ Comētum. Lactea subtenuis. ¶ Post capitulum de glauco colore cum tenui substantia: subiungit auctor aliud capitulum de lacteo colore secundum coniugationem tenuis sube. Sed fortasse obijceret de verbis et sententijs et eorum repugnancia. In isto libro dicitur et quasi per regulam proponitur quod lactea vel karopos nunquam tenuis reperitur. Sed hic lacteus color cum tenui substantia coniugatur. unde videtur dissonantia. Respondemus quod nunquam lactea est tenuis de omni moda tenuitate: et de omni modo tenuitate intelligendum est. Ad hoc namque ut sit lacteus color: exigitur quod sit ibi aliquantula partium grossities et accumulatio. Et ideo lacteus color omni modo subtilitati denegat copulari. Et hoc idem intelligitur de karopos. Et propter hoc dictum est quod lactea vel karopos simili modo nunquam reperitur tenuis in ultima subtilitate. Quod non hic dicitur de coniugatione lactei coloris cum tenui substantia intelligendum est: non de omni tenuitate: sed mediocriter tenuitate accedente ad speciem spissitudinis: unde auctor volens euitare periculum obiectionis non dixit simpliciter tenuis: sed lactea subtenuis sub namque denotat remissionem a tenuitate. Si autem apud Theophrastum inueniatur lacteus color coniungi cum tenui substantia: tunc tenuem substantiam intellige per subtenui. De tali autem colore causa subtenui substantia talis doctrina proponitur apud hunc auctorem. Unde urina lactea cum subtenui substantia aut apparet in principio egritudinis: aut in fine. Si in principio vel in fine aut apparet in principio vel in fine febris acute vel interpollate vel alterius egritudinis prosequente de singulis. Si in principio febris acute appareat lactea et subtenuis malis signis concurrentibus sicut est alienatio desipientia: insomnecitas: defectus appetitus: difficilis respiratio: virtus debilis mortem significat. Per hoc enim quod est lactea significatur cruditas ma

¶

terlei ⁊ indigestio ⁊ locus secunde digestionis esse refrige-
ratus ex trāsmiſſione ſpirituū: ⁊ caloris ad cerebrū: ⁊ eſt
ſignū frenſis future: vnde timendū eſt de cerebri ꝑſum-
ptione. Cerebrū em̄ eſt mēbrū delicatum molle ⁊ tenerū
⁊ cū debīlē habeat calorē naturalē: nō multo calore indi-
get. Et iō feruore caloris ſupueniēti cōſumiſ. Cor vero ē
calidiſſimū mēbrū naturaliter vñ multo calore ē aſſuetū
⁊ quaſi more ſabri in cōtinuo calore verſat. Vnde ē q̄ im-
petum feruoris caloris adueniētis meli⁹ poteſt tollerare
Qd̄ aut̄ eſt tenuis ex cōpactione humoꝝ eſt ⁊ cruditate.
Et quia materia iam rapta eſt ad cerebrū epate refrige-
ratio iam nulla fit reſolutio nec ꝑturbatio. vnde vrina nō
inſpiſſatur ⁊ ideo malis ſignis ꝑcurrētibus ſi talis vrina
appareat mortifera eſt. Sed ſi bona occurrerint ſigna ſu-
ꝑdictis ꝑtraria: licet talis appareat ſignificat liberatio-
nē egritudinis: ſed non eſt quātū eſt in ſe: q̄ per ſe ſuſpe-
cta eſt ⁊ iſamis. Sed quia bona accidētia ei cōcomitātur
licet ſuſpecta: ſignificant ꝑolixitatē egritudinis. Sed ſi
in fine febris acutē talis appareat ⁊ ſi multa in quātitate
febrē declinatē indicat. q̄ em̄ lactea eſt ſignificat q̄ inatu-
ralis calor iam recedit. q̄ vero eſt tenuis hoc fit ex atte-
nuatione et ſubtilitate partiū materiei: ꝑ hoc autē q̄ eſt
multa ſignificat plena ⁊ ſufficiēs purgatio. Si v̄o in ꝑn-
cipio febris interpollate talis vrina appareat: tūc crudū
et flegmaticū humoꝝ demōſtrat. vnde diſponitur vrina
ſm̄ frigiditatē ⁊ humiditatē: ⁊ ſm̄ caliditatem ⁊ ſiccita-
tem ⁊ ſm̄ frigiditatē ⁊ ſiccitatē ⁊ ſm̄ caliditatē ⁊ humidi-
tatem humoꝝ. q̄ autem eſt tenuis: hoc fit ex compactio-
ne ⁊ cōplexione materiei ⁊ difficultate reſolutionis. Ta-
lis ergo vrina ex om̄i cā egritudinē ſignificat et longam
afflictionē: oſtendit, ⁊c. In fine ergo interpollate febris: ſi
talis appareat ⁊ multa ex lacteo colore ſignificat calorē
deſerueſcentē. Sed ex tenuitate ſignificat materiei ſub-
tilitatem ex multitudine ſignificat ſufficientem purga-

tionē: et ita egri liberationē significat. Sed si talis appareat sine febre dispositionē corporis ad ydropisim per-
tēdit. His diligēter consideratis que dicta sunt manifesta
est littera et sensus littere.

¶ De colore albo lacteo et karopos.

Albescēs karopos vel lactea spissa figurat:

Ydropisim: colicā: lapidem capitisq; dolorem.

Slegmatis excessum. mēbroꝝ reumata. fluxū.

Talis apostaseos causam complexio soluit.

¶ Expositio. Albescēs karopos. ¶ Hic deteriat egidiꝝ
de colore albo lacteo et karopos cū spissa suba. Et talis
est r̄la. Alba nāq; vrina in colore vel lactea vel karopos:
spissa in suba significat ydropisim: et alias significatiōes q̄
sequuntur in l̄ra: et tu specifica sicut scribit in commento
valde bene. ¶ Albescēs karopos. Hic agit autor de al-
bo colore et lacteo v̄l karopos cū spissa suba Alba nāq; vri-
na remissior ē q̄ lactea. vel karopos. Et est hic color ka-
ropos filis camelloꝝ velleribus. i. flauus et hī colores
oēs cū spissa suba significāt ydropisim. i. leucofantiā ex
multo tpe p̄cedēte: cū quadā obscuritate: et pturbatiōe
et apposita manu liuida vel subcitrina apparet. Et talis
vrina leucofantiā cōfirmatā significat talē vrinā p̄cedit
alba et tenuis cū quadā liuiditate et obscuritate. Et nota
q̄ talis vrina q̄ ydropisim significat potiꝝ d̄z esse alba q̄
lactea v̄l karopos p̄pter maiorē cruditatē digestionis.
Ydropisis em̄ significat errorē virtutis digestiue i epate
Color: nō karopos vel lacteꝝ nō tātā cruditatē materie.
Pōt tñ lacteꝝ color v̄l karopos i leucofātia apparere
Sed albꝝ color eā fideliꝝ exp̄mit vt dictū est. Itē vrina
alba lactea v̄l karopos cū spissa suba et arenosa s̄ḡt coli-
cam: vel illiacam passionem ex crudo et viscoso flegma-
te aggregato i inferioribꝝ intestinis. Et exp̄ssio flegmatꝝ
tecis egressio denegat. Ex ventositate innata tortio et
angustia sentiꝝ: vt videat̄ patiēti q̄si quoddā terribel

R. q̄

lum eius intestina perforare: vt de seipso refert Gal. in
collicapassione ⁊ illiaca: cum sepe videatur alba ⁊ spiss
sa: tamē de iure passionis ⁊ depositione vel dispositiōe
materiei talis debet esse vrina: que si ita est in intestinis
potius debet esse lactea vel karops: qz cū materia con
tēta sit in colon intestino vel ylion cū remota sit a vijs
vriualib⁹ nō sit pōt immutare vrinā: vt eā reddat albā.
Redditur ergo minus discolorata: scilicet lactea. Item
vrina lactea vel alba ⁊ spissā lapidē significat. Specificē
si in fundo habeat sedimē arenosum: Talis ergo vrina
potius debet habere calorē lateū q̄ albū: qz licz p flāte
debeat esse discolorata multū: tamē ppter ebullitiōē
et decoctiōē ipsius humoris: vt in lapidē cōuertatur
redditur minus discolorata: vt lactea ⁊ spissā cōstituā
pro cōsumptiōe liquidaz partiū. Petrificatio nāqz ex
aliquo humore non pōt effici sine aliqua decoctione.
Ideoqz potius fit lactea q̄ alba. Et est notandum q
gñatio lapidis fit quattuor d̄ causis. s. ex abūdiātia sup
fluitatū: ex viscositate eaz: ex āgustia meatū. ⁊ ex d̄bili
tate virtutis expulsiue. Cū em̄ hec oīa cōcurrāt humor
diuti⁹ morās in vesica actiōe caloris decoquit: ⁊ liquo
dis oib⁹ ptib⁹: cōsumptis et terrestrib⁹ pmanētib⁹ fit
duricies: ⁊ petrificatio ⁊ arenaz gñatio q̄ simul coadu
natez annexē lapidē efficiūt: q̄ si fuerit in renib⁹ dolorē
renū facit imoderatū ex distētiōe partiū ⁊ solutiōe con
tinuitatē. Adest etiā dormitatio pedis cū ipso rene col
ligatiā habētis: ⁊ ifrigidatio cōtingit: qz spirit⁹ ppter
emfrasi⁹ calculi nō pōt ipēdere bñficiū sue calefactiōis
Exōprimūtur em̄ nerui: vñ auferē aditus spirituiū aīaliū
et ideo fit dormitatio pedū et in frigidatio. Adest etiā
dolor illiac⁹: qz cū intestina cōprimūtur ex cal culo exñte
in renib⁹. ⁊ hoc ppter eoz colligatiā: supfluitas prime
digestiōis retinet q̄ cū nō possit emitti redūdat ad yliō
et inflat: ⁊ torquet ip̄s: ⁊ idē fit dolor illiac⁹. Et si lapis

fuerit i vesica dolor est in pectore cū pruritū cū difficul-
 tate mingēdi z cū ardore virge. qñ vrina mingitur: z cō-
 stipatio igit vētris fit ex cōpressiōe lōgaonis. ¶ Capi-
 tisq̃ dolores. Id est presentē vel futurū significat vrina
 karopos vel lactea z spissa in substātia. Si ergo vrina
 diu talis appareat significat dolorē presentē. Sed si de
 nouo apparere incipiat futurum dolorē significat: hoc
 aut est in amphimerina cū flegma diu fuerit in corpore
 Calor em̃ qui iam diu egit in ipm̃ resoluit eius partes
 in fumositatē turbidā vaporosā que petēs cerebrum
 infert dolorē. Sed si flegma nouiter incipiat dñari in
 corpore. calor agens in ipm̃ nōdū in fumositatē sufficit
 resolvere. Sed diutius agēdo resoluet. et ideo futurus
 dolor significat. Huiusmodi r̃e cōcordantiā habemus
 ab Apo. in quarta particula ap̃ho. iuxta finē. Quibus
 in febrib⁹ vrine cōturbate sunt velut subiugaliū h̃s cas-
 pitis dolores aut ad sunt aut aderūt. ¶ Flegmatis ex-
 cessum vrina ergo alba vel lactea z spissa per totū cum
 inequali z impura substātia flegma naturale abundare
 significat sine febre. Alba est ppter frigiditatē flegmat⁹
 Natura em̃ frigiditati est dealbare: z q̃ flegma album
 est: ideo habet dealbificare. Spissa est ppter humidita-
 tem cui⁹ est inspissare. Inequalitas substātie significat
 pturbationē fieri in corpore. Impuritas sube significat
 defectū naturalis coloris nō valētis subam depurare.
 hoc ergo significat p̃cipaliter. ¶ Sc̃do vero significat
 dolorē capit⁹ z p̃cipue grauedinē occipiti vbi ē flegma
 tis sedes: vel s̃gt idigestionē z s̃gt latex īflationē: oris
 insipiditatē saluaz abūdantiā. sensus ebes: mot⁹ tard⁹
 fit: pigricia somn⁹. z dolor capitis ei cōcomitatur: q̃ oīa
 habēt cōtingere ex resolutione grossē z crude materie:
 ex qua resolutiōe fumositas resoluta z a d̃bili calore. nō
 cōsumpta ad diuersas ptes corp⁹is pegrinās illas ptes
 aggrauat z molestat: petēs em̃ cerebrū ex distētiōe mi-

C. iiij

rigax cerebri dolorē facit ⁊ ad ipocūdria respirās iflatio
nē inducit. Et ascendēs p̄ isofagū ad linguā ⁊ circa eam
inſpiſſata inſipiditatē facit ⁊ ſaliue abūndātiā. Et per
neruos diſfuſa ſenſum ⁊ volūtarīū motū impedit. Hui⁹
rſe cōcordātia Habet apud Theophilū in. c. de pingui
et alba vrina. Dicit nāq; Theophilus talis cōplexio mon
ſtrat crudū humorē plurimū abūndare in vasis. i. in venis
et differētias diuerſi flegmatis atteſtari: vt eſt vitreum
falſum ⁊ ſine qualitate. ¶ Debroꝝ reumata. Ideſt flu
xum humorū ad aliquod mēbrū corporis ſicut in apoſte
matica collectiōe de frigidis humorib⁹ effecta. precipue
ſi fuerit granulosa. ¶ Fluxū. Scz reumatis ſignificat
lactea vel karopos ⁊ ſpiſſa: ſpecifice ſi fuerit pauca ⁊ tur
bulēta cū reſolutionib⁹ ob lōgis v̄l rotūdis: precipue ſi
fuerit granulosa. ¶ Fluxū. Ideſt vētris ſolutionē ſigni
facit karopos v̄l lactea ⁊ ſpiſſa: ſi fuerit pauca cū reſo
lutionib⁹ lōgis ⁊ rotūdis. pauca eſt ppter fluxū. quia
ſpūs et humores emittūtur a corde: q; calor debilitat in
epate ergo pauci generātur in humores: ideo pauca eſt
vrina. Hoc enim dicit Apo. vrina nocturna multū micta
parū ſeceſſum ſignificat: ⁊ multus ſeceſſus paucā vrinā
ſignificat: Reſolutiōes ſiūt a flegmate. deſcēdēte p̄ ſtoma
cū ad inteſtina. Turbulēta aut ex p̄mixtione humorum
¶ Talis cōmixtio: Ideſt talis cōiunctio albi vel lactei
coloris conſpiſſa ſuſtātia. Soluit. Ideſt ſolui ſignificat.
¶ Apoſtaſeos. Ideſt materiā apoſtematice collectiōis
ex purgatiōe materie q̄ cruda eſt ſi flegmatica: vñ vrina
diſcolorat ⁊ iſpiſſat Et ide habem⁹ cōcordātiā cū Apo.
in fine quarte particule. inquit eī quib⁹ ſpes eſt apoſte
ma ad articulos cōuerti: exiēs ab apoſtemate vrina craſ
ſa ⁊ multa ⁊ alba facta veloci in laborioſis febrīb⁹ ⁊c. Itē
apud Theophilū vrina pinguis et alba multa veniēs libe
rat egrū ab apoſtemate in articulis nato hīs qui dole
bant liberat eos etiā qui in egretudine laborioſa erāt ⁊

qui diu fuerant in egritudine pinguium humorum.

Ostendit quattuor esse regiones in vrina.

Sepe fit vrine distans substantia. dispar.

Aultus: vt a medio vel somno discrepet inum.

Summa superficies: mediana: vltima infima spissa.

Summa: vel mediam: vel partem concutit vnam.

Et similis simili seruit regio regioni.

In reliquis est consimilis ratio generalis.

Expositio. Sepe fit vrine. **H**ic ostendit auctor in vrina quattuor esse regiones: que quattuor humani corporis regionibus correspondent vnde notandum est qd vrine substantia multotiens discouenit in seipsa: qz aliquñ erit superius tenuis: inferius spissa: vel econuerso: et etiã color ei⁹ qz in pte superiori erit alterius coloris qm in parte media vel qm in pte inferiori. **H**ic ergo notantur quattuor esse regiones in vrina que in humano corpore quattuor regionibus attestatur. **C**ircul⁹ em̃ ipsius vrine attestat supra mēbroz aīatoz dispositionē: vt puta cerebri ⁊ miringaz cerebri ⁊ trium cellularū. **S**cda regio vrine scz pars que est cōtigua circulo significat dispositionē mēbroz spūaliū ⁊ egritudines eoz sicut dicit in cōmēto. **T**ertia regio vrine attestat supra dispositionē mēbroz nutritiuoz scz epatis stomachi splenis et similiū. **Q**uarta regio scz fundus attestatur supra dispositionē mēbroz inferiorum que regio si in se contineat sedimen arenosum humores significat cōglobatos: et molestationem significat generatiuorum mēbrozum: et egritudines eoz sicut incōmento valde bene dicit. **C**ōmentū. Sepe fit vrine ⁊c. **N**otādumqz quattuor sunt regiones humani corporis: et prima est aīatorum mēbrozū. sicut cerebri et miringarum. et trium cellularum ipsius: et durat ista regio ab epiglotti superius **E**piglottū est mēbrū qd iacet supra tracheā arteriam. ⁊ dicit ab epi quod est supra. ⁊ glaucio

R liij

qđ est mēbrū: super euglosoma .i. ysofagū. ¶ Secūda re
gio ē spūaliū z cōtinet cor z epar z tracheā arteriā z fistu
las pulmonis: z durat ab epigloto inferi⁹ vsq; ad dyafra
gma. ¶ Tertia regio est nutritiuoz mēbroz et cōprehē
dit stomachū: splenē: epar: z ītestina: z kistīm fellis z du
rat a dyafragmate vsq; ad lūbos z renes. ¶ Quarta re
gio ē generatiuoz mēbroz q̄ cōprehēdit lūbos renes
z vesicā z vidimos z matricē z testiculos matricis z vulo
uā z duos testiculos z virgā virilē: z oīa q̄ p̄tinētur a re
nib⁹ infra. Quattuor sunt regiōes humani corpis q̄bus
cōfirmātur. iij. regiones vrine. p̄ma quarū est circulus: cui
deseruit dispositio animatoz mēbroz secūda ē corp⁹ ae
reū vel sup̄ficies q̄ ē in sup̄iori parte cōtingua circulo: z de
seruit ei dispositio mēbroz spūalium. z spissa est z ma
gis turbulēta z attestat male humiditati spūaliū mēbro
rū: maxime si circulus fuerit grānulofus z significat dīsnā
z asma aut aliquā collectionē materiei sup̄flue circa spūa
lia. vnde adest angustia anhelādī: z strictura pectoris. z q̄
spūalia mēbra sunt aerea emittūt aerē z inspirāt. Tertia
regio dicit̄ p̄foratiua q̄ p̄foratis mēbris attestatur. i. sto
macho epari z alijs nutritiuis q̄ si nebulositatē in se ha
bēt vel spissitudinē: denūciat impedimētū nutritiuoz ex
sup̄fluis humorib⁹: sicut dolorē vētris z inflationē rugi
tū et indigestionē: fastidiū z cetera accidentia q̄ stomachi
repletionē cōcomitātur. Quarta regio est fund⁹ z in fio
ne partis vrine q̄ sedimen arenosum in se continet z hu
mores conglobatos: z significat molestationem genera
tiuoz: sicut nefresim: lithiasim stranguriam z renum lum
boz dolores: z partiū adiacentiū grauedinem. ¶ Distās
substantia. Id est dissona z inequalis quantū ad cande
z vrinam: vt eadem in parte superiori appareat spissa: vel
in medio vel in inferiori ceteris partib⁹ in tenuitate per
manentibus: vel econtra. Suprema regio significatur
molestari sicut singulis singula reddantur: similis regio

urine simili regioni corporis attestatur. In reliquis collectionibus ratio generalis est: ut si in pte superiori sit spissa vel media vel inferiori suprema regio corporis media vel infima molestari significat.

¶ De pallido colore vel subpallido et subcitrino. Pallida cum pingui vel subcitrina liquore.

Slegmatice monstrat periodica frigora febris.

Pallida cum tenui colora declarat adustam.

Pallida subtenuis exacerbi flegmate febrem.

Pallida cui spissum mediocriter associatur.

Slegmatice craseos interpretis fida probatur.

¶ Expositio. Pallida cum pingui. **¶** Post precedentes colores pnter agit autor hic de colore pallido: subpallido: subcitrino cum spissa substantia tenui vel mediocri. Regula est Urina in colore pallida vel subpallida vel subcitrina in suba. per totum spissa significat febrem interpollatam: ex flegmate naturali. s. quotidiana. **¶** Pallida cum tenui. Secunda regula est. Urina in colore pallida: vel subpallida in substantia tenuis. signat dominum colere aduste: et melancolie in naturalissime febre. **¶** Pallida subtenuis. Tertia regula. Urina in colore pallida vel subpallida tenuis mediocriter in substantia: quotidianam signat de flegmate acetoso et indigesto. **¶** Pallida cui spissum. Quarta regula. Urina in colore pallida vel subpallida. in suba mediocriter spissa flegmaticum sanum significat. **¶** Commentum. Pallida cum pingui. Post al. colore lacteum et glaucum et karopos subiungit capitulum de pallido colore. Et etiam per pallidum colorem comprehendimus in ipsum pallidum et subpallidum colorem secundum coniugationem spisse substantie: et tenuis et mediocriter tenuis quos sic debes colligere. Urina pallida vel subpallida vel subcitrina: palloxi vicina: in substantia per totum, spissa: significat quotidianam de flegmate naturali. **¶** Remissa est in calore propter flegmatis frigiditatem

Spissa vero ppter humiditatē humoris flegmatici. Alia regula. Urina pallida vel subpallida in colore et in substātia tenuis significat dominū colore adustet melācolie in naturalis sine febre. ¶ Alia regula. Urina pallida in colore et subpallida i substātia mediocriter tenuis significat quottidianā de flegmate accetofo indigesto: mediocri dico tendente ad digestionē. Quis nāq materia in sui digestionē inspissat vrinā preter flegma vitreū qđ ex sua digestionē eā attenuat. ¶ Periodica frigora. idest circulares reuolutiones vel accessiōes: qđ a frigore. pueniūt. ¶ Flegmate febrē Idest quottidianā de flegmate naturali. ¶ Sub tenuis. Idest remissa tenuitate vt notet diminutionē. ¶ Pallida cui spissum. Alia ponit regula de pallido colore vel subpallido. Urina in colore pallida vel subpallida: in substantia mediocriter spissa sanū flegmaticus significat et cetera huiusmodi.

¶ De colore subpallido sequēte albū vel lacteus vel glaucum vel karopos.

Si male disposito precedat corpore glauca.

Lactea vel karopos et pallida post videatur.

Signo pallores vires natura resumit.

Et redit ad propriū vis digestiua tenorem.

In febre continua lenta: subpallida clara.

Podus apostaseos in dextra parte futurū.

Indicat affectu cōstāte vigore vigente.

Si fluoz absenter ventris aut viscera temptat;

Pallida spumosa pinguis liuens cinerosa.

Paucula sit pestis ptisice nō absona testis.

Si fluoz accedit mors intrat vita recedit.

Crudoz et emfrasis fluxus consumptio paucam.

Indicat vrinā ratio contraria multam.

Expositio. Si male disposita &c. Alia r^a. Precedente urina alba in colore lactea glauca vel karopos: & urina pallida in colore subsequat^r fortificationē caloris naturalis significat. Et q^{uod} ipa natura corporis resumit vires suas. In febre cōtinua. Regula scōa. Urina pallida v^{el} sub pallida in colore: in substātia tenuis & clara in febre accūta apparēs: cū bonis signis significat apostema futurus sub diafragmate in parte dextra. Si aut talis urina appareat malis cōcurrentib^{us} signis: mortis periculū minaretur. **S**i fluo: absentet. Tertia r^a. Urina pallida vel subpallida in colore: spumosa superius cū quadā liuiditate oleagina subcitrina: inq̄titate pauca: solutiōe ventris circumscrip^ta ptisim^{us} sīgⁿt. Si vero tali urina in ptisi exīte superueniat fluxus mortale est s^{ecundum} Ipo. quinto amphorismorum. Al ptisi habito diaria superueniēs mortale est. **C**rudor: & emfrasis. In hoc loco assignat auctor: quatuor causas paucitatis vrine. Et prima est cruditas materie. Scōa opilatio meatuū vt in strāguria. Tertia flux^{us} ventris. Quarta est cōsumptio substācialis humiditatis. Et cause istis contraria faciūt magnā vrine q̄t^uitatem: vt bona digestio: meatuū apertio: ventris cōstipatio: & caliditas tēporata nō cōsumēs substācialē humiditatē. Quia em ista faciūt ad multiplicationem vrine. **C**ōmentus. Si male. Alia regula de pallido colore que assignatur s^{ecundum} collationem pallide vrine ad glaucas vrinā alba lactea vel karopos precedēte. Sunt em quedam iudicia simplicia quibus quādoq^{ue} iudicatur de vrina absolute s^{ecundum} substantiā et colorem: non habendo respectū ad statū precedentem: vel ad cōsiderationem aliarum circumstantiarū. Sunt etiam quedam iudicia electiua, quādo habetur respectus precedentis status: vel complexionis vel etatis: vel aliorum similium. Hic ponitur iudiciū collationis: quia si corpore aliquo existente distemperato in frigiditate: urina appareat lactea alba vel glauca:

et post modicum tempus appareat pallida significat calorem naturalē resumere vires: vt fiat transitus de indigestione ad principium digestionis: Et de frigiditate ad confortationē caloris naturalis. Naturalis enim calor resumat vires suas vel videtur resumere vires: vel significat resumere eas. ¶ In febre continua. In hoc ca. Alia ratio vel regula assignat de pallido vel subpallido colore: quare sic collige. Urina pallida vel subpallida in colore: in substantia tenuis: clara: in febre accuta de flegmate vitreo alijs bonis signis cōcurrētibus significat apostema futurum sub diafragmate. q̄ vrina sit pallida: cōtingit ppter frigiditatem materie. q̄ autē sit tenuis et clara: cōtingit ppter cōpactionē et cruditatem materie: ex quibz morbz prolapsat. Natura igitur plerumque morbi aggrauata et stimolata non potest cōueniētē et absolutā crisi eligere: vt purget materiam per fluxū sanguinis a naribz: vel per sudorem vel per fluxū ventris: vel per quācūqz aliā purgationē competentem: facit ergo qd̄ pōt tanq̄ fatigata. Sed si debilis esset natura: nec adsint aliqua bona signa nūcia: vt si alba appareat: vel virtus esset debilis: tūc mortē minaret. Sed quādo sunt signa boni nuncia: sicut bonus appetitus: et robur virtutis: et fortitudo mentis: et respiratio facilis: presumendū est q̄ in tali casu per talē urinam qd̄ debeat fieri determinatio per apostema sub diafragmate. Natura namqz licet sit fatigata: et materia sit cruda: inquit potest ad se re. ¶ Deliberandū nititur. Transmittit ergo materiam de nobilioribus mēbris ad minus nobilia: de principalibus ad minus principalia: scz ad dextrū ipocundrium et ad idē precipue: qz ppter presentiam epatis qd̄ est membrū calidū: et ppter loci vacuitatem viget ibi virtus attractiua. ¶ Pondus apostaseos. Id est apostematica collectionē de graui et ponderoso humore. ¶ In dextera parte. Id est in dextro ipocundrio sub diafragmate. Hec regula elicitā est ab Apocrate in pronosticis circo

ca finem partis prime. Ubi dicit: accuta existēte passiōe
collectio si fuerit in ipocūdris &c. ¶ Affectu cōstante.
Idest bono appetitu cū alijs bonis signis. ¶ Cōstante
vigore. Idest vigoroso permanēte. ¶ Si fluoꝝ absentet.
Alia regula dat de pallido colore: per quē significatur
ptifis. Regula sic colligēda est. Urina pallida vel subpal
lida in colore spumosa superius cū quadā liuiditate olea
gina: subcitrina: in q̄titate pauca: solutiōe circumscrip̄ta:
ptisim declarā q̄ si in ptifi tali existēte vrina: supueniat
fluxus vētris mortale est iuxta āphorismum Ipocratis
qui ait in quinta particula amphorismoz: sc̄z principium
prope a ptifi habito diaria supueniēs mortale est. ¶ Ab
sentet. Q̄ talis fluxus vētris ex humoz pturbatione et
pauca humiditate redūdante ad epar posset apparere:
et ideo excludimus fluxū vētris ad certitudinē specifica
tionis. ¶ Pallida. Naturali calore debilitato circa nu
tritiua: q̄ sp̄nālibus cōpatiuntur ¶ Spumosa. Ex com
pressionē vel p̄passione pulmonis: in quo triplex est cau
sa spumositatis. S. impetus motionis: p̄ntia siue violen
tia ebullitionis: p̄ntia ventositatis. ¶ Pinguis. Idest
oleagine & magis in principio ex pinguedinis resolutiōe
¶ Viueus. Ex infectione spirituum & puluerulenta & spu
mosa materia q̄ per venā concavā redundās ad epar san
guinē inficit: & sp̄m & sanguinē corrūpit. ¶ Cinerosa. Ex
partibus pulmōis resoluta puluis em̄ est subcinerei co
loris. ¶ Paucula. Ex p̄sumptiōe humoruz. ¶ Pestis
ptifice. Idest pestis que corp⁹ depascit. ¶ Fluor. Idest
fluxus ventris. ¶ Dors intrat. Idest multiplicata cō
sumptione. ¶ Crudor. In predictis capitulis frequen
ter fuit posita doctrina de paucitate vrine: et ideo i hoc.
c. causas paucitatis vrine auctor assignat que sunt quatuor.
Prima causa scilicet cruditas materie: vt in princio
pio amphimerine. Secunda causa. ¶ Emfrasis. Idest
opilatio meatū: vt in stranguria litteriasis. Tertia causa

est fluxus ventris: vt in definteria in qua egestio mltiplica-
 catur: et vrina paucificatur. Quarta causa est consumptio
 mebroz: vt in ptisi. Humiditas naq̃ q̃ expelli d̃z in multi-
 plicatioe vrine a violentia caloris depascit et annihilat: qd̃
 maxime est signū in febre acuta mortale. Ex contrarijs si-
 gnis vrina multiplicat. sc̃. ex digestionē materiei: vt in solu-
 tione amphimerine. tūc em̃ vrina alba et tenuis: et multa
 debet occurrere. Itē ex emphrafi remota: vel vigore na-
 ture: et medicaminib⁹ diureticis multiplicat. Itē ex vē-
 tris cōstipatione virtute attractiua vigente in epate: vt
 in habētibus calidū epar et siccū multa est vrina: et etiā in
 dyabeticis. Simili ppter multā attractionē succositat⁹
 ex crapula vel ex refectione copiosa multiplicat vrina: et in
 potatibus diuretica: et ea comedētibus multiplicat vrina
 Item multiplicat etiā vrina ex septē causis. ¶ Prima
 ex multiplicatione cibi et negligētia exercitij. ¶ Sc̃da est
 multitudo humoz non coctoz: ex quibus mlt̃a resoluit⁹
 vrina. ¶ Tertia est supfluitas cretica. ¶ Quarta est con-
 sumptio toti⁹ corporis. Vñ corporis humiditate aliq̃ta
 a corpore multiplicatur vrina: vt in ethica. ¶ Quinta est
 dyabetes. ¶ Sexta est vsus diureticoz. ¶ Septima est
 paucitas egestionū: et aliaz supfluitatū. ¶ Pauca simi-
 liter fit ex. vii. causis. Prima est paucitas ciboz et nimius
 exercitiū. Sc̃da opilatio meatū. Tertia acūmē humorū
 cū vrina vñ vesica pūgitur et se exonerare nititur. Quarta
 est mortificatio vesice: et expulsionis defect⁹: vñ vesica nō
 ṽz in attrahendo neq̃ ṽz in emittēdo. Quinta ē palepsim
 vesice: vt in semb⁹ vel pinguibus et flegmaticis dispositis
 ad palepsim. Merui em̃ a mlt̃a humiditate remolliti non
 pnt vrinā p̃tinere: donec colata sit: s̃z paulatim educitur.
 Sexta est calor imoderat⁹: interi⁹ in venis cōsumēs hu-
 miditatē corpis vt in acutis. Septima est mltitudo ege-
 stionū: et aliaz supfluitatū: vt flux⁹ vētris et sudor. nīm⁹.
 ¶ Crudor. Id est cruditas materiei. ¶ Emphrafi. Id

est opilatio. ¶ Fluxus ventris. Id est solutio ex psumptione mēbroꝝ vt in ptificis: et hoc est qđ dicit auctor.

¶ De colore citrino.

Est multis tenui citrina referta figuris.

Slegmaticū iuuenē: vel quē niger afficit humor.

Condēnat triteo: duplici senis impedit annos.

Continua puerū: iuuenē cui fel dominatur.

Portendit sanū proprio caractere signat.

Talem constituit quartana planetica febris.

Autūno potius: et subzamalibus horis

Thoracis: splenis: epatis delicta fatetur.

Pectoris offensam: se iunctis obsita granis.

Splenem: si multis radijs virgata corruscant.

Siccū demonstrat epaticū largo fusa liquore.

In febre cōtinua sub morbi lumine talis

Prolixado malū fert detrimenta vigoris.

In medio frenesim mōstrat: sub fine duelli.

Designat cretice firmari federa pacis.

Slegmatis et colere quē cōficitvniō reddit.

Citrinam tenuē citri conterminus humor.

Plus tenuē crudus: tenuēq; minus resolutus.

Intensam cum febre magis sine febre remissam

¶ Expositio. Est multū tenuis. ¶ Postq̃ determinatiū ē de colore pallido. Hic agit auctor. de colore citrior sub citrino fm copulationem cū tenni suba et mediocri. vnde vrina in colore citrina vel subcitrina cū tenui suba vel mediocri multa pōt significare. Et hoc fm diuersitatē etatū: complōnū et sexū diuersa: et diuersa habet significare. Vñ vrina talis apparens i iuvene slegmatico vel mlico simplicē sīgt tertianā. ¶ Duplici. Scđa rla eadē vrina appares i sene tertianā duplicē sīgt. ¶ Continua puerū.

Tertia regula eadē vrina. s. citrina tenuis apparēs i pue-
ro sigt 3tinuam. puer intelligit hic vsq ad. xiiij. annos
¶ Iuuenē cui semel. Quarta regula p̄dicta vrina in iuue-
ne colerico apparente cū pura ⁊ equali substātia potes
sani colerici iudicare. ¶ Talē cōstituit. Quinta regula ea-
dē vrina apparēte ⁊ p̄cedēte: ⁊ p̄cipue in tpe autūnali vel
hyemali ⁊ sup longo tpe q̄rtanā erraticā iudicabis vnde
sciēdū q talis vrina apparet in die post accessiōē: qz quā-
uis de melācolia naturali debeat apparere discolorata:
tñ qz febrilis calliditas accensa sui in materia: colorē reci-
pit ⁊ sic appet citrina vel subcitrina. ¶ Toracis. Ista ea-
dē vrina significat vitiū pectoris splenis ⁊ epatis ⁊ sic di-
stingue. Pectoris: qz vrina sit citrina cū tenui substātia.
Sed magis tenuis in supiori regione: ⁊ maxime cū gra-
nis ⁊ ampullulis: apparēte indicat super pectoris vitiū:
⁊ stricturā ratio hui⁹ sufficiēter tradit i cōmēto. ¶ Sple-
nis. Eadē etiā citrina vel subcitrina i calore: tenuis i sub-
stātia ⁊ multiū clara radiosa vel virgulata splenetica signi-
ficat passiōē. Ista etiā vrina pōt significare emoroidas
passiōem. ¶ Sicut monstrat. Urina citrina et tenuis
multa in quātitate cum macilentia corporis ac ficcitate:
⁊ ventris constipatione: tunc epar distēperatū in ficcitas
te indicabit: ratio huius vero sufficiēter traditur in com-
mento. ¶ In febre. Alia regula vrina eadem citrina ⁊ te-
nuis: apparens in febre 3tinua ⁊ acuta. Et hoc in princi-
pio: significat materie cruditatem: ⁊ sic morbi longitu-
dinem. Et ideo timēdū est merito de virtute ne deficiat
¶ In medio. Tali etiam vrina si appareat in febre. con-
tinua ⁊ acuta in medio. s. egritudinis et precesserit vrina
rubea vel subrubea nec facta sit aliqua purgatio creti-
ca supra frenesim ex raptu materie superi⁹ ad cerebrum
iudicabis. Sed si facta fuerit aliqua purgatio cretica
⁊ talis appareat tunc supra alleviationem infirmi ⁊ eius
cōualescētia ab egritudine iudicabis. ¶ Flegmatis et

colere. Regulavrina citrina cum tenui substantia coleram
citrinā significat abundare. ¶ Notādū est q colera citri
na generatur ex cōmixtione colere rubee et flegmatis na
turalis. vñ ex albedine ipsius flegmatis rubedo colere
remittit: et sic efficit color citrinus et ex spissitudine ipsius fle
gmatis colere tenuitas remittit: et sic generat colera citri
na ut dictū est: et ex admixtione ipsius colere citrine invrina
redditur minus colorata et minus tenuis q̄ ex admixtione co
lere rubee naturalis. ¶ Plus tenuē. Ista colera citrina
aut est digesta aut indigesta. Si digesta tunc reddit vrinā
minus tenuē: q̄ sui digestionē vrina aliquantulum inspissat.
Si vero illa colera citrina sint indigesta tunc reddit vrinā
magis tenuē q̄ ppter sui indigestionē nō resoluit aliq̄s
humor grossius cū vrina qui ipsas vrinā posset inspissare
vel reddere magis spissam. ¶ Intensas. Si illa colera ci
trina accedatur et inflamētur caliditate febrili tūc ipsa
vrina magis intēdit in colore. Si vero sine febre vrina res
mittit. Et illa sufficiat de illo colore citrino. ¶ Talē p̄sti
tuit. Nota q si vrina citrina apparuerit in autunno qñ
bruine cadūt talis pōt significare quartanā et hoc dico er
raticā et dī planetica q̄ tenet modū quorūndā planetarū
sicut martis: mercurij: iouis. veneris et saturni. ¶ In febre
ptinus. Nota q talis vrina. s. citrina et tenuis apparens
in principio ptinue fe. significat longitudinē egritudinis
q̄ terminabit ad mortē. Si autē appareat in medio siue i
statu egritudinis significat raptū materie ad frenesim fa
ciendū. In fine autē egritudinis apparēs bonā dētermina
tionē ipsius egritudinis significat. s. sanitatē. ¶ Cōmē
tū. Est multis tenuis. ¶ Post pallidū colores agit au
ctor d citrinovl' subcitrino p̄s coniugationē ei⁹ cū tenui sub
stantia et etiā cū mediocritate tenui. Vrina citrina in colo
re tenuis in suba per totū ad diuersa equiuocat et signa
per diuersitatē p̄sonū sexuu et etatem aliud et aliud p̄s si
gnificare. Hāc i iuvene flegmatico si talis appareat signis

D

ficat tertianā simplicē nō em̄ est accōmoda flegmaticē cō
plexioni cū in flegmatico sano debeat esse pallida vel sub
pallida cū pura ⁊ equali suba ⁊ mediocri. Qd̄ ergo appa
reat citrina p̄tra legē cōplexionis significat excessum ca
loris ⁊ colericā accēsiōē. Itē si flegma accēdere v̄t; face
ret febrē subas inspissaret ⁊ colorē remitteret. Si melia
esset in ea quāuis subas attenuaret colorē tñ nō itēderet
Si v̄o esset in ea sanguis subas inspissaret ⁊ talis color in
tēsiō: esset. Sequitur ergo q̄ talis vrina alijs circūstātjs
circūscriptis in flegmatico corpe ⁊ in melācolico significat
certianā simplicē. In sene aut talis apparēs significat du
plicē certianā ⁊ maxime in flegmatico v̄l melācolico q̄ tūc
ex etate tñ ex cōplōne magis distat ab eius natura. Et
ideo distēperatiā maiore portēdit cū in sene flegmatico
vel melācolico debeat esse alba vel lactea p̄pter defectus
naturalis caloris. Si v̄o i puero talis appareat vsq; ad
iiii. annos febrē in eo significat cōtinuā: licet em̄ in pue
ris debet eē colorata ⁊ spissa ex etate: tamē q̄ meat⁹ sunt
angusti nō possunt sic humores emitti quoz admixtione
cū vrina fit coloratio ⁊ cui⁹ inspissatio remanet ergo dis
colorata: q̄re parū colorata in puero maius sūt malū q̄
multū colorata in iuvene. Est etiā discolorata in pueris
p̄pter in ordinatā dietā ciboz ⁊ potuū susceptionē ⁊ pro
pter gulositatē. Itē vrina citrina ⁊ tenuis cū pura ⁊ equa
li suba sanū significat colericū. Eadem longo tpe p̄cedē
te ⁊ maxime autunno vel hyeme designat erraticā v̄l q̄r
tanā ⁊ talis apparet post diem accēsiōis. licet enim de
melācolia naturali debeat esse discolorata. Tamen ex fe
bri distemperantiā accensa materia occurrit citrina vel
subcitrina. Item vrina citrina cum tenui substantia ma
gis tenuis in supiori pte ⁊ precipue cum ampulis et gra
nis significat vitii thoracis ⁊ pectoris stricturā ⁊ quan
das p̄parationem ad ptisim. P̄p̄sificā seu theoricā sit col
lige. s. q̄ sit tenuis cum tali colore non ex caliditate: quia

calor intensior esset si se distemperantia caliditatis ingereret. Non est tenuis ex frigidityte: quia intensio frigiditatis eam potius de albare humiditas non reddit eam tenuem: quia potius inspissaret. Sit ergo tenuis ex siccitate. Unde distemperantia siccitatis insinuat in corpore: et maxime quia circa pectus et thoracem membra sunt sicca et ossuosa: et ideo adueniente distemperantia simili maxime ledunt sicut ex prius iuuant. Quod autem sit magis tenuis superius inde maior desiccatio circa thoracem ostendit. quod si ampulosa appareat et granulosa: thoracem ex angustia et siccitate magis affligi significat. Item citrina vel succitrina in colore: in suba tenuis limpida multum et clara. Si fuerit quasi virgulata et fenestrata splenetica passionem significat. unde illa virgulatio fit: superius dictum est Talis etiam urina potest significare vitium codi lomatum et emoroidarum. Item urina citrina et tenuis multa in cantitate cum siti et maxillaria corporis: et distipatione ventris significat distemperantiam epatis in siccitate. E par nano quod siccum multum attrahit de succositate ab intestinis. unde urina multiplicabitur. dolor adest in dextro hypochondrio: et videtur patienti quod quasi quedam flegma ad guttur suum ascendat ex calido et fumo superius respirare. Item urina citrina et tenuis in se. accuta in principio apparet significat cruditates materie: ex cruditate plixitatem morbi. Et ex plixitate defectum virtutis minuat. unde timendum est ne natura deficiat in via. Si vero in medio morbi et in statu talis urina appareat precedente rubea vel subrubea non facta aliquo purgatione critica frenesim significat ex raptu materie ad cerebrum. Sed si precedente critica determinatione urina citrina et tenuis appareat tunc alleviationem patientis significat: et conualescentiam infirmi: et declinationem morbi. Littera plana est. ¶ Figuris Id est significationibus. ¶ Niger humor. Id est melancolia. ¶ Trito. Id est tertiana simplici. ¶ Duplici ¶ Scilicet tertiana. ¶ Impedit. Id est inuadit.

D ij

¶ Fel. Id est colerā. **¶** Caractere. Id est dispositione.
¶ Quartana. Id est de melācolia naturali post diē ac-
 cessionis. **¶** Planetica. Id est erratica. **¶** Autūno &c.
 In quibus frigidi humores impetū faciūt. **¶** Limine.
 Id est in principio in medio & in statu. **¶** Sub fine duelli
 Id est crisi celebrata. **¶** Flegmatis & colere. Alia r̄la pro-
 ponitur de vrina citrina cum tenui suba: sc̄s q̄ talis vrina
 s̄ḡt. colerā abūndare citrinā q̄ ḡnā ex cōmixtiōe rubeae &
 colere et flegmatis naturalis: frigiditate et humiditate
 flegmatis remittit̄ calor colere & siccitas. Spissitudie flan-
 tis remittitur colere tenuitas Albedo flegmatis ruborē
 colere remittit: & ita fit colera citrina: ex qua redditur vri-
 na minus colerata & tenuis q̄ ex colera rubea naturali.
 Sed colera citrina: alia est degesta: alia est indigesta. Ex
 colera citrina indigesta vrina redditur subcitrina & multo
 tenuis. Et hoc ideo q̄ cū sui indigestione repugnat
 nature expellēti nō emittitur aliquis grossus humor euz
 vrina: cuius admixtione vrina possit inspissari. Ex colera
 citrina digesta fit vrina subcitrina & mediocriter tenuis:
 quia cum colera citrina digesta non repugnet expulsiōi
 tunc aliquis grossus humor cum vrina emittitur vnde a
 tenuitate immittitur. Si vero accendat̄ colera citrina cū
 distēperantia febrili: tunc vrinā reddit magis intēsā in
 citrinitate. Sine febre nō reddit eā remissiorē. Colera vi-
 telina disponit vrinā remissiorē q̄ colera citrina & minus
 tenuē: q̄ fit ex cōmixtiōe vitrei flegmatis & colere rubeae.
 Que nō accētia sequat̄ ex colera citrina & vel vitelina ex
 alijs humoribus in libro n̄ro de symptomatibus dicitur.
¶ Humor citri cōterminus. Id est qui assimilāt̄ malo ci-
 trino in colore. **¶** Unio flegmatis & colere. Id est cōmix-
 tio. **¶** Cōficit. Id est constituit talē humorē. **¶** Reddit. s.
 vrinā citrinā in colore & tenuē in suba. Sed distingue: q̄
 crudus. i. q̄n est indigestus reddit eam plus tenuē: quia
 magis resistit expulsiōi. **¶** Resolutus. Id est diges-

flus reddit eā minus tenuē: q: idē resoluit̃ ⁊ pūrgat cū vri
na ⁊ cū febre: q: tūc materia incenditur sine febre: q: febr
li accessione remota calor materie antecedens lētescit.

¶ De ruffo colore et subruffo.

In ruffum vergens puri color emulus auri.

Equalis. purus. medius. cui se liquor vnit.

Corpus eucratici validos denūciat actus.

In puero. iuvene. sene. flegmatico. muliere.

Ruffa manēs tenuis notat hec incōmoda febris.

Continuā. triteum. duplicē. Sed tpe longo.

Epatis offensam. vel febrem quatrīduanam.

¶ Expositio. In ruffum. Determinato de calore ci
trino et subcitrino: consequēter agit hic de colore ruffo
et subruffo: scz in similitudinez auri puri. Regula. Uri
na ruffa vel subruffa in colore cum pura et equali ⁊ medio
cri substātia: corpus eucraticū significat. i. in optimiate
complexionis: ⁊ hoc habet a Gal. in principio de crisci.
in capi. de vrina. Ratio huius est: quia cū corpus eucrati
cum sit intemperamento vrina exns in temperato habet
ipsi attestari: q: color ruffus medius inter colores signifi
cantes excessum in frigiditate et excessum in caliditate.
Et etiam substātia vrine media est inter tenuitatē ⁊ spissi
tudinez. ⁊ ita significatur tēperamentus in siccitate ⁊ hu
miditate. Et ista est sentētia triū priorū. **¶** In pue
ro. Alia regula de ruffo colore cū substātia tenui ⁊ habet
tria membra ⁊ sunt ista. Quotiēscūq; videbis talem vri
nam ruffam vel subruffam in colore: ⁊ tenuem in suba in
puero iudica febrem continuā: in iuvene iudica simplices
tertianā: in sene ⁊ flegmatico et muliere iudica duplicem
tertianā. **¶** S; tempore longo. Id est si talis vrina appa
ret longo tēpore precedēte: nec ad sit se. calefactionē epa
tis iudicabis. Sed si sit febris tunc illa febris est quar
tana: et maxime in autumnno ⁊ hyeme. **¶** Cōmentū. In

¶ D iij

ruffum vergens. Post citrinū colorē agit auctor de rufō
fo colore. ⁊ subruffo fm cōiugationē tenuis substantie et
spisse: vel mediocriter tenuis vel mediocriter spisse. Et
primo ostēdit que sit vrina eucratici corporis: ⁊ eucratici
coloris vrina nāq; ruffa vel subruffa in colore puri ⁊ equa
li ⁊ mediocris in substantia: corpus eucraticū sīgt. Desig
nat nāq; temperantiā humorū ⁊ equalitatē. Et talis co
lor fit ppter tēperantiā caliditatis ⁊ frigiditatis ⁊ talis
suba fit ppter tēperantiā siccitatis ⁊ humiditatis. Uel ali
ter ex calidis humoribus vrina fit colorata: ex frigidis di
scolorata: ergo ex temperantia eorū ex equali cōueniētia
nec colorata nec discolorata apparet: sed potius ruffa cū
quadā rutilātia ⁊ claritate: tanq̃ aurū eurizon qui color
equaliter distat ab extremis. Et sicut est medi⁹ ita ⁊ me
diocritatē designat. Ex siccis humoribus vrina attenua
tur: et ex humidis inspissatur: ergo ex equali cōueniētia
et cōcursu eorū fit vrina in suba mediocris: vt magis vero
gat in tenuitatē q̃ in spissitudinē. Equalitas sube nullā
significat in corpore fieri perturbationem. Nam quibus
vrine distantes sunt hīs humorum in corpore fit pertur
batio. Puritas sube qñ scz non est obscura nec obūbrata
nec feculenta significat naturalis caloris fortitudinem va
lentis humorem deputare q̃ si ruffa sit in calore ⁊ medio
criter spissa cum pura et equali suba sanum significat. san
guinem ⁊ temperantiā humorū significat. Sed inequali
tatem humorum: q; significat dominium sanguinis. ¶ Co
lor vrine vergēs in ruffum. Adest expresse ruffus: vel emu
lus ruffedini. ¶ Puri auri. Ad est similis puri auri. i. eu
rizon. ⁊ dicitur eurizon ab eu quod est bonum et rizon
quod est aurum: inde eurizon idest bonū aurū: q; auro bo
ne radicis assimilatur: non auro alezca vel aluea veniēte
quod est pallidū. ¶ Cui. Adest colori p̃dicto. ¶ Se vnit
Adest copulat ⁊ associat. ¶ Liqueor. Adest suba. ¶ Eqli
scz sine aliqua perturbatione ⁊ nō est distās fm om̃s sui

partes. ¶ Purus. Ab oī nebulositate. ¶ Medi⁹. Id
est mediocris inter extremitates. ¶ Talis inq̃. s. color.
¶ Denūciat. Id est exprimit. ¶ Validos. act⁹. Id est
perfectā operationē virtutū ex tēperātiā equalitate hu
morū corporis precedente: nō cuiuslibet: s; eucratici bene
tēperati. In puero iuvene. &c. Alia ponitur regula de ruf
fo colore cū tenui substātia: q; in puero significat fe. cōti
nua significat i iuvene. ¶ Triteū. Tertianā simplicē. S; in
sene flegmatico ⁊ muliere significat duplicē tertianā.
¶ Tempore longo. Precedēte febre circumscrip̃ta signi
ficat offensionem epātis. i. calefactionē. ¶ Febre quatriduanā.
Id est quartanā notā significat. si diu talis vrina su
pradicta appareat cū febre: ⁊ hoc scilicet maxime habet
veritatem in autunno ⁊ in hyeme. Rationes vero hor
um accidentium causa breuitatis pertransimus: quia
in capitulo de colore citrino de hīs sufficienter expla
uimus &c.

¶ Alia regula de colore ruffo.

Principio cause dum sunt noua semina morbi
Ruffa parū tenuis: cuius summā regionem.
Nubes rara tenet motu generata caloris.
De falso tipicā succēdit flegmate febrē.
Sed triteum morbo iam procedente figurat.
Spissa parū iā nō triteū: magis inductiosam.
Indica ex falso: vel dulcis flegmate febrem.
Flegmatis at falsi mordax exuberat humor.
Et sine febre furēs enoīmes excitat actus.
Extremas pungens feruoris: acuminē partes.
Si subruffa parū tenuis nec nubila fiat.
Et talem seruet constanti tempore formam.
Adropico talis portenditur exīialis.

¶ iiii

Expositio. Principio cause. **H**ic dat alia r^a de colore ruffo cum suba mediocriter tenui: et est. s. v^rina ruffa in colore et mediocriter tenui in suba in principio passiois nebulosa et vmbrosa ex motu caloris per resolutionē famositatis significat febrem interpollatā, de falso flegmate. Sed egritudine iam pcedente significat tertianā. vñ sciēdū est qd si a principio morbi v^rina magis accedat ad spissitudinem q̃ ad subtilitates: tūc sine dubio significat quottidianā solū interpollatā supra de flegmate falso vel dulci: de falso si accedat ad spissitudinē. De dulci si incipiat inspissari. Et ista est sentētia. vij. versū vsq; ibi flegmatis at falsi. Alia regula. v^rina ruffa in colore cum mediocri tenui substantia: non superius obūbrata: cū impura et inequali suba flegma falsum significat abūndare sine febre. Debet tamen ista v^rina in supiori parte esse: magis spissa: v^rina ista reddi i colore medio mediocri. s. subruffa: q: pro mediocri calore ipsius flegmatis falsi mediocris fit ebullicio: et sic mediocri color fit: non obūbrata q: nō est ibi febris. inequalis est substantia q: ex flegmate debet esse spissa et ex siccitate q: falsus debet esse tenuis: et sic ex vtracq; redditur inequalis. s. superius et tenuis inferius. Et ideo notādū ē qd ex isto flegmate falso et mordicate et abūdate attrahi ad extremitates. s. manus et pedes: et hoc rōne mobilitatis istarū partiū. Unde v^rina aliquotiēs significat pruritū p totū corp⁹ vniuersaliter: et aliquādo particulariter: si ergo p totā v^rinā appareāt resolutiones tūc p totū corp⁹ vniuersaliter: scabies iudicatur. Si v^o in supiori pte v^rine tūc in supioribus membris pruritus et scabies signi i media regione v^rine tunc iudicium est nutritiuorum membrorum. Si v^o appareant in infima regione tūc scabies et pruritus pedū tibiārum et coxarum significat. **S**i subruffa. si talis v^rina subruffa in colore: parus tenuis in suba: sine nebulositate appareat p lōgum tps in ydropico: tūc significat destructionē et mortē: sic dicitur

incōtēto: et hoc cōuenit Apoc. in pnosticis. dicit enī oīs
 nāq; ydrops et. in Theopbi. ¶ Cōmētū principio cause
 Alia regula ē ruffo colore cū substātia mediocriter tenui.
 ¶ Quz sunt noua semina morbi id in principio, passiōis
 dum passio ad huc est noua et tenera. ¶ Ruffa in colore.
 ¶ Pari tenuis. Id est a tenuitate remissa. ¶ Hubes.
 rara. Id est, nebulosa qdāmbrositate motu calor; p reso
 lutionē fumositat; gñata. ¶ Tipicā. Id est interpollatā.
 ¶ Triteum. Id est tertianam. ¶ Morbo accedente.
 Id est iam materia digesta. Sed si a principio appareat
 parum spissa id est magis accedens ad spissitudinem q̄
 ad tenuitatē iā nō significat nisi quottidianā: et sublata ē
 equocatio tertiane. ¶ Indiciosas. Id est interpollatā ē
 falso flegmate si accedat ad spissitudinē. ¶ Et dolci. Si
 inspissa incipiat. ¶ Flegmat; at falsi. Ponit r̄la deruffo
 colore cuz mediocriter tenui suba. quā sic collige. Urina
 in colore subruffa: et i suba mediocriter tenuis: et nō supe
 rius obūbrata. cū impura et inequali substātia flegma sal
 sum sine febre significat abūndare. Sed in supiori pte de
 bet esse magis spissa: et ex eq̄litatib; flegmatis falsi vrina
 reddit in colore mediocris. s. subruffa. q; p mediocri ca
 lore flegmitis midiocriter fit ebullitio: et p mediocri ebul
 litione fit mediocris: et nō est obūbrata: q; nō est accēssio
 febrilis caloris. inequalis est in suba: quia ex fle gmate
 debet inspissari: et ex siccitate attenuari: ergo p o vtraq;
 reddit icqualis substātia. s. superius: et inferius tenuis.
 Spissa est vrina superi: q; cū ipavrina effundit aliqd spi
 ritus et fumositatis: et qd leue est de natura petit supiora
 qd nō in vrina est subtile p spiritus ascēdit et pforatur ab
 illis: qd nō superius est natat pvrinā impellitur ergo ad
 superficiem materia: et inspissatur vrina. item ex medio
 cri calore illius flegmatis aliqua fit ebullitio: et per eam
 aliquę partes resoluuntur ex humore: que leuigate et in
 spissate petunt superficiem. ¶ Mor dax. i. mordicans mē

bra et pūgēs ppter colericā infectionē. ¶ Enormes act⁹
i. pruritūz scabiē. ¶ Extremas partes. Sicut man⁹ et pe-
des et crura. Ad istas em̄ partes ratione mobilitatis po-
tius attrahuntur et pelluntur supfluitates. Sed distingue
quia quandoq; vrina significat vniuersalem pruritus
multum totius corporis quandoq; particularem: vt in
supremis partibus vel in in finis vel in medijs. Si er-
go appareant resolutiones in suprema parte vrine
tunc superiorum partium significatur pruritus. Si in
media nutritiuorum. Si inferius coxarum crurum et pe-
dum. Si aut per totā vrinam appareāt resolutiones: to-
tius corporis scabies et pruritus iudicantur. ¶ Sub-
ruffa. Adest parum tenuis. quia sine febre. ¶ Nō nubi-
la. Adest non nubilosa. ¶ Cōstanti tpe. Ut ppter per-
seuerantiam malicia designetur. ¶ Adropico. Adest
leucofantico. ¶ Talis. Adest ruffa vel subruffa. ¶ Po-
tenditur exitialis. Adest funesta et perniciosa: quia fe-
brem significat accendi in humoribus facientibus idro-
pism: qui cum multi sint prius consumitur. subtilis hu-
miditas calore febrili q̄ ipsi recipiāt aliquā diminutionē
Omnis namq; idrops in accuta egritudine malū vt dicit
Hpo. in pnosticis. Infestat em̄ patiens se. grauedine et
dolore et triplex funiculus difficile rūpitur: et ideo exitia-
lis: idest mortalis est in idropico talis vrina: quia signifi-
cat speciem idropisis incurabilem: scilicet aschlitē et
timpanitē. Item habetur apud Theophilum dicen-
tem vrina ruffa in idropico mala: quemadmodum aquo-
sa utilis.

¶ De ruffo colore cū substātia mediocriter spissa.
Ruffa parū pīnquis: retinēs ymbraacula nubis.
Indicat accēdi febrem: de flegmate dulci.
Infra subsistēs color. et substātia constet.
Flegmatis excessus dulcis sine febre notatur.

Ruffa parū pinguis: tenuis vel liuida constans.
Membra quibus sunt spiramina: flegmate dulci.
Vel falso monstrat. certa ratione grauari.
In muliere magis portendit probra monete.
Si color est ruffus. pinguis substantia. febre.
Signat continuā de flegmate vasa tenentem.
Si sit causa recens. et summū liuor obumbret.
Aut minor innuitur. aut pluresis insinuatur.
Si vetus. ac scholites magis. aut empima notat.
Debile reumata membrū turbate querela.
Disponi poterit pinguis. ruffique coloris.
Si spumosa magis fiat cinerisque coloris.
Emula distince liues. subruffa remissa.
Ad loca pulmonis morbus lateris peregrinat
Pinguis. ruffa parū liueus. oleagina crinis.
Obsita sit febris ethice ligata fidelis.
Expositio. Ruffa parū: Postquam determinatū est de ruffo
colore cū tenui suba. et mediocriter tenui: hic datur regula
de ruffo colore cum substantia mediocriter spissa. Regula
est ista. Quādoquē videbis urinā in colore ruffam: in suba
mediocriter spissam et superius obnibratā cū non pura et
inequali suba: iudica quottidianā de flāte dulci. ¶ Intra
subsistens. Si aut color remittat et sit subruffus et rema
neat suba mediocriter spissa: tunc significat abundātiā
flātis dulcis sine febre. ¶ Ruffa parū pinguis. Alia rē
Quotiēscūq; videbis urinā ruffam in colore in suba me
diocriter tenuē: vel spissam. et sit in superiori pte liuida
longo tpe talis perseuerās. sūt flegma dulce vel salsum
in spūalibus abundare. ¶ In muliere. Si talis urina.
appareat in muliere hic color sūt matricem pregrauatā
ex flāte falso vel dulci: quidam meatus cōes sunt vñs

urinalibus et matrici. Et tunc appareret in urina quedam
resoluciones: quoniamque albe quoniamque nigre squamose. et non distinctio
guis liuiditas in urina nisi cum manu appositione: propter hoc
quod rufus color impedit: et tunc cum in matrice materia est
contenta adest dolor in dextro ipocostico cum inflatione quadam
et extensione. ¶ Si color est rufus. Alia ratio de ruffo colore
cum substantia per totum spissa: et est ista. Quandoque videbis
urina ruffam vel subruffam in colore: et in suba per totum spis
sam: obnubilata obscuram sine liuiditate: tunc iudica febre
continuam de flegmate naturali intra vasa putrefacto etc.
¶ Si sit causas reces Alia ratio. Quotiescunque videbis urina
nam ruffam in colore: in suba per totum spissam liuidam su
perius manu opposita sine resolutionibus fursureis tpe
paucis precedere. minorem emittriteum iudicabis. Est autem
minor emittriteus secundum quod vult auctor sequens petri mus
sandinii auctoritate ex colera putrefacta extra vasa ex flao
te intra. Ex colera urina debet colorari et ex flegmate di
scolorari per eorum mixture cum urina. Et ita ex utroque re
ducitur ad medium colorem. scilicet ruffum vel subruffum. Liuida est
ista urina superius propter humoris corruptionem. Et quia
humor corruptus est paucus et etiam ruffedo urine impedit
non apparet liuiditas nisi opposita. Hec sunt accidētia
quod comitantur. scilicet frigiditas extremitatum ad horam vespertinam
vnde si colera dominium habeat a tertia hora diei tamen
propter flegma putrefactum a motu proprio retardata legem
ipsius flegmatis sequitur et hoc scriptum est in commento.
¶ Aut pleuresis. Alia ratio. Urina ruffa in colore in suba
per totum spissa: liuida superius et turbulenta in recenti tpe si
gnificat pleuresim. Et est sciendum quod pleuresis ut vult
Gal. in. ij. de crisi. quattuor sunt accidētia sibi propria.
Primum est dolor lateris pugitui. secundum est febris continua.
tertium est tussis indeficiens quartum est difficultas inspirandi.
Que vero sit differētia inter urina significantem minorem
emittritem et urina signentem pleuresim satis habet in commento

¶ Si vetus aschilites. Alia regula. Urina ruffa et superius
liuida longo tpe pcedente significat ydropifi aschilitem
vel empima cum disinia. **¶** Debile. Urina ruffa in colore
in suba spissa superius liuida et granulosa figt materias
reumatica ad membra debilia descendetem et apostema fa-
cientem: puta sub axillis: et in inguinibus: et etiam in membris
gnatiuis: in quibus ppter plurima neruositatem viget sen-
sibilitas doloris: et ois dolor exacuit reuma: vt vult Gal.
¶ Si spumosa. Alia rla. Urina subruffa in colore a me-
dia regione superius: distincte liues et quasi subcinericia multum
spissa vel spumosa in pleuresi: pcedente ruffa intensa figt
conuersionem pleuresis: in peripneumonia. Sit autem in
urina subruffa per translationem materie a loco sensibili ad
locum quasi non sensibile. scilicet membrum flegmaticum videlicet
pulmonem. **¶** Pinguis ruffa parum. Alia regula. Urina
ruffa in colore: in suba spissa: magis tamen superius quam in-
ferius opposita manu in superficie liuida et oleagina cum
crinoidibus et resolutionibus multo tempore pcedente
figt tertiana specie ethice. **¶** Comentum. Ruffa parum.
Expeditum est de ruffo colore cum tenui suba: vel medio-
criter tenui. Hinc autem proponit rla de ruffo colore cum medio-
criter spissa suba quasi incipiente inspissari que sic collige.
Urina ruffa in colore: mediocriter spissa in suba: superius
obumbrata: cum non pura et inequali suba: significat quot-
tidiana de flegmate dulci. Si autem sit subruffa manente ead-
em substantia significat abundantiam flegmatis dulcis sine
febre. Et, distingue scilicet quod illud flegma dulce habet immu-
tare urinam duobus modis: scilicet suba vel sui admixtione:
et tunc cum sit illud flegma album et spissum reddit eam scilicet
urinam albam et spissam minus tamen albam quod flegma natu-
rale: et magis spissam quam flegma salsum: cum maiori humi-
ditate participet: quia qualitatibus sanguineis est infe-
ctum. Item flegma dulce immutat urinam ex qualitatibus
suis: et reddet eam ruffam et subruffam et spissam per medio

cri calore suo: ex quo mediocris fit ebullitio: et ex medio
cri ebullitione cōtingit mediocris color. Est spissa ppter
humiditatem. Est inequalis sube: qz nō est equaliter spiss
sa per totū. Spissa sīgt fieri pturbationē ex qua pturba
tione generatur fumositates multe ⁊ ventositas emissā
cum vrina diuellit: et impellit humores p vrinā ⁊ per idē
fit inequalitas substātie: cū magis impellatur de humo
ribus in vna parte q̄ in alia impuritas substātie sīgt de
fectum caloris naturalis nō valentis deputare vrinā: que
sunt accidentia dulcis flegmatis vel salis in libro nostro
de sintomatibus requiras. ¶ Parum pinguis. Id est
mediocriter spissa: quasi remissa accedēs ad spissitudinē
aut incipiens inspissari. ¶ Infra subsistens. Id est ruffa
vel subruffa. ¶ Ruffa parū tenuis. Alia ponit rla de ruf
fo colore cū mediocriter tenui substātia vel mediocriter
spissa: q̄ sic collitur vrina ruffa in colore. in substātia medio
criter tenuis vel spissa: lōgo tēpore liuida pseuerās: in su
periori pte flegma salsum vel dulce in spūalibus exīs in
pinguibus abūndare sīgt. Si mediocriter tenuis sit vrina
fit de dulci flegmate. Si mediocriter sit spissa ⁊ adsit fe
bris: fit de materia in spiritib⁹ cōtenta. S; flegma salsum
vel dulce in spūalibus exīs: ex calore eorū ⁊ modo ebullit
tionis corrūpitur facile: ergo reddit eam per totā liuidā.
Sed liuiditas illa ppter colozē vrine ruffe vel subruffe nō
est pceptibilis nisi facta manus appositione: ⁊ tūc debēt
hec accidentia cōcomitari. s. tussis: strictura pectoris: et
angustia respirandi Si talis appareat in muliere hic co
lor significat matricem p̄grauari a falso flegmate vl' dolci
habet namq; matricē cōmunes meatus cū vīs vīnalibus
et tunc ad sunt quedā resolutiones: que sunt quandoq;
nigre squamose et nō est distinguendū de liuiditate nisi
cum manus appositione. Et adsunt etiā hec accidentia
cum materia in matrice cōtinetur. s. dolor in dextro ypo
cūdrīo cū extēsiōne ⁊ inflatiōe quadā. ¶ Cōstans. Id est

permanēs diu talis. ¶ Quibus fiunt spiramia. Id est
mēbra spūalia que deferuūt spirationi. ¶ Probria mo
nete. Id est vitiiū matricis ex repletionē superfluitatum.
Matrīx moneta dicitur metaphore q̄ sicut super incudē
moneta tūdit: sic in matrīce fetus monetat. Matrīx ple
rūq; onerat ex flegmate falso ibi existēte p̄ter naturam
et corūp̄it. et redūdēs per venā cōcauā ad ep̄ar sanguinē
inficit. et p̄ meatus v̄inales redūdēs ad vesicā v̄inā in
ficit: et liuidā reddit ex sui amixtione. Sunt autē meatus
v̄inales cōiūcti et alligati matrīci: et tunc apparēt q̄dam
resolutione quādoq; albe quādoq; nigre et squamose.
nec distiguitur liuiditas nisi apposita manu q̄ subruffo
colore dilitescit: hec accidētia debēt adesse: sc̄z dolor sub
sinistro ypocōndrio cū extēsiōne quadā et inflatiōe. ¶ Si
color est ruffus. Alia regula d̄. ruffo colore cūp̄: orsus sp̄is
sa suba: quā sic collige. Urina ruffa in colore: vel subruffa
in substantia per totū sp̄is̄a superius per totum obum
brata et oscura: sine liuiditate quottidianam significat
de flegmate naturali. ¶ Itē alia regula. Urina ruffa i co
lore: substantia per totū sp̄is̄a apposita manu. in super
ficie liuida: sine resolutionibus fursureis pauco tempo
re procedente significat minorem emittriteum. Sit autē
minor emittriteus ex colera putrefacta extra vasa et ex
flegmate intra. Et ex colera debet v̄ina colorari. Sed
ex flegmate debet discolorari. ergo ex vtracq; in colore
d̄ fieri mediocris: scilz subruffa et ruffa est superi⁹. magis
sp̄is̄a propter assignatam causam quam premisimus de
v̄ina significante quottidianā interpollatā de flegmate
falso. Liuida in super superficie est propter corruptionem hu
moris: et p̄pter incidētē ebullitiōē: et q̄ paucus est hu
mor corruptus et p̄pter v̄ine ipsius ruffitatē non potest
distigui liuiditas: sine manu opposita. Et hec accidētia
debēt concomitari: scilz frigiditas extremitatum ad po

ram versptinā: et hoc ppter colozē putrefactā extra ve-
nas cui? sit dohū a tertia hora diei: tamē apprijs motis
bus retardat ppter flegma putrefactum in vasis. Et se-
quif legē flegmatis et sunt in summo labore vsq; mane:
q; de vtracq; materia affligūtur: et tūc vsq; ad horā tertiā
sunt i summo labore: q; dū altera materia putrescit alia
pparat ad putrefactionē: et a tertia hora vsq; ad horam
vesptinā sunt in falsa q̄ete. quia tūc de altera affligit et
tūc insurgit porism? Et in accessione iacet oculis clausis
et palpebris opp̄ssis: nec oculos aperit. nisi vocet: et hoc
accidit ppter fumositatē resolutā: humiditate fumosa
petēte caput et relaxāte palpebras oculos. Nō hos latet
sentētia ferrarij et platearij: et magni Johānis de sancto
paulo. q; asserēbāt minozē emittriteū de colera intus pu-
trefacta et flegmate extra. Sed eoz sentētie sunt dimit-
tēde. Et Petri musadini auctoritatē seqmur. ¶ Si sit
causa recēs. Alia r̄la de vrina ruffa in colozē: in suba per
totū spissa. superius liuida et turbulēta in recentī causa:
pleuresim significat: quā psequūtur: hec accidētia scz fe-
bris acuta dolor lateris pūgitivus: tussis indeficiēs diffi-
cultas inspirādi. Sed quare hec sint in regulis de vrina
significātē materiā in sp̄ialib; determinatū est. Sed nota
hanc differētiā inter vrinā significātē minozē emittriteū
et vrinā significātē pleuresim. Nam in pleuresi magis
distinctā: habet liuiditatē q̄ in minozē emittriteo: Et in
pleuresi nō est tipus qui est in miori emittriteo. ¶ Si ve-
tus. alia r̄la. Urina ruffa et liuida superi? lōgo tpe pcedē-
te aschilitē significat vel vitii empimatis cū vitio disnie-
vnde vero habeat liuere in aschilite requirēdū est in p̄dis-
ctis. ¶ Debile. Alia regla. Urina ruffa in colozē in sub-
stātia spissa superius liuida et granulosa significat apos-
tēma in inguinibus vel sub assellis aut in membris genio-
talibus in quibus ppter plurimā neruositatē vergit sen-
sibilitas doloris. Ex dolorē prouocatur impetus, reuma

tum. Omnis namque dolor exacuit reuma ut asserit. **Balf.**
¶ Si spumosa. Alia regula. Urina subrufa in colore re-
 missa in subruffitate: et a media regione superius distincte
 liuens et quasi subcinericia multum spissavimus spumosa in pleu-
 resi: precedente ruffa intensa significat conversionem pleuresis
 in peripneumoniā. Fit autem subrufa per translationem mate-
 riei a loco sensibili ad locum quasi insensibilem. scilicet ad membrum fle-
 gmaticum. scilicet pulmonem a medio superius est quasi liuida pro-
 pter incidentem ebullitionem: et ex corruptione materiei et ex co-
 uersione eius insaniem: cuius pars ad urinales meatus ad venam
 concavam transinititur et per urinam purgatur: que ebullitio le-
 nigata et purgata a spiritu impulsu superficiem vasculi petens red-
 dit eam talis coloris. Subcinericia est ex resolutione par-
 tium pulmonis. Pulmo enim est quasi subcinericii coloris: sed
 spumosa est ex motu pulmonis assiduo. **¶** **¶** Diguis: ruffa
 parum. Alia regula. Urina ruffa in colore: in substantia spissa
 magis tamen superius quam inferius apposita manet: in superficie
 liuida et oleagina: cum erinoidibus resolutionibus longo tempore si-
 gnicat tertianam speciem et tunc longo tempore precedente. id ad-
 ditur: quia febris hec cum sit habitualis: non aduenit
 nisi cum longo tempore talis color sit ex colore membri ex
 quo cum fiat aliqua ebullitio in membrum talis preteritur
 color. Quod appareat liuida fit ex corruptione substantia-
 lis humiditatis. Quod appareat oleagina fit ex pingue-
 dine a membris resoluta: et in urinam supernatante. Sed non
 potest distingui virtuositas vel liuiditas nisi manus sit
 apposita propter paucitatem ipsius pinguedinis: et propter
 ruffum colorem ipsius urine. Erinoides resolutiones fiunt
 ex calore infixo membrum et eorum parte dissolvente. Hec
 accidentia concomitantur. scilicet color continuus propter con-
 tinuam distemperantiam membrorum: sed tamen lentusque
 non fit ex materia sed ex humore. Calor in nodis ma-
 nuum et pedum ex colerica fumositatem procedente a spiritali-
 bus. Rubor gangarum ex colerica fumositatem eas inflat

¶

mante. dolor sinistre spatule: q: cū sit alligata cū spūalibz
quasi contrahiturz deficcatur. Soluit ergo cōtinuitas
fit dolor tussis varia: qñdoq; fit tussis sicca ppter sicca
tes: quādoq; humida ex aliqua supfluitate p̄tēta in spūa
libus. Macies totius corporis ex calore mēbris infixo cō
sumēte mebratz dissoluēt. vngues aut attenuāt ex reuer
beratione vaporis. vnde in medio p̄pellūtur z in lateribz
b? cōstringūtur. Littera plana est ex p̄dictoz determina
tione. ¶ Pinguis. Itō vinctuositate s; spissitudine: pin
guis nāq; i hac facultate equocatur. ¶ Cōtinuā nō quā
libet s; quottidianā de flegmate naturali. ¶ Reumatica
ficut i apostematibz. ¶ Empima. Id est sputū saniosus
ex emoroidē p̄cedēte. ¶ Morbus laterisq;. Id est pleu
resis. ¶ Peregrinat. Id est trāfferri significat. ¶ Pri
nis. Que sunt. s. crinoides resolutiones. In tractatu de cō
tentis sufficienter dicemus. ¶ Febris ethice. Quantum
ad tertiam speciem.

¶ De colore rubeo.

¶ Clara rubens triteū: duplicē: vel epar calefactum
Quarranūq; potest insinuare tūpum.

¶ Hec morayel breuitas: nubes: tps: status: etas

¶ Hec pbat infirmi passio: forma: locus.

¶ At stabili pede vadat sententia sunt hec.

¶ Omnia iudicio discutienda tuo.

¶ Hic de colore rubeo. Regula vrina in colore rubea in
substantia mediocriter tenuis obumbrata supiusz magis
spissa q̄ inferius significat duplicē tertianā. Et tunc ista
accidentia cōcomitātur. s. dolor capitis maxime i dexte
ra pte: vbi est dominium colore: sitis amaritudo oris tin
nitus aurium. Et est notādū qm diuersitates subiectoz i
vrina hz varias z diuersas significationes quia talis vri
na in iuvene z colerico simplicem significat tertianam in
puero continuā. ¶ El epar. Eadem vrina rubea z clara

ex longo pressu tpls apparens: et febris nō adfit celesta-
 ctionē epatis significat: sicut etiā quartanā notā. Et omnia
 ista discernuntur p̄ conditiones cōsideratas sicut ostēditur in
 sequētibz. vñ qñ est simplex tertiana tunc vrina debet
 esse magis tenuis. Sed in duplici d̄s esse vrina magis ru-
 bea et supius magis spissa: et quasi accedēs ad subnigredi-
 nem. ¶ Hec mora. i. q: si tpe lōgo vel breui laborauerit
 infirmus: possumus discernere. s. quattuor egritudines
 dictas vtrū patiat febris vel epatis calefactionē vl' q̄rta-
 nam. Sit em̄ q: in modico tpe laborauerit: vrina tali per
 longū tps p̄seuerate: tñc sicut aut distēperatiā epatis in
 caliditate aut q̄rtanā febrē. Sed distinguat sic q: ex cale-
 factione epatis vrina est superius obūbrata cū quadam
 spuma crocea viridi vl' subnigra. Sed in febre quartana
 ista deficiūt. ¶ Nubes. s. si vrina sit tenebrosa et nebulos-
 sa, in supiori p̄tē tñc duplex tertiana vel epatis calefactio
 iudicat. ¶ Tēpus. s. tps āni: q: si sit estas sicut tertianam
 vl' calefactionē epatis. Si v̄o hyems vl' autūnus q̄rtanā
 ¶ Status. s. cōplexio quia in colerico corpore sicut talis
 vrina tertianā simplicē in melico et flegmatico duplicem
 tertianā. ¶ Etas. q: si puer sicut p̄tinuā. si iuuenis ter-
 tianā simplicē si senex duplicē. ¶ Passio. vtrū de tertio
 in tertiu vl' de q̄rto in q̄rtū quātū ad q̄rtanā: vl' vtrū cū
 tipo vel sine tipo: q: si cū tipo iterpollata significat si si-
 ne tipo p̄tinua. ¶ Forma. habitudo corpis. s. si pinguis
 carnosus vl' mater. ¶ Locus. s. regio calida vl' frigida vl'.
 ¶ Locus. s. vtrū in dextro ypocōdrio vl' sinistro. ¶ Ut
 stabilis medicus q̄ sapienter et f̄m veritatē vult iudicare:
 vt suū iudiciū firmū sit et verū: d̄s singulariter cōsiderare
 oēs istas conditiones sicut dictū est. ¶ Cōmentū. Clara
 rubēs. In hoc caplo pponunt r̄le de vrina rubea cū tes-
 nui suba et cū spissa: et cum mediocriter spissa vel medio-
 criter tenui. Urina ergo in colore rubea: in substātia me-
 diocriter tenui superius obūbrata et magis spissa q̄ in se-

rius tertianā duplicē significat. Talis color sit ex intensi-
 fione caloris: et ex rubeitate ipsius caloris: et talis substā-
 tia sit ex siccitate. Nec ergo debet adesse accētia vel sin-
 thomata. scilicet dolor capitis in dextra parte: ubi est dñum
 colere: sitis: amaritudo oris: aurium tinnitus. Sed talis vñe
 significatio variatur ppter diuersitatē subiectorum: sicut
 dictū est de vrina ruffa. In colerico namque et in iuvene si ta-
 lis vrina appareat significat tertianā simplicē in flegma-
 tico et melancolico sene et in muliere in nouitate causē talis
 occurrēs tertianā simplicē significat in puero cōtinuā ex
 lōgo pcessu tēpōis. Et circūscripta febre significat calefas-
 ctionē epatis talis etiā designat quartanā notā. Et hec
 oia aperte distinguuntur circumstantijs solum inspectis.
¶ Clara. Id est tenuis. **¶** Rubens. scilicet in colore. **¶** Tri-
 ten duplicē. Id est tertianā duplicē de materia colerica
 in duplici loco putrefacta simplicē etiā sūt: et tunc debet
 esse magis tenuis quā vnica et singularis materia putres-
 cit: sicut colera vnde nō est tantus impetus ebullitionis
 Eadē sūt duplicē tertianā de duplici materia collectam
 in duplici loco putrefactā: quā discretas accessiones habet
 quotidie quibus inuadit patiētes. Sed dicimus in tertiiū
 grauius si cōfusas habet materias more tertiane simpli-
 cis affligit: sed grauiissimū facit insultum: ppter putrefas-
 ctionē duplicis materiei: et eadem signa sunt in simplici:
 sed tūc debet esse tenuis: quia vna et singularis materia pu-
 trefit vnde nō est tantus impetus ebullitionis. In dupli-
 ci aut vrina magis debet rubescere: et magis superius in-
 spissari: et quasi ad subnigredinē accedere. **¶** Odora tēpōis
 vt si lōgo tēpōe laborauerit egrotās: inde medicus ppede-
 re pōt: aut febrē: aut epatis calefactionē: aut fe. qrtanā.
 Itā si de nouo incipiat laborare: et talis appareat: de fe-
 bre tertiana psumēdū ē. Si em lōgo tēpōe laborauerit: et re-
 lōgo tēpōe talis pseuerauerit psumēdū est de distēperātia
 epatis aut de fe. quartana. Sed distigue: quia ex distēperā-

tia epatis debet esse obmorata i superficie: et ipumosa cum
quadam croceitate: vel subnigredine: vel viriditate debet
profundi quod significat incensionis. in se. aut quartana hic se ab
sentat accidētia. ¶ Nubes. Id est nebulositas et tenebro
sitas insupficie quātū ad duplicē tertianā vel epatis ca
lesfactionē. ¶ Tps. Id est anni ex quo morbus potest certi
ficari. Nam si etas fuerit talis significat tertianā vel epatis
calesfactionē: Si hyemis vel autumnus quartanā. ¶ Sta
tus. Quātū ad cōplonē quod rei est substācialis. et que stāte
subiecto euanescere nō potest: in colerico namque corpe talis
potius significat tertianā simplicē. in melācolico et fleg
matico duplicē. ¶ Etas. Ut si sit puer vel iuuenis siue
senex. ¶ Passio scytrū de tertio intertū vlt de quarto
in quartū et vtrū cum tipo vel sine tipo patiat. ¶ Forma.
Quātū ad habitudinē corporis. scytrū sit macilentus pa
tiēs vel piguis vel carnosus. ¶ Locus. scytrū in calida
regione vel frigida. vel ad regionē corporis potest referri scy
trū patiat in dextro ipocundrio vel in sinistro. ¶ Sē
tentia: scilicet diffinitiva. ¶ Stabili pede. Id est immobili
et certo iudicio. ¶ Hec omnia. Id est hec omnes circū
stātie que dicte sunt. o tu medice sunt discutiēde. ¶ De
colore rubeo cum substantia mediocriter spissa.

Turbida spissa parū rubeo perfusa liquore.

Continui tritei notio certa datur.

Si summū viroz obtineat vel liuida nubis.

Portendit mediū: pleureticūque malum.

Spissa rubēs sinochū si summū liuor obūbret.

Spissa rubēs sinochā de mpro liuore figurat

Causonidē si plus tenuis quā spissa reuerfa.

Sinochidē causon subtilis et ignea monstrat.

Tertioz est testis rubicūdi forma coloris.

¶ Expositio Turbida. Hic agitur de colore rubeo cum

¶ ij

substātia spissa mediocriter copulato: et ponit plures re-
 gulas. ¶ Prima r^{la}. Urina rubea in colore in suba me-
 diocriter spissa: p totū turbulēta: cum impura et inequali
 suba sūt tertianā cōtinuā: ratio huius reddit in omēto.
 ¶ Si summū. Alia regula de colore cū suba mediocriter
 spissa. Urina in colore rubea in suba mediocriter spissa:
 in superiori pte viridis: sūt mediū emitriteus: et si liuida
 sit in superficie sūt pleuresim et mediū emitriteū. Et est
 medius emitriteus ex colera putrefacta intra venās cō-
 tinue bulliente: et ex flegmate putrefacto extra in medio
 emitriteo viriditas nō distinguit in vrina sine man^o ap-
 positione: sed in pleuresi bene distinguit. Quid est pleure-
 sis? Est collectio facta in cōmissura costarū et diafragma-
 tis: et sepius fit ex humoribus calidis et acutis. Et ideo
 dixit Hippo. accidunt ructuantes etc. ¶ Spissa rubēs. In
 ista pte agit auctor de colore rubeo vel subrubeo cōiter
 cū suba spissa vel mediocriter spissa v^l mediocriter tenui
 Isti em̄ colores in qbusdā sunt vniformes in iudicio. Hec
 est r^{la}. Urina in colore rubea v^l subrubicūda: in suba spis-
 sa et turbulēta: liuida superius et in respiratiōe sit fetida
 tūc sūt sinochū. Sinochus h³ fieri ex sanguine peccante
 in qualitate. Rationes in omēto reddunt. ¶ Spissa ru-
 bens sinochā. Alia regula. Urina in colore rubea v^l subru-
 bicūda: in suba spissa et turbulēta absq^{ue} liuiditate et feto-
 re: sūt sinochē. Est aut sinocha ex sanguine peccante fm̄
 quantitātē. Et dīa inter sinochū et sinochā haberi pōt p
 quendā versiculū. ¶ Sinocha de multo: sed sinochus ex
 putrefacto. ¶ Notandū est q sinochus tres habet spēs
 scz febrē homotēnaz augmasticā et peraugmasticā: vt
 scribitur. a Gal. ij. de differentiis febrū. Et ponit sino-
 chā p sinochō: nō faciēs vim de noīe. Et ideo notandum
 est q fm̄ q diuersificatur spēs sinochi: fm̄ hoc fit diuersi-
 ficatio in vrina quia in homotēna vrina apparet vniformi-
 tas in colore: et in sua suba: et a principio vsq^{ue} ad finem

in sua malicia perseverat. In peraugmastica ipsa urina
apparet in principio ipsius febris rubea vel subrubicunda
Postea urina pcedit semp remittendo: et de malo ad bonu
m fm q ipa febris peraugmastica pcedit sp meliorando
a principio vsq ad finē. In augmastica fm q ipa febris p
cedit crescendo et augmetando: ita etiaz et urina. Et nota q
hic tradit quedā rla gñalis de urina. Quotiēscūq urina
apparet rubicunda vel subrubicunda in suba spissa: si post
modū clarificet i superiori parte bonū signū ē et signū sa
lutis q si rō huius habet in cōmēto. Si vō clarificet in par
te inferiori: et attenuetur: et supius inspissetur: vel rema
neat spissa malū est signū et mortis: et significat q materia
rapitur ad cerebrū. Et in hoc fatui medici decipiuntur cre
dētes contrariū veritati. ¶ Causonidē. Alia rla de urina
significāte causonidē. Quotiēscūq videbis urinā in colo
re rubeā vel rubicundā et in substantia sua magis appropin
quat ad tenuitatē q ad spissitudinē tūc causonidē iudica
bis. Causonides est febris cōtinua est duplici materia cō
posita: principaliter cōposita ex colera. secundario ex san
guine: et ideo urina est magis tenuis q spissa. ¶ Reversa
Alia regula p cōtrariū istū. q urina rubea vel subrubicunda
in colore ppinquās magis ad spissitudinē q ad tenuita
tem significat sinochidē. Et est sinochides. se. continua
ex duplici materia composita et principalr ex sanguine:
scdario ex colera. q ppter hoc magis accedit ad spissi
tudinē q ad tenuitatem. ¶ Causon subtilis. Alia rla de
urina significante causonem. Urina rubicunda vel subru
bicunda i colore. in suba p totum tenuis: lucēs sicut ignis
figt. causonem. Causon est se. continua acutissima. Et
habet fieri ex colera rubea putrefacta in venis propin
quis venis orificij stomachi: epatis: pulmonis et splenis
Et ideo dicitur causon a caumate ¶ Cōmentū. Turbida
spissa et. Hic ponitur regula de rubeo colore cum medio
criter suba spissa: quā sic collige. Urina in colore rubeo.

cum substātia mediocriter spissa ꝛ totū turbulēta cū im-
pura ꝛ inequali suba cōtinuā tertianā significat. Talis co-
lor rubeus fit ex colore colere rubee: q̄ ex sua bullitione ꝛ
rubeitate sufficit ad clarificādū ꝛ rubificādū vrinā. Urina
turbida est per totū ex pturbatione ꝛ bullitione facta in
vasis: ꝛ q̄ per ebullitionem fit partiū inspissatio aliquaz
cū ēt vasa illa sint ampliora: ꝛ priorī ipaz largiores. Spisse
etiā ptes calide ꝛ subtiles cū vrinā emittunt q̄ vrina ptur-
batur: ꝛ est vrina ipure ꝛ inequalis sube. ¶ Turbida. Id
est turbulenta. ¶ Spissa parū. Id est accedens ad spissi-
tudinē. ¶ Si summū. Alia regula ponit de colore rubeo
cū eadē substātia: q̄ si fuerit rubea cū priorī substātia: in
supficie viridis significat mediū emitriteū. Si aut liuida
fuerit in superficie significat pleuresim. In medio nāq̄ emi-
triteo ppter colerā intra vasa: cōtinue ebulliētem. Et ex
flegmate extra nimia fit ebullitio vel adustio. Emissa er-
go colera cū vrinā cū sit adusta ꝛ leuigata: ad vrine supficiē
tēdit ꝛ eā reddit viridē. Sed cū sit pauca nō distinguitur
viriditas nisi cū man⁹ appōne: Si aut liueat sine manus
appōne: vel ptendat liuorem in superficie distinctū sūt
pleuresim que d̄: collectio facta in cōmissura costaz ꝛ dia-
fragmatis. ꝛ sepius de calidis ꝛ acutis humorib⁹ est. vñ
Ipo. accidūt ructuātes nō valde pleuretici sūt. Pro ca-
lore ergo ꝛ acumine materiei: ꝛ q̄ collectio ē in mēbris ca-
lidis ꝛ valde sensibilib⁹: ꝛ q̄ sunt in motu p̄tinuo mate-
ria illa maxime ebullit ꝛ aduritur. Per ramū ergo vene
p̄caue cōuersa p vrinales meat⁹ i multa quātitate admi-
scetur vrine: ꝛ reddit eam viridē: q̄ q̄ adusta est et leuiga-
ta petit supficiem: ꝛ reddit eam viridē: et q̄ multa ē ma-
teria adusta apparet viriditas sine manus appōne. vel
etiam liuiditas vbi est tāta causa incēssionis. ¶ Summū
Id est supficiē. ¶ Mediū. Id est emitriteū. ¶ Plures-
ticumq̄ malū. Id est pleuresim cum distincta liuiditate
vel viriditate. ¶ Spissa rubens. In hoc capitulo agit

de colore rubeo et rubicundo vel subrubicundo cōiter sub uno
titulo sū cōiugationē spisse sube: vel mediocriter spisse
vel mediocriter tenuis. In quibusdā em̄ sunt oēs isti co-
lores vniformes in iudicio. In p̄cipio ergo pponit r̄la
de rubeo vel rubicundo colore cū spissa suba: quā sic potes
colligere. Urina rubea vel subrubicunda in colore: in suba
spissa et turbulēta. si fuerit liuida in superiori parte et cū
fetoris respiratione et qdā prauus odor a vase exalet si-
nochiū significat. Qd talis est in colore prouenit ex calore
et colore ipsius sanguinis. Sanguis em̄ cū fit calidus et
rubeus vergēs ad impuritātē nō sufficit ad depurēdū vñ
nā. Qd est spissa hoc ē ex humiditate sanguis cui p̄p̄iū
est inspissare: qd est liuida hoc fit ex admixtione putridi
sanguinis qd est fetida fit ex corruptione sanguinis eius.
Sinochus est febris continua ex sanguine putrefacto in
venis. Dicitur autem sinochus quasi cohabens id est si-
mul habēs omnes causas ad cōtinuitatē cōcurrētes que
sunt tres. Prima est cōtinua caloris, ebullitio et putrefa-
ctio. Secūda est cōtinua putride fumositatis ad cor res-
piratio. Tertia ē impuritas sanguinis. Hæ tres causæ in
nulla febre ita specialiter sunt adinuicē sicut i sinocho et
ideo ab illis denotat. ¶ Spissa rubē sinochā. Alia regula
Urina rubea vel subrubicunda in colore in suba spissa et
turbulēta et sine liuiditate et fetore sinochā inflatiuam
significat. Fit autē sinocha ex sanguine abiūdate vel pambu-
lante sū quantitatem et nō sū qualitātē est spēs febris
effimere licet fiat ex humore. Qd rubea vel rubicunda est
accidit ex qualitatibus sanguinis vt iam dictum est. Qd
fit sine liuiditate et fetore fit quia non est sanguis corru-
ptus neq̄ putrefactus cuius admixtione debeat liuor
vel feditas innasci. Et notandum est qd sinochi sū spe-
cies tres. s. per augmasticus: augmasticus et bōtenus sū
varietatem specierū variat dispositio rine. In paugma-
stico enim apparet rubicūda vel rubea ab ipso p̄cipio

cum alijs signis: postea appareat rubea vel subrubicunda
da postea ab intentione ad remissionem: ut fiat immutatio
in urina de malo ad bonum: sicut decrevit et declina febris
ab acuitate principij: sic et in urina declinat intentio calo
ris. In augmastico vero contrarium accidit. In hoc ceno appa
ret urina uniformis coloris: et in sua malicia perseverat a
principio usque ad finem prout febris uniformitas deponit.
In hoc autem capitulo hanc methodum et quasi generale acci
pe traditionem. quod quicumque urina rubeda vel rubicunda in sub
stantia spissa: si postea in superficie incipiat sincerari et qua
si clarificari: ita quod illa turbulencia et spissitudo incipiat resi
dere bonum signum est et salutare. Per hoc enim quod apparebat
urina per totum spissa et modo incipit depurari superius: per
hoc significatur quod motus ebullitionis iam cessavit: quod ebulli
tio prius vixens in corpore: humores perturbabat et par
tes urine secundum uniformem spissitudinem confunde
bat. Si autem superius in spissitudine perseverat vel spissior ap
pareat vel turbulencior: inferius autem attenuetur vel glarifi
cetur mortale signum est. Significat autem raptum morbi ad
superiora. Alii tamen ede frenesim: aut litargiam: aut maniam
unde contingit quod artifex imperit: cum videatur urina in principio
spissam: et postea inferius attenuari deludatur iudicans con
ualescentiam: cum potius morbus contra naturam con
ualescat. ¶ Sinochum. Id est putridum. ¶ Sinochum
Id est inflatum de puro sanguine et sincero: sed super
accessio. Secundum Constantinum accidentia morbi sinochi sunt
hec. scilicet dolor capitis infusus: et a profundo emergens: generum
rubor: inflatio venarum: et maxime circa spualia: et oris dul
cedo. ¶ Causonidem. Illa datur res de rubeo colore et rubi
cundo cum mediocriter tenui substantia: et cum mediocriter spissi
sa quam si collige. Urina in colore rubea vel rubicunda in
substantia magis accedens ad tenuitatem quam ad spissitudinem cau
sonidem significat. Et est causonides febris composita
continua ex duplici materia: ex diversis generibus:

ex colera scz principaliter: et ex sanguine secundo: unde
magis accedit ad tenuitatem quam ad spissitudinem. ¶ Reuer-
sa sinochidē. Item alia regula per contrarium predictae est
proposita. Urina namque in colore rubea vel rubicunda ma-
gis accedens ad spissitudinem quam ad tenuitatem sinochidem
significat id est febrem continuam compositam principaliter ex san-
guine: secundo ex colera unde magis vicina spissitudini quam
tenuitati. Sint homata occurrant mixta: propter admixtio-
nem sanguinis et colere: ut dominantis humoris acciden-
tia dominantur: et contrarii forte intermissione continen-
tur. ¶ Causon subtilis. Alia regula. Urina rubea vel rubi-
cunda in colore in substantia per totum tenuis lucens ve-
lut ignis causonem significat. Est autem causon febris con-
tinua acutissima: unde a caumate dicitur: et fit ex multi-
plici colera rubea putrefacta in subtilissimis venis oris
stomachi: epatis: pulmonis: et splenis. Talis color est ex
calore et ebullitione ipsius materiei: que putrescit in lo-
cis valde calidis. Est autem tenuis et valde lucens velut
ignis: quia cum illa vasa nimis sint angusta non resudat
ab eis nisi quod subtilius est et liquidus: quod comixtum
urine eam reddit tenuem et igneam. Haec accidentia con-
comitantur: scilicet vehemens dolor capitis: ita quod patien-
ti videtur quod fronti suae clavi infigantur. Hoc igitur acci-
dit propter violentam fumositatem et coleram a mate-
ria resolutam: que petens cerebrum et eius precipue mi-
ringas extendens: cerebrum flagellat. Adest sitis immo-
derata: que nullo potu quiescit: et hoc est propter nimiam
feruiditatem colere os stomachi adurentis: quandoque est
nigredo lingue propter adustionem. Et est nimius calor
ex eadem colera: etiam est insomnitas ex desiccatione ce-
rebrum. Somnia lampadarum et corporum ignitorum. ¶ Re-
uersa. Adest contrario disposita ut sit spissa magis quam te-
nuis. ¶ Tertior est testis. Quia cum sit intensior magis
insinuat incendium materiei.

¶ De colore inopos ⁊ kianos.

Si color est inopos fert detrimenta salutis.
In febre continua: minus est sine febre verenda.
Nam renes: vel epar succendit causticus humor.
Aut est rupta chilis: aut fracto vase resudans.
Menstruis elicitur mulieris corpore sanguis.
Talem disponit in sano corpore saltus.
Aut nimius coitus: cursus labor: immoderatus.
Nec est degenerans lianos a lege prioris.

¶ Expositio. Si color est inopos. Post q̄ dictum est de colore rubeo et rubicundo: hic consequenter egit de colore inopos ⁊ kianos: ⁊ isti duo colores eodē modo iudicantur. Color inopos est sicut vnum nigrum. Sed color kianos magis pfundā habet nigredinē: ⁊ etiā multos colores: quia in vna parte est rubicūdi coloris: ⁊ in parte nigri: ⁊ in parte liuidi vel viridis. **¶ Regula.** Urina in colore inopos ⁊ kianos in acutis febribus ⁊ peracutis pessima ē: ⁊ mortē significat: q̄ significātur sint hominata egritudinis ita esse vltimata: q̄ plus vltimari nō possent: manente substantia vnde si primo appareat rubicunda vel subrubicūda: ⁊ postea inopos vel kianos sine dubio malum signum est et mortale. **¶ Ordinatus est sine febre.** Alia regula. Si talis vrina inopos vel kianos appareat sine febre: tunc nō mināt tm̄ periculū: ⁊ tunc significat apostema in epate vel in renibus: vel rupturā vene kilis. Si rupturā kilis vene: tūc dolor maximus sentitur in septimo spondili cōputando ab inferiori parte ⁊ tūc vrina in fundo magis appareat feculenta. Talis etiā vrina inopos vel kianos pōt significare idropisim: si appareat spissior in media regione. Talis etiā vrina pōt significare apostema epatis: vel regnū: vel pleuresim: vel peripheumoniā: et hoc per signa propria distinguitur: et sufficienter

traditur in cōmēto. ¶ Aut fractovase. Alia regula. Tali
etiā vrina inopos vel kianos in mulieribus apparēs aut
apparet cū febre aut sine febre. Si sine fe. tūc sīgt eruptio
nez menstruoz et tūc nō est suspecta talis vrina. Si vō cū
febre: tunc sine dubio summū periculū minatur: et maius
etiā q̄ in viris. Tales disponit. Alia regula. Etiā vrina qñ
q̄ apparet in sanis ratione saltus: aut etiā ratione multi
coitus: aut cursus et magni laboris et immoderati: et hoc
scitur per indicia patientum. ¶ Nec est degenerās. Dis
cit auctor: hic q̄ vrina in colore kianos est eādēz vni formis
iudicij significationis cum colore inopos. sicut dictz est.
¶ Commentum. Si color. Post tractatum rubei colo
ris et rubicundi continuat auctor: capitulum de inopos
et kianos coloribus: sūnt em̄ vniformis iudicij et eiusdēz
considerationis. Est autē inopos color sicut vnus quod
vergit ad nigradinē: vt ē vinū q̄d venit ex calabria Kianos
vero profundiorē habet nigradinē et etiam multiplicē co
lorem: q̄ vrina in parte rubicunda: in parte nigra: in par
te liuida vel viridis apparet. Talis autē vrina inopos vel
kianos in acutis febribus et peracutis pessima est et mor
tis significatiua. Indicat enim sint homata morbi ita vlti
mata q̄ vltra vltimari non possunt manente substantia.
Unde si prius appareat rubicūda vel sub: rubicūda: et de
inceps inopos vel kianos: talis processus pculdubio pes
simū est et mortis signum. Solet igitur talis apparere in
mulieribus sine febre ppter menstruoz eruptionē: et tunc
magis spissa et pinguis et seculentior in fundo apparere
consuevit. Unde huiusmodi vrine magis suspecte sunt in
viris q̄ in mulieribus: nisi talis in mulieribus appareat
patientibus febres accutas: gratia ipsarū febrū. nō pro
pter eruptionē menstruoz. Tunc enim presumitur sum
mus periculū: magis etiam q̄ in viris: quanto sunt a natu
ra remotiores. Itē talis vrina apparet in ruptura kilis
vene. Tū maximus dolor sentit in septima spondili facit

computatione ab inferiori: tunc vrina in fundo seculentior
apparet. Est aut in medico maximus honor: cum per tales
vrinā in tali loco veraciter potest pronosticari eruptionem
predicte venekilis. Et nota quod talis vrina quando ipsius in
media regione apparet tunc ydropisum potest significare. Et
tunc distingue: quod si fuerit quasi sanguinea yposarcā signi
ficare potest. Si vero magis lucida vel luida leucopphantia
nec tamen ex hoc signo precipitanda est sententia de ydropisi. Te
meraria namque et preceps discurtio artificem deuenustat et ei
ruborem incutit. Item talis vrina apostema epatis aut pleu
resis vel peripleumonia: vel apostema renis significare habet
vel iudicare. Et distinguendum est per alia accidentia et est
requirendum utrum patiatur puncturam in dextro latere vel
in sinistro latere angustiam etiam anhelandi pondus et gra
uedinem circa renes significat. Apostema epatis secundum plu
res autores distinguitur a pleuresi quattuor modis secundum
Alexandrum. Sit enim in dextro latere vnde necessaria est di
stinctio. Prima est secundum pullum. Nam in epatis apostema
te corpus est magis coloratum et colore multo magis per
mansiuo. Sed in apostemate spualium semper minus est
coloratum: et presertim colore magis momentaneo. In epa
tis apostemate tussis est sicca: quod materia ipsius est sub
diafragmate. Sed in pleuretico tussis secundum omnes est semper
humida quod materia est in spualibus supra diafragma: et de
facili educitur. Item dolor maior est et etiam punctura in pleu
resi: et hoc fieri habet propter loci et diafragmatis sensibili
tatem que fit ex nervis. In apostemate etiam epatis dolor
est potius grauius cum non sit epas nervosum. Ex
hijis quattuor supradictis differentiis quandoque super
adduntur alie sex differentie: que habentur ex quadam epi
stola ipsius Galieni ad glauconem medicum. Et prima est:
quod apostema epatis accutum est ad modum quando luna est in
coniunctione. Sed in pleuresi est rotunda forma. Secunda
quod in apostemate epatis sanguinolente solet esse egestiones ex

incontinētia epatis generate et resudatione epatis: sed
in pleuresi non sic contingit. Itē. et tertio ex figura cor-
poris distinguitur. Itā in apostemate epatis. corpus est
valde et multū extenuatū. Sed in pleuresi non tātum est
corpus extenuatū. Itē et quarto pleureticus melius cu-
bat supra partem dolentem ppter locum vacuū. Et quia
apostema nō comprimitur a stomacho et intestinis. Sed
in apostemate epatis non bene cubare potest patiens su-
pra partē dolentem: quia tūc pars q̄ dolet comprimitur
et a stomacho et ab intestinis. vnde sequit̄ multo maior do-
lor. Itē et quinto s̄m locū distinguitur quia pleuresis ha-
bet fieri in vtroq; latere. Sed apostema epatis habet
fieri tm̄ in vno latere. s. dextro discernitur etiam s̄m vtrū-
que nam vt dictū est in antecedētib⁹. Et hic habemus decē
differētiās istorū apostematū iam dictorū. Itē redeam⁹
ad significatā discernētia p̄dictę vrine. talis ḡrina p̄cedē-
te sanguisugio: anhelitu vel ortomia superius aliquātū
lum liuida empima si ḡnificat. Eadē vrina si spumā ha-
bet croceam nimia epatis calefactionē significat et icte-
riciam que si ante septimam diem in accuta febre super-
uenerit: signum est pessimum. Sit etiam ex incontineētia
materiei que in sinthomatis erumpens per totum cor-
pus diffusa: quasi ab interioribus fluctuendo ad exte-
riora diffunditur et subcutanea affecta cutem s̄m se inflo-
ciendo ictericiam inducit. Quod si nature expellitur ma-
teria potius. et post septimam diem ictericia superuenit
morbi determinatio fiet. Talis etiam vrina multotiens
apparet in sano corpore ex saltu propter rupturā vene
in renibus vel in vesica: aut propter resudationem san-
guinis ex rarefactione vasorum propter immoderatum
cursum vel coitum vel laborem nimium. ¶ Causticus
humor. Id est collectus ad apostema faciendū. ¶ Kilis.
Id est vena spine adiacens. ¶ Aut fracto vase. Id est.
vena aliqua. ¶ De colore viridi.

Agriacā: spasimū: maiorē: deniq; mortē.
Judicaturina prassino tincta colore.

Expositio. Agriacā. **P**ostq̃ determinatus est de colore inopos et kianos. **H**ic agitur de colore viridi. **I**ste em̃ color viridis in vrina significat adustionē. et adustionis tres sunt termi. s. prim⁹: medi⁹ et cōplet⁹. **I**n principio adustionis apparet vrina in colore kianos. **I**n medio viridis: et significat dñi⁹ colere prassine et eruginose in fine adustionis: **U**rina ergo viridis in colore apparet quādoq; multa qñq; pauca. **S**i pauca viridis mortē fīgt si vngues digitorū infecti sunt colore liuido aut viridi. **S**i multa et seculenta significat rupturā apostematis in aliquo mēbro nobilivt epate. vnde suba mēbri dissolvitur et p̃ vrinā expellit. vnde in primo mors est vctura. **T**alis etiā vrina significat ictericiā ex colera prassina vlt eruginosa. **E**t nota q̃ tres sunt species ictericie vel habet in cōmēto. **S**pasimū. **I**sta eadē vrina in febre accuta apparet significat spasimū ex inanitione. **M**aiorē. **I**sta etiā vrina significat maiorē emittitē rita magnū piculū minatur. **D**eniq; mortem. **I**sta etiam vrina significat finaliter i vltimo malicie mortificationē et caloris extinctiōnē naturalis vltimo sequit de nigro colore. **E**t q̃ super⁹ in p̃mo capitulo determinatū ē. ideo hic nō op̃ reiterare. **E**t ista sufficiāt de colorib⁹. **E**t si terminata ē p̃ma p̃s principalis. **C**ommētū. Agriacam etc. **P**ost inopos et kianos colores s̃m ordines convenientie agitur de viridi colore. **V**iridis color in vrina signum est adustionis. **A**dustio vero triplici claudit termino. s. p̃mo medio et cōpleto. **I**n adustionis principio fit p̃mo vrina kianos quādam superius liuiditate profusa: in medio fit viridis et indicat dominium colere prassine vel eruginose in complemento denigratur: vrina ergo in colore viridis qñq; est multa: et qñq; est pauca. viridis et pauca mortē habet si

gnificare. Et maxime si color viridis vel liuidus vel niger
 vergens digitorum infecerint: quandoque est viridis et multum
 male olet et multa et seculenta et significat rupturam aposte
 maris in aliquo nobili membro ut in epate. Unde substantia
 ipsius membri dissolvitur: que dissoluta cum urina emittitur.
 Unde in primo mortem debes nunciare futuram. Talis etiam
 urina in colore viridis ictericam portendit ex colera prassina
 vel eruginosa que sui leuitate diffusa ad superficiem corporis: cu
 te inficit et ictericam inducit viridem. id est agriacam pegaseicon
 comitit que. scilicet a viridi mustela interpretatur viridis. sunt igitur
 tres species ictericie. scilicet ictericia viridis modo dicta: icteri
 cia nigra que per melonchirion dicitur a melo quod est nigrum et
 chiros quod est manum vel chiros quod est humor. Et ictericia cro
 cea que generali vocabulo vocatur restrictio a specie icteri
 cie: ictericia nuncupatur. Item urina viridis in se. accuta sp
 parens significat spasimum ex inanitione propter consumptionem
 humiditatis substantialis ratione predicta. Eadem urina
 maiorem emittit item significat: et ideo valde periculosa est
 ¶ Agriacam. Id est ictericam viridem. ¶ Spasimum. Ex natio
 ne. ¶ Maiorem. scilicet emittit item. ¶ Demum. Id est ad comple
 mentum malicie. ¶ Mortem. Id est mortificationem nature:
 et extinctionem coloris naturalis deficiente fomite natura
 li. ¶ Prassinum. Ideo viridi prassium namque marubium
 dicitur: et tunc colera prassina dicitur: et sensus. ¶ Pras
 sino tincta colore. Id est confecta virore eius tracto ex
 colera prassina. vel virore emulo coloris prassini. Et hic
 tractatus terminatur de coloribus. Post viridem sequi
 tur niger color. Sed de illo expeditum est in primo capitulo
 de coloribus.

¶ Incipit capitulum de contentis.
 Et est secunda pars principalis.

Sepius artificem deludit forma coloris.
Et fraudat plerūq; fidē cēsura liquoris
Est in cōtētis rata lex: discretio certa.
Iudi cū constans regula vera fides.

¶ Etera postponēs nature cōsciū actor,
Hinc Apocras verī semina firma trahit.
Nūc cōtētoꝝ seriatim forma notetur.
Ut p̄prios teneāt significata modos.

¶ Expositio sepius. ¶ Hic incipit scōda pars principa-
lis huius libri. Et cōtinuatur hoc modo p̄cedēti parti.
determinatum est de vrina cōsiderādo colores ⁊ substan-
tias vrinariū. Hic vero determinatur de contentis vrinaꝝ
ruꝝ. vnde sententia istoꝝ duorū versū est ista: multotiēs
color ipsius vrine ⁊ substantia eiusdē deludūt medicum: et
decipiūt ipsum cuius ratio est: quia color ⁊ substantia: i
ne multotiēs apparēt: nec illi humori qui est causa egritu-
dinis attestātur: q̄ color cū sit accidēs sup̄ficiale facilliter
recipit alterationem: ⁊ substantia vrine q̄ cū debeat tenuis
appere apparet spissa. et cū spissa apparet tenuis p̄pter
stricturā vel largitatē poroꝝ ⁊ viariū: ⁊ etiā p̄pter digestio-
nē materie ⁊ indigestionē. ¶ Est in contentis. Sed ex in-
sp̄ctione contentoꝝ habetur certum ⁊ verum iudiciū
de infirmitatibꝫ. Et ratio est: quia contenta aut contē-
nentur in ipsis membris: aut sunt particule eorundem: ⁊
ita habetur iudiciū magis certum ⁊ firmitus. ¶ Etera
postponens. Hic probat auctor auctoritate benedicti
Apocra. qui in libro p̄nosticoꝝ rarissime commemorans
substantiam ⁊ colorem vrine de ipsis contentis doctrinā
tradit, nunc de furfuribus nunc de crinoidibus: nunc de
squamis. ¶ Commentum. Sepius artificem. Executa
prima particula sui operis in q̄na egit de vrinis s̄m con-
iugationem coloꝝ ⁊ substantiarum aggreditur auctor se

cundam particulā: in qua distinguitur de cōtentis quoz
 inspectio fidelis est ad discernēdū habitudines interiorz
 mēbroz magis q̄ colores et substantias. **C**olor: cū vel
 substātia multotiēs aliūde deriuat: nec humori attestat
 quē est causa egritudinis. **C**olor: se quidē symbratileq̄ acci-
 dens est et superficiale ideoq̄ cito euanescit: ppter quācū-
 q̄ corporis alterationem. **I**mmutat et iā suba vrine pro-
 pter porozū cōstrictionē vel largitatē: et ppter digestio-
 nem meteriei vel indigestionē vnde cum debet esse spissā
 suba qñq̄ attenuat. **E**t cū debet esse tenuis inspissatur.
Sed ex differentijs cōtentoz certius eligitur iudiciū de
 passionibus corporz. **C**ōtenta siquidē in vrinis aut sunt
 cōtēta in ipsis mēbris: aut sunt particule ipsoz mēbroz
 rum ideoq̄ firmitatem habent cōsistentiā et significationē
Quod autem fideliora sint nuncia cōtentoz pbatur au-
 ctoritate **A**po. dicētis in pnosticis et i amplexibus quā-
 dam regulariter cōstituentis doctrinā qui potius p̄tēta
 cōmemorat q̄ substātiā et colorē nunc de furfuribus nunc
 de crinoidibus: nūc de pilis: nunc de squamis: nūc de san-
 guine: nunc de sanie: nunc de globis interserendo: rarissio-
 me nō cōmemorat substantiam et colorem: quia ea mas-
 gis deludunt artificem: q̄ superficiale accidens est et a
 subtilioribus inest partibus: que cito euanescent ab intrin-
 secis et substantialibus que firmiter in cōposito pseuerāt
 sicut est videri in rosa: quia sua roseitate cito videatur cū
 in aqua feruenti ponitur: vel cum sulphure suffumigatur
Censura. **I**d est iudicium. **L**iquoris. **I**d est subē.
In pueris enim vrina debet esse spissā propter humiditā-
 tatem etatis: et tamen tenuis apparet propter stricturā
 meatuum contra operantem. **D**efraudat fidem. **I**d
 est decipit. **N**ature. **I**d est naturalium causarum: sub
 quibus cōprehēdimus quecūq̄ a leuiori globo inferius
 p̄tinent. **A**lietia. **I**d est colorem et substātiā. **P**ost
 ponens. **I**d est tanq̄ inutilia ad iudicia reputās respectu

contentorum. ¶ Hinc. scz a cōtentis. ¶ Nec contento
rum. Postq̄ iudicij prerogationem de contentis addu
xit s̄m dogma Apocra. agit auctor ad ponendum conten
torum numerum. ¶ Seriatim. Id est ordinate ratione
non a serio sed a serie. ¶ Significata. scz contentorum.
¶ Modos. Id est diffinitioēs. ¶ Enumerat contenta.
Circulus: ampulla: granum: nubucula: spuma.
Pus pinguedo chimus sanguis arena pilus.
Sulfura crinoides squame partes athomose.
Sperma cinis sedimē spiritus alta petens.
¶ Expositio. Circulus. Hic egidius enumerat contēta
in vrinis apparētia: et s̄m istum ordinem enumerationis
determinat de hīs in sequenti et primo de circulo.
¶ Commentum. Circulus. Nunc enumerat auctor con
tenta s̄m ordinē: et eodem ordine mandabit executioni
de hīs: que ī hīs quattuor versibus enumerauit. Et sin
guloꝝ executionē declarat et primo de circulo.

¶ De circulo tractat.

Spissus in vrina si circulus est et aquosus.

Cellula posterior flegmate pressa dolet.

¶ Expositio. Spissus. Hic tractatur de circulo: non q̄
ipse circulus sit contentum in vrina quia est suprema re
gio vrine: sed quia in circulo contenta in circulo incipio
unt apparere. Est ergo regula talis. Vrina apparens
in circulo spisso: in substantia et colore similis aque: signi
ficat vltimam cellulam capitis flegmate aggrauari: pro
pter hoc: quia in illa parte suum habet dominium. ¶ Cō
mentum. Spissus s̄m seriem ordinationis contentorum
primo agit de circulo: non quia circulus sit contentum
vrine. Est enim regio suprema vrine. Sed quia contenta
in circulo incipiunt apparere et cum circulo quedam di
stinguuntur cōtenta. De circulo aut̄ pōt q̄ri: quare appo
priet vrine: cū etiā in quolibet liq̄re circulus appareat: vt in

aquavinoz oleo. Respōdemus sic non appropriamus cir-
culum vrine ita vt ab alijs liquoribus excludam⁹. Quilibet
namq; liquor i superficie circulū facit et ex aquosiorib⁹
bus partibus ⁊ magis fluidus fm formā vasis cōtinētis
in superficie naturaliter generat vñ in aqua vel vino in
vase posita aliquo supereminet circulus q; aquose par-
tes et magis fluide: ⁊ que plus habent aeris cōmixtiōis
in superficiē tendūt: nec se a grauioribus cōprimi patiun-
tur. Pars etiā liquoris superior ex vicinitate aeris inter-
clusi inturgescit: ⁊ ppter eandē rationē circulus in vrina
apparet. Sed hic nō videtur aliquid posse significari p
circulū de consistētia cerebri: vel aliorū mēbroz: cū etiam
circulus cuilibet liquori cōtinuari possit. Ad hoc dicimus
q; sicut testatur Isaac cerebri licet sit frigidū ⁊ humidus
cum sit de genere pinguedinis ⁊ medulle: tñ actualiter
est calidū vnde cū liquidam habeat substātiā et fluidā:
simili indigent nutrimento. An epate aut sit varia ⁊ mlti
formis sanguinis generatio fm diuersitatē mēbroz nu-
triendoz. Sanguis ergo liquidus ⁊ lenis generatur: qui
transmittit sui liquiditate ad nutriendū cerebrū: ⁊ petit
superiora: cuius sanguinis supfluitas: eius spissitudini ⁊
pprietati inimicatur. Unde lōge fit liquidior ⁊ subtilior
et leuior sanguine ipso: ideoq; illa supfluitas effusa cū vris
na tendit superius: ⁊ circulū facit humiditas cū habet
motū a centro inducendo latitudinis effusiōē ad circū
ferentiā. Frigiditas habet motū a circūferētia inducēdo
coarctationem vnde illi motus contrarij sunt: ⁊ cur-
runt ad cerebrū q; crescit circulus augmentatur aut spisso-
ritudo circuli vel latitudo minuitur hoc est fm q; cerebrū
aquosiori sanguine vel sicciori: vel calidiori vel frigidiori
nutritur. An forma autem circuli principakiter relucet cō-
sistentia cerebri: vtrum bene vel male nutriatur: et vtrum
ab aliqua distēperantia distribuetur. Deseruit nāq; cir-
culus dispositioni animatozū mēbrozū idest cere-

bri ⁊ miringaz. Circulus nanq; in substantia spissus: in colore remissus: declarat cerebrū comprimi et grauari op-
pressionē materie flegmaticę: et maxime circa posteriorem
partē. i. occipitiū vbi est sedes ⁊ dominiū siue domiciliū
flātis q̄ remissus sit circulus puenit ex frigidityte: vnde
debilitatur calor naturalis in cerebro: nec potest depura-
re superfluitates vnde cerebrū turbatur q̄ est spissus hoc
prouenit ex humiditate: que motū habet s̄m diffusionem
latitudinis. ¶ Spissus. Id est in substantia dilatans et
turgid⁹. ¶ Et aquosus. Id est in colore remissus vt q̄si aq̄
colore repñtēt. ¶ Sequitur de purpureo circulo et spissio.
Purpureus spissus affligit sanguine prozam.

Venam felle nigro pallidus et tenuis.

¶ Expositio. Purpureus. Circulus vine apparens
purpureus et spissus primam partem capitis significat
affligi: et si talis circulus appareat et absit punctio in na-
ribus: et dolor frontis: et plenitudo venarum: et videat̃
infirmo q̄ ante ipsum sint quedam corpora rubea: tunc
pronosticatur sanguinem de naribus exiturum. ¶ Venā
Circulus pallidus et tenuis in parte sinistra significat
melancoliam abundare et eam affligi ibi enim habet do-
minium humor melancolicus. ¶ Commentum. Purpu-
reus. Post spissum circulum et remissum: agit de purpu-
reo circulo et spissio: talis ergo circulus significat abun-
dantiam sanguinis et prozā molestari ex sanguine. In
proza nanq; .i. anteriori parte capitis suum sanguis ob-
tinet principatum q̄ est purpureus circulus fit ex sangui-
nis feruiditate q̄ est spissus ex humiditate: vnde maxima
immutatio cerebri significatur q̄ cum debeat nutriri san-
guine frigido et aquoso: ad eius delegatur nutrimentū
sanguis feruidus et estuosus. Si vero fuerit circulus cū
punctione narium et dolore ventris et plenitudine vena-
rū: ⁊ eger putat ante se videre quedā corpora rubea fluxū
sanguinis de narib⁹ significat. ¶ Venā. Id est sinistra ⁊c.

Hic agit de circulo remisso ⁊ tenui qui leuā partem cerebri significat procellari et affligi ex melancolico humore: in qua parte sinistra cerebri viget melancolie dominium. q̄ est remissus: est ex frigidityte. q̄ est tenuis est ex siccitate humorum. Si talis circulus perseuerauerit debet concomitari hec accidētia: scilicet suspicio: pusillanimitas timor: insomneitas: ⁊ auaricia.

¶ De circulo rubeo ⁊ tenui.

Dextera parte furit colere feruētis acumen.

Si tenuis fuerit circulus atq; rubens.

¶ Expositio. Dextera. Circulus rubeus et tenuis signat in dextra parte dolorem ex humore colerico ibidem abundante. ¶ Commentum Dextera parte. Sequitur de circulo intenso ⁊ tenui: qui coleram declarat esse in causa: et dexteram partē capitis affligi. q̄ rubeus est fit ex calore q̄ est tenuis fit ex siccitate. ¶ Dextera parte: in qua precipue dominatur colera.

¶ De circulo plumbeo.

Insinuat sensus radicem mortificari.

Plumbeus. ⁊ ramis hinc nocumenta dari.

¶ Expositio. Insinuat. Hic determinat de circulo plumbeo. Circulus ergo plumbeus epilepsiā significat: ⁊ tāq̄ mortificationē ipsius cerebri: qđ est radix sensus: ⁊ deinde ad reliquas partes corporis malicia trāsmutat. ¶ Commentum. Insinuat. ⁊c. Sequitur de circulo plumbeo: qui significat epilepsiā ⁊ quasi mortificationē ipsius cerebri: ⁊ maliciā ad ceteras partes corporis ppagādā. ¶ Radicem sensus. Adest cerebri: qđ est radix sensui ⁊ nervorum. ¶ Ramis. Adest nervis qui a cerebri radice producuntur.

¶ De rubeo circulo non simpliciter: sed respectu liuidi precedentis.

De liuente prius si post rubeus videatur.

Ergo rurgit cerebri. natura: vigor reparatur.

¶ iiiij

¶ Expositio. De liuete. **¶** Circulus liuidus pmo si post
ea fiat rubeus: tunc significat conuersio mali ad bonum. et q
ipa virtus cerebri confortatur et melioratur. **¶** Comentiū. De
liuente. Agit de rubeo circulo non simpli: sed per collationem
liuidi coloris precedentis. Et es potius mediū collatiū q
absolutū. Mas si in apoplexia minor liuido circulo in uri
na prius apparente: et in secundo die vel tertio: postea appa
reat rubeus: talis est mutatio dextri excelsi. et fit conuersio de
mortificatione ad vite corroboracionem: et de caloris extin
ctione ad eius confortacionem. **¶** Matura. Id est virtus regi
tiua. **¶** Exurgit. Id est resurgere significatur.

¶ Sequitur de viridi circulo.

Si formā causon in febre virosis adoptet
Selleus ad motū frenesis succeditur humor.

¶ Expositio. Si formā. **¶** De terminat de circulo vir
di qui apparens in febre accuta induci timorem de frene
si et de raptu materici ad cerebrū. **¶** Comentiū. Si formā.
¶ Sequitur de viridi circulo qui adustionem significat in
accuta febre unde timendum est de frenesi futura ex supfluita
te colere. **¶** Selleus. Id est colericus.

¶ De circulo tremulo.

Si tremulus fuerit spinalia membra grauantur.
Si niger extiterit vel mordificat vel adurit.
Preueniens virus aut liuor distinguit utrumq.

¶ Expositio: Si tremulus. Circulus tremulus signifi
cat aggrauationem in membris spinalibus. **¶** Si niger.
Circulus niger duo significat aut mortificationem et ca
loris naturalis extinctionem aut adustionem. Si mortifi
cationem tunc precessit color liuidus. Si adustionem. tunc
precessit color viridis. **¶** Comentiū. Si tremulus. Sequi
tur de tremulo circulo qui significat dolorem posteriorum
partium a nuca usq. ad caudā qui etiam significat q. circa
illas partes sit maxima neruositas: et ita dolor q. exiens sui

parte cum vana et iuperius accendens expente circumum;
vnde accidit tremor. ¶ Si niger. Hic agit auctor de cir-
culo nigro q̄ significat mortificationē et adustionem vel
adustionis cōplementū. Sed distinguitur q̄ si precedat
viridis significat cōplementum adustionis. sed si p̄cedat
liuidus color significat detrimentum mortificationis.

¶ De ampulla in circulo vrine.

Non residens ampulla tumēs viscosa coherēs.

Morbi crudificat causam morbiq̄q̄ plonat.

Et nefresim generat cerebrūq̄q̄ dolore molestat.

Rucitum vomitūq̄q̄ notat ventrēq̄q̄ solutum.

¶ Expositio. Non residens. ¶ Dicto de circulo dicēdo
dū est de ampulla q̄ quidē ampulla est s̄m contentū s̄m or-
dinem enumerationis sup̄ius factū. Et est ampulla spu-
ma circulo coherēs tumida et inflata et distēta et dilatata
que duplex est. s. p̄manens et nō p̄manens. De ampulla
nō p̄manēti non determinat in medicina cuz illa fit transi-
toria et facta p̄ effusionē vrine vel etiā alterius liquoris et
illa appellat̄ ab isto auctore ampulla residens. Ampulla
nō p̄manens est ista q̄ post effusionem ipsius vrine post
lōgū t̄ps durat et p̄manet: q̄ ista ab intrinseca causa pro-
cedit et generat̄ ex humorū p̄turbatione ventositate iterū
iterclusa. Et ideo q̄ talis ampulla dispositiones corp̄is
humani significat determinat̄ de ipsa in medicina. Et ista
ampulla ab auctore vocat̄ nō residēs. i. diu p̄seuerās. Hic
ergo talis est de ista ampulla. Ampulla in vrina p̄ lōgū t̄ps
durās et p̄manēs tumida et dilatata et distēta ex v̄tosi-
tate iterclusa et viscosa et coherētia habēs cū circulo. ita
cū baculo stupa inuoluto et in v̄rinali imposito de diffi-
cili potest a circulo remoueri: tunc talis ampulla significat
morbi cruditatē et ipsius longitudinem. ¶ Et nefresim
Ista eadē ampulla passionē renū significat. causa vero ha-
betur incōmēto. ¶ Cerebrūq̄q̄. Ista etiā ampulla signi-
ficat dolorem capitis propter fumositatem acrua mate

ria resolutam et superius ascendentē ad cerebrū ⁊ mirin-
gas ipsius inflat: ⁊ sit efficiē dolor in capite. ¶ Rugitum
Eadē ampullā significat rugitū ex ventositate generata
et vomitū ⁊ solutionē vētris. ¶ Cōmentū. Non residēs
⁊c. Ex pedito tractatu de circulo agit de ampulla que fm
vrine cōtentū iuxta ordinē enumerationis est. Est autem
ampulla spuma circulo coherens magis tumida ⁊ distē-
sione partiū magis dilatata. Ampullarū nō alia residēs
alia nō residēs. Residēs ē illa q̄ cito euanescit: ⁊ illa gñat
ex impetu effusionis. vnde ex quolibet liquore sicut ex
aqua vel vino p̄cipue alicui vasi impetuose infusa āpulla
generatur. Sed postea modico tpe reuoluto annihilatur
cito. nec pristini stat⁹ vestigia retinet. ⁊ de tali ampulla cū
sit transitoria ⁊ nō permanet. nō agit p̄bica q̄ non est ne-
cessaria ad demonstrādus habitudinē humani corporis q̄
nō fit ex aliqua pturbatione humorū sed tm̄ ex acre exte-
riori. Ampulla nō residens est que post effusionē vrine
diu pseuerat: q̄ ab interiori causa cōsurgit sc̄z ab humorū
cōturbatiōe ⁊ motione intus clausa vētositate. Et o tali
ampulla hīc agī q̄ dispōnez humanis corporis desinat
Vnde de ampulla talis datur r̄la. Ampulla in vrina diu
pseuerans humida ⁊ dilata distēsa ex vētositate interclusa
viscosa ⁊ coheretia habēs cū circulo: ita q̄ baculo stupa
inuoluto i vrnali vase impositovix pōt a circulo remoue-
ri talis sīgt cruditatē materiei ⁊ morbi p̄lixitatē ⁊ nefre-
ticā passionē ⁊ capit⁹ dolorē. q̄ nō est residēs p̄ hoc cause
pmanētia ⁊ malicie radicatio desinat. q̄ nō est humida: ⁊
in partibus dilatata p̄ hoc vētositatis grosse interclusio
sīgtur q̄ est coherēs ex viscositate materiei progreditur.
Talis ergo cruditatē materiei portēdit. Cruda namq̄
materia et frigida actione caloris cum non possit plena-
rie excoqui ⁊ digeri resoluitur in grossam vētositatē q̄ re-
soluta et a debili calore non consumpta ptibus humidis
intercludit: et per meatus cōtinuos epatis ad epar acce-

dens supfluitati scōe digestionis admisceat. Postmodū
cū vrina purgat. Eadē ampulla sīgt morbi plixitatē vbi
nāq; est materie cruditas: morbi plixitas concomitat.
Eadē sīgt nefresim. i. passionē renū. Eū igit̃ crudi humo
res ostendūtur esse in cā q̃ cū renib; habēt similitudines
renes em̃ frigidi sunt ⁊ a fonte caloris remoti: cū sint fri
gidi ⁊ materia sit frigida cū sube ⁊ grauitate ꝑpressionis
similitudinē cū sanguine renis nutrituro attrahit illa ma
teria ad renes q̃ cū non possit cōsumi: q; multa est: ⁊ q;
calor est debilis in renibus: ꝑter naturā supflua rema
nent ⁊ nefresim inducit. Eadē etiā ampulla capitis do
lorē mōstrat: q; vētositatē interclusā indicat: q; sumosi
tas a cruda materia resoluta a sui leuitate superi⁹ respi
ret dolorē inducit capitis et miringas cerebri distendit.
Hāc aut̃ regulā et methodum trahimus ab Ipo. in. vii.
amphorismoꝝ. Ait em̃ Ipocrates. Quibuscunq; ampul
le in vrina supernatāt hīs nefresim sīgt ⁊ longā egritudi
nem fore. ¶ Hō residens ampulla. Idest die permanēs
post vrine effusionem ad differentiam eius que sit ex im
petu effusionis. Et talis non est vtilis ad pronosticādus
circa corpus humanū. ¶ Tumida. Idest turgida ⁊ infla
ta. ¶ Ventosa. Idest multa ventositate distensa. ¶ Co
herens. Idest inuiscata circulo. ¶ Propagat. Idest ꝑ
liat.

De granulis.

Granula reumatice semper sunt nuncia cause.

In circi serie si granula fixa tenentur.

In cerebro secreta latet confusio morbi.

Si substent depressa parum nec mota regressum.

Accelerent capiti loca proxima percutit humor.

Priorior ad partem sit. fluxus debiliorem.

¶ Expositio. Granula. Determinato de ampulla
ex consequenti determinatur de granulis. Granula sunt
quedam grana parua spuma intercisa et in circulo di

uisa in multas partes ipsius circuli. Regula est illa. **G**ra-
 nula significant fluxū humorū a capite ad aliquā partem
 corporis inferiorē descendentiū. Cū ergo reuma fluat ⁊ de-
 scendat a cerebro mēbro frigido ⁊ humido: sūm illā partē
 debilem ad quā fluit accipit denominationē sicut declarat
 in cōmento. ¶ **C**irci. Si granula fixa pmaneāt in circulo:
 tūc ex hoc significatur q̄ in cerebro morbi materia cō-
 tinef. ¶ Si subfistēt. Si illa granula permaneāt sub circu-
 lo ⁊ motu vinali ad circuliū nō ascēdat sūm q̄ magis vel
 minus depressa sunt sub circulo sūm hoc significat dolor
 mēbroz capiti p̄p̄inquoꝝ vel elongatoꝝ. ¶ **R**emot.
 Hic redditur vna causa ex parte mēbri recipiētis: ⁊ est de-
 bilitas mēbri q̄ cū ipm mēbrū sit debile sine dubio neq̄
 repellere materiā ad se missam: ⁊ possumus intelligere p̄
 hoc fortitudinē mēbri impellētis. Et ista est p̄ima causa
 sūm Johanniitū. In cōmento secūda causa ⁊ tertia tradū-
 tur. s. habūdantia materie et largitas poroꝝ. ¶ **C**ōmen-
 tum. Granula ⁊c. Post ampullā agit auctor d̄ granulis
 Sūt aut̄ granula quedā grana spuma intercisa ⁊ seiuncta
 in circulo. i. in diuersas partes diuisa. Et h̄mōi granula
 attestantur reumati. i. fluxui humorū a capite ad aliquas
 partē corporis. Cerebrū nāq̄ cū sit frigidū ⁊ humidū ⁊ sit
 de genere putredinis ⁊ medulle nutrit̄ frigido ⁊ humido
 nutrimento. Unde multa humiditas aquosa ⁊ fluida mul-
 totiēs in cerebro exuberat cuius pars p̄ mu illagines na-
 riū purgatur: pars per sputū ⁊ rascationes emittitur.
 Si ergo cōtingat in cerebro cōtinuā supfluitatē p̄habū-
 dare sit dolor capitis extincta repletiōe naturalis calor
 ris: vt nec subfidiarius in illā materiā agere p̄tendat ip̄-
 sam in minut̄ ⁊ partes diuidēdo. Ille particule ex incō-
 tinentia ad partes inferiores reumatizant: ⁊ maxime ad
 eas quas debiliores inueniūt sibi vicinas ⁊ suppositas.
 Si ergo materia moueaf ad stricturā nariū facit corizā.
 Si ad oculos obtalmiā. Si sup oculos parū facit dolor

rem superciliorum. Si ad aures facit tinnitum et ventositatem et surditatis preparationem. Si ad uulvam facit eius relaxationem et raucedinem. Si ad os et linguam: oris et lingue ulcerationem. Si ad maxillares nervos facit dolorem dentium et gingivarum. Si ad fauces nodos et blancos in gula. Si ad canales pulmonis et tracheam arteriam facit tussim. Si ad pulmonem facit asma et dysiniam: Si ad intestina henteriam vel diariam. Et tunc debet esse spumose egestiones. unde Hippocrates. quibus egestio spumose fuerint huius a capite defluit flegma. Si ad os stomachi dolorem et inflationem et indigestionem. In talibus enim debet esse circulus urine granulofus. Nam omni enim granula significant distillationem reumatice materie ad capitis partes vicinas: et precipue ad debiliores que reumatis impetus repellere non sufficiunt vel expellere non possunt. Quod enim aliud morbum ledatur tres possunt esse cause ut asserit Galenus. scilicet fortitudo membri impellentis: et debilitas recipientis: et hec est prima causa. Secunda est materie abundantia. Tertia est largitas pororum. Sed distigue: quod si granula iacent in circulo et excussione urine depressa reuertuntur ad circulum causa in essentia epatis manere ostenditur. Si autem depressa sint infra circulum nec ad circulum suum reuertuntur propter motum put magis et minus depressa fuerit iuxta hoc dolorem inferiorum partium vicinarum capiti vel remotarum sicut et grauedinem. ¶ Circi. Id est circuli fixi: ita quod si depressa fuerint ad circulum reuertuntur

¶ De nubecula.

Corporis aerei nubecula spiritalis.

Indicat offense vitium iecorisque calorem.

Est ventosa vel incensi fit spuma caloris.

Nulla particulis continuata suis.

Hoc color urine probat et substantia spume.

Spiritus ingrossat attenuatque calor.

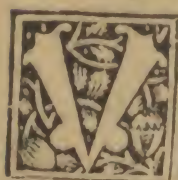

Intercisa manēs grauis distincta minutis.
In becilla graui reumate membra ferit.
Indicat ictericum vel epar protendit aduri.
Si nigra vel viridis vel quasi tincta croco.

Expositio. Corporis. **D**icto de granulosis conse-
quēter agit auctor de nubecula. **N**ubecula est quedā fu-
mosa et vaporosa superfluitas generata actione caloris
obscuritatē habēs: et ita nebula cū sit leuis in vrina supe-
rius tēdit et ipsa vrinā efficit obūbratā. **I**sta igit nebula
duo sūt. s. distēperatiō mēbroz spūaliū: et tūc debet esse
quedā liuiditas et sūt epatis calefactionē: et spuma dē cē
crocea. **E**st vērōsa. **H**ic agit de spuma que qdēz mlti-
plex est. s. qdam est granulosa de qua dictū est in capitulo
de granulis. **E**t est qdā ampullosa de qua dictū est in ca-
pitulo de ampulla. **E**t est alia spuma cōtinua de qua hic
agitur. **I**sta ergo spuma cōtinua duo sūt. s. vērōsitatem
et hoc cognoscit si color vrine sit discolorat⁹: aut si suba
vrine sit grossa. **S**ūt etiā vehēmētiā caloris et ebullitio-
nis et hoc cognoscit qd color vrine est intensus et suba sub-
tilis spuma etiā crocea: signū est calefactionis. **E**n spū-
ma si significationē habet in colore: qd quedā est crocea: qd
dam viridis: quedā nigra: et p̄ hoc diuersa sūt. **C**or-
mentus. **C**orporis aerei. **P**ost granula agit auctor de
nebula. **E**st aut nebula qdā supfluitas fumosa et vaporo-
sa actiōe caloris generata p̄iceps obscuritatis q̄ cuius sit
leuis et aerea emissā cū vrina eā obūbrat. **T**alis ergo ne-
bula apparēs in vrina sūt distēperatiā mēbroz spūali-
um et occupat superficiā vrine que corpus aereiū nuncu-
patur et reddit vrinā p̄cipē quadā liuiditate. **T**alis etiā
nebula apparēs epatis calorem insinuat quod plenius
certificatur per croceitatem. **C**orporis aerei. **I**dest in
superficie. **O**ffense spiritualiū: idest passioni spiritua-
liū mēbrozum que sūt quasi fornax et caminus tor

ti⁹ celoris. ¶ Hecoris: idest epatis. ¶ Est vêtosa. Post
nubeculam agit auctor de spuma. Hic ergo per spumam
intelligimus spumã carentem ampullositate. De spuma
autẽ ampullosã p̃misit. Spuma enim multiplex est. Alia
est disuncta et intensa et quibusdam granulis distincta.
de qua agit auctor in. c. granoꝝ. et hoc replicat de eadem
ex incidenti gratia diuisionis. Est et alia spuma ventoso
sa et ampullosa de qua supius proposuit in capl^o de am
pulla. Est alia spuma tertã non granulosa nec ampullo
sa sed continua: et talis significat dominium vêtositatis
aut violentiã caloris et ebullitionis. Hic distinguitur per
calorem vrine et testimonium ebullitionis. Quia ṽo vrina
fit discolorata est augmentũ indigestionis et ventosita
tis. Itẽ si subtilis et nimirũ tenuis sit ex calore. Si crocei
tate participet fidele prestat argumentum incensionis.
Item si spuma variatur p̃m colorem: quia alia est nigra
aut viridis aut crocea. Nigra enĩ significat melankiron
aut epatis adustionem. Viridis agriacã. Crocea ictericã
croceã. ¶ Ventosa. Ampullosa de qua dictũ est ventosi
tationũcia. ¶ Intensi coloris: idest incẽsiui. ¶ Sp̃ ritus
Ventositas ingrossat spumã sua interclusionẽ. ¶ Atte
nuat. Idest cõsumẽdo ventositatẽ interclusã. ¶ Intercis
sa. De hoc dictũ est significat enĩ ictericã nigrã vel viridẽ
vel citrinam. ¶ Sequitur de sanie.

Vlcera vesice sanies effusa fatetur.

Aut renũ scabiẽ si grauis adsit odor.

Et epatis regiõe fluit sedimẽ saniosum

Hoc dolor et partis actio lesa docet.

¶ Expositio: Vlcera. ¶ Hic determinat de sanie q̃ qui
des sanies emissã in vrina significat vlcerationem renũ
aut vesice aut epatis. Et distinguitur q̃ sanies emissã a
renibus vel vesica granẽ odorem habet et illis partibus
dolor sentitur. Sed si ab epate sanies emittatur: tũc do

*Vlcera
re renũ
aut vesi
ca aut
epatis*

lor est in dextro ypocōdrio ⁊ aggrauatio ⁊ virtus diges-
tiua impedit. ¶ Cōmētū. Ulceravesi. e. ¶ In hoc capi-
tulo tractatur de sanie q̄ cū vrina effusa significat vlcera-
tionē vesice aut renū aut epatis ex aliqua supflua mate-
ria in eī regione collecta. S; vtrū a renib; vel vesica vel
epate emittatur sic distingue nam a renibus vesica emis-
sa grauitatē odoris pertēdit ⁊ in ptibus illis ⁊ locis ad
sacētib; dolor sentitur. Sed ab epate nequaquā. S; in
dextro ypocōdrio pulsatio doloris ⁊ qddā pōd; p̄cipi-
t opati; digestiue virtutis ipedit. Hoc ḡ elicim; ab ipo-
crate q̄ in fine q̄rte pticule dicit. Si pus mingat ⁊ q̄mas
⁊ grauis sit odor tūc renū aut vesice vlcerationē sigat.

¶ De pinguedine in vrina apparente.

¶ Recedens olei formam resolutio pinguis.

Cum febre dissoluit totū. lūbos sine febre.

¶ Expositio. Hic determinatur de pinguedine apparēte
i vrina: ⁊ dicit auctor: q̄ illa pinguedo apparēs i vrina aut
est cū febre aut sine febre. Si cū febre tunc sigat dissolutio-
nē totū corpis. Si sine febre significat dissolutionē fieri
a renib;. De vrina pingui ⁊ vinctuosa ⁊ oleagina quādo si-
gnificat totū corpis resolutionē aut dissolutionē renū.
Et quot modis dissolutio totū corpis a dissolutione re-
nū distinguatur optime ponitur in cōmēto. ¶ Cōmētū
Precedēs. Post sanie sequitur capitulū de pinguedine
Hoc nomine pinguedo intelligitur pinguis quedā ⁊ vno-
ctuosa suba a mēbris resoluta q̄ emittitur cū vrina. vrina
aut magis vel minus pinguis vel oleagina appet fm quā-
titatē resolutionis maiorē vel minorē ⁊ fm p̄cessus calo-
ris in resolutione p̄cedentis. In p̄ncipio nāq; resolutio-
nis ipsius pinguedinis apparet vrina oleagina quasi
olei colorem habens. in augmento vero est q̄si oleum. In
statu nō est vt ipsa pinguedo ⁊ ipsum oleus. Vrina ergo
habens olei colorem in p̄ncipio declarat liquefactionem

et quasi aquosa apparet quod est ut oleum: hoc in se perfectio
re commixtionem olei. et talis est in augmento et significat proces-
sus et augmentum liquefactionis: sed quod oleagina in colore et in
substantia quasi ipsius olei significat statum resolutionis et ulti-
matam caloris dissolutionem: Tales quidem urine ethice febres
sunt familiares. Sed nota quod talis urina apparet aut cum
febre aut sine. Si cum febre significat dissolutionem totius
corporis quippe si cum febre morbus sit vniuersalis. Si sine
febre particulari resolutionem significat renum et liuorum. In re-
nibus namque et liuibus multa pinguedo circumuoluit et operit
eos: quod pinguedine resoluta exente cum urina copiosior fit
emissio vinctuositatis quasi si a toto corpore emitteretur. Hec
enim prope urinam ales meatu constituta est. et ideo cum sit multa
et prope posita nec adsit calor consumptiuus: quod est sine febre
ex quo incipit resolui copiosius purgat. Sed illa quod a toto
corpore in minori quantitate emittitur tamen quod est in ea febris
lis calor qui eam consumendo eius minuit quantitatem. tamen quod
remota est a vasis uirinalibus. Hec autem trahitur in libro Hippocratis.
ultima particulari ait. Quibuscumque pinguis ypostasis et glo-
bata est: his nefretica et acuta significat egritudinem fore in
prima specie feb. ethice. Pinguedo urine distincta est per par-
tes in superficie si est in viro carnosio non valde crasso. In
secunda specie tota superficiem urine occupat sicut tela aranea.
in tertia specie pinguedo diffusa est per totam urina fusa super
lapidem ranco sonat sicut oleum. Pinguedo resoluta a re-
nibus tribus modis distinguitur a pinguedine totius:
quia pinguedo totius non est tanta nisi forte in tertia spe-
cie ethice. Secundo distinguitur quod pinguedo renum statum
apparet post urine effusionem que cum sit difficile misce-
bilis de natura: et sit decisa a partibus propinquis non cum
ea consociata et ideo urine incommixta apparet a toto cor-
pore decisa: ex vi decoctionis in epate cum urina perfec-
tius admiscetur. et ideo fit minus apparibilis: quia non
cadit in vna et eadem parte etc. Tertio distinguitur quod pingue

¶

do renum non facit ad intentionē vrine nisi forte epar sit calefactum. Sed ab omnibus membris resoluta sit cum intensiōe vrine ⁊ tenuitate.

¶ De crudo humore.

Humor in vrina sit summus pendulus ymus.
Membraq; suprema ledit mediana vel yma.
Strāguriā nefresiz residēs facit atq; renasmō.
Nutritiua grauat medius diafragma supmus.

¶ Expositio. Humor. **¶** Hic agitur de crudo humore q̄ emittitur cū vrina. tria sunt q̄ habent similitudinē. s. crudus humor: putredo ⁊ sedimē. Sed quō discernant̄ satis bñ tradit̄ in cōmēto. Crudus ergo humor: emissus in vrina qñq; occupat ptē superiōrē vrine. qñq; ptē mediā: qñq; inferiōrē: ⁊ s̄m hoc diuersis regionibns humani corporis attestatur. Si em̄ occupat supremam partē tunc significat̄ egriuditnē pectoris et mēbroz' spūaliū ⁊ diafragmatis cōpressionē. Si nō mediā occupat ptē tūc significat̄ vitiū stomachi cū repletiōe supfluitatis ⁊ tortio ventris et rugitus intestinōz. Si inferiōrē occupat ptē tūc renū ⁊ lūboz ⁊ partiū adiacētū declarat passionē vt strāguriā nefresim. **¶ Cōmētū. Humor ⁊c.** **¶** Post pinguedinē agit de crudo humore qui purgatur cum vrina. Et notandū est q̄ tria sunt q̄ similitudinē in mutatione p̄tendūt speciei sedimē. s. sedimen putredo: ⁊ crudus humor. Est ergo diligenter discernendum sic. Si mota vrina sedimē in quas ypostases resoluatur ypostasis: est et habet formam magis equalem non adeo interruptam. Est autem ypostasis superfluitas tertie digestionis. Si nō mota vrina dissoluatur in pingues et oleagines resolutiones: ⁊ ipsa vrina fetida sit et mali odoris significatur q̄ putridus est humor. Item tale sedimen saniosum ⁊ inequale est ⁊ insipidum. Si autem mota fuerit vrina in quasdam atpomosas resolutiones et dispergitur

cruditas humorum intelligatur. Crudus itaque humor cum
urina emissus aut superiore occupat partes: aut media aut
infera. Si superiore obtineat declarat vitium pectoris et spi-
ritualium et compressionem diaphragmatis: ut asma vel dilma vel
emotoica passio declarat. Si media obtineat parte vitium
stomachi ex repletionem supfluitatis vel tortio ventris et infla-
tio et rugitus intestinum indicat. Si infera partem obtineat
passio renium et lumborum et partium adiacentium: tenasimum nefrosis
stranguria et tibiae et genuum dolor manifestatur.

¶ De sanguinea urina.

Ex vitio iecoris trahitur mictura cruoris.
Vesice aut renum vene chilis hec tibi plenum.
Prouida signorum doctrina facit reliquorum.
Fundit trumbosum vesica grauem maculosum.
Et susistentem modicum fetoris habentem.
Mictio fit pura vene chilis ex crepatura.
Et dolet a fine grauiter pars septima spine.
Si fluat a lumbis purus manat et sine trumbis.
Renum testatur id punctioque committatur.
Dextram dolor cruciat si finxus ab epate fiat.
Et sanguis purus manat fomenta daturus.

¶ Expositio. Ex vitio. ¶ Hic determinatur de sanguine
existente cum urina qui quattuor significat scilicet aut vi-
tium epatis aut vesice aut renum aut rupturam vene chi-
lis et hoc quod dicit usque ibi. Hoc tibi plenum. ¶ Hic
ponit specificationes cum alijs conditionibus et primo
quando procedit a vesica: ibi. ¶ Fundit trumbosum. Hic
specificatur quando sanguis procedit a vesica: quia san-
guis ille est trumbosus in modum globi: et habet graues
atque fetidum odorem et in fundo residet: et talis sanguis est
spissior et ponderosior. Rationes horum satis ostendunt

¶ ¶

in cōmento. ¶ **Dixtio.** Hic specificatur qñ sanguis pcedit exruptura vene kilis: qñ tñc sanguis est purus et maximus dolor sentit in septima spōdili facta cōnumeratio ne ab inferiori pte. ¶ **Si fluat a lūbis.** Hic specificat sanguis exiēs a renibus: qñ tñc sanguis est purus et non est trībosus: et dolor et pñctio sentit in renib⁹. ¶ **Dextera dolor.** Hic specificatur sanguis exiēs ab epate: et ille sanguis est purus sincerus: et dolor in dextro ipocōndrio sentitur vehemēs. ¶ **Cōmentū.** Ex vitio. In hoc. c. agit auctor de sanguine qui qñcūq; cū vrina emittit. Sanguis ergo emissus cū vrina aut pcedit ab epate et tñc dñ esse purus et sincerus et in dextro ipocōndrio sentit. Et talis sanguis cū sit calidus vrine pfectus admisceat aut pcedit a vesica et tñc debet esse sanguis trībosus in modū globi et grauis odoris et in fundo residēs. qñ tñc fit frigid⁹ vt potest ad nutrimētus mēbri frigidi destinat⁹ impuri⁹ est et spissio⁹ et pōderosio⁹. Recept⁹ etiā infra pcauitatē vesice qñ frigidū mēbrū est amplius et globat⁹ et corrūpit⁹: qñ debile h⁹ calor ē: vñ nō pōt a supfluis deputari: ergo qñ frigidus est: ideo globosus et grauis ad fundū descendēs iō et grauis odoris nec vrine cōmisceat vñ a vesica originē dñ h⁹ circa pectinē et piritoneon: et circa extremitatē virge in emissioe vrine punctura sentit: et etiā talis sanguis potest in vrina petrificari et cū hoc etiā sua globositate et frigiditate: et cū hoc etiā fm loci cōtinētis petrificationē faciente ex q multi perierūt. Et vt refert. Gal. talis sanguis qñq; p virgā in modū sanguisuge emittit. Si a lumbis distrahitur originē pur⁹ est: et in renib⁹ dolor et pñctura sentit. Si ex ruptura kilia vene puenit purus similiter est et in septimo spōdili facta cōnumeratio ab inferiori pte dolor sentitur vehemens. Huius dogmatis firmitatem trahimus ab Ipo. Dicit em si sanguinem mingat quis aut pus quasi puluerulētum sanguinē ad differentiā puri. Et postea subiūgit etiā squamas p qd significat vlcer

ratio vesice. Et subdit. Tardior grauis fit ex quo habet
corruptio sanguinis: et tunc quidem ulcerationem signat vesice.
Item dicit Hippo. Si sanguinem mingunt et tribos et stragurum
am habent et dolor incidit in pectinem et peritoneon circa
vesicam dolorem signat. Ex his enim passio vesice signatur. Item
determinat Hippo. quoniam a renibus procedit ut dicit. Quicunque
sanguinem sponte mingunt his de renibus rupturam vene signat.

Determinat de arenis.

Renum vesice lapidem testantur arene.

Renu m si rubee vesice si magis albe.

Emula contenti forma sit suo continenti.

Expositio. Renum vesice. Hic determinat de arenulis
que significant passionem aut renum aut vesice. Renum si appa
ret rubee in calore. Vesice si apparent albe et hoc secundum co
lorem membri a quo deriuantur. Est autem notandum quod arene ru
bee quicunque apparerent in patientibus duplicem tertianam vel simpli
cem: et maxime in habentibus renes siccos propter discrasiam
febrilem. Apparerent arene rubee de calculo. Quid sit et quomodo
generatur et quid sint cause generationis ipsius calculi satis in
commento manifestum est inspicienti. **C**ommentum. Renum. In
hoc. c. agit auctor de arenulis que quicunque emittuntur cum uri
na et passionibus vesice attestantur autem in renibus nefresim:
aut litiasim fore in vesica ostendit. Sed arene aut subrubee
aut albe: aut nigre: aut subnigre. Si rubee et molles a re
nibus euenire perpedituntur. Renes enim rubei sunt et mol
les et carnosissimi et sanguinem continent. unde arene ibi generate
iuxta formam sui continentis in rubeitatis specie perpen
duntur. Si albe sunt potius a vesica proueniunt. Vesica
namque alba est et secundum formam continentis contentum immu
tatur. Quis enim res trahitur ad suam originem vel a lo
co sue generationis: vel a re agente vel patiente a loco si
cut apostemata que talia debent esse qualia sunt loca ubi
nascuntur ut formata in loco ocioso. Si nigra sint de melas

B. 15

colica materia sunt ⁊ sunt oibus peiores qꝫ sunt de gros
siori materia. Sed que sunt albe citius dissolui possunt:
qꝫ ex flegmaticis humoribus crudis et indigestis cōgela
tis generātur. Calculus itaqꝫ q̄ sit ex nigris arenis sibi
cōglutinatīs: cōglutinatur et cōflatur ⁊ omnīū pessimus
est: ⁊ si magnus fuerit nō pōt curari nisi per incisionē: aut
fit de albis arenulis de flegmatica materia pductus: ille
nisi fuerit multū adustus ⁊ in pcessu temporis excoctus ⁊
induratus diureticoꝝ bñficio ⁊ antidotarioꝝ medicami
nū facilius pōt curari. Et nota qꝫ in pueris fit frequen
tius litraſis ppter humorū viscositatē in eis abundantī
in iuuenibus nō fit nefresis frequētius ppter siccitatem
renū. Unde sanguis desiccatur ⁊ subtiles partes cōsumū
tur terrestribus igitur remanētibus relique indurantur.
Noli autē semper terreri quotiēs videas arenulas rube
as in vrina apparere: nec statim precipites sentētiam de
calculo: qꝫ in patientibꝫ duplicē tertianā vel simplicē: et
maxime in habentibꝫ renes siccos arenule apparent ru
bee ppter febrilē discrasiam. Itē nota qꝫ tres sunt cause
generationis calculi: scz abūdantia superfluitatū: ⁊ visco
sitas earū: angustia meatūū: et debilitas virtutis expulsi
ue ipse igitur cause fortius sunt in pueris ⁊ ideo isti pas
sioni magis familiares existunt. Tribus de causis appa
rent arenule: scz vel ex calculo: vel artetica: vel longa quar
tana. In artetica ex induratione humorū in quartana ex
melancolia desiccante ⁊ indurāte humores: vt habet in
alexādro de ptifico qui lapidē expuit: qui generatꝫ erat
in canalibus pulmonis ex humorū induratione. Et nota
qꝫ arenule significant quandoqꝫ lapidem confirmari et
quandoqꝫ diminui. Si prius non apparentes quotidie
multiplicentur magis: magis quousqꝫ minus apparent
significant lapidem diminui. Si prius diu multis appa
rentibus quotidie diminuuntur magis significant lapi
dem confirmandū: quandoqꝫ nō penitus nō apparēt cū

tamē nō sunt purgate: tūc, significāt lapidē cōfirmatum
¶ Determinat de pilis.

Prima pilo similis vel erit decisio. carnis.
Aut pars humoris lima siccata caloris.
Inde pbes renū vel totius nocumētum.

¶ Expositio. Forma. Hic determinatur de pilis. Pili sunt quedā resolutiones longe et graciles a similitudine pilorum et emittuntur cum urina: et significant aut dissolutionem renū et lūborū: aut siccitatem humorum ex acuitate caloris desiccatorum. et hoc habetur in cōmēto. ¶ Nota quod isti pilis apparēt aut cum se. aut sine se. Si cum se. significat totius corporis dissolutio. Si sine se. dissolutio renū et lūborū. ¶ Cōmentū. Forma. ¶ In hoc capitulo agit auctor de pilis. Sunt autē pili quedā resolutiones longe et graciles in modo pilorum que cum urina emittuntur. Procedunt autem ex dissolutione renū et lūborū: vel fiunt ex humoribus siccatis quod sic distinguunt et sententiā in tali resolutione quā digitis cōfricatur quasi soliditas carnis tūc de substantia renū esse perpenditur significat dolorem renū et lūborū ex acuitate caloris eos dissoluentis. et partes eorum decidētis et tales apparēt in diabeticis. vñ Ipo. in ampho. Quibuscumque modica caro aut pili erant pingui existēte urina hīs a renibus egrediuntur: vel hīs eductio de renibus fit. Si autē pili illi cōfricatis digitis cedāt cōpressioni nec statim evanescent: ita ut subsit aliqua soliditas de siccis et induratis humoribus fieri significatur. Et si resolutiones longe apparēt: et aliquātulū grosse significant opilationē renū et lūborum: quandoque dextri renis: quandoque sinistri: et quandoque utriusque. Si dextri: dormitatio et fornicatio in dextro pede sentitur. Si sinistri. in sinistro. pede Si utriusque: in utroque sentitur. Ex tali enim epilatione nervi comprimuntur: et ex compressione eorum spiritus animalis cuius proprietas est currere per nervos

¶ iiiij

sensum & voluntariū motum impendere nequit partibus extremis. vnde per nervos spūs aīalis non potest libere trāfire ppter opressionē p̄dictā vnde dormitatio v̄l fornicatio occurrit. Et nota q̄ pili apparēt in vrina aut cū febre aut sine febre. Si cū febre toti⁹ corpis dissolutio significatur. Si sine febre de renū substātia fieri decisio particulariter iudicatur.

¶ De squamis & furfuribus.
Per squamas renues & fursurea mīcta notatur.

Vesice scabies aut si febris cōcomitatur.

Totius fuit integritas corpus tenuatur.

¶ Expositio. Per squamas. **¶** In hoc loco determinat auctor de squamis & furfurib⁹. Squame sunt, q̄dā resolutiones latez rotūde ad similitudinē squamarū pisciū q̄ quidē a superficie mēbroz abradūtur & vocātur squame petaloides: et iste squame apparētes in vrina q̄ndocūq̄ significāt dissolutionē totius corpis. s. si adsit febris. Si nō sit febris p̄ticularis dissolutio & scabies vesice significat. Furfura sunt q̄dā resolutiones ad similitudinē furfuris enim ex caloris violentia a membris dilacerantur & abradūtur. Ista ergo furfura sunt alba: q̄ mēbra a q̄b⁹ deciduntur alba sunt & etiā sunt magis grossa q̄ squame: q̄ magis p̄funde a mēbroz suba dissoluūt. Talia ergo p̄tēta fursurea apparētia in vrina significāt aut toti⁹ corpis dissolutionē aut solū vesice. Si ergo cū apparent adsit febris tūc dissolutionē toti⁹ corpis significāt. Si nō sine febre apparēt significāt dissolutionē vesice solū cognoscit etiā p̄ digestionē & idigestionē. **¶ Cōmētū.** per squamas. Sequit⁹ de squamis & furfurib⁹. Sunt autē squame quedā resolutiones late & rotūde q̄ q̄si a mēbroz superficie actione caloris dilacerantur & abraduntur: & sunt q̄si petala q̄ ex tritico sunt & modicis squamis pisciū assimilant. vnde de squame petaloides nuncupātur h̄mōi resolutiones a membris decise. quandoq̄ cum vrina purgantur, et idio

cant dissolutionē totius tñ aut vesice. Si igitur adsit fe-
bris cum apparent significat dissolutionē totius corpo-
ris: vt in febre ethice contingit. Si sine febre ⁊ indigestio-
ne tñc particularis dissolutio ⁊ vesice scabies demonstrat.
Hoc affirmat Hypoc. i ampho. vbi ait si squamas mingūt
et dolor grauis sit vesice vlceratione significat. Furfura
sunt quedam resolutiones in modū furfuris disposite. et
a mēbris decidētes ex violētia caloris. Sunt etiam albe
qm̄ ip̄a mēbra alba sunt tales emittūtur cū vrina: ⁊ sunt
grossiores squamis: quia non ita superficialiter radūtur
sed a calore inserto pfundius a mēbroꝝ suba euellūtur
Urina ergo fureas habēs resolutiones aut dissolutionē
toti⁹ corporis significat aut vesice tñ. Unde sit distiguit
per febrē et non febrē. p digestionē ⁊ non digestionem.
Hypo. aut in ampho. Quibus in vrina pingui existēte fur-
furea mingūtur his vesica scabit. Petala ⁊ furfura dissol-
uūtur a vesica. Sed nō crinoides: quia vesica nō est solitū
corpus: sed est tenuis ⁊ pelliculosa p̄dicta corpa quādoq;
fluūt ab humorib⁹ calore liquidas ptes cōsumēte vel frī-
gidityate cōdensante: Sed cū alijs signis in prima specie
ethice apparet petaloides. In secūda furea. In tertia
crinoides.

¶ De crinoidibus.

Tertia fides per crinoides q̄ tertia febris

Est ethice species ymis inserta latebris.

¶ Expō. Tertia. ¶ Hic determinat de crinoidib⁹: ⁊ sunt
crinoides quidā resolutiones grosse q̄ caloris violentia
multū pfunde a mēbroꝝ substantia euelluntur: et sunt
maiores q̄ squame et furfura. Habent enim crinoides.
tres dimensiones magnas. s. latitudinem longitudinem:
et profunditatem. Crinoides igitur in vrina apparētes
tertiā speciem ethice significant. ¶ Commentū. Tertia
¶ Sub vno titulo egimus de squamis ⁊ furfuribus. In
hoc capitulo sum tractaturus de crinoidibus: Sunt autē

crinoides quedam grosse resolutiones decise a membris violentia caloris incensi et intrusi membris .et sunt maiores furfuribus et petaloidibus in trinā dimensionem: scz latitudinem, longitudinem: et profunditatē grādescunt ppter qđ significatur qđ membrorum substantia amplius et plenius dissociatur. Dicitur autē crinoides ab idos qđ est forma et crina qđ est duo: quasi formā duarū pretēdens. Sūt autem crine vel crina grossiores partes vel particule tritici que ī principio mollitionis et attritionis molle de granis integritate diuidūtur: Tales ergo crinoides in vrina apparentes tertiā speciē ethice designāt. cum autem sint ita rotunde a vesica nō pcedunt. Vesica namq; magis accommodat resolutioni furfurū et squamarū qđ crinoidarum apparent quādoq; tales crinoides rubee et sub. in febre acuta ppter sanguinis infectionem et pessimū est: et quādoq; passionē solidorum membrorum testat. vñ Ipo. in vltima particula ait. Quibuscūq; in febre in vrinis crinoides ipostasae sūt longā significant egritudinē. i. ethicam.

¶ De athomorum resolutionibus et albis minutis
Annuitur gutta regnare per alba minuta.

Si mulier fuerit non alterum tibi deerit.

Quin et cōceptus adsit vel languor ineptus.

¶ Expositio. Annuitur. Hic determinatur de athomosis resolutionibus et albis minutis. Iste ergo resolutiones apparentes in vrina tam in viris qđ in mulieribus vitium gutte significant. Et sūm regionem vrine quā occupant significant corporis humani regionem affligi: quia si in parte superiori vrine: tunc. significat partem superiorem corporis pati guttam: et si in media mediam: et si in fundo vrine inferiorum corporis partium guttā significant. Est tamen notandū qđ si iste resolutiones athomose et albe in vrina mulieris appareant: et pingues sint in modū loture anuli in fundo residentes inferius. Et post modū cū tempus conglobantur inq̄ tales resolutiones mulieris

rem significant concepisse: et si appareant subrubee et rotunde
de signant mulierem masculinum concepisse. Si vero appareant albe
vel sicut liuide et late forme signant feminam concepisse. Si
vero cum omnibus predictis signis mulier non concepit tunc
significat guttam sicut dictum est: vel matricis humorosita-
tem: et tunc urina est magis spissa. ¶ **C**ommentum. In
sequitur tractatus de atrophosis resolutionibus
et albis minutis quod idem est. Atrophose resolutiones et albe
significant vitium gutte tam in viris quam in mulieribus. Si
si appareant in fundo signant guttas inferiorum partium. Si in
media regione appareret vitium gutte significant in media
partibus: scilicet a regione generativorum usque ad diafragma
Si vero apparent in parte superiori superiorum partium gut-
tam significant. Sed si per totam urine substantiam diffunduntur
gutta omnium membrorum significant. Tales autem resolutiones
in urina mulieris apparere et sit pinguis: et maxime in parte
inferiori in modum loture anuli inferius residentes: et post
modicum tempus conglobantur significant mulierem con-
cepisse: et si appareant subrubee et rotunde, forme signifi-
cant masculinum concepisse: quia enim rubee sunt vel subrubee
significatur quod naturalis calor est sufficiens dare eis talem
colorem. Si vero appareant albe et quasi liuide et late for-
me significant feminam concepisse. Per talem namque co-
lorem urine significatur debilitas naturalis caloris non
sufficiens eis colorem perfectum attribuere. Si vero
non concepit mulier: et tales apparent resolutiones signi-
ficat quod concepit dolorem et paritura est iniquitatem. So-
lum enim vitium gutte significatur siue ostenditur in mu-
liere: ergo tales resolutiones equivoquantur: vel ad con-
ceptum significandum: vel ad arteticam: vel humorosita-
tem matricis: et tunc urina spissior est. Hæc sunt urinae
scilicet muliebres que magis deludunt artificem. De
talibus namque urinis dare sententiam periculosum est
cum ad utrumque se habeat que dicta sunt. Unde de ta-

libus veritas ignoratur. tñ ppter fetū. tñ ppter mulierē
in viris aut tales vrine cū albis minutis securiores sunt
ad iudicādum. In eis em̄ veritas manifesta lucet. S; vir
ne muliebres execrabiles sunt ppter duplicē fet? ⁊ corpo
ris cōtinentis respectū h̄mōi aut resolutiōes in vrina viri
apparētis guttā significātes albe sunt ⁊ parue sunt et
rotūde. Albe q; resoluūtur a mēbris albis: vñ imitātur
colorē mēbroꝝ a q̄bus decidūtur. Parue sunt cū natura
lis calor agat in materiā gutte vt eā digerat ⁊ dissoluat
resoluitur quoddā parū de mēbro: q; cū solidū sit ⁊ par
ua sit caloris actio parū est qđ resoluitur ⁊ ideo parue
sunt resolutiones. Rotūde sunt q; calor vndiq; agit in il
lam materiā circūferentialiter dissoluēdo. ⁊ ideo rotūde
apparēt vl' rotūda sunt: q; ō ratiōe granula rotūda sunt
q; ex descensu rotūdant vt grādo in casu vt patet etiam
de gutta pluuiali q; in descensu suo rotundatur.

¶ De signis conceptionis.

Matrix sicca: venus sopita: retentio fluxus.
Discolor affectus vomitus compressio virge.
Mamme grossicies et perturbatio ventris.
Ex mellicrato conceptus signa probātur.

¶ **E**xpositio. Hic determinatur de signis per que pos
sumus cognoscere cōceptionē ex incidēti. Signū conce
ptionis qđ habetur per vrinā in primo est dictum. Sed
alia signa sunt conceptionis que enumerātur in istis pre
dictis h̄sibus. ¶ **M**atrix sicca. Quia iam clausum est ori
ficiū matricis. vnde nō emittūtur menstrua que vuluā
hucmectare solent. Sed potius retinentur ad nutrimen
tum fetus. ¶ **V**enus sopita. Aliud signū cōceptionis: si
desideriū veneris est sopitū et extinctum: propter hoc: q;
matrix que vacua erat iam repleta est. ¶ **R**etentio fluxus
Aliud signum conceptionis: scilicet quia menstrua reti
nentur vt inde nutriatur fetus. ¶ **D**iscolor affectus.

Aliud signū cōceptionis appetitus varius et multi for-
mis. qz modo appetūt accumina modo fructus acerbos
et carbōes: et hmoi similia. Et hoc accidit ex ipso sangui-
ne menstruo melācolico redūdante ad eos stomachi et in-
ficiēs ipsum. ¶ Vomitus. Aliud signū: qz ille sanguis
inficiēs os stomachi mouet ipsuz ad vomitū. ¶ Cōpres-
sione virge. Aliud signū conceptionis: vt habet in cōmē-
to. ¶ Māne grossicies. Quia sanguis redūdat ad spō-
giositatē māmillaꝝ vñ ingrossantur. ¶ Et perturbatio.
Aliud signū pceptionis Hypocratis in quarta pticula am-
phorismoꝝ. Mulier si vis scire si pceperit etc. ¶ Cōmen-
tum. Matrix sicca. In hoc capitulo qd est quasi finale et
cōplemētuz sui operis assignātur accidētia et signa cele-
brate cōceptionis. De pceptione p vrinā significāda pre-
cesserat intentio in capitulo pcedēti. ideoqz ad conce-
ptionis noticiā plenarie habendā posuit auctor signa cō-
ceptionis in cōclūsiōe sui operis. ¶ Matrix sicca. Qz
conclusum est interius officium necqz iam emissione men-
struoz matrix humectat vel vulua etiā illinitiōe mēstruo
rum nō humectat: qz mēstrua retēta sunt ad nutriendum
fetū. hoc aut noīe matricis eius extremitas. i. vulua itel-
ligitur. vel vulua sicca est: qz matrice iam repleta ex semine
virili iam interius monetato iam voluptas matricis
a venereis illecebris nō adeo diffundit: nec in lachrymas
resoluit venereas. Extincta em̄ est sitis eius que prius
sedari nō poterat quod sit: qz iam repleta est et ex interio-
ri sarcina aggrauata minus pōt vacare pruritui venereo
rum. Ex vacuitate nāqz matricis viget sensibilitas: et ex
sensibilitate ampliori amenitate veneris matrix amplius
infestatur. ¶ Ven? sopita nō mercať ppter pdictā ratio-
nem. S; obmurmurāt subagitatores et lenones et assueti
ad venerē dicētes hoc esse falsuz: qz a mltis post pceptio-
nem auidi? et instātius appetit coit? q̄ antea. Dicūt se et
vidisse quasdā q̄ añ cōceptionē suis adulteris ianuā pu-

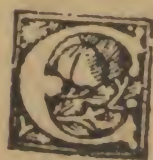

dozis clauderent. Sed facta cōceptione vmbilicū et crura
eius relaxabāt. Respōdemus hoc potius esse securitatis
causā q̄ causā ardoris et voluptatis: nō tñ dico quin ex se
tu calore duplicato renes calefiant: et ex calore peruagan
te vel p̄grauante venereis orificijs quidā pruritus inna
scitur. Sed nō est adeo voluptuosus sicut qui fuit añ cō
ceptionē vel in conceptiōe. Tñc em̄ matrix totā se aperit
et applaudens tēperantie seminis ipsū intrōmittit in
monetā cōceptionis. i. formā. ¶ Aliud cōmentū. Ma
trix qm̄ egit de athomos resolutionibz que qñqz signē
cōceptū: qñqz nō. Hic addit signa per q̄ fiat discretio qñ
significent cōceptū. Et primo ponit gñalia. Scōdo spālia
cū matrix cōsecuta est qd̄ desiderabat et adepta est quod
venabatur quiescit. Et ideo clauditur vt retineatur qd̄
desiderabat et acceptū collū eius et vulua desiccā: qz non
fluit qd̄ solet flere vñ vulua minus humorosa fit. ¶ Des
nus sopita. Cū matrix creata sit ppter cōceptionē habito
to fine ad quē ipsa est facta: tñc in eo quiescit naturaliter.
Unde nō appetit plus coire. Tamen ex ebullitione po
stea facta in ipsa matrice: maxime si materia ipsa generā
di fuerit colerica: et etiā matrix sit sibi similis in cōplexiōe
Sunt tamen quedam mulieres pregnātes q̄ appetūt coi
tum vehemēter quoniam in eis renes supflue calefiunt:
et maxime cū vulua nō recipiat in se humorositatē solitā et
ppter hoc magis appetūt coitū: et forte ad hoc vt ei⁹ hu
mectetur vulua matrix coitum appetit magis propter
necessitatem q̄ propter vtilitates quoniam natura stimula
ta a vehemēti siccitate stimulat matricē ad appetēdum
coitum. ¶ Retentio fluxus: idest menstruoz. retinentur
aut̄ menstrua vt fetui ppinentur nutrimenta et ppter cō
clusionem interioris orificij. ¶ Aliud cōmentū ad p̄dicta
carmina. ¶ Matrix. Datet causa hui⁹ ex predictis: qm̄
coartatur collum matricis: vt retineatur materia gene
randi. ¶ Affectus: idest appetitus. ¶ Discolor: idest va

rius et multiformis: modo enim appetunt acrumina: modo fructus acerbos: modo certam modo carbones: et similia quod habet contingere ex sanguine menstruo melancolico et contagioso redundante ad os stomachi et inficiente. ipm. unde appetit similia sue infectioni. Sed hoc habet fieri maxime in nouitate conceptionis propter retentionem menstuoꝝ. Sanguis em̄ menstruus adhuc est in motu. In tertio autem mense vel in quarto fetu iam confirmato cessat talis appetitus. ¶ Vomitus. Ex eadem causa: sed accidit maxime in nouitate conceptionis. ¶ Compressio virge. Ex angustatione interioris orificij matricis. Unde videtur viro cum coit cum muliere quod virga a vulua sugatur precipue quando virga est longa. ¶ Mamme grossicies. Ex redundatione sanguinis ad ipsioꝝ sitatē mamillarum, unde distenduntur et ingrossantur. Sunt namque continui meatus a matrice ad mamillas per quorū continuitatem fit transitus deriuatiōis ad superiora, et ad māmillas. ¶ Turbatio. Illud signum est ab Hippocrate elicitū. Dicit em̄ in quinta particula aphorismorū, mulierem si vis scire etc. quando dormitura est da ei mellicratum bibere: et si quidem habuerit tortiones concepit. si vero non nō. Sed nō est omnino veridicū signū: quia suscepto mellicrato tortiones sentiuntur: nō tamen propter hoc est semper de facta conceptione. Si vero in corpore mulieris suscepto mellicrato fiat absentia ex priuatio tortionis certum signum non facte conceptionis.

¶ De signis conceptionis masculi.

Conceptu maris insinuat splendor facies.
Mēbroꝝ leuitas spissi cōcretio lactis.
Atque tumor vētris i dextra pte rotundus.
Semineum fetum contraria signa figurant.

¶ Expositio. Conceptu. ¶ Hec sunt signa cōceptiōis masculi: quia si mulier ante cōceptionem esset discolorata:

et facta cōceptione habeat faciem bene coloratā. Ex hoc
 habetur vññ signū cōceptionis masculi quātū est ex hoc
¶ Embrozum leuitas. Si facta cōceptione mulier ha
 beat leuitatem mēbroz: ex hoc est signum conceptionis
 masculi quātū est ex hoc. **¶** Spissi cēcretio idest coagula
 tio lactis et spissitudo. **¶** Atq; tumor. s. vētris. In dexte
 ra parte rotūd? q; ibi est locus cōceptionis masculoz.
 Feminē. Signa cōtraria istis que dicta sunt signē cōce
 ptionē femine. **¶** Cōmētū. **¶** Cōceptū. **¶** Post tractatū
 de generalibus signis cōceptionis subiūgit auctor de spā
 libus. **¶** Splendor faciei. Recurrit ad priorē cōsistentiā
 mulieris. Si aut ante cōceptionē solebat esse min? colo
 rata et post modicum facta cōceptione purpurea facies
 vel illuminata occurrit: ex hoc ppende conceptionē mas
 culi. Itā si calidiori sanguine et in calidiori pte matricis
 cōcipitur vnde naturalis calor in corpe mulieris incutit.
 et melior digestio percatur. Itā ex bona digestionē bo
 nus color in facie nascit. **¶** Embroz leuitas. Ex eadē
 causa ex bona nāq; digestionē bonū est nutr imētū et bo
 na repatio spiritū ex quib? sufficiēter reparatis robur
 et vigorositas ipsi corpi pstant et mēbra leuigāt. **¶** Spis
 si concretio lactis: id est coagulatio: q; lac magis est dige
 stū et excoctum et ablata ē aquositas virtute caloris. Un
 de si eius gutta supvnguēvel sup marmor aut sup alia re
 terfa apponat nō fluit: s; laterales ptes ei? redigūtur in
 cumulū: et hoc signē masculī cōceptionem. In dextera pte
 Ubi est locus cōceptiōis masculoz. **¶** Rotūdus. Quia
 partes masculini corporis cū sint fortiores fortius sibi co
 herent nec in matrice quedam fragilitate distendūtur.
¶ Contraria signa. Itā contariarū causarū contrarij
 sunt effectus. **¶** Secūdu cōmentū ad pdicta carmina.
¶ Cōceptū. **¶** Hic determinat signa cōceptionis specialia:
 materia masculi est spālior q; femine. Ponit auctor q
 sperma viri stat loco factoris et agentis: sed sanguis men

strualis loco materie. Et ex hoc patet quod omnis vir calidior est
omni muliere: tamen quedam mulieres calidiores sunt quam
dam viris: sed hoc intellige de calido viscoso et materiali
magis. viri autem omnes calidiores sunt calore virtuoso
et formali et ideo viri fortiores sunt feminis. ¶ Splendor fa
ciei. Quoniam ex materia calida que ebullit in matrice eleuantur fu
mi vel vapores calidi ad eam unde calefit. Et similiter ad
cor: unde calefit. unde ex his membris sic calefactis eleuan
tur calidi vapores ad faciem et ad caput. unde facies splen
descit rubor est ex flore sanguinis virtute caloris depura
ti et inde leuitas totius corporis quoniam calor rarefacit et subo
tiliat que duo sunt principia leuitatis: calidum et velociter mo
bile. ¶ Spissi concretio. Quod fit a calore forti a quo fitate
ipsam et spiritum fortiter comprehendentem unde videmus quod car
nes cocte rigidiores sunt quam calidum superuenit humidum
et ipsum comprehendit et coagulat per abstractionem humi prius exi
stentis. Sed attendendum est quod calor aggregatus fortior
est quam sparsus. et ideo parui viri nunquam sunt humiles quo
niam calor eorum est aggregatus. unde mobiles fortiter
sunt eleuati quoniam calor semper spargitur et eleuat: et ideo
sunt audaciores et subtiliores. Contrarius accidit in ma
gnis propter eius sparsionem. Unde si magnam sapientem
videris vel inueneris et paruam humilem redde laudem deo.
¶ Atque tumor. Tum enim calor humidus fortiter compe
hedit rotundat sicut super prelibatum est. Et hoc etiam facit
in dextra parte maxime: quia calida est: et ideo tumor rotun
datur cum concipitur masculus. Signa contraria apparent
in mulieribus. Et nota quod splendor faciei maxime conceptionem
masculi certificat si ante conceptionem facies erat pallida.
¶ De spermaticis resolutionibus.

Spermaticis in scripta notis vixina fatetur.
Illecebres coitus genitalia membra grauare.
Sermento veneris ludibria vana soporis.

Siue gomozeam vel membri vim resolutam.

Expositio. **H**ic determinat de spermate apparēte in vrina. Regla. vrina cū spermaticis resolutionib⁹ appa-
rēs residētibus vel ad fundū tendētibus significat coitū
p̄cessisse aut nocturnā illusionē aut voluntatē et desiderii
venereoz operū sine actu: et tūc significat mēbroz genera-
tiuoꝝ repletionē. Siue gomozeā. Talis etiam vrina si fre-
quēter occurrat gomozeā. significat vel paralyſim genera-
tiuoꝝ mēbroz. **C**ōmētū. Spermatic⁹. In hoc caplo
auctor agit de spermate in vrina: qm̄ qñq; cū vrina nutri-
untur resolutiones spermaticę vnde apparet vrina cū qui-
busdā spermaticis resolutionib⁹. Est ergo talis regula.
Vrina cū spermaticis resolutionib⁹ apparēs ad fundū
tēdētibus vel residētib⁹ coitū significat p̄cessisse: aut no-
cturnā illusionē aut ꝑcupiscētiā aut affectū venereoz ope-
rū sine actu ꝑsequēte. siq̄t ē genitaliū mēbroz et didimo-
rū repletionē ex spermate qđ ē: qz redūdat in testiculis et
ꝑ incōtinētiā cū vrina emittit. Siq̄t etiā talis vrina si fre-
quēter occurrat gomozeā siue paralyſim genitaliū mem-
broz. Est aut gomozea inoderata et inuolūtaria sp̄mat⁹
effusio q̄ est passio turpissīma: qđ multitudo nō inodica
vel aliq̄ aliqñ ꝑierūt q̄ talē egritudinē ꝑfiteri erubescūt vñ
morbi malicia magis ꝑfortat. Sit aut hec passio ex nimia
sanguis abūdantia. vñ sperma auginētat et ꝑpter nimia
abūdantiā multipli at remittit sine aliq̄ delectatiōe et ge-
crectiōe. Sit etiā qñq; ex debilitate virtut⁹ retētiue. qñq;
ex lenificatione vasoz seminariū. vnde vasa seminaria lu-
brificātur: et sic sperma ex tali lubricatione cū nō habeat
coherentiam in receptaculis inuoluntarie labitur. Signi-
ficatur aut hec passio in illis q̄ habent paralyſim in mem-
bris genitalibus: sicut est in epilepticis et apoplecticis. in
illis enim vrina et semen inuoluntarie emittuntur. et sic
sperma ꝑpter debilitatē neruoꝝ et ꝑpter alias causas

intrinsecā in voluntarie egredit. ¶ Spermaticis notis:
idest spermaticis resolutionibus. ¶ Scripta. Idest pfu
sa. ¶ Illecebres coitus. Quo ad celebrādum coitū: idest
quando aliquis celebrauerit coitum. vñ ex reliquijs ma
terie resolue & non sufficienter educte: q̄ debilis fuit spi
ritus expellens: ideo talis apparet vrina. Benitalia mē
bra. Secunda significatio est: mēbra genitalia dicuntur
in hoc loco testiculi virga & didimi p̄cipue. ¶ Fermento
Idest spermate quo testiculi turgescūt: sicut pasta ex fer
mento crescit & amplatur. ¶ Ludibria vana soporis: id
est nocturnas illusiones ex venereis officijs vel operibus
quando. s. dormientibus se ingerūt & improuisa mente
somniaūt vel dormiūt. Homoreā: idest immoderatā & in
uoluntariā spermatis effusiones. ¶ Uim resolutā: idest
paralyim que fit ex dissolutione mēbroz. ¶ Sequitur
aliud cōmentum ad predicta carmina. ¶ Spermaticis
Sperma emittitur aut ppter multitudinē materie: aut
ppter defectū virtutis cōtētiue: aut ppter debilitatē la
cerū remoliti s̄m palyim. ¶ Illecebres. Q̄ nimis mo
ue materia & nimis calefiūt testiculi vñ fortiter attrahūt
et sperma ibi generāt qđ emittūt. Subtiliāt p motū pre
cedentē in coitu nimio. ¶ Benitalia mēbra ppter multi
tudinē materie spermaticę q̄ inturgescit a calore p motū
¶ Ludibria. qm̄ in tali opatione nō bñ modificant con
cavitates ex spermate. ¶ Homoreā: idest inuoluntariā
spermatis emissionē. ¶ Uim resolutā: idest virtutē pten
tiuā & ppter lacerti remolitionē deficientē retinere.

¶ De pulvereis resolutionibus.

Sub forma cineris corpuscula pressa deorsum.
Infima membra norant morbi languore grauari.
Ex attricis emoroidis splenisq̄ tumore.
Sepius apparent vel quando mēstruus h̄umor.
Temporibus certis sua respiracula nescit.

¶ ij

CExpositio. Sub forma. Hic determinatur de resolutionibus pulueris que emittuntur cum urina ad similitudinem pulueris. Est ergo regula. Urina in colore remissa cum pulueris resolutionibus in fundo residentibus signat egritudinem membrorum inferiorum sicut renum et liborum et partium inferiorum. **E**x attricis. In attricosis et ficosis et in patietibus emoroidas et inflationem splenis apparet talis urina. **U**el quando menstruus. Talis etiam urina apparet in mulieribus quando patiuntur retentionem mestrui. **C**ommentum. Sub forma cineris. Hic ponitur aliud capitulum de pulueris resolutionibus que quando cum urina emittuntur et sub forma pulueris in fundo subsistunt. Unde colligitur regula talis. Urina in colore remissa cum pulueris resolutionibus in fundo residentibus in colore nigris vel liuidis signat emoroidas: Significat etiam attrices siue condilomata. Talis etiam urina signat vitium splenis et in mulieribus signat coitum: et si talis diu appareat signat retentionem mestrui. Emoroides sunt quinque vene: que a chili vena precedentes usque ad pudendum circulum terminantur. Hæc ergo vene quando replentur et aggrauantur ex melancolico sanguine qui maxime abundat in chili vena que spine adiacet. Spina vero frigida est cum sit pars corporis posterior unde propter frigiditatem illius partis melancolicus sanguis in illis venis habet dominium suum. Cum autem predictæ vene aggrauate sunt et super replete ex melancolico sanguine distenduntur et fortiter eo in loco tumescunt atque inflantur: ita quod in capitibus earum quedam apparent tumorositates varic. Unde sentitur grauedo et ponderositas circa partes inferiores et adest pigritia totius corporis et discoloratio faciei. Ille autem vene quando rumpuntur et sanguis emittitur in multa quantitate rumpuntur autem ille vene propter abundantiam sanguinis et propter incontinentiam: vel ex calore nimio propter acuitatem et corrosionem: vel ex frigiditate exteriori propter compressionem. Unde hæc passio maxime

est in illis familiaris qui super marmora sedere cōsueue-
runt. Est autē emoroidis nomē mēbri et passionis qz ille ve-
ne dicitur emoroides per quas venit hec passio que dicitur
emoroidis. Unde egritudo ab illis venis orta emoroides
dicitur. Dicitur autē emoroidis ab emo qd est sanguis: et
roidis qd est fluxus. vnde dicitur emoroides quasi fluxus
sanguinis. In emoroidibz vrina debet esse remissa in co-
lore. Itā melācolico sanguine abundante in corpore debili-
tatur naturalis calor: vñ digestio crudescit et ex digestio-
nis cruditate discolozatur vrina. Apparet autē cū pulue-
reis resolutionibz que resolute a melācolico sanguine ni-
groz terrestri per continuos meatus deriuāte ad vesicā
cū vrina emittant: et qz sint ponderose et terrestres subsi-
dent in fundo. Attrices sunt collectiōes facte circa annū
ex melācolico sanguine in illis partibus turbato: et visco-
sitate inducente. Fici sunt molles electiones circa annū
distincte quibusdam granis in modum granorum ficus.
Condilomata sunt dure et solide collectiones et rotun-
de circa annum in modum glandium: et dicuntur condi-
lomata a condilon qd est rotundū. Unde apud Maxi-
mianum reperitur digitis in condilon replicatis: idest in
rotundum. In attricosis igitur et ficosis et condiloma-
ticis vrina apparet similis proxi: et propter eandē causā
disponitur fm colorem talem. Et resolutiones tales ex
vitio splenis post datā medicaminā: maxime ppter dis-
solutionem partium. Apparet eadem vrina remissa cum
resolutionibus pulueris. Similiter in retentione men-
struorum. Itā sanguine melancolico per menstrua reten-
to resoluuntur quedam partes liuide ab ipso sanguine
et quasi squamose que quidem cum vrina emittuntur.
¶ Cinereis. Idest pulueris. ¶ Infima membra. Si-
cut renes et lumbos et inferiores partes que ratione cō-
passionis molestantur vt dictum est.

¶ De ipostasi.

lib ii

Informatur sedimen color et substantia tempus.
Forma: locus: color est albus: substantia gūsis.
Continuata suis conum sua forma figurat.
Inferior fundus locus est constantia tempus.
Albū continuum residens constans pīneatum.
Si sedimen fiat bona fit digestio virtus.
Fortis nature triplici viget actio motu.
Albificat: mundat: cumulat: condensat et vnir.
Tentosum calor extenuat: sorbetque vaporem.
Virtus que bona sunt retinet: que praua repellit.
Nec natura suos secat aut interpollat actus:
His claret signis ostensio certa salutis.
Euceta fit febris brevis est discussio morbi.
Expositio. In isto loco determinatur de ipostasi. Est
 igitur ipostasis superfluitas tertie digestionis effusa in
 vrina. Ipостasis in tertia digestionē diuiditur a nutrime
 to membrorum et emittitur cum vrina. Unde hic ponit
 tur descriptio ipostasis laudabilis: et sunt quinque condi
 tiones ipsius: scilicet color qui est albus: substantia que
 debet esse continua sine interruptione et diuisione: locus
 qui est fundus vrnalis pus ipostasis scz q̄ multos dies
 perseuerat in bonitate forma quia debet esse ad modum
 forme pyramidalis vel pīnealis vt incipiat a lato et cir
 cūquaq̄ tendat in acutum. Et de istarum differentiariū
 qualitate singulariter determinatur in commento valde
 bene. **A**lbū cōtinuum. In isto versiculo continetur
 quinque differentie ipostasis naturalis: scz q̄ sit alba in co
 lore: continua in substantia: residens in fundo fm locum
 constans quātum ad tēpus: pīneatū quantū ad formas.
 Et si tale sedimē cū istis cōditionibus appareat in vrina
 significantur q̄ digestio est bona et virtus fortis: et q̄ actio
 nature triplici viget motu. **N**ō notādū est q̄ triplex ē

motus nature scz alteratiu? localis. et essentialis. hic de
clarantur in fine comēti. ¶ Comētum. Informat. Aliud
capitulū pponitur de ipostasi: ubi vidēdū est qd fit ipo
stasis et eius pprietas. Est em ipostasis supfluitas tertie
digestionis ciivrina effusa. Ois ergo digestio supfluitatē
habet suam. Prima digestio hz p sua supfluitate eges
tionē et ventositatem. Secūda digestio hz vrinā. Tertia
digestio habet ipostasim et sudorē. Ipostasis in tertia di
gestionē diuidit a nutrimento mēbroz. vñ cū in omnib?
mēbris fiat digestio: et oia membra nutriātur aquolibet.
nutrimēto diuidit ipostasis. Sed nō tota ipostasis que
a nutrimento diuidit cū vrina purgatur. Itā viariū longi
tudine et meatuū strictura nō potest tota ad vesicā pro
uenire. pars em quedā a calore corporis cōsumit. Alia p
sudorē mūdificat. Alia pars extenuat et p fumū et vapo
rem expirat. illa portio sola que vasis coheret et propin
quior est vñs vrialib? ad vesicā descēdit. Cū em vasis
cohereat rarefactis vñs pororum ex caliditate ingredit
vasa et per meatus continuos deriuatur ad epar ab epa
te vero per capillares venas descēdit ad vesicam et cum
vrina emittitur. In vrinis autem sanorum non apparet
ipostasis: quia fortitudine caloris et virtute membro
rum superfluitas illa consumitur. Membra etiam in sa
nis melius nutriuntur et parue sunt superfluitates mem
broz: ex nutrimento. vnde pauca vel nulla est iposta
sis. Quattuor sunt ipostasis differentie: scilicet color sub
stantia: locus: et tempus. Isaac in libro vinarum aliam
scz quintam differentiam apponit que est forma: et nos
Isaac sequentes illam differentiam quintam opponi
mus. Naturalis color ipostasis est albus: omnis nanq
ipostasis naturalis debet esse alba. Consimilia nanq
membra humani corporis omnia sunt alba vniuersaliter:
quis etiam caro videatur esse rubea. Sed non est il
le color carnis: sed potius sanguinis dispersi per po
13 iij

ros ipsius carnis. vnde si caro coquatur et exprimatur si
cut faciunt hybernienses albificatur: et ad proprium colorem re
uertitur. Nutrimētū ergo nō incorporatur mēbris nisi prius
dealbetur. Est autē nutritio cōuersio rei nutriētis in naturā
rei nutriēde: ergo nutrimentū est albiū cū mēbra sint alba.
Et ypostasis est decisa a tali materia: ergo in colore de
bet esse alba: oīs nāq; supfluitas debet esse emula: idest si
milis et imitativa eius a quo deciditur: ideoq; nulla ypo
stasis est laudabilis nisi sit alba: hec em̄ significat pfectā
assimilationē nutrimenti sū naturā membrorū et fortitudi
nē naturalis caloris indigestione pualet. Rubra em̄ ypo
stasis minus bona est sūg; em̄ longitudinē egritudinis
et cruditatē materie. vñ virtus digestiua non ita pualet
in tertia digestione in faciendo digestionē nutrimenti: si
gnificat tñ similitudinē eucritā. i. bene terminabile: q; fit
de sanguine puro et sincero: qui humor amicus est nature
et maxime familiaris. Subruffa ypostasis peior est rubra
quia fit de sanguine aquoso. vnde minas ex cruditate san
guis maiorē plixitatē egritudinis. Virida ypostasis vitio
pabilis ē: q; sūg; mortificationē. Viridis vñ nigra pessima
est: q; sūg; adustionē et mortē. Et hō colore ypostasis suf
ficient. Substātia ypostasis est continua: q; debet esse sine
diuulsione et interruptione suarū partiū: per qd significat
tertiā digestionē materie esse pfectā q; nō habeat aliquā
ventositatē q; sui p̄sentia possit diuellere continuitatem
ypostasis. Diuulsio autē ypostasis fit ex ventositate tertie
digestionis. Et hec de substātia ypostasis sufficient. Lo
cus ypostasis proprius et naturalis ē fundus. Debet nāq;
esse ypostasis subsistēs in fundo vinalis. et talis subsidē
tia significat secundam digestionem non fuisse turbatā
nec impeditā aliq; ventositate. Nā si scda digestio fuisset
ventosa illa emissā cum vrina precelleret ypostasim: vel in
media pte vrine vel in superiori si maior esset ventositas.
Et sunt tres dñe ypostasis sū locū. Nā si ypostasis sue

rit subsidēs in fundo ⁊ nō impulsā vocat sedimē. Si autē
sit impulsā in media regione vine vocat eneorima quasi de
pēdēs. Qd si fuerit impulsā vsq; ad superficiē vine eximaio
ri impulsū ēto sitatis vocatur nephilis idest nubes ex meta
phora nubii. Et hec de loco ypostasis sufficiāt. ¶ Tēp?
ypostasis est pmanētia in talibus differētis per multos
dies. talis autē pmanētia est equalitas siue tps per qd si
gnificat: maxime fortitudo nature: que quidē in bene op
tādo nō deficiat: sed suū opus cōtinuare sufficit. Mā si in
pma die appareat ypostasis cū bonis differētis. ⁊ in scda
appareat cū malis ex tali incōstātia significat nature de
bilitas q nō pōt i bono ope pseuerare: Et nota q eqlitas
in bona ypostasi est optima. Sed eqlitas in mala yposta
si: est pessima. In eqlitas ergo in malo bona est. Sed in
equalitas i bono mala ē. Et hec de tpe ypostasis sufficiāt
¶ Forma ypostasis dī esse cōnoīdes. i. in modū forme
pinalis vt icipiat a lato ⁊ ppēdicularit circūquaq; tēdat
in acutū quasi i modū pyramidis v' in modū pince. Tales
hō formā vocat. Isaac pineatā quasi tēdētē in acumē in
modū pinee. Talis ergo forma significat digestionē pfe
ctā vnde graues partes ypostasis in fundo subsistēt ⁊ cō
stituūt eius basim. Mediores autē q nō sunt adeo pōde
rose mediū occupāt. Leuiiores hō q sunt ignee ⁊ aeree su
peri? tēdūt littera p se ptz. ¶ Suba gūfis: idest suis cō
paginib? vt habeat ptū cōherētiā. ¶ Conū. i. a lato in
cipit ⁊ tēdit in acutū in modū galle. ¶ Locus. Est fund?
ei? idem in inferiori parte cōsistēs. ¶ Constantia. i. eius
pmanētia p multos dies. ¶ Albū continuum. Hic po
nitur descriptio bone ypostasis ⁊ quid habeat significa
re. ostēdit. Album. in colore. ¶ Cōtinuū. quantū ad sub
stantiam. ¶ Residēs. quantū ad locum. ¶ Constantia.
quantum ad tēpus. ¶ Pineatum. non ad pini: sed ad
pince formam refertur. ¶ Bona digestio. non quia al
ba: albedo enim non sufficit ad insinuandum perfectā di

gestionem: posset namq[ue] album et impulsu[m] et diuulsum
apparere. Sed bona digestio significatur ex eo quod est
albu[m] cu[m] alijs sequētib[us] differētijs. ¶ Virt[us] digestionis
viget triplici motu. Triplex est modus nature in tertia
digestione: sc[ilicet] alteratiuus: q[ui] fit in dealbatiōe nutrime[n]ti.
localis: qui fit in cōglobatione et partiū trāspōsitione
et essentialis: qui fit per alias differētijs que subnotātur
vel cōiūgāt. ¶ Albificat. Ecce alteratiu[us] mot[us]. Mūdat:
cōdēsāt. et vnit. Ecce localis et essentialis. ¶ Vētosus ca
lor. Q[uo]d significat p[er] cōtinuitatē. i. per cōsistētiā ipostasis
repellit p[er] vaporē. ¶ Hec nō. Quod significat p[er] cōtinui
tatem et cōsistentiam ypostasis.

¶ De sedimine q[uo]d deficit in differētijs bonis.
Vedit et incrudat sedimē quodcu[m]q[ue] priorum.
Dissonus et vursus faciens discrimina motus.
Seruatis reliquis si pēdeat aut petat altum.
Flamine ventoso digesto lesa p[ro]batur:
Saluo iure loci seruata lege coloris
Vis ventosa mouet sedimen compage soluta.

¶ Expositio. Superi[us] posuit auctor: quic[un]q[ue] differētijs
sediminis laudabilis. Hic determinat de ipostasi recedē
te a laudabili et dicit q[uo]d sedimē quodcu[m]q[ue] deficiēs i[n] aliqua
p[re]dictar[um] quic[un]q[ue] differētiar[um] inquātū deficiet: in tātū deficit
a laudabili sedimine. Vbi gratia. Sedimē in colore albu[m].
et deficiēs s[ecundu]m locū existēs nebula vel nephilis deficit et
recedit a laudabili ipostasi. per hoc cū signatur ventositas
sece digestiōis. et ideo rōne vētositatis impellētis petit
superi[us] et efficit nebula vel nephilis: Et ideo notādū quod
ipostasis s[ecundu]m tria loca q[ue] occupat in vna tres accipit de
nominatiōes. Si igi[ter] occupat fundū dicit sedimē. Si me
diū dicit nebula vel eneo: ima. i. quasi depēdens. Et si su
perius sit impuls[us] ratione maioris vētositatis fortius
impellētis nephilis appellat. Et sit ipostasis inquātum

elongatur a naturali efficiē in naturalis. ¶ Saluo iure
loci. Si ipostasis seruet locū et colorem: scz qd sit alba fm co
lorem: et in fundo fm locū: habeat substantiā diuulsā et nō
continūā: est in naturalis ipostasis et vituperabilis et sīgt
tertiā digestionē turbatā fuisse ex vētositate. ¶ Tōmen
tum. Vedit et. Specificauit auctor bonū et legitimū sedi
men cū suis differētijs ppijs fm locū: colorem: substantiā
tēpus: et formā. Hūc ostēdit qd si sedimē peccet in aliqua
istaz differentiaz vel fm aliquas est illaudabile et ppter
naturā. Si em seruato colore et cōtinuitate non mutetur
locus et fiat eneoima vel nephilis illa vituperabilis est:
qd sīgt scdā digestionē nimia vētositate esse impeditā
Si vero seruet locus et color: vt sit albus: et subsidens: et
substantia pmutet vt incōtinua fit et indiuisa: vituperabi
lis est: qd sīgt terciē digestionis perturbationē fieri ex vē
tositate: vt vētositas incidēs: sediminis cōpaginē et cōti
nuitatē remoueat. Quodcūq; pxiōz. Id est quecūq; mu
tatio facta a pxiōribus differētijs. ¶ Faciēs discrimina
motus. Id est faciēs sedimē differre a laudabili sedimine
¶ Motus dissonus et varius ppter mutationē factā in
cōtrario talis motus siue talis pturbatio ledit et incru
dat sedimē. i. vitiosum et infame ostendit. ¶ Seruatis re
liquis. Id est colore et suba. ¶ Si pēdat. Id est fiat eneo
rima. ¶ Aut petat alciū. vt fiat nephilis. ¶ Saluo iure.
Id est permanente substantia et albedine perseuerante ge
nerata in terciā digestionē. ¶ Elis ventosa. Generata
in terciā digestionē. ¶ Mouet. Id est diuellit et conti
nuitatē interruptā significat: et ne per hunc motū intelli
gat impulsione et non disgregationē subiungit. ¶ Cō
page soluta. Id est discontinuata.

¶ Determinat de sedimine rubeo et subrubeo.
Subrubeum qm de sanguine constat a quofo.
Est peius rubeo: qm vicinius albo.

Designat rubeum q̄ longa sit euerita febris.
Cum sit causa mali nature filius humor.
Leuis et excoctus resolubilis ac moderatus.

Expositio. Comparat auctor sedimē in colore rubeum ad subrubeū dicēs q̄ sedimē subrubeū est vituperabilius rubeo sedimine cuius ratio est: q̄ sedimē subrubeū h̄s fieri ex sanguine aquoso et aliquantulum indigesto et crudo: id ē cruditatē materie: et per cōsequēs lōgitudinē morbi et per cōsequens ex morbi longitudine minatur defectus virtutis. **Q**uāuis vicinis. Licet s̄m colorem appropinquet magis sedimē subrubeū ad albū q̄ ipm rubeū in digestionē: tñ magis est elōgatū a bono vt dicif in cōmentō. **D**esignat. Determinat de sedimine rubeo et dicit q̄ inter oēs spēs sediminis post sedimē laudabile melius est sedimē rubeū: q̄ tale fit ex sanguine bono et bene digesto qui aptus est faciliter cōverti in substantiā mēbroz in tertia digestiōe: et ita fīgtur egritudo bñ terminabilis et salubris: sed tñ lōga ratiōes patēt in cōmēto. **C**ommentū. Subrubeū. Subiūgit de sedimine subrubeo qđ videt̄ cōtra naturā q̄ sedimē aliqđ fit subrubeū vel alterius coloris q̄ alibi: maxime cū sit supfluitas tertie digestiōnis decise a nutrimento mēbroz. Itā mēbra alba sunt et nutrimentū ipm albū est. Et qđ ab ipō nutrimento deciditur d̄s esse albū: q̄ nullū sedimē debet esse alterius coloris q̄ albi: quid est ergo qđ auctores dicūt q̄ aliquod sedimen est rubeū vel subrubeū. Rñdemus si sedimē est supfluitas tertie digestiōnis cōcedim⁹ sedimē esse albū. Sed qñq; nomine sediminis quadā vaga et cōmuni significationē intelligim⁹ id qđ in fundo vrine residet: siue sit humor crudus: siue sanguis: siue putredo: siue sanies vel globositas arene et s̄m talē intelligentiā aliqđ sedimē dicitur esse rubeū vel subrubeū. Subrubeū sedimē dicif esse malū: q̄ significatur factū esse ex crudo et aquoso sangui

ne. Unde cōtinuatur plixitas egritudinis propter mate-
teriei cruditatē. Sed tñ non minatur periculi: q: fit de
sanguinea materia que tēperata est respectu aliaꝝ. Sed
mirū est qđ auctor dicit. Subrubeꝝ peius est, rubeo. Itā
albū fm se maxime est bonū rubeū. Nō magis elongatur
ab albo q̃ subrubeum. Et subrubeū mediū est inter rube-
um ⁊ albū nec pōt fieri trāsitus de rubeo in albū: nisi per
subrubeū ex mediata digestionē: ergo cū subrubeū p̃imꝝ
fit albo q̃ rubeū minus malū est q̃ rubeū: licet dicat au-
ctor ipm esse peiorē rubeo. Ad hoc dicimus q̃ subrubeꝝ
sedimē a natura decoctione magis elongatur ab albo q̃
rubeū. Itā em̃ fit subrubeū mediāte digestionē albi vel
rubei. Sed potius ex crudo et aquoso sanguine qui pro-
pter cruditatem suā nō potuit perfecte excoqui et rubifi-
cari: neq; etiā sibi oīno sanguineā spēm adaptari. Rubeū
aut sedimē p̃p̃inquis est ⁊ affinius albo: qm̃ sanguis q̃
tm̃ p̃ecessit decoctus est: ex qua decoctiōe facta pōt de
facili mēbris assimilari. ¶ Quāvis vicinus albo. Istam
vicinitatē intellige fm colozē tm̃: et nō fm digestiōis me-
diationē. ¶ Designat rubeū. Determinat de rubeo se-
dimine q̃ post albū inter species sediminis laudabilius
est et cōuertibilius: s̃g̃t tñ longā egritudinē p̃pter abnō-
dantiā materiei ⁊ p̃pter cruditatē. ¶ Eucritā. Id est bñ
determinabilem p̃pter sui tēperatiā. Sit em̃ de sanguine
puro ⁊ sincero qui mēbris est amicus. Itā mēbra: dul-
cia sunt ⁊ sanguis est dulcis: ⁊ de tali sanguine mēbra nu-
triuntur. ¶ Eucritā. Id est bene digestibilē ab eo qđ est
bonū ⁊ crasis. vnde disc̃rita cōtrariū s̃g̃t. ¶ Filius natu-
re. Propter amicitatē quā habet cū mēbris: et est de
scriptio sanguinis. ¶ Levis. Quia muliebres habet qua-
litates ⁊ substātiā mollē ⁊ feruētes. ¶ Excoctus. Id est
digestꝝ qđ indicat mediocritas sube. Itā si esset crudus
exiret aquosus: si adustus grossus: ergo q: bene est coctꝝ
et legitime digestus: ideo mediocris. ¶ Resolubilis. Id

est aptus resolui ⁊ digeri in tertia digestionē: et hoc propter abilitatem suarum qualitatum. Est enim calidus ⁊ humidus que qualitates fauent digestionī. ¶ Moderatas. Hoc potest referri ad temperantiam qualitatus vel ad temperantiam quantitatis: de qualitatibus constat. Sed moderantia quantitatis necessaria est. Est autē hec moderantia et proportio in mundificatione quantitatis ut in duplo magis sit de sanguine in humano corpore q̄ de flegmate et in duplo plus de flegmate q̄ de colera et in duplo plus de colera q̄ de melancolia et hoc manifestum potest esse diligenter intuenti.

¶ De sedimine nigro sequitur.

Nature funestat opus culmēq; vigoris.

Altius euertit sedimē nigre speciei.

Quod summū tenet aut mediū minus est vitiosus.

Hoc tamen offendit in pluribus illud in vno.

Plus nūero peccat nephilis nigra nō ideo plus.

Plus peccat sedimē nigrū: sed non numero plus.

Defectum numeri causē violentia pensat.

Aggrauat et cumulat mala circumstantia culpā.

¶ Expositio. Determinat hic auctor de sedimine nigro

Et dicit q̄ inter omnes species sediminis deterius et vituperabilius est sedimen nigrum: quia significat mortificationem et euerisionem caloris vel vigoris. Sediminis nigri tres sunt species s̄m tria loca que occupat in vrina

videlicet fundum aut medium aut superius. ¶ Quod

summum. Dicit hic q̄ sedimen nigrum quod apparet in

medio vrine vel in superiori parte vrine non significat tā

tum malum: quantum sedimen in fundo existens: quod

quidem sit in fundo existens est in ultimo illaudabile: et

malū est. ¶ Hoc tñ. Hic dicit q̄ sedimen nigrū existens

in medio vrine: vel in superiori parte in pluribus differēs

sijs peccat: quis in colore euz sit nigrū: in loco cū sit altū.

Sedimē nigrū in fundo solūmō peccat in vna differētia.
s. in colore solū. In loco hō nō quia tenet locū debitū z le
gitimū sediminis naturalis. Sermo auctoris cōtinet fal
sitatē. Ex hoc qđ dicit sedimē nigrū i fundo solū peccat
in vno: quia sūm veritatē peccat in multis. s. in loco in sub
stātia: z in colore. In loco qđsi esset in medio vrine nō tā
tū esset malum. Peccat ergo sūm locum: z ipse dicit qđ le
gitimū locū tenet. qđ est falsum. Peccat in substātia ma
gis suspensū vel altū. Illud sedimē nigrū qđ est in fun
do: quia est substantie spissē z terrestris que nullo modo
potuit subtiliari a calore: z ideo magis peccat i substātia
Egidius hō istud nō cōsiderauit. Peccat etiā in colore
vt dictū est. Hō ergo peccat solū in vno nigrū sedimē in
fundo. Se peccat in multis z sic cōcludit qđ inter omnes
species sediminis deterius ē sedimē nigrū: z adhuc magis
qđ est in fungo nigrū. Et ista sufficiāt de cōsiderationibz
vrinaz. ¶ Cōmētū. Nature. ¶ In isto vltimo capitulo
pponit de nigro sedimine qđ detestabili ē oibz alijs spe
ciebz sediminū qđ significat mortificationē: quia nigrus
sedimen si occupat fundum peius est qđ Encorima: ni
grum: vt patet. Sed encorima nigrum peccat in pluri
bus. s. in colore: quia est nigrum in loco quia est elevatū.
Solutio licet encorima nigrum peccet in pluribus: z sedi
men nigrum peccet in paucioribus. tamen maius pecca
tum est in sedimine nigro qđ sit peccatum nigri encorima
tis quāuis peccet in pluribus. Quātitas enim quandoqz
vincit nūerū in malicia. Nigrum ergo sedimen peius est
quia significat cāz mortis magis abundare. Unde sedimē
tale ex abundantia siue malicie z terrestreitate deorsum
deprimitur. Illud hō qđ significat cām mortis min⁹ abū
dare sursus tēdit. Vel aliter pōt intelligi nigrum sedimē
sigt calozē naturalē penit⁹ eē extinctū. vñ ab ipso nulla
potest fieri resolutio: z qđ nulla resolutio fit nulla gñā vē
tesitas in corpore: z qđ nulla gñā vētesitas nulla pōt esse

James Congleton and his book of my mans burden given
him it signifies a good sand work of with water
and time.

nit. Et ideo plura peccata posuit in suspensio q̄ in res-
dente cum ⁊ hoc sit propter ventositatem suspensum et
aliud naturam: seu ipostasis proprietatem habet. et sic
poteris aliquo modo auctorem defendere quoniam sus-
porem facit audientibus in suo modo loquendi. ¶ In
vno residens talis aut in vno loco. Vel dic secundum eus
q̄ si peccat in loco cū sic valde graue q̄ hoc pbat. ¶ The-
philis ⁊c. Plura peccata in numero significat tamen suū
vitium in quantitate: ⁊ in veritatem non est tantum quā-
tum sediminis residentis. Residuum sermonis est intelle-
ctum. ¶ Et sic est finis ad laudem dei ⁊ beate marie vir-
ginis omniumq̄ celi colarum. Amen

¶ Ultimum capitulum ponitur quo Egidius opus su-
um completum sigillat.

Mene mea complet o respira musa labore
Strige rotā. cui sū colibe ꝑpesce fluēta
⁊ laude musandini torrētes flumis vn-
Ilōvltia equoci gazas ꝑlata salerni (das.
Spge nec vsonis apices: nec dogmata mauri
Gobria claude larem metuens liuoris ocellum.
Ne tecum moueat contraria secta duellum.
Discolus ⁊ mordax velpmēs clamofus ianis
Quem sterili lolio pascit farragine cruda.
Infiat et infatuat. mons pessulanicus errans:
Ne probis fontem laceret formeꝗ nitozem.
Obscuret maculis. vereor clara basia figat.
Venoni populo faciem nec casta reuelet.
Simbria mōstretur quā non est tangere dignus
¶ Expositio. Hunc mea. ¶ Completo opere suo: et
posita doctrina sua de vrina et vrine significationibus et
pius contentis stilum sui operis narrando more metrice
scriventium musam suam inuocans: orim o fines suo ope

¶

ri assignans ipm sigillat et claudit. Scdo autēcat et ap-
probat hūc libellum auctoritate alioꝝ pborum viroꝝ
quoz sniam imitat⁹ est. Tertio reprobat et vitupat medi-
cos de pessulano monte et eoz sequaces ppter eoz erro-
res. secūda ibi. Claude musandini. tertia ibi. Discolus et
mordax. Et hec tertia pars diuidit⁹ in tres ptes. primo
redarguit illos medicos. scdo recōciliat cū magistris mō-
tis pessulani ne maledicat⁹ de ea. tertio vilipēdit vulgares
et idiotas et ignorātes vel scholares. garrulos: ibi. secun-
da He pbris: ibi. tertia Lenoni ppl'o: ¶ Hūc mea. litte-
ralis expositio. ¶ Ohea musa. i. doctrina. Respira. i. finē
imponas. ¶ Cōpleto labore. i. finito libro. Strige rotā
idest siste mobile igeniū Egidij q̄ est capax oim sicut fi-
gura circularis rote. ¶ Cursum cohibe. i. finias studiū:
in quo nulla est quies sicut in cursu. ¶ Cōpesce fluentia
i. canones et regulas traditas: i. hoc libro. Nota q̄ merito
assimilat scientiā flumini: q̄ sicut flumē cōtinue labitur et
mutatur: ita sciētia a doctorib⁹ tradita in suis opinionib⁹
bus cōtinue seu quotidie diuersificat⁹ et inouat⁹. ¶ Lau-
deyndas torrentis flumis musandini. i. inundatiōes do-
cumentoz illius viri q̄ dictus est petrus musandini: quē
imitatus ē Egidius. ¶ Nō prelata vltra gasas salerni
equiuoci. i. tu musa nō extēsa vltra thesaurum sciētie pbi
medici de salerno: qui vir dicebat⁹ magister salern⁹. vnde
salernus equiuoce dicif de viro isto et de ciuitate in qua
erat iste vir. ¶ Sparge nec vsonis apices nec dogmata
mauri. i. nō excedas terminos scientie magistri vsonis et
magistri mauri. q̄ etiā de vrinis tractauere. ¶ Sobria. i.
tu doctrina mea. ¶ Claude larē. i. finem impone. Ohe-
tuens liuoris ocellū. i. parū oculū: q̄ de cōsuetudine inui-
dentiū alteri est subcludere et puificare oculū quo intue-
tur bona alioꝝ: vt fingant quasi se non videre talia bona
liuoris. i. inuidie illoꝝ de mōte pessulano. Contraria fe-
cta: idest inuidoz de mōte pessulano q̄ Egidio inuidebant

de tam preclaro opere. ¶ Duellum. i. bellum. Mōspes-
 sulanicus errans. i. supbia medicoꝝ errantiū de monte
 pessulano. Discolus. i. diuersariū ⁊ salutarum opinionum.
 Mordax. i. stimulans. Vehemens potens ad maledicen-
 dum. Clamosus. i. sophista clamator. Inanis. i. vacuus
 scientia. Inflatur et infatuatur. superbire facit medicum et
 enunciare verba parum perfecta. Quem scilicet medicus.
 ¶ Pascit sterili lolio. i. inutili ⁊ mala doctrina que lolio
 assimilari potest: quod alias segetes deturpat: ⁊ comes-
 dentibus multa inducit nocumenta. ¶ Ne laceret. i. me-
 dicus pessulanicus. Fontē scientie tue o mea musa. Pro-
 bis. i. maledictis: vltimis. i. medicis de salerno q̄. pbi ⁊ bo-
 ni medici sūt. ¶ Formeque nitore. i. splendore tue pulchri-
 tudinis. Maculis. i. maledictis vereor timeo. ¶ Clara
 basia fiat. s. cū sapiētibus magistris ⁊ doctoribus: vltimis figat. i.
 medicus pessulanicus. Nec reueles. i. nec ostēdas. Faciē. i. li-
 brum. Nec casta fimbria mōstret: idest tua secreta ⁊ pud-
 bnda que sub vestibulis ⁊ fimbriis velant nō mōstrent. Leo-
 noni pp̄lo. i. reportatori maloz verborū. Quā. s. fimbriam
 idest secreta tua pudēda. ¶ Nō est dignus tāgere. s. po-
 pulus leno et inuidus propter suam grossiciem.

¶ Sequitur de modo iudicandi vrinas.

Niste est modus iudicandi vrinas vnde sic
 est procedendum primo de colore. secundo
 de substantia. tertio de contentis. Est ergo
 hic modus talis: quia primo scire debes cu-
 ius est vrina scz viri vel mulieris. Item vi-
 rum iuuentis vel senex: seu cuiuscūq̄ etatis. Itē si est diu-
 q̄ patitur vel nō: hoc si egritudo de noua orta sit vel an-
 tiqua. Deinde sequitur iudicium per hunc modum. Tri-
 na ista colorata est colore nimium citrino: et ideo attesta-
 tur colere rubee. Turbata est ⁊ obnibrata ex materia pu-
 trefacta extra vasa ⁊ iō triteo simplici vlt duplici laborat
 ex colera putrefctā extra vasa: ille vlt illa cui⁹ est hec vrina.

¶

Et hoc dico quātū est de colore ⁊ suba. Circul⁹ est gros-
sus ⁊ niger ⁊ sīgt dolorē capitis in illo vel in illa cuius est
vrina. Itē sunt grana in circulo: et ostēdunt reumatismū
vnde debet cōqueri de dolore capitis ex reumate ille vel
illa. Sunt ibi alia grana que distāt linealiter sub circulo:
et tarde redūt ad circuliū: ⁊ ostēdunt fluxū humoz a capi-
te ad pectus descendentū in illo vel in illa cuius est vrina
vnde debet cōqueri de dolore pectoris ⁊ grauedine: ⁊ per
cōpassionē de dolore stomachi ille vel illa cuius est vrina.
Itē est ibi nubes cū granis: ⁊ ostēdūt siccitatē pectoris
in illo vel in illa ⁊c. Itē fursuree resolutiones ⁊ squamose
vt petaloides ⁊ crinoides q̄ sunt sicut quarta pars grani
per totū corpus vrine et ostendūt vniuersalē dissolutio-
nem illius cui⁹ est vrina. Itē est ibi quoddā cōtentū atpo-
mosum nigrū: ⁊ sīgt dolorē sub aliquo ipocūdrio scilicet
dextro vel sinistro vnde debet cōqueri de dolore ipocun-
drioz. Itē est ibi quoddā cōtentū spermaticū ⁊ trūbosū
qđ habet pilū eleuatū et sīgt dolorē iuncturaz illius cui⁹
est vrina hic nō sunt alie resolutiones nec alia cōtenta: in
si ista que dicta sunt: nisi quedā que sunt in fundo subfor-
ma cineris quoz quedā vergūt in flauedinē ⁊ quedam in
nigredinē: ⁊ habent adp̄erentiā manifestā: ⁊ ostendūt in
mulieribus retentionem menstruoz vnde debet conque-
ri de retentione menstruoz illa ⁊c. Hec eadē ostendūt in
viris opilationem viarum epatis et splenis vnde debet
conqueri de dolore splenis et epatis. Item sunt alia con-
tenta que sunt nigra opilatiua que quandoq; apparent
cum quibusdam resolutionibus squamosis in fundo vri-
ne: ⁊ ostendunt multam repletionem intestinoz cum cō-
stipatione vētris illius cuius est vrina. Et q; sapiēti pau-
ca sufficiunt ideo hec ad presens sufficiant: quia idem mo-
dus et idem cursus seruatur in omnibus alijs contentis
in quibuscunq; vrinis appareant.

¶ De contentis vinarum colore ⁊ substātia.

Color et suba vrine supra modum significant. Cōtentum sīgt in quo mēbro materia morbi cōtinetur. Itē cōtentū spermaticū longū in forma pili in radice trumbosum. i. grossum attestari habet supra dolorē mēbroꝝ iuncturaliū. i. arteticā significat. Itē cōtentū in fundo vinalis grossus albus et trūbosus et quasi massa carnosā significat dissolutionē a renibus: siue descētionē: et dicitur incurabilis egritudo renū: scz in suba renū: q: vrina trāsiēs per renes cū sit mordicatiua vel incēsiua magis dissoluit q̄ possint cōsolidare medicamina vñ incurabilis est. Itē nebula in superficie apparēs significat dolorē spūaliū. vñ significat q̄ magnus dolor est in pulmone vel corde vel diafragmate. Itē grana sub circulo significāt repletionē stomachi. Itē in fundo grana residentia et nigra significāt repletionē intestinoꝝ: et q̄ feces sunt putrefacte in intestinis. Itē squamosa nigra cū cōtentis nigris significant cōstipationē. Itē squamose resolutiones et pingues sīgt supra ethicā scōe speciei. Circulus grossus et aquosus et granulosis apparēs cū vrina discolorata scotomiā vlt vertiginē cerebri ostēdit. Viridis color apparēs cū vrina significāt febrē cōtinuā frenesim ostēdit. Itē oīs ampulla grossa et viscosa valde late apparēs cuz vrina remissa dolorē rerum ostendit. Cū vrina vero intensa et pauca cruditatem vrine ostendit. Item omne granum in circulo cū spuma intercisa reumatismū ostēdit. Stās vero linealiter sub circulo fluxū humoꝝ ad pectus vel ipocōdria ostēdit. Si ex obliquo sub medio circuli fuerit: putrefactionē humoꝝ i stomacho ostēdit. Sed si cū nubea aerea fuerit calorē pectoris designat. Spuma apparens in circulo cū vrina tincta et cōfusa: excessum caloris innaturalis in medijs mēbris cū putrefactione humoꝝ ostēdit. Si viscosa et ampullosa fuerit: longitudinem egritudinis sīgt. Si crocei coloris fuerit: calorē epatis sīgt. Si residet in fundo cū spermaticis resolutionibus trumbosis:

ulcerationē vesice significat. Itē oīs pinguedo apparēs
in toto corpore vrine: principii ethice figt. Residens, ¶
in fundo vrine: liquefactionē renū significat. Itē humor
residens in fundo cum contentis cinerosis spermaticis
grauedinem intestino:um ostēdit. Apparens sursum cum
granulis: offensam pectoris ostendit. Itē si sanguis ap-
paret in toto corpore vrine: vene rupturā in epate osten-
dit. Si paucus cū aliqua pinguedine: in renibus ostendit
rupturā. Sed si paucus et trumbosus cū spermaticis re-
solutionibus trumbosis: rupturā vene in vesica ostendit
Si arenosus cinerosus residens in fundo: nefresim osten-
dit. Si cum substantia oleagina: ethicā ostendit. Si vero
fuerit cū vrina radiosa: mundificationē splenis et epatis
ostēdit. Si ¶ cū vrina liuente per totū habēte, spumam
ampullosā et albā: leucofantiā ostendit. Si cū vrina signi-
ficante febrē: dissolutionē corporis ostendit. Si ¶ appa-
reat cū vrina cōcussa habente circulum granulolum: scia-
ticam ostendit. Si vero appareat cū vrina significante fle-
gma salsum: scabiem ostēdit. Itē pilus apparens in toto
corpore vrine: si vrina sit remissa macredinē totius corpo-
ris ostendit. Si ¶ apparet in regione continuata ipsi
circulo: stricturā pectoris significat. Itē longus pilus re-
sidens in fundo: grauidinem renū ostendit. Itē si furfur
resideat in fundo cum squamis latis: scabiē vesice ostēdit
Si in toto corpore vrine significātis febre[m] grauedinem
admotus significat. Si cum vrina oleagina et liuente: secū-
dam speciem ethice ostendit. Si sanies et ampla et lata re-
sideat in fundo: scabiē vesice ostendit. Si ¶ fuerint par-
ue resolutiones admixte notis spermaticis separatis: cō-
stipationē ventris ostēdit. Si vero in toto corpore vrine
significantis febre[m] pigritiam admotū ostendit. Si cum
vrina aliquantulū oleagina: primā speciem ethice ostēdit.
Item si athomi albi residēt in fundo et cū vrina radiosa
aut diaphana: lepram ostendit. Si cum vrina granulo

la: arteticam significat. Si niger fuerit atq; hominis appa-
rens in medio corporis vrine: apostemationē mēbri ostē-
dit. Itē si cōtentū spermaticum coagulatiū in modū bō-
bicus resideat in fundo: mulierem concepisse significat.
Item si pila fuerint lata: et in modū lane et cū circulo gra-
nuloso: paralysim ostendit. Itē si fuerit rotundū in radi-
ce cum quodā pilo sibi admixto: arteticam ostēdit. Itē
si contentū spermaticū fuerit cum quadā nigredine: strā-
guriā significat. Item si fuerint plura et lactea ī toto cor-
pore vrine: pollutionē aut coitū precessisse significat.
Item si cōtenta cinerosa apparēt in vrina separata ver-
gentia ad albedinē quadā a nigrīdine: intestinorū res-
pletionem ostēdit. Item si ex toto nigra fuerit et grossa
et separata: retentionem emoroidaz ostēdit. Si ex toto
nigra habentia adherentiā: retentionē mēstruorū osten-
dit. Si vero cū vrina grossa cōfusa: precipitationē matris
ostendit. Itē si quedā alba quedā nigra habētia ad-
herentiā cū vrina radiosa: opilationem splenis et epatis
ostendit. Item ipostasis residēs in fundo cum omnibus
suis differētis: completam digestionem significat.

E docet vnde causantur colores.

Conferitur de sufficientia colorum. Dicen-
dum est qd colores causantur ab humorib;
Sed omnis humor aut est simplex aut cō-
positus: ergo causatur color aut ex simpli-
ci aut ex composito. Si ex simplici: sic ha-
bemus ex vnoquoq; humore vnum colorem. Unde a san-
guine colorem rubeum obscurum. A colera colorem ni-
mium citrinum. A melencolia glaucum. A flegmate al-
bum. Item possunt humores commisceri: et quorūdam
humorum commixtio est possib ilis: et quorūdam impos-
sibilis. Possibilis est: vt sanguinis et colere. Sanguis
et flegmatis. Flegmatis et melancolie. Melancolie
et colere. Impossibilis commixtio est. vt flegmatis et co-

I iij

lere: tamen admiscuntur cū sint in locis vicinis: sicut flegma in ore stomachi et colera in fundo. Est et impossibilis cōmixtio sanguinis et melācolie. Si autē flegma admisceatur cū melēcola: aut illa cōmixtio erit equalis aut inequalis. Si equalis erit color karopos. Si inequalis et flegma erit supabundās erit color lacteus. Si melācolia erit color glaucus. Item si fiat cōmixtio colere et flegmatis: aut erit equalis aut inequalis. Si equalis erit color citrinus. Si inequalis et flegma supabundat erit color pallidus et subpallidus. Si colera supabundat erit color subcitrinus. Si autē obijciat quod quā colera supabundat debet esse intensior quā quā cōmixtio est equalis. Respondendum est quod non dicitur color citrinus ex illa equali cōmixtione sed rōne temperatīe: quā caliditatē et siccitatē colere temperat flegma: et color citrinus est temperatior omnibus coloribus. Et propter hoc de tali cōmixtione est color citrinus non rōne intentionis et remissionis: sed rōne temperatīe. Si fiat cōmixtio colere et sanguinis: aut erit equalis aut inequalis. Si sit equalis erit color rufus. Si inequalis et colera supabundat erit color subrufus. Si sanguis supabundat erit color rubeus. Item pōt fieri cōmixtio colere aduste et sanguinis adusti: et illa cōmixtio aut erit equalis aut inequalis. Si equalis erit color inopos. Si inequalis et sanguis supabundauerit tunc erit color rubicundus. Sed si colera supabundat sic erit color subrubicundus. Item color kianos ex cōmixtione omnium humorū corruptorum generatur. Color autē viridis et liuidus causatur ex albo et nigro. Si niger vincat album erit color viridis. Si albus vincat nigrum erit color liuidus. Et hec est sufficientia omnium colorū. Sed si queratur quare non fit color ex alijs humoribus quod possunt cōmisceri: dicendum est quod non cōueniunt nisi in qualitatibus passivis: et color causatur tantūmodo ab actiuis.

¶ Et sic est finis ad laudē omnipotentis dei et sue genitricis omniumque celicolarum. Amen.

Clenantius mutius de camerino. Alexādro de bartho-
lacis de mōte vlmī. salutē plurimā dicit. Suscepi nuper
amicoꝝ optime. Alexāder ac patrie tue honor: et decus cō-
muni iuuenī medecine studentū vtilitate ductus opuscu-
la duo corrigēda: pulcherrima quidē maximeq; cognitu.
necessaria quoz alterū de pulsibns alterū de vrinis inscri-
ptum est. Hanc emēdationē meā cū alicuius docti periti
q; iudico subijcere vellem: tu mihi occurristi hac dign?
sensura. Houi em̄ iam pridem ingenij tui acūmē atq; sum-
mas: tuꝝ in alijs rebus omnib? tū in hac medēdi arte dili-
gētiā atq; peritiā. Hic accedit noster amor: ac mutua be-
niuolentia qua effectū est vt tuū potius q̄ alicuius alteri?
erāmē subirē. Probe nāq; scio te vt verū amicum decet.
ab omni simulatione atq; adulatione alienū esse: ac preci-
pue in hac re que si recte perfecta fuerit: non dubito quin
et vltima et gratissima studiosis iuuenib? sit futura. Qua-
re perlege queso hec duo opuscula atq; castigatiōes me-
as diligenter perpēde: nechō vt tibi videbit: corripge quo
audaci? ea imp̄ssorib? trāscribēda tradere possum? Vale.

Plattuoz sunt mēbra p̄cipalia: quib?
humani corporis machina firmis: basi-
bus et fundamentis roborata consistit
sc. cerebrum: cor: ep̄ar et testiculi. Dicūt
autem p̄ncipia non q̄ ad cuiusq; hoz
interemptions sequatur interemptio
et destructio animalis. Ablatis enim:
testiculis ab humano corpore: quāuis deforme corpus et
in femineā degeneret naturā nō ideo interimitur nec statim
substātie denegatur. Sed ideo p̄ncipalia dicuntur
quia toto corpore dominātur et p̄ncipant s̄m dispositio-
nem et s̄m moderationem virtutū. Scdm dispositiones.
p̄ncipantur quia si in vnū cōcurrāt crases p̄ncipioꝝ p̄fe-
cte s̄m eas totum corpus disponetur. Scdm virtutum:
moderationem. quia in cerebro p̄ncipat virtus motiua et

sensibilis. et principaliter in corde fundatur virtus vegeta-
tiua et spiritualis. In epate principatur siue dominatur
virtus augmētatiua et nutritibilis. in testiculis luxuriatur
et iocūndatur ppagatiua et generabilis. Nam quattuor
virtutū cōmunior et vtilior et latius patens ceteris est nu-
tribilis et natura prior. Nam ante aīe infusione suos mo-
tus in corpore experitur. Cum em̄ corpus humanū sit
fluxibile et tributariū dissolutionis: necessario deficeret
nisi virtus nutritibilis deperdita restauraret et toto tem-
pore vnionis aīe ad corpus operatur et vniuersas existē-
tiā cōmittat. Unde iugis et inseparabilis comes et socia
nature: et magis intrinseca et fidelis est. Unde cū virtus nu-
tribilis nō possit operari sine fundamēto cui initis. Et
epar sit eius principale subiectū vel fundamentū puenit
epar prius eē formatū ceteris mēbris. Et corporis edificium
ab epate tanq̄ ad fundamēto primario cōsurgit. id epar
prima radix corporis iudicatur. Virtus vegetabilis et si
sit dignior: q̄ corpus ad altiorē locum vel gradū puehit
et ipm vegetabili splēdore illustrat: tamen natura poste-
rior est: nec est corpori coequalis. Et si illud operet ante
infusione anime: exiliter tamē et semiplene actionē suam
exequit. Ante infusione aīe viuit corp⁹ nō aīa nec animatio-
ne: sed vegetatione sicut arbores spiritu viriditat⁹ ve-
getatur toto hō tpe mutationis aīe et corporis spūalis
virtus aduegetat vel negocia super mēbrū in quo fun-
data est. et virtus illa dignitate vel eminentia in corde.
Sed natura et tpe formatiōis posteri⁹. Virtus motiua et
sensibilis excellentior est precedētib⁹ p̄latione dignita-
tis. Soli em̄ militat aīe. Item ab aīa p̄cedit: sed est tpe
et natura posterior. Nam ante aīe infusione virt⁹ hec est
impedita. Nec valet operari. p̄pterea enim ex infusione
aīe contrahit. Sicut aut virtus sensibilis posterior est et
tēporis ratione. et nature cōditione. Sic et mēbrum qd est
huius virtutis fundamentū: postea est formatum. Quar

ta virtus que ppagatiua est et generabilis ceteris virtu-
tibus indignior est natura et tēpore posterior indignior:
q: non est substantialis corpori nec adeo necessaria: nec
ad nature spectat essentiā: sicut ceterae virtutes: sine qb?
et earum etatibus nō pōt cōtinuari essentiā: et pōt dici
peior ex natura humane cōplexionis et ppositionis po-
sterior tēpore et natura q: talis virtus ad degerendū nō
mouet in corpore ante illusionē aīe: nec post illusionem
ipsum: nisi in tempore pūbertatis ossibus medulla reple-
tis augmētatis humoribus: confortato calore naturali
ampliatis meatibus causa coitus: etatis feruore cōcurrē-
tibus. Tūc quidē hec virtus excellēter, et egregie ad sue
operationis ministratiōē vī ministeriū ex causaz humi-
ditate puocat. Hec autē operatio est effrenis sicut aliaz
virtutū. Nū em̄ effrenato cursu hec virtus aliquādo tpe
suā cōtinuat actiōnē: eneruat corp? et tabescit: et in defe-
ctum declinat corpus. Unde certū est, qd hec virtutis, ope-
ratio nō est ita subalis nature et necessaria: cū ex sua cōti-
nua actiōe corporis pariat defectū: et aīale corpus iugiter
et indefinēter expirat: inspirat et respirat: et aīa vegetabi-
li illustratū p̄tinue mēbra degerūt: appetūt: retinēt vt ab
aliqb? supfluis corp? mūdēt: p̄tinue mouētur. Sūt itaq;
hui? virtutis hī effect? magis effrenes et magis violenti
et nequaq; virtutis generalis effect?: cui? opatio in mul-
tis suspendit: in quibus ad petrā p̄tinētie paruuli allidū-
tur. In alijs hō ppter frigidā testiculorum cresim talis
actio ipedit: q: ex causis ad coitū p̄currētib? priuāt. in-
de est qd hec virtus nature nō puenit: nisi propter propa-
gationem vt rerū genera per multiplicatiōē particula-
rium ne intereant cōseruātur. Hōmo em̄ non continue
durat: oportet ergo vt permaneat successiue virtuti pro-
pagatiue suū membrū simile et conforme: principalibus
ceteris indignius: et posterius tēpore sibi formā speciem
vendicauit. Nū itaq; cor et cpar tāto principis p̄iudicio

preferatur: ideo fm crases istoz mēbroz teste Ballie. in
tegni. Totū corpus disponet nō a crebro et nō a testicu
lis asserit Ballie. totū corpus suā trahere dispositiones
sed cordi tm̄ et epati hoc debet inde est q̄ veterū philoso
phoz studiosa intētio ad hoz mēbroz naturas et habitu
dines inuestigandas fuit maxime laborari sed nō potue
runt melius ppēdi et expressius inuestigari q̄ iudicio pul
suū et discretione vrinaz. Videtur em̄ fideli testimonio di
spōsitionē epatis et mēbroz sibi communicantiū dilucida.
Pulsus hō cordis habitudinē vite tenorē: spiritū assis
tentiā declarat. De doctrina vrinaz varij et multiplices
tractatus reperiuntur ppter quoz cōfusionē libellū noue
edictionis cōponētes sub volumine breuitatis cōstruxi
mus: vt scholariū nostroz eruditionē cōsulerem? et omni
ni vtilitati inseruirem? q̄ liber incorrectus et incastigatus
a nobis est elapsus. Subito em̄ in lucē pdijt: et nō expe
ctans tps editionis legitimū factus est abortiu? vt non
de facili posset reuocari cū iam in manus pluriū venerit
scriptura mala attritus: et dedignatus abscondi: est in la
bijs singuloz q̄ quis cū palā liuoris morib? obtrectet:
ex eo tñ suā locupletat paupertatē et penuriā: et sui intelo
lectus reficiūt ariditatē. Doctrinā pulsuū pauci aut nul
li dederūt pfectā: vel nō diminutā dederūt scientiā Bal
lie hō ex multa plixitate voluminū et libroz varietate: et
verboz plixitate confusionē inducit: et veritatē turbauit
Om̄nis em̄ pfusio nouerca est veritatis. Eustachius in
pantegni de doctrina pulsuū intendēs multas varietas
tes et differētiās pponit: que per sui multiplicantem vic
possunt cōprehēdi loquelis ratiōis humane. Philaret?
autem sub tanto breuitatis volumine predictorū con
fusionem studuit coartare: qui caribidim cōfusionis vo
lens effugere in sillam obscure breuitatis: que obscuritas
est inimica doctrine. Unde liber Philareti iudicio meo
a consortio hozum libroz: et artis dignus est pphana

ri. Meruntamen nos meliorem eligentes semitā bre-
uitatē et confusione abhorrentes de pulsū differentijs cō-
ponentes libellū ex utroq; contēperamentū facimus: vt
mediocritate seruata scholariū nostrorū qui doctrine no-
stre edulio cibātur intelligentie seruiam. Scribim⁹ autē
fm artificiū metricę positionis siue rationis vt verba ne-
rimus pedū ligata sub sigillo memorie fidelius claudan-
tur: et certior doctrina operetur. Ab huius operis vestibū-
lo planeticos et falsos discursores monachos q̄ norma
religiōis abutētes pelle monochali remota de huius ar-
tis mysterio presumimus vt pphānari. Talibus em̄ hui⁹
operis secreta noluimus pparari: nec margarite spargē-
de sunt porcis: nec philosophię mysteria diuulgāda sunt
imperitis. Quē ergo tales sic submouemus: vt q̄ capere
intellectu nequeūt ad ea legenda videantur indigni. Que
vero in aliquorum librorum principijs inuestigari solent
in huius operis etiā principio inuestigāda occurrunt: scz
que sit auctoris intentio que causa intentionis que utili-
tas ad quā partē philosophię expectet qui modus agen-
di: q̄ libri diuisio: qui libri ordo tractandi: qui titulus. In-
tentio auctoris est in hoc opere doctrinā tradere de pul-
sibus cōpendiose ostēdendo immutationē pulsū: et cau-
sas immutationū: et genera et differētias. Causa intētio-
nis est cōmunis oīum scz utilitas et latinitatis indigētia
de doctrina pulsuum. Utilitas est pntium humani cor-
poris dispsitionū cognitio et futurarū pre cognitio et pre-
teritarū rememoratio et hoc tam in sanis q̄ in egris et in
neutris. Liber iste pro maiori parte ptinet ad philosophi-
am et mediāte philosophia ad naturalem scientiā scz ad
phiscā. Modus agendi est diffinitiu⁹ et diuisiuus. Diffi-
nitiuus: qz oīa genera pulsū diffinit et significatiōes dif-
ferētiarū determinat: qd est diffinitiuā ptinet doctrinam.
Diuisiuus qz oīa genera pulsū in diuersa partē: et cau-
se immutationū in diuersas species trina sectione distri-

buntur. Diuiditur ergo in tres portiones liber iste. In
 prima agit generaliter de decē generibus pulsuum diffin
 niendo: et de quinq; cōsiderationib; sū quas differentie
 pulsus discernuntur. Secundo de speciebus generum et
 de circūstantijs et causis ex quibus pulsus nominatur.
 Tertio asserit principaliter de significationibus pulsuum
 vnaqueq; tamen partitio suum habet ordinem tractan
 di sibi specialem, et proprium: quod ex littera erit mani
 festum. Titulum erubesco exponere: quia nascitur in vis
 uis liuor post facta quiescit. Cum suus ex merito quēq;
 tuetur honor. Sed ne hui; libri auctoritas in laudem de
 tractoris infanda tituli mutatione conuertatur: ne salis
 grana que non seminauit colligere presumat demisso vul
 tu et verenda fronte titulum supponimus: vt detractor
 falsigrafus nostram monetā in gentij et laboris: alia ima
 gine et adulterina effigiare non possit. Tunc ergo sit ti
 tulus talis.

Finis.

Incipit liber magistri Egidij de pul
 sibus matrice compositus.

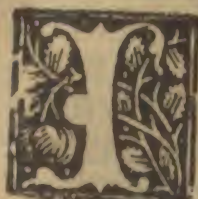

Angeni vires modicis conatibus impar
 Materies onerosa pmit pplexas figuris.
 Ardua difficilis nodosa imperuia quis.
 Ardua mollimur nulli tentata priorum.
 Qui tanti prerupta maris transire volentes.
 Non freti ratis officio vel remis vsu.
 Sed pedibus metricis et sicco calce vadamus.
 Artificis tractum fidis in conuina recusat.
 Verbaq; iunctura non articulata decenti.
 Illexibus arctari metrica compaginis horrent.
 Quanto res grauior quanto minus apta resolui.

Ad ventam tanto procliusior esse meretur.
Ipsa rei grauitas siquid peccauerit auctoz.
Offensam culpe leuat absoluitq; reatum.

¶ Incipit cōmentū magistri Bentilis de Fulgio
neo super tractatu pulsuū magistri Egidij.

Materies vires. ¶ Auctoz more recte scriben-
tis operi suo p̄scribit p̄mium. in quo leges
et debita p̄oemij decenter exoluit. Captat
em̄ beniuolentiā auditoꝝ cum ostendat vix
oratione metrica tractari posse. Tractatus
utilis est valde ad doctrinā. ¶ Materies Attentionem
excitat vbi arduitate materie p̄licitatēq; insinuat. In
vero docilitatem venatur qđ ex littera p̄pendim⁹. Ma-
teria est de pulsuū diuersitate. ¶ Onerosa. idest grauis
et difficultatis molle cōprimens ingenium tractandi.
¶ P̄remittit. Vires ingenij humiles et debiles respectu
difficultatis. ¶ Perplexa. idest intricata et inuoluta ad
naturam reducitur. Figuris. idest varijs contrarijs di-
ctis in mutationib⁹ et significationib⁹ pulsuū. quibus
ipsa materia figuratur. ¶ Ardua difficilis. Nec omnia
inculcant difficultatē operis. et hic excitat attentionem.
¶ Nulli tentata: idest nulli, predecessoꝝ nostroz ausi sunt
aggredi tanti p̄licitatem operis et arduitate pedibus
metricis innodare. ¶ Qui tanti p̄rupta. idest materie
p̄funditatem que mari comparatur p̄pter confusionem.
¶ Non freti ratis. idest p̄saice orationis. P̄osaica ora-
tio assimulatur rati et metrica pedum vadationi. Ma-
teria pulsus est profunda et comparatur mari per quan-
dam metaphoram sicut enim nauta in mari in naui fir-
missima existens profundum maris securius penetrat
q̄ si pedes ire presumeret. Sic animus mare tractan-
tis tam confuse materie p̄remigio p̄osaice orationis
melius Et securius pertransit q̄ si inde pedibus me-

trice orationis eandem materiam aggredere et transire.

Cuius inconcinia. Alia metaphora per quam difficultas operis datur vel ostenditur. tracta est a cithara et fidicula: que si chordas habeat dissonas et incontinuas nec plectro artificis bene preparatas siue temperatas: ad tactum nullam reddit consonantiam. Sed etiam hec materia tantam habet verborum inconsonantiam et incontinuitates quod ex eis metricae orationis resultare sonoritas vix poterit. **Q**uanto res grauior. Per hoc petit veniam si aliquid peccauerit in tractando excusans se a difficultate materie.

De complexione cordis et forma et compositione et de officio eiusdem.

Cor vite sedes vitalis fida caloris.

Omnis: nature basis vnica sol microcosmi.

Viuifici thalamus: thronus et penetrabile vigoris.

In quo fonticulus scaturit qui fomite puro

Membra regit vegetat. auget disponit adurit.

Iunc stabiles numeros et physica vincula requiras

Ex quibus humane constant fundamina vite.

Ex semetinis hanc incolit insita causis.

Et sibi germanam reddit vis ignea sedem.

Unde datur membro species cognata calori.

In conum coniungit apex terrestria fundant.

Edificatioque basim sursum leuioza feruntur.

Cor vite. Finito proemio aggredieris propositum principale ut tractet de materia pulsuum: sed antequam aggrediatur suam materiam et pulsuum distinctionem: quedam pambula premitit et antecessoria ad principale: quibus lector: ad intelligentiam sequentium proptior expeditioni accedat. **P**rimo itaque disserit de complexione cordis et de forma compositione et officio eius: quod a complexione et forma tra-

hic originem. Et nota q̄ sup̄remus artifex disposuit pui
de cūcta. ⁊ cor q̄si quēadmodū solē in medio microscōmī
locauit ip̄m q̄ valde calidū ignitū rotūdū ꝑcauū ⁊ cōuexū
stabiliuit faciēdū q̄ est fundamētū calidi naturalis ⁊ vita
lis spirit⁹ domicili⁹ cuius beneficio totū corp⁹ calefit ⁊
vegetatur. Omne em̄ calidū teste. Philastrato veloci
ter mobile de natura. Cor em̄ uecessario oportuit mobi
litati acq̄escere vt per eius motū vitalis sp̄s infunderet̄
in membris cuius infusio vniuersū corpus habet vegeta
ret viuificare. rotūdum est: sed tamē nō exp̄sse s̄ ꝑmanet
in modū conī dispositū: q̄ rotūda forma amica est ⁊ con
sentanea motionis. Sentit nanq̄ ꝑbs: q̄ omne rotūdū
de natura sui est mobile vel volubile. Itē forma rotūda
perfectior est ⁊ incorrubilitati magis vicinatur propter
carentiam angulorum. Dicit enim: Constatinus in libro
oculorum: q̄ forma rotunda in lateribus est elisa circūq̄
q̄ decliuis nō habēs angulos in quibus cōtineatur sup
fluitas prestitura lesionē que si haberet angulos in qui
bus macula supfluitatis adheret. cor esset trigonū vel al
terius forme: et in angulis rubigo adherēs cām dissolu
tionis prestaret. cor est cōuexū ⁊ concauū: vt intra sue cō
cavitatis cellulas sanguinē cum spiritu naturali sibi ab
epate missum acciperet ⁊ vitalē spiritū se liberius cōtine
ret: ⁊ vt etiā aeres a pulmone spiratū ꝑōptius attrabe
ret. ⁊ ad temperandū calidū innate estuatiōis. nā si esset
intus solidū ⁊ expers cōuexitatis mediāz partiū inter
positiōe impediret̄ constrictio ex qua cōsurgit dilatatio
Interdicta nō dilatatiōe ⁊ cōstrictiōe nulla vitalis spiri
tus ꝑ arterias exufflatio fieret: ⁊ ita a naturali officio in
tra cor necessario deficeret. ¶ Cor vite. i. sedes vniuersa
lis viuificatiōis domiciliū. ¶ Fida mētio. i. fidelis habi
tatio. ¶ Vitalis calor. i. sp̄s a quo oīa mēbra calefiūt
¶ Basis vnica. i. fundamētū: sicut em̄ fundamētū est id
quo edificiū innitit̄: ita tota microcosmi machina corde

k

tāq̃ firma basiz p̃cipua roborat. ¶ Unica. nō sola s̃ p̃n
 cipalis. Sūt equidē alie bases microcosmī: s̃ hec est p̃cel
 lentior: vt a p̃ncipio. i. p̃mio docuimus vbi q̃ttuor p̃in
 cipaliū membrorū multa discussim⁹. ¶ Sol microcosmī.
 Sicut em̃ in maiori mundo q̃ dicit macrocosm⁹ solis b̃n
 ficio oīa irradiātur: illustrātur calefiunt: et cōfortant⁹: et au
 gmētanda augmētātur: terrena sciētia ad cōceptionē et
 partiū vocat. q̃n nō absentat a nobis ad oppositā regio
 nē et ad antarticus delegat cardinem: et q̃n nubes sua op
 positione nobis suū furātur aspectum inferiora suo frau
 dant b̃nficio et aer tristis et caliginosus dānatur ob absen
 tiam caliditatis. Simili mō a sole nostri corpis. i. cordis
 oīa mēbra calefiunt vegetātur ad nutrimentū et ad repa
 rationē depditarū partiū inuitātur. Et si nubes sumosi
 tatis ip̃m obtenebraret: vel alia causa repētina immutet
 ad eclipsim p̃perat corpus humanū et luce vegetationis
 priuat. ¶ Viuifici thalamus. In thalamo luxuriātur et
 iocūdant hoīes: lasciuiunt et recreant tristes et inoportu
 nos et sup̃stitiosos absentāt. Similiter i thalamo cordis
 in quo celebrātur aīo nuptie et nature viuificis spiritibus
 medijs tanq̃ seruis et vernaculis ministrantibus nature
 anime matrimonio gaudēs ex oblectamēto tēperātie p̃i
 lascit et cōfortat nubere: melācoliā et rancorē eliminat: et
 sanguine puro et sincero sue recreationis adipē sortitur.
 Ideoq̃ iure cor thalam⁹ vitalis sp̃s et vigoris dicitur.
 ¶ Thronus. q̃: sicut in throno p̃ncipantur reges: sic in
 corde regnat et suū imperiū tenet calor naturalis. ¶ Pe
 netrale. Secretior pars domus est. et cor est corpis huma
 ni ps secretior ad quā tanq̃ ad magis clausam alijs p̃tis
 bus extinctis vis mortificatōis tard⁹ erumpit. vñ mors
 describitur extinctio caloris naturalis in corde. sic enim
 non pōt vita debellari nisi ei⁹ turris p̃ncipalis obseruet
 Cetera membra q̃si mapalia et appēdentia castro. quib⁹
 abruptis principatus vite nō derogatur. ¶ In quo: sc̃s

corde. ¶ Scaturit. i. ebullit et estuat. Riuorum et aquarum
 est de terra scaturire: que de terra extra impetuose salit
 et erumpit. Aqua namque seculata limi viscositatis ligata non
 scaturit. Calor quidem in corde scaturit ad similitudinem aque
 salientis. Ecce quod fonticulus. i. vitalis spiritus cum sanguine
 mundo defecato: fons iugiter manans saliens in corporis vi-
 tam: nec arescere potest nisi cum violentia siccauerit. mortis: quod
 scilicet fonticulus membra regit tamquam presens et patronus cor-
 poris: et cor ea sustentat. ¶ Vegetat. i. viuificat sua infu-
 sione vel natura mediante per membra. ¶ Auget. quod: vigore vi-
 talis spiritus et aialis naturali mediante corpore nutrit et auge-
 tur. Cum enim mortificatum est corpus: et a vitali spiritu desti-
 tutum non nutrit. Qualiter vero aie infusione nutritur corpus
 et ante infusionem spiritus vitalis et aialis motipedes solus
 uendum relinquam: ut inde modicum exerceant. ¶ Dispo-
 nit. i. totum corpus sue complexioni assimilatur et confortatur: ut
 totum totaliter acceptum nam ossa non possunt primo mutari
 a sua crassi cum sint frigida et sicca: sed partes toti corpori com-
 munes. quod plenius in tegni debet dici. ¶ Adaurat. i. eue-
 rat et refrigerat et attracti aeris mulcebritate contempe-
 rat. aliter enim totum corpus a vehementia estuationis can-
 desceret: nisi aer attractus a corde et aspiratus a pulmo-
 ne flabello sue euentationis ipsum demulceret. ¶ Hinc
 Idest ab ipso corde tamquam a fundamento nature. ¶ Tu re-
 quiras. o Philosophice rimator. ¶ Stabiles numeros et phi-
 sicavincula. Idest propositiones firmas que in numeris
 attenduntur: et philosophicales modos et inuisibiles generum
 quibus anima est corpori irretita. Est enim certa mensura
 et certa proportionum meta in qua qualitas cordis in
 toto corpore et in quolibet aliorum membrorum calor de-
 bet excedere: que si infra illam metam subsistit magis quam
 natura possit sustinere: vel suam metam transgrediat vita
 destruitur. ¶ Philosophica vincula: idest vitalis spiritus natura-
 lis et aialis: quibus mediantibus anima coniungitur corpori illi

R ij

namq[ue] sp[iritu]s licet in discretis locis habeant generari t[ame]n in
corde robur: et inde p[er] fortatione[m] recipiunt ex caliditate et
cordis et naturali spiritu virtute caloris depurato in cor-
de vitalis sp[iritu]s reperit[ur] et a[er]ialis. ¶ Ex semetinis. Dixer-
at cor esse sol[us] corporis: et fundam[en]tum caloris natu-
ralis: n[un]c assignat quare ita sit. ¶ Quia vis ignea. Id est
naturalis calor co[n]tractus ex primis co[m]ponentib[us] q[ui] cau-
se semetine sint et originales: h[ab]e[n]t sedē cordis inhabitat. et
quoda[m] federe germanitatis eam sedē deuotius amplex-
ctitur licet e[ss]e in qualibet parte corporis sit calor ta[m]q[uam] re-
gituus totius corporis cor tamē sibi quasi firmas et sta-
biles appropriat m[an]sionem. ¶ Unde datur. Probat ex
forma cordis cor esse naturalis caloris habitaculū habet
siquidē formā pineatā et cono similē in imo grossus et ro-
tundum quadā latitudine orbiculari diffusam superi[us] et o-
tendētes in acutū que forma rei accommodata ex virtute
igneitatis ignis naturali motu suo tendit ad altū vel in
acutū. Ex grossiorib[us] ergo p[ar]tib[us] et aq[ui]siorib[us] p[ar]t[ib]us grossis-
cie[us] terrestritat[is] habētibus fit in imo cordis amplatio
aquose partes impedit a terrestrib[us]: nō sequitur motū
intime co[n]strictionis. Ex alterutra ergo p[ar]tiū contradi-
ctione eius pars inferior: grossa quadā orbiculatiōe ro-
tundat[ur]. Ignee ergo partes et aeris sursum rapte impe-
tu caloris raptu p[ro]p[ri]e leuitatis ascēdentes: tendētes in
acutū cordis summitatē in modū coni vel piramidis co[n]-
stituit. Sed obijciatur quare cor in humano corpore sic di-
spositū est: q[uod] s[ecundu]m dispositionem cordis cor in summitate
grossum est: et inferius acutū. U[bi] s[ecundu]m dispositionē istā ra-
tio predicta infringit[ur]. Ad hoc dicim[us] q[uod] s[ecundu]m grecos homo
dicitur antropos: quasi sursum co[n]uersus: et assimilat[ur] ar-
bori inuerse. sicut e[ss]e arbor inuersa habet radicem con-
stitutam sursum et a radice ramos procedētes inferius
sic homo cerebrum que est radix totius corporis habet
superius ortum. cetera v[er]o membra a cerebro tanq[uam] a ra-

dice mediantibus nervis p̄gredientia habet constituta
deorsum. ita s̄m dispositionis huius ordinem cor in supe
riori parte obtusius est. inferiori vero respectu huius or
dinis acutius est: sed naturali ordine positiōis inspecto.
cum omnis radix debeat supponi et rami eleuari: erit s̄m
hunc nature ordinē cor in summo acutum ⁊ imo grossius
⁊ obtusum. ¶ Basim. Id est fundamentum substantie
cordis. quod terrestribus partibus in imo residentibus
compositum est.

De motu cordis.

Effreno rapitur motu: nunc surgit in arsim.
Nunc aduersa thesis ip̄m premit emula centri.
Continuo motu res feruida posset aduri:
Deficeret: traheretq; sui dispendia motus.
Sed pulmo madidus: crudiq; hominis alumnus
Multis distinctus cameris fouet ignea cordis.
Blando concepti spiraminis ore flabello.
¶ Effreno. Post q̄ egit auctor de complexione ⁊ forma
cordis et officio ostendit hic motum eius. Ad hoc sciē
dus q̄ sunt tres motus in humano corpore. Primus na
ture tm̄. Secundus aīe. Tertius aīe ⁊ nature simul. Mo
tus nature effrenis est ⁊ necessarius: irrationabilis ⁊ vio
lentus: ex quo incepit desinere nescit donec compleatur.
Unde reprehendimus errorem quorūdam qui asserēbāt
motum cordis fieri per quosdā nervos descendentes a
cerebro ad lacertos pectoris: quos lacertos ipsi nervi
mouent. Lacerti moti mouent thōracem: ⁊ secum trahūt
pulmonem: pulmo motus commouet cor: quia ab aula
mee speculationis arbitror esse insufflandum. Motus
enim cordis vt ait Gal. naturalis est: nec est in nostra po
testate vt possit differri: vt motus anime. Motus anime
voluntarius est: et ratio subiacet voluntati: et ratiōe mo
deratur: et administratur per nervos ⁊ spiritum animae

R. iij

lem: qui aīe neruaculus et p̄cambulus est. Hunc motum possumus differre et retardare put volumus: sicut motum manus vel pedis vel alterius mēbr̄i. Tertius motus q̄ medius est pulmonis et thoraicis: est ibi partim naturalis. Un̄ ex toto nō pōt differri necessitate inducēte legē motiōis partim volūtarius est. vñ ad tēpus differri pōt et voluntas arbitriū sequit̄ qñ flatum suspēdimus: et ab inspirato cessamus. In eo em̄ q̄ differri pōt procedit ab anima: et est volūtarius in eo q̄ ex toto differri non pōt sed necessitate respirādi in actū reduci cogitur: a natura p̄cedit: et est vniuersalis. Hō est itaq̄ p̄portionalis motus cordis motui pulmonis. motus em̄ cordis prius duplicat̄ vñ triplicatur q̄ motus pulmonis vel thoracis cōpleatur semel. motus thoracis est p̄portionalis motui pulmonis. Et motus cordis non respondet motui pulmonis. verū est si dexterā manū sup leua mamilla applies: vel si pulso suū in arterijs discernis naturā cōperies triplicē motus prius cordis: q̄ semel p̄fici motū pulmonis. Sed motui arteriarū p̄portionalis est motus cordis. Moto nāq̄ corde mouet̄ arteria tota: sicut moto baculo in manu mouetur man⁹ et ē baculus in summitate in medio et in p̄ncipio. videtur em̄ alicui arteria moueri s̄ posterius q̄ cor cū non moueatur nisi ex motu cordis. Spūs em̄ vitalis qui cor dilatat et arterias nō pōt esse simul in corde et in arterijs: sed tractu tēporis a corde in arterias diffunditur. Unde motui cordis dilatatio arteriarū successiua esse videt̄ qd̄ soluēt mōtipedēses. Motus itaq̄ cordis qui fm̄ assignatā rationē effrenis est et necessari⁹ duplex est. Ali⁹ est simplex: alius compositus. Simplex qui tm̄ consistit in dilatatione vel tm̄ in cōstrictione. Qui ex dilatatione et cōstrictione cōsistit cōpositus est et cōstat ex contrarijs motibus. Diastoles dilatatio et arsis sunt idē. Systoles vero cōstrictio et thesis sunt idem. Et est diastoles motus cordis ad extrema. Systoles ē cōstantiū p̄tīn re-

ductio ad centriū. Impetus ergo cordis et vehementia
spūs in preelectis operat dilatationē. et tantū durat di-
latatiōis motus quantū pmittit impet⁹ caloris et vebes-
mētia siue violentia spūs impellentis. Diastolem itaq⁹
operat caliditas inducēs ebullitiōē et spūs impellens.
cessante itaq⁹ aut languēte violentia impulsiois remitti-
tur motus dilatatiōis. Et tūc ex terrestri substātia cor-
dis ppter vehementiā partiū extremaz et grauitatē eaz
fit cōpressio cordis. et extremaz partiū adinuicem redu-
ctio. Motionis hō cordis varie et differentes sunt causē
que a nobis quattuor eē dicuntur. Calida cordiscōpletio
forma eius. et cōpositio cū terrestri substātia. et spūs cū
fumosa superfluitate innatus. Quarta causa potest dici
siue esse spūalis virtus q̄ a tribus precedentib⁹ procedit
Sed qualiter ex spiritu impellente tanq̄ ministro: et ca-
lore tanq̄ artifice fiat dilatatio plenius ostēdemus. Sā-
guis per cōcauā venā ab epate cū naturali spiritu per
dexterā cordis auriculā ingrediēs cordi ministrat in cu-
ius cōcauitate sanguis receptus locū calidissimum inue-
niens incipit ebullire. et ebulliēs resoluit et rarificat in fu-
mum et spiritū. Differt aut fumus a spiritu. Spūs enim
subtilior est. fumus aut grossior. Et est spūs inter ignē et
aerem medius. igne obtusior. et aere subtilior. Fumus est
inter aquā et aerē medius. aere grossior. et aqua subtilior.
Fumus itaq⁹ et spūs generati in corde p viā rarefactiōis
ampliorē locū occupāt et cordis cōcauitatē replēt et distē-
dunt. inde fit cordis dilatatio. q̄ aut corpus rarefactum
maiorē locū occupet pbari potest auctoritate. ratione. et
exemplo. Dicit em̄ Aristo. ex vno pugillo aque multos
fieri pugillos aeris. hoc idē similiter ex alijs. Prīmū ar-
gumentū pōt adduci. Si castanea integra ignito cineri
apponat calor ignis humiditatē castance in fumum res-
soluit fumus resolutus multo maior est quantitate quā
habuit massa ex qua gñat. vnde maiorē locum occupat:

R. iij

et locum in corticem ⁊ castaneam replet ⁊ distendit. Et
cum intus nequeat contineri. quis intitur ad vaporatio-
nem ex quadā violētia sursum mouetur: ⁊ secum castaneā
deportat nec eā rep̄mi p̄mittit donec erupto cortice eua-
poret. Siñr sit cordis dilatatio ex fumo et spiritu ampli-
orem locum q̄ sanguis occupātib⁹. Sed cōstrictio cor-
dis ex sola eius pōderositate efficitur: sicut ad dep̄ssionē
castanee sola eius grauitas sufficere videtur. Cū em̄ mo-
tus cordis s̄m diastolē ⁊ sistolē triplex sit causa. calida cō-
plexio cōpositio spiritus cum fumo innato. Sciendū q̄
virtus opatiua que est quarta causa p̄cedit ab hīs trib⁹
que sic describit̄. Virtus motiua est motus cordis ⁊ arte-
riarū ⁊c. Obijciť de cōpressionē cordis videtur q̄ non sit
opatio virtutis. Nam quādo incipit cōpressio virt⁹ opa-
desinit: nec iam aliquē motū exercet. Itē nec virtus pōt
opari nisi aliquo spiritu mediāte: sed in cōp̄ssione non
mouet̄ sp̄s: nec p̄ ip̄m cōp̄ssio fit sed pot̄ ex coherētia
partiū cordis qui cū sit grauis subē virtus sue grauitatis
deorsum deprimat. Nō ergo opatiua virtus est motio cor-
dis ⁊ arteriarū s̄m diastolē ⁊ sistolem. sed s̄m diastolem
t̄m̄q̄ obuiat auctori. Hoc argumētū soluēdū reliquam⁹
hīs qui in talib⁹ negociātur: vt habeāt materiā litigandī
hīs explanat̄ litterā exponamus. ¶ Effreno: idest vio-
lento ⁊ necessario ⁊ naturali intellige de cōposito motu q̄
ptes applicat cū subdit. ¶ Hñc. i. quādoq̄ surgit. ¶ In-
arsim. i. in diastolem ex calore ebullitionē faciēte ⁊ ex spi-
ritu impellēte. ¶ Hñc. i. aliqñ cōpleta dilatatiōe cessante
impulsione sp̄s. ¶ Thesis. i. sistole. ¶ Aduersa. quia cō-
trarius motus diastoles. ¶ Premit ip̄m. s. cor: ex cohe-
rentia ⁊ grauitate ptius. ¶ Thesis. dico. ¶ Emula: idest
familiaris ⁊ amica. ¶ Centri. i. cōueritatis cordis. ¶ Cō-
tinuo. Dixerat cor effreni ⁊ violēto raptu motum. vnde
cum sit calidum ⁊ indefinētī ⁊ infrenato motu agitetur:
posset inflāmari ⁊ incandescere: maxime cum sit calidū

et ignitum. Et tibi p̄bicalis methodus. ¶ Solida corpora
maxime sint calida ex motu calefiunt nec t̄m̄ calida: imo
etiam q̄ frigida sunt ⁊ terrestria. In quadrigis ⁊ molēdis
nis circa axem vbi voluitur rota ex impetu effrenate vo-
lutionis ignem accendi videmus. Qd̄ si fuerit in corde.
humani corporis deficeret ⁊ discriminē dissolutionis incur-
reret. qd̄ nesciat natura: prouida ⁊ discreta ⁊ in cūctis suis
opationib⁹ sedula dispēsatrix pulmonē cōstituit tāq̄ fa-
mulū ⁊ camerariū cordis ⁊ q̄ vtilabro cōcepte aereitatis
contēperat cordis feruorē et igneam eius faciem flabello
blande euentationis emulctet. ¶ Sed pulmo madidus
Quia est flegmatis receptaculū: ⁊ multa eliquatione hu-
mectatur. ¶ Crudiq; cruoris. i. flegmatis quia est crud⁹
humor: ⁊ primus indigestor. vt dicit Aristote. ⁊ Isaac in
libro vinarū: spumositatem sanguis sibi attrahit pulmo
ab epate vt inde flegma faciat: ⁊ calidū suū contemperet.
¶ Multis cameris idest casulis ⁊ spōgiositatib⁹ quibus
incameratus est: vt itra sue camerositatis vētriculos ma-
ior etiā quātitas valeat cōtineri ⁊ fidelī ⁊ diutius retine-
ri. Nam si plena esset sibi conuerxitas expers spongiosita-
tis aer intus cōceptus statim exiret nec stabilem ha-
beret mansionem: sed ex quo est calor: cameris concauis
intricatus diutius cōmoratur cuius diuturna conmemo-
ratio cordi necessaria est plurimū ad temperamentum et
refrigeriū inspirationis. i. aeris inspirati.

¶ De causis motus cordis

¶ Cordis forma crasis fumus vis spiritalis
¶ Ternula virtutis tribuens spiramīa mēbris
¶ Sunt artis cause thesis ex sola grauitate.
¶ Perficitur. dū deprimitur substantia per se.
¶ Hinc regit ⁊ celebrat nature regula motum.
¶ Cuius vis anime membris infusa vigorem.
¶ Suscitāt ⁊ reliquos virtutis temperat vsus

Cordis forma. Que sunt cause motus cordis: dicit quarta distinctio quod suam lucem ex precedentibus vendicauit.
Forma. Quantum ad eius rotunditatem: quod forma nobilitati congrua est nam omne rotundum est mobile de natura.
Terminus. Id est calida eius complexio. omne namque calidus de natura velociter mobile. sicut omne frigidum tarde mobile.
Fumus. Ex sanguine resoluta generatur: per partium rarefactionem: unde amplior locus occupans inflat cor et dilatat.
Vie spiritualis. Id est existens in ipso corde.
Gernula virtutis. Spiritus vitalis minister operationem secum defert. et virtutem spirituale.
Tribuens spiramina. Id est spiramina vegetatiōis toti corpore infundens.
Hec omnia predicta cause sunt.
Arsis. Id est diastoles.
Sed thesis. Que est extremarum partium reductio ad centrum.
Perficiens. Ex sola gravitate et coheretia et terre stremitate substantie.
Luz deprimens. Id est in motu proprie gravitatis: nulla spiritus impulsione ad hoc operante.
Hunc regit et celebrat. Dixerat auctor: motum cordis esse effrenum et necessarium. quod sit a natura tantum. Unde videtur alicui quod soli nature attribuendus esset motus cordis. et quod omnino a virtute anime alienus. id est esset quod quis fiat a natura principaliter tamen vigor sue formatiōis sortitur ab anima. sed probatur quod motus cordis tantum ex anima procedit.
Dicit Constantinus in patet: quod virtus quedam attinet nature tantum. et dicitur naturalis. Alia est quod corpus vivificat et cor dilatat et arterias. et iterum costringit quod ad animam attinet. et dicitur spiritualis. Tertia est quod sensum et voluntarium motum perficit. scilicet animalis: et ex hoc videtur quod virtus spiritualis quod cordis motum operatur. tantum procedit ab anima. Ad hoc dicit Constantinus cum dicit virtutem spirituale ad animam pertinere. non ideo dicit. quod vitam et primordium sue essentie sumat ab anima. sed quia ex infusione anime suam perfectius exequitur actionem. Ante enim infusionem anime inerat tantum secundum habitus. sed anima infusa est secundum actum. unde ex infusione anime omnes virtutes corporis in

luis explendis actionibus fortiores existunt.

[De descriptione pulsus.

Innatum recreet ut mulcebris aura calorem.
Et procul absentent fumose umbracula nubis.
Spiritus ut digno reparari fomite possit.
Ex arsi atque thesi conflatur motio cordis.
Que pulsum faciat et vite consona fiat.
In pulsu resonat tenor et concordia vite.
Sinzugie vitalis amor modulamina cordis.
Intima temperies animi secreta voluntas.
Augma paroxismus: status et pariodicus error.
Morborum cretici motus quid fata minentur.
Quid possit lachesis. quicquid parat exitialis.
Antropos: ense nescis dum fila sororia rumpit.
Urine fraudes aperit discretio pulsus
Certificatque fidem pulsus confirmat et unit.
Iudicii genus in speciem censura reducit.
At pulsu dubio medici mens pendula mutat.

[Innatum. Quid sit motus cordis et quibus causis concurrentibus fiat: et quid operetur motus cordis: aut anima aut natura dixit: quia aut ex motu cordis: aut ex causis motum cordis operantibus procedit pulsus ideo insinuatue ponit descriptionem pulsus. Cum tota huius operis doctrina de pulsibus constituat: ex ratione propo-
siti tenentur pulsus assignare descriptionem. Describit a philosopho sic. Pulsus est motio cordis et arteriarum etc.
Hec autem diffinitio intelligenda est per causam: non per essentiam suam: sicut sunt multe diffinitiones huius artis. Pulsus enim non est illa motio que est in corde cum ipsa sit singularis: et pulsus sit in arteriis a corde remotis motus tamen cordis causa est illius motionis quam est in arteriis: et que est

pulsus sicut em̄ ex motu arboris sequitur motus frondi
 um et fructuum: nec t̄m vnus est: s; alius licet ab altero fiat
 sic et in pulsu: mouet em̄ cor et dilatatur ex cuius motu vi
 talis sp̄s impellit: et impulsus arterias mouet quaz mo
 tus est pulsus vnde pulsum sic possumus diffinire. Puls
 sus est motio ex diuersis motibus cōposita in mēbro cō
 cauo et arterioso facta a motu cordis et quādam arte
 riarū pcedēs a virtute operāte spiritu mediāte. Potest
 etiā dici q̄ diffinitio physialis est p̄ essentiā vt pulsus sit
 motio cōposita ex motu cordis et motu arteriarū. Ex di
 uersis namq; motib; pōt cōflari vna motio cōposita. Hec
 itaq; motio cordis erat motio que est pulsus et motio ar
 teriarū. Similiter erat pars eiusdē. Ille ergo qui t̄nagit
 pulsum sentit partes non ergo sentit motum cordis sed
 istud ppendit ex motu arteriarū cognitione. Litterā ex
 pone taliter. ¶ Motio talis. Que pulsum facit est cōpo
 sita ex motu arteriarū et cordis. ¶ Cōflatur. Id est cōpo
 nitur. ¶ Ex arsi et thesi. Id est dīlatione et sistole. i. mo
 tio cordis et arteriarū cōposita s̄m diastolē et sistolē cōside
 ratur sequit̄. ¶ Ut mulcebris. Hic assignat vtilitatē pul
 sus. Vñ hec clausula nō est de diffinitione: s; ad vtilitatis
 expressionē annexa est: sicut in diffinitione physicali adiūgi
 tur hec clausula ad infrigidationē caloris innati. Est aut̄
 vtilitas pulsus vt suo motu calefiat corpus: et ex aere in
 spirato a pulmone spiritus vitalis reparet̄. illius em̄ at
 tracti aeris pars euaporat p̄ poros corporis: quedā a ca
 lore cōsumit̄: quedā a cordis cōstructione in pulmone expi
 rat: quedā retēta subtiliat̄ et depuratur: et ex ea vitali spi
 ritui annexa et adiūcta vitalis sp̄s reparatur et hoc est.
 ¶ Ut mulcebris aura. Id est aer inspiratus. ¶ Recreēt.
 Id est emulceat et contēperet. ¶ Innatū calorem. Id est
 naturalē qui aliter estuaret et incēderet. ¶ Nota duplex
 est calor innatus. vnus cōtract; ex primis cōponētibus:
 et est principalis qui in mortuo subiecto a substantia non

recedit qui iugis est et comes perpetuus assequa subiecti
quē volētia mortificationis; nō pōt subuertere. Caro em̄
leonina quīs sit mortificata tñ colerica est et calida in q̄r
to. et in corpore suscepta dissoluit et febrē puocat vñ hēc
non est nisi ex calore innato. Est et alius calor innat⁹ cō
tractus ex influētib⁹ et infusione spiritū et humoz; et est
actu tñ qui substātiā reliquit. et iste ex aere recreat⁹ et di
stēperat⁹; et nō alius. ¶ Ambacula fumose. Id est super
fluitates que recepte in corpore obūbilarēt et obūbrarēt
vitālē spiritū. ¶ Absentent. Id est exufflentur a corde ad
pulmonē; et a pulmone exteri⁹ emittātur. ¶ Hic potest
queri qñ sufflumen suspēdimus quo aera cor attrahit; in
quo superfluitates expellit. Dicis q in spiramine fit ato
tractio aeris: qui aer per tracheā arteriā ad pulmonem
trāsmittit⁹; et in pulmonis cauernulis suscipit⁹; nec ad cor
aer ille totus trāsmittit⁹ duplici de causa: tum qz cor toti⁹
aeris attracti ad pulmonē capax nō esset: cuius pulmo
est capax tāq̄ macer mēbrum: tñ qz eius partē in se cōti
net: vt licz aer ab exteriorib⁹ nō atti abāf: cū cor inueniat
aerē in pulmone quē posset attrahere: et quīs pulmo re
pletus sit aere: et cor habeat in se sufficientem aerem quo
possit foui vnde videtur q longo tempore possit teneri
aer nullo mediato subffragio ab aere exteriori: tamen
hoc fieri non potest: qz cor semp in constrictione q̄ suc
cessiua est dilatationi fumosas supfluitates emittit: que
trāsmisse a pulmonē si nō possent exufflari nec in corde
cōtineri iterū ad cor reuolute et reciprocate vitālē spīris
tum ingrossarēt: qui naturaliter debet esse subtilis. vnde
ingrossato nimis spū: nimia dilatio cordis fit et extre
ma gaudiū redire phibent. Si em̄ est nimia subtiliatio
spiritū quibusdā est causa mortificationis vñ nutriti in
aere grossio: si trāfirēt ad regionē calidā in qua defecat⁹
est aer cito morerētur: qz spūs vitalis nimis subtiliatur
et preter naturā debilitat⁹. nec pōt cordis grossiciem ad

plennū dilatare: indeq̃ sincopizāt ⁊ sincopizātes suffocan-
tur inde est q̃ pisces nutriti ex grossio aere aque ab aqua
extracti ad ip̃m aerē qui subtilior est moriūtur sed quidā
tardius ⁊ anguille: quidā citi⁹ vt allecia: quidā medio tē-
pore vt lucij ⁊ barbelli. Et quare hoc fiat inuestigēt sochj
Similiter dico nimia spūs vitalis ingrossatio p̃ter natu-
ram facit incurrere mortē vñ homines de Lybia si transi-
rēt ad aerē spissius nō diu viuerēt nec nos in aerē eoz diu
possemus viuere p̃pter eandē causā: q̃ spūs vitalis ex
inspissatione vel in sp̃ratione que p̃ter naturā suscipit
corrūpitur: ⁊ ideo in spissato ⁊ implente latera cordis spi-
ritu cor imoderate dilatat⁹ qd cū metā sue dilatationis
excedit impedita cōstructione: facit ad interemptionem
aialis. Sunt em̃ due causē mortificationis immoderata
scz dilatatio ⁊ p̃strictio: sicut em̃ corpus aialis dilatatio-
nem nisi debitā habeat viuere nō pōt ⁊ p̃sequatur cōstric-
tio ⁊ p̃strictioni succedat dilatatio: sic ex impedimēto vel
imoderatā dilatationis ⁊ p̃strictionis periculū mortifi-
cationis incurrit. Et vt viuat humanū corpus nō sufficit
inspiratio nisi respiret hec autē sūt p̃m vicissitudinē dilata-
tionis ⁊ cōstrictionis cordis inde est q̃ ex risu ⁊ nimio gau-
dio mlti p̃pter nimiam dilatationē sincopizāt ⁊ sincopi p̃-
seuerate moriunt. Dū em̃ p̃ imoderata dilatatiōe fumo-
se supfluitates ipedita p̃strictione nō exufflant s̃ in cor-
de retinētur: retēte inspissant vitālē spiritū q̃ debet esse
subtilis: qui inspissat⁹ pretermodū extinguit: sicut ignis
ethereus igniens aerem quando motus ignis cōmunis
a grossiorem descendit aerem dum em̃ ingrossatur natu-
ra subtilis egreditur ⁊ extinguitur. Simili ignis in stu-
pa accēsus in ore ioculatoris tenetur: q̃ ex flatu ⁊ anbeli-
tu ingrossatur ⁊ anteq̃ egredi possit extinguit. Simili ra-
tione: ignis existente aere nimis humido ⁊ pluuioso vix
potest ardere quia ex aere pluuioso inspissatur. Etiam
ex gaudio fit sincopis alia ratione: q̃ impedita exufflatio

ne vitalis spiritus non potest reparari animal: quo, deficiente
cessat sensus et voluntarius motus animalis. Naturalis etiam
calor in corde ex fumosis supfluitatibus retinetur annihilatur:
sicut ex gaudio fit sincopis et mortificatio quoniam propter im
moderatiam dilatationis: ita ex tristitia et terrore plurimo
accidit propter immoderatiam contractionis. Quoniam enim laterales
partes cordis imoderate contrahuntur exclusa vacuitate. ideo
in corde 1. 1. aer recipitur: nec fit respiratio aeris. quod est ne
cessaria ad temperandum feruorem cordis et vitale spiritus re
cuperandum. Nec vero oia variatur interdum aut remittuntur
secundum differentias cordis. quoddam enim cor molle est tenerum et
lapsam habens substantiam tale cor gaudio supueniente ex obe
dientia suarum partium implens dilatatur et vehemens. Et homines
talis cordis facilius sincopizant et fortius. Et si constituantur
in balneo aereo carere respiraculis sincopi cito periclitantur.
habentes vero durum cor et terrestre compactum ex gaudio
sincopizant tardius: quoniam duricies cordis resistit dilatationi im
moderate. Sed ex tristitia adueniente citius sincopizant et
fortius: quoniam duricies partium et grauitas inuolat excessum con
tractionis huiusmodi habentes cor durum: valde si ingrediantur
turbidum fornacem ubi est aer subtilissimus propter inflationem me
talloy vehementer sincopim incurrit ex defectu dilatationis
quoniam vitalis spiritus in duro corde debet esse grossus: et a subtilissimo
aere valde subtiliatur non potest latera cordis ad modum
debitae dilatationis compellere. Unde: puenit quod pueri citius sin
copizent quam viri. ¶ In pulsu resonant. Insinuata pulsus
diffinitio: operis utilitatem pulsus declarare. scilicet declaratio con
sistentie et habitudinis corporis temperati vel eius distemperatie:
vel discretio passionum et affectionum anime delucidatio temporum
et acutarum egritudinum: distinctio futurarum crinum: vel ad bo
num vel ad malum cognitio vite et mortis abradicatio frau
dum et delusionum vine certificatio: quod oia ex sententia littere
melius clarabunt. ¶ Tenor. idest subtilitas vite et integri
tas et eius concors continuas secundum naturalem legem corporis

ipsius. ¶ Resonāt in pulsu. i. manifestātur per pulsum: sicut enim per sonū declaratur claritas metalli et cymbali bonitas vel malicia. sic per pulsum quasi per quēdā sonū: quia in ipso pulsant arterie ex motu spiritus impellentis declarant distemperatā vel tēperatā humani corporis et non solū per pulsum ea cognoscunt. ¶ Sed amor. i. pax et cōsideratio vniuersalis. ¶ Sinzugiē. i. vite humane que per quādā sinzugiā et pportionalē cōcordiā quattuor elementorum in corpore cōsistit. per vitalem sinzugiā pōt intelligere admirabilē compaginē et matrimonialē complexionem vel copulā inter corpus et animā. ¶ Modulamina. i. temperamēta nō solum cordis: sed interiorū mēbroz que corde bene se habēre fortiora et tēperantiora sunt sicut eo male se habente languent et fatiscunt. ¶ Secreta voluntas. i. passionēs et affectionēs anime. sicut gaudiū. ira. tristitia. animositas. timiditas. auaricia. liberalitas: quoniam inmutant pulsum: et etiā per pulsum declarātur quāuis distinctio talis sit difficilis. In gaudio enim quia cor mediocriter dilatatur ppter tēperamentū affectionis: et quia sanguis tēperatus est humor qui in gaudio mouetur: cor paulatim et tēperate ab interioribus ad exteriora diffunditur vnde pulsus tēperato pcessu in magnitudine augmentatur: et mediocriter inter fortem et debilem velocē et tardū sibi vendicat. Non enim multa refrigeratio necessaria est ppter caloris temperamentū. In ira: quia calor impetuosus se ab interioribus ad exteriora diffunditur: et colera estuosa est: quia in ira mouetur. ideo ex ira repēte pulsus in magnitudinem surgit et impetuositate colere puocatus neglecta formidine velocitatē et frequentiam assumit. vnde si talis efficiatur pulsus preter naturam corporis sine febris irritamento: sine corporis exercitio colligi potest: quia talis ex ira fiat. Et iram significat maxime cum ira sit feruor cordis etc. In quo ex desiderio vindicandi cum vino dicta fiat per exteriora extra calor proumpit furiosus.

*Subto bebori spiritus
 Phylis. Lat. Sordidus
 Phylis. Lat. Sordidus
 Phylis. Lat. Sordidus*

In gaudio et ira

hic vero pulsus qui fit ex ira fit fortis magnus frequens et
velox: tamen inter molliorem et duriciem fit mediocris. In tristitia
et timore pulsus parui et debiles fiunt quia calor ab exterioribus
ad interiora reducitur: et ex motu melancholicæ que
dominium habet in timore pigritatur calor naturalis et
sanguis: et confortato motu melancholicæ et sedes et signis et
quasi congelatus efficitur. unde pulsus parvus debilis et occultus:
tamen in timore magno quam in tristitia propter motum subitum
terroris et tristitiæ liuor. Sed si timor aliquatulum
durat et moret quousque virtus debilitetur: et spiritus torpeat
et pigrescat: fit pulsus vel mirabilis. deinde formiculosus
In terrore vero cum calor naturalis subito intra pellitur:
virtus modo quasi timida fugit: modo quasi defensura reuertitur
ex duplicitate talis motus fit pulsus velox tremens
et inordinatus. Si ergo timor pseueret pulsus pulsui tristi
similis redditur. sed si tardauerit quousque debilem fit
pulsus vermiculosus. Ex magnitudine et audacia naturali
contracta et ex humida et feruenti natura cordis fiunt pulsus
magni et fortes. Et ex pusillanimitate et timiditate fiunt
pulsus parui debiles. Ex liberalitate et largitate magis
apti et reperiuntur: ex auaricia contrarii. ¶ Augmentum. Homo
solus passiones anime per pulsus innotescunt. Sed quattuor tempora
egritudinis acute et qualitate paroxysmorum et quantitates per
rythmorum. In principio egritudinis acute fiunt pulsus
magni et voces: minus tamen quam in augmento propter cruditatem
humoris. Et quia calor ex multa materia oppressus eam non
sufficit ad plenum resolvere in augmento egritudinis calore
iam adulto materia amplius solui incipiente et inuale
sciente calore pulsus maiores et fortiores occurrunt. In statu
pulsus ad magnitudinem et velocitatem pulsuum accedunt
propter acumem caloris. In declinatione tepescere calore minorantur
pulsus et tardi fiunt. quia autem declinatio fiat sic cognoscitur.
Si precesserit crisis vel si etiam sine omni crisi materia est
consumpta: quia sepe contingit eam febrili calore consumi

¶

sine alia purgatione: et tunc eger incipit esse corpus sui tunc
est declinatio morbi: et tales pulsus boni sunt. Si vero ni-
hil horum processerit et eger sit mente stupidus et debilis et sen-
sibilitatis diminutio: tales pulsus pessimi sunt: quia ex de-
fectu morbi non fiunt sed nature. unde dicit *Abilaret?*
Rari pulsus semper sunt difficiles. ¶ *Augma:* idest augmen-
tum egritudinis. Inaugmento intellige principium. ¶ *Pa-*
roximus. idest exacerbatio egritudinis proprie cum sit in
acutis: quia oxii dicuntur. id est acute. ideo paroxismos habent
pulsus: instantiam paroxysmorum indicant: quia tunc fasti-
diosus magis et vehementior erit. ¶ *Status:* idest sta-
tus periodi. Et peripodicus error: idest accessio. inter-
pollata quantum ad interpollatas que per circulares et
peripodicos motus resoluuntur. Pulsus interpollatam
febre[m] significat: quia continet suam velocitatem et frequentiam
Sed ceteris temporibus lacescit et ceteris temporibus
inualefcit. habet se tamen ad significandum interpollatam.
¶ *Dozborum cretici mor?* idest determinaciones acuta-
rum que crises dicuntur. ¶ *Quid minetur fata.* Tria sunt
fata: idest tres parce cloto lachesis et antropos. Cloto
est motio de non esse ad esse: et est generatio. lachesis est p-
ductio secundum continuitatem existendi. Antropos est corruptio.
id est egressio a substantiali statu siue conversio de esse ad non
esse tota vis vel facultas parcarum in pulsu exultat. ¶ *U-*
rine fraudes. Hic ponitur ultima utilitas considerationis
pulsus: quia nature iudicium per ipsum certificatur: et per ipsum
fraudes urine et veritas aperit. Urina namque considerata
fallit medicum: nisi eius iudicium per pulsum certifice[m]. Illa
si pulsus urine consentit: tunc est iudicium urine bonum. Si au-
tem discedat malum est. Cum enim proportio adsit signorum unit
iudicium. id est ad unitatem iudicii reducit. ¶ *Genus in specie*
Urina quicquid appet rubea et turbulenta in colore et substan-
tia: et distemperantiam significat corporis. scilicet calorem. et ideo egri-
tudinem significat in genere: sed quia talis potest appa-

De generibus

Incipit principale ppositū de decē generib⁹ pulsuum.

Ex quibus elicitur numerus generum duplicatus.

Osse parit plenū calidū substantia mē-

Spissum constituit mora: que discriminat artes.

Et qui deficiens surgit: viresq; resumat.
Ex collectis thesauris repletur.

Etanq̃ precipuis adiuncta nouissima primis.
In quibus est motus discendi.

Videtur aduersus numeri ratione notatus.

complexione de intentione ⁊ causis intentionis: de diffi-

in quā diligenter pertractis aggreditur auctor principa-

us. Sunt itaq; genera pulsum diuersa et diuerse pul-
sum differentie sive diuersas differentias medicine et c.

considerationes. A quinq; enim considerationib; decem

— 2 emitt. 25

... 1500 ...

circa proprietatē motionis arterie nāq; motio arterie est
 talis que est magna parua mediocris: vel fortis debilis
 vel mediocris. vel velox tarda vlt̄ mediocris. Ab hac pri
 ma cōsideratione que circa pprietatē vertitur tria gene
 ra pulsū attendūtur et nascūtur. Prīmū genus pulsū
 est magnus paruus et mediocris: vt sub vno genere con
 traria colligam⁹ quoz eadē est disciplina. Secūduz gen⁹
 fortis debilis et mediocris: que similiter sub vno gñe re
 putatur. Tertiū gen⁹ est qđ ab eadē cōsideratione trahit
 originē: scz velox tardus et mediocris. Prīmū genus pul
 sū diuidit̄ in lōgum curtū et mediocre: latū strictū et me
 diocre: apertū occultū et mediocre quoz omniū significa
 tiones cause et diffinitiones patebūt ex littera vlt̄ ex litte
 re cōsideratione. Scđa cōsideratio vertit̄ fm cōsistentias
 organi. i. arterie que est organū et instrumētū pulsus est
 aut arteria huius cōsistētie: q; ipa est dura mollis et me
 diocris: vel plena vacua et mediocris calida frigida vme
 diocris hec pprie ptinet ad arteriā. Pulsus nāq; pprie
 nō dicitur calidus mollis nisi gratia arterie: que talis sen
 titur. Ab hac cōsideratione sumunt̄ tria pulsuum genera:
 durus mollis et mediocris plenus vacuus et mediocris: ca
 lidus frigidus et mediocris. Tertia cōsideratio pulsus su
 mitur a diastole et sistole. i. fm spaciū qđ attendit̄ inter di
 lationē et cōstrictionē: lz em̄ cōstrictio nō occurrat sensui
 tñ p spaciū et morā q̄ est inter dilatationes cōstrictionis
 mora perpēditur q̄ si sit magna fit pulsus paruus et rar⁹
 Si parua sit frequēs. Ab hac itaq; cōsideratiōe elicit̄ se
 ptimū genus: scz rarus frequēs et mediocris. Dicit Cō
 stantinus in pātegni qđ septimū genus ex parte quietis
 est et adducit auctoritatē Gal. dicentis. Pulsus in dila
 tatione et cōstrictione quietes habet duas vnā cū pulsus
 in dilatatione sua extrema digitoz pcutit. et hanc exte
 riorē vocat quietē et hanc sensibiliter inuenimus. Quies
 scđa est cū pulsus in cōstrictione ad centrū suū redit et

hec quies nō est sensibilis: q̄ nō facile sensu cognoscit̄ vel
percipitur: sed cōstrictionis mora ex dilatationē cogno-
scitur. Quarta cōsideratio versatur circa collationē apte
more: et occultā p̄portionē eaz. Si em̄ plures sint, aper-
te more q̄ occulte pulsus est incidēs. i. p̄pter maioriatio-
nem sui in noticiā sensus nostri cadēs. Si aut̄ sint plures
occulte q̄ aperte dicitur pulsus decidēs. i. a noticiā n̄ri
sensus cadens. Et hoc est octauū genus qd̄ nascit̄ a q̄r-
ta cōsideratione: sc̄z incidēs et decidēs. Et nota ad hoc q̄
incidētia et decidētia pulsū determinent̄ nō op̄ octo vl̄
nouē motiones cōsiderare: sed vsq̄ ad centesimā percus-
sionē in cōsideratiōe p̄grediendū est vt collationes mo-
rarū ad moras: occultaz ad apertas fortium ad debiles
melius p̄pendatur nō em̄ si vna motio fortis sequitur et
alia debilis sequitur et itez tertia fortis et quarta debilis
iudicāndus est propter hoc pulsus decidēs: q̄ prima for-
tis et sc̄da debilis. Itā eadē ratiōe cū sc̄da sit debilis: et ter-
tia fortis sequit̄: erit pulsus incidēs: q̄ debilis tendit ad
fortē et sic posset p̄bari q̄ idē pulsus esset incidēs et deci-
dens. Ad hoc dicim̄ q̄ in ea cōsistētia in qua videt̄ pul-
sus p̄manere diutius: talē em̄ iudices. Qd̄ sic cognoscēs:
si pulsus in decē pcussionib̄ sentit̄ et in vndecima deficit:
deinde ab vndecimo cōputes si in q̄rto ab vndecio deficit
dicit̄ decidēs: et talis tendēs in defectū p̄ quosdā gradus
magis et deficiendo mortē siḡt. Si h̄o deficeret in octa-
uo postea in vndecimo ab ea decidit: et postea tardī de-
ciderit: donec deficiat: talis incidēs ē: et significat naturaz
prius afflictā: morbo iam partim superato resurgere et
conualescere. Quinta cōsideratio attenditur s̄m permu-
tationem vel cōsistentiam predictaz cōsiderationū: et ab
hac cōsideratione duo extrema genera: sc̄z nonum et de-
cimum p̄cedunt: que nō principalia sunt ḡna: sed princī-
palibus annexa et adiuncta nō em̄ principaliter attendū-
tur sed alicui adiacent: vt equale et inequale ecce nonum.

¶ in

ordinatū ⁊ inordinatū. ecce decimum. Si pulsus fit assidue fortis ⁊ equalis. Si aliqd admiscetur debile cū forti inequalis dicit. Sed de his plenius dicit in sequētib⁹. Nota q̄ hec pulsū genera nō sunt opposita. Circa unū ⁊ eundē pulsū tria vel quattuor hnt esse genera qñq; ⁊ cōsistere: aliqñ em̄ pulsus magnus potest esse mollis: vel lox: fortis: spissus: equalis: ordinatus plenus. S; qdam sunt opposita: vt magnus paruus: nec sunt diuersa genera sed diuerse differētie vnius gñis: ⁊ ideo se nō cōpatiūtur. Sunt autē diuersa genera nō contraria. Sed pro contrarietate causari se nō sustinent. vt magn⁹ debilis. abundantia nāq; spūs facit magnū. defectus eius ⁊ caloris facit debile. Similiter forte: paruus: velox: debile: spissum: paruū: tardū: velox: rarū. Et vt generaliter dicam nulla possunt cōmisceri in qbus cōtrarietas causarū nō intercidat. Decē genera pulsū fm diuersas rōnes dicuntur sc; fm motū: fm organū: fm plures motiones. Nota q̄ hoc nomē generale pulsus predicari potest de quolibet inferiori: q; de magno: forti: veloci: raro: incidēti: equali: ordinato: molli: pleno: calido. nō tñ in eadē significatiōe. Dicit nāq; hoc nomē pulsus quattuor modis. Primo modo accipit p̄ motionē q̄ occurrit digito. Et in hoc sensu tria gña distinguunt: magn⁹ velox validus. Secundo modo dicit pulsus res pulsata sicut organū. ⁊ fm hāc significationē duo distinguūt gña pulsū: sc; molle plenum. hec autē ad organū pertinet. Arteria em̄ mollis datur vacua plena pprie: extranee nō dicunt de motionē que est pulsus. motio siquidē mollis dura plena vacua in colatione dicit: q̄ ⁊ si dicant de pulsu p̄dicatio redūdat in pprietatē organi. Calidū ⁊ frigidū ⁊ qd est tertium genus pulsū ad rē pulsata ⁊ p̄tinere: ⁊ pōt patere vt illa tria gña pulsū distinguant put res pulsata ⁊ arteria. etem̄ pprie dici p̄t calidū vel frigidū. S; qdā cōsiderātes q̄ nō est calidū vel frigida de se: s; pot; ex frigiditate vel morti

ficatione spūs vitalis impellentis eam dicunt calidū vel
frigidū pulsum dici pro re pulsante. et hec est tertia signi
ficatio pulsus vt p re pulsate accipiat. hoc modo posset
fieri nisi esset qd dicit Philaretus q nouū gen^o attēdit
sm caliditatē q reddit p totū corpus arterie in quo cōsi
derat quantitas supposite materie p tactum: totū ē de
accidēte p qd insinuat auctor: q pulsus calidus ad rē pul
satā ptinet nō ad rē pulsantē. nā si dicat q pulsus dicit
calidus ppter calidū spiritū nō ppter substantiā vel quao
litatē arterie. Similiter pulsus mollis plenus vacuū nō de
bet dici vt redundet p̄dicatio in substantiā organi: sed in
qualitatē humoris arteriā infundētis. Sentit nāq̄ arte
ria mollis dura plena ppter humorē suppositum: q̄ fle
gmaticus multus aquosus arteriā mollē v^l plenā efficit:
sed siccus durā vacuā reddit. Sed Philaret^o testat q h^o
cōsistentiā organi attēdit plenū molle durū vel vacuū v^l
sm figurā. Si ergo plenū. molle durū vacuū pertinet ad
cōsistentiā z figurā organi: similiter calidū z frigidū. Quis
enī neget arteriā calidā esse sua qualitate vel figura. Ip
sa enī calida vel figura sua qualitate tāq̄ causa formali: z
est calida vel frigida ratiōe spūs: z qualitate spūs tanq̄
efficiēte vel materiali. Unde Cōstantinus in pantegni.
Calor arterie est ex materia intra cōtēta. i. spiritu z san
guine. Quarto modo dicit pulsus collectio plurimū pul
sū sm q̄ quattuor genera distinguunt: rariū: frequēs: de
cidens: equale: inaequale: ordinatū: inordinatū. ¶ Soler
tia. Id est prudētia. ¶ Artificis. Id est medici. ¶ Pro
bat. Examinat z dijudicat. ¶ Pulsus. Generaliter, in
tellige: nō pro motione: nō pro re pulsante: nō pro re pul
sata: non pro plurimū collectione: et quo modo probat
ostendit. ¶ Quinq̄ modis. Id est quinq̄ consideratio
nibus discretis. ¶ Ex quibus. Id est considerationib⁹.
¶ Elicitur. Id est procedit. ¶ Numerus. Id est decem
genera pulsuum que in dupla proportionē se habent ad

quinq; cōsiderationes: Nūc psequitur quomodo. ¶ Ex
forma: idest pprietate motionis arterie circa quā titur
pma cōsideratio. Noscūtur tria. s. generaz ostendi que. s.
¶ Magnū. Illud est primū qđ ostēditur fm quātitates
trium dimētionū. teste Cōstātino ⁊ Phylareto ¶ Ma
gnū. Sub magno audit parū ⁊ mediocre: ecce primū ge
nus. ¶ Forte sub quo debile mediū ecce secūdu ¶ Forte
¶ Ponit tertiu Phylaret⁹ ⁊ Cōstātinus etiam cōsiderat
fm tenorē virtutis sub quo considerāt debile mediocre.
¶ Citatū idest volox. sub quo tard⁹ ⁊ mediocris. Tertiū
genus est citatū attēditur tēpore ⁊ qualitate motionis
Phylaret⁹ ponit qđtatē motiōis. s. l. ⁊ Cōstātīn⁹ tps.
¶ Substātia mēb: i. i. cōstātia v. cōsistētia organi et figu
ra siue q̄litas sube circa quā versatur secūda cōsideratio
¶ Parit. i. ex se cōcludit vel pducit. ¶ Molle idest sub
quo durum mediocre continetur. Istud est quartū genus
fm Cōstātini. sed Phylaretus ponit octauū ¶ Plenū
¶ Per qđ vacuū intellige qđ est quintū Calidū frigidū me
diocre ecce sextum. Calidū ad organū pertinet: quia ad qđ
tatem sube organi teste. Phylareto ⁊ Cōstātino in pan
tegni. Calidum asserit pulsum fieri ex qualitate arterie.
Phylaretus calidum ponit nonus cōturbator nominis
et sentētiar: ⁊ Cōstātinus sextū. ¶ Ex quib⁹: idest tri
bus postremis. ¶ Et primis. Elicitis a prima cōsidera
tiōe. ¶ Surgit: idest completur: ¶ Series senaria: idest
sex genera. ¶ Spisum. Hic assignat originez septimi ge
neris qđ est frequēs ⁊ rarum. ¶ Mora: idest fm moram
et spaciū quod est inter duas dilationes attenditur spis
sus vel frequens hoc est quod dicit Constantinus fieri ex
tempore quieti: Phylaretus ex quātitate quietis. Istud
a Phylareto dicitur sextum: sed a Constantino septimū
vnde autem fiant hec genera pulsuū: ex quibus causis con
trabātur et quid habeant significare insequentibus cum
ipso actore dicemus. ¶ Qui pede dactilico. Ponit origi

nem octauū qui est incidens ⁊ decidens quod a **P**hilare
to nonum dicitur a **C**onstantino octauum assignatur.
Hoc genus attenditur s^m collationem ⁊ proportionem.
moraz ad moras apertarū ad occultas fortiū ad debiles
Aperta mora dicitur ipsius pulsus. **O**cculta mora ipsius
quietis inter duos pulsus existētis. **S**it itaq³ incidens et
decidens s^m p^oportionē tēporis ad tēps: si mora p^ocedētis
pulsus sit minor q^m subsequētis pulsus dicit^r decidens. **S**i
mora sequētis sit maior q^m mora p^ocedētis dicitur icidēs.
q^o s^m rationē assignatā intelligēdū est: **P**ulsus decidēs
ab auctore cōparat^r pedi dactilico q^o sicut datilus a lōga
et aperta integrā syllaba incipiens declinat in breues. sit
pulsus decidēs ab aptis morit^r tēdit in occultas. ¶ **P**as
sim idest sursum ⁊ deorsum dep^omitur. ¶ **A**b alto idest a
ptis differētis moris. **E**t pede dactili. i. more dactilico
¶ **E**t qui deficiēs. **A**ssignatio est incidentis: ¶ **S**urgit
prius deficiens. ¶ **V**iresq³presumit idest de occultis diffe
rētis in aptis quousq³ in nullo deficiat: et est iudicium
nature resurgētis ⁊ vires resumētis. ¶ **M**otatur: idest
attenditur quātū ad originem. ¶ **E**x collatiua thesium
idest p^oportionē moraz que sunt more dilatationū ⁊ the
sim. **A**lle em̄ more attēdūtur ⁊ ppēdūtur s^m diastolem
et sistolem. ¶ **T**anq³ precipuis. **A**ssignatis octo generi
bus q³ sunt primaz principalia assignat originem duorum
extremoz. s. noniz decimi q³ sunt accidētalia ⁊ p^oincipilib⁹
adiuncta. ¶ **A**diuncta. **M**onus est equale: ⁊ inequale de
cimū ordinatū ⁊ inordinatū. **P**hilaret⁹ equale septimū
tū ordinatū octauus ponit. ¶ **D**iscors vel consonus. i.
eq³le vel ineq³le. ¶ **V**n⁹ ordo. quātū ad ordinatū. ¶ **V**el
aduersus. i. inordinatus. verū quia s^m rōnem numeroz
⁊ cōputationū ordinatio vel inordinatio cōsiderat^r. **N**ō
em̄ duo debiles pulsus vel tres vel quattuor: nec vn⁹ in
ordinatus modo it^rferūtur duobus magnis ⁊ fortib⁹:
⁊ multis alijs differētibus modis s³ numeroz diuersita

tem interponuntur diuersi pulsus plurib? aliorū generū.
ideoq; s̄m numeri rationē diximus ordinatū et inordinatū
numeri attendēdū. Quid aut sit equalis pulsus: qd
inequalis: quid ordinatus: quid inordinatus: utrū ordi-
natus sit equalis vel nō: utrū oīs inordinatus sit inequa-
lis: et quot sunt spēs ieq̄lis iordinati inferi? patebit: vbi
ponent diffinitiones et significatiōes singulorū generū.

¶ De descriptione pulsus magni et parui.

Augmentata facit magnū dimensio trina.

Paruū si parua. mediū mediocriter aucta.

In longum latum magnus consurgit et altum.

Paruus in occultū strictum cadit atq; recisum.

Qui mediū sequitur merito mediocris habetur.

**¶ Assignatis generib? pulsū et originib? eorū vt de ge-
nerib? pulsū euidentior cōstituaf doctrina: vniuscuiusq;
generis suā ponit diffinitionē. Et primo diffinit magnū
pulsū. Est itaq; magnus pulsus q s̄m quātitatē triū di-
mensionū attēdit: longitudine latitudine et pfunditate.
Modū trāscendēs d: magnus. Ad hoc igit vt sit magn?
pulsus oportet q sit longus latus et profundus. Para-
uus p contrarium intelligitur qui nō sit lōgus latus nec
pfundus. Littera patet. ¶ Paruū si parua. Id est trina
dimensio diminuta facit paruū: et patit detrimētū quāti-
tatis in lōgitudinē s̄m certitudinē: in latitudine s̄m stric-
turā: in pfunditate per residentia. i. s̄m sui incertā reuo-
lutionē. ¶ Mediū. Id est mediocrē pulsū facit trina di-
mensio. ¶ Aucta mediocriter. Id est seruās mediocrita-
tē: vt si nō excedat i aliq dimēssione. ¶ De lōgo pulsu.**

Longus ventriculos digitorū quattuor exiit.

Subsistit mutilus mediūsq; fit omnibus equus.

In latum digitos latus tenet et minet altus

Occurrit gracilis strictus residetq; profundus.

Magnum pulsum diffiniuerat per excessum trine di-
mensionis: scz longitudine latitudine et pfunditate ideo
vt pateat euidentius quid sit magnus diffinit quid sit lon-
gus latus et pfundus quibus cognitis cu ex eis copona-
tur magnus perfecte innotescit. Quid sit magnus ex p-
prietatibz em partiū inuestigatis toti? declarabit natu-
ra. Longus pulsus est ille q. **E**xit. Id est excedit. **V**ē-
triculos. Id est apices et summitates. **D**igitoz quatuor.
Supra lōgitudinē arterie porrectoz. Cum em sentia-
tur in ventriculis quattuor digitoz posset sentiri in quin-
qz vel sex si essent positi. Posita diffinitione lōgi ponit
diffinitionē curti eius cōtrarij. **S**ubsistit. Id est nō ex-
cedit a vētriculis quattuor digitoz. Cum em sentitur in
p:imo in secūdo in tertio in quarto non sentit. **D**u-
tilus. Id est curtus est qm mutilatur fm longitudinem.
Medius. Id est mediocris inter extremitates fit.
Omibus. Id est digitis. **E**quus. Inquantū nō ex-
cedit nec excedit. **I**n latū. Diffinit latū qui et cū lōgo
cito currit ad faciendum magnū pulsum. **L**atus tenet
digitos. Qui exit vētriculos digitorum fm latitudinem.
Altus. Pulsus qui fm altitudinē p:consideratur: qm scz
multū eleuaf arteria et a centro. recedit ex vehemēti ipul-
su spūs. **E**minet. Id est eleuatus est eminens et aper-
tus. **O**ccurrit. Id est nō moratur in latitudine qui nō
tm occupat et pertingit latitudinē digitorū sz exceditur
quasi in modū gracilis funiculi occurrit. **P**rofundus
Id est occultus qui contrarius est alto. **R**esidet. Id est
vicinatur centro intellecta mediocritate inter extreni-
tates qui scz nō excedit in latitudine nec excedit. Et no-
ta q multis modis possūt narrari he differētie: vt lōgus
cū stricto: lōg? cū mediocri. Itē lat? et strictus pponun-
tur. Item latus cū aperto et cum occulto aut mediocri
inter duo. Sz null? curti? strictus vel occultus magn? est.
De forti et debili pulsu.

Constituit validum sociata frequentia magno.
Surgit ab oppositis species contraria causis.
¶ Egit de primo genere pulsum qđ est magnus puus
mediocris sū diuersitatē suaz ppositionū. Cōsequēter
agit de secundo. i. de forti debili et mediocri qđ h̄s ptine
re ad quantitatem motionis arterie. Tū aut sit tertiu sū
Philaretū et Cōstantinū. tñ a nobis secūdu ordinat qđ
talē ordinē ei appropriauit arctatio matrice rōnis. For
tis itaq pponit ex duobus magno et frequenti. i. veloci.
Dicit nāq Philaret⁹ qđ frequētia accipiēs magnitudi
nē validum facit sed pro frequentia intelligitur veloci
tas. Si em frequētia intelligatur: cū fiat ex debilitate vir
tutis et fortitudine caloris expetentis magnitudinē refri
gerationis virtus debilis que nō sufficit aerē attrahere
semel qui possit refrigerare oportet qđ defectum quatita
tis suppleat vicissitudo et repetitio numeroſe actionis:
ideo frequētia nō poterit tollerare fortis pulsus ppter
contrarietatem causarū. Est itaq fortis pulsus cōpositus
ex magno et veloci: magno qđ multū eleuat arteriā et a cē
tro recedere cogit et in longitudinem diffunditur sū latū
digitos attingit ex veloci: qđ inchoata percussione cito
suum motū cōplet et consequitur et hoc est qđ in littera
tangitur. ¶ Species cōtraria. Id est pulsus debilis.
¶ Surgit. Id est pcedit. ¶ Ab oppositis causis. Id est
calori debili et imbecilli virtute et debilitate spiritum.

¶ De veloci pulsu et tardo.

Arfis lenta parit tardum festina citatum.
Si pulsent digitos austero dura rigore.
Organa disponunt durum si lassā remissum.
¶ Ponit noticiam secundi generis. i. velocis tardi me
diocris: qđ a nobis tñ tertio loco assignatur. Et ptinet
hoc genus ad quantitatem motionis arterie: et attēdit
ex tpe vl' quatitate motionis. Est itaq velox pulsus sū

Constantinū: qui in modico tpe spaciū ptransit: qñ scz
inchoata percussio cito pplet. Et est tardus qui modicū
spaciū pertrāsit in multo tpe: qñ scz motio inchoata lon
go tpe perficitur. Mediocris inter extrema medius pfi
deratur. ¶ Ars. Id est dilatatio. ¶ Lenta. Que multū
tempus consumit in sua cōstrictione. ¶ Si pulsant. Tri
bus generibus pulsū que a prima cōsideratione nascū
tur ppr̃is diffinitionib⁹ declaratis ponit noticias ⁊ dif
finitiones alioz. Primo agit de illis que a secūda cōside
ratione nascuntur ⁊ sumūtur: ⁊ pertinent ad p̃sistētiā
organi que sunt durū molle mediocre plenū vacuum me
diocre calidū frigidū mediocre. Est itaq; durus pulsus
qui dum digitis tāgitur: occurrit arteria dura ⁊ rigida ⁊
quasi funiculi tēsi sentiūtur. Mollis qñ mollis sentit ar
teria. Et videt̃ dur⁹ esse fortis: sed nō est ita. Fortis em̃
p̃m Constantinū vascula dilatat vt quasi inanita reddan
tur Durus est et asper: q̃ virtuti nō obtēperat mēbri du
ricies: vt dilatari queat. ¶ Si organa. Id est arterie.
¶ Pulsant. scz digitos ⁊ venticulos digitoz. ¶ Auste
ro dura. Id est cum duricie ⁊ rigiditate distēdendi. ¶ Si
lapsa. Id est quodāmodo lassitate ⁊ suauitate sentitur.
Sic em̃ glosat Constantinus. vt videant̃ digiti ab eis pe
netrari.

¶ De pulsu pleno ⁊ vacuo.

Si cedat: vacuum si constat turgida plenum.

Pulsus disponit calidum calor arteriulis.

Frigidus occurrit subiecti frigore membri.

¶ Notificat per descriptionem quid sit quintum gen⁹:
scz plenum vacuum. Est ergo plenus qui turgidus quo
dam humore redundante videtur. Vacuus qui apparet
quasi inflatus: sed statim cū tangitur tanq̃ vacuus a di
gitis sentitur. Et pertinet hoc quintum genus ad figu
ram ⁊ habitudinem organi: in vacuitate et plenitudine.

¶ Pulsus disponit. Assignat noticias sexti generis qd
est calidū frigidū mediocre: qd cū p̃ditionib⁹ p̃cedentib⁹

ad cōsistentiā arterie pertinet. Est em̄ arteria huius cō-
sistētie q̄ sentitur calida aut frigida l̄s em̄ calor arterie cō-
trahatur ex spiritu feruido et sanguine intra cōtento tñ
qualitas inde proueniens est ipsius arterie dispositio.

Calor arterialis: idest pulsus calid⁹: cū digitorū extres-
mitates arteriam calidā sentiunt. Frigidus vero contra-
rio modo.

De medijs pulsibus.

Cum relique species aliquo mediante ligentur.

Iungitur in valido fortis discrimine nullo.

Equus inequali: causam compaginis huius.

Soluāt qui dirimunt latebrosa enigmata rerum.

Quoniam assignatione predictorū generū auctor
aliquando, assignauit media extremorum quandoq̄ in-
ter aliqua extrema nullum mediū posuit ideo in hoc ca-
pitulo ostendit hoc esse declarandū inuestigādum ⁊ relin-
quēdū examini ⁊ discussioni pbicorū: quorū enigmaticas
est soluere ratiōes: ⁊ tales ambiguitates soluere ⁊ enoda-
re. Quod aut̄ ab auctore pretermissum est: nos qui su-
mus ei⁹ interpretes ⁊ ei⁹ vicarij supplem⁹ defectū. Dico
ergo q̄ oīa illa extrema que adiuncta sunt distēperatis: si-
cut magnū: parū: curtū: longū: latum: strictū: apertū ve-
lox: tardū frequēs rarū cōuenientiā habēt de vna nanq̄
differentia ad aliam contrariam per medium tempera-
mentum sit transitus magnus em̄ mediocrum excedens
in trina dimensione supra modum diminitus monstrat
distemperantiā: quia defectum caloris ⁊ imbecillitatē spi-
ritus ecce isti pulsus notant distēperatias cōtrarias vn⁹
excessum alius defectū. Inter excessum ⁊ defectū mediū
est q̄ per ambiguitatē vlt̄ abnegationē describit̄ extremo-
rū qd̄. s. nec est in excessu nec in defectu illō tēperamētum
est ⁊ ita mediū inter magnū ⁊ parū: sicut inter curtū ⁊ longū
et inter alia extrema q̄cūq̄ applicant̄ distēperat̄is secus
est de forti ⁊ debili. Illā si iter forte ⁊ debile ē mediocre: cū.

omne mediū est tēperatū: et omne tēperatū sanitati ad
ditū est: ergo illud mediocre sanū. Sed interim forte sa
nū est et quāto fortius tāto sanius: et fortitudine non fit
excessus: nec in virtute nec in bonitate mentis fit exces
sus mētis. Et habet hinc quod vñū extremū excedit suum
mediū in tēperātia et sanitate. Sed omne mediocre tēpe
ratū inter duo extrema. Si verū est mediū vterq; extre
mū magis tēperatū et sanū est. Itē si mediocre est in
ter forte et debile illud gen? nec forte est nec debile: sed ex
tra tēperamentū. Itē pulsus nūq; est fortis nisi ex tenore
virtutis: et in debile trāsit nullo medio a magis forti: vel
per multos medios minus fortes vsq; ad vltimā remissio
nē fortitudinis trāsit in debile. Et ille min? fortis quo
mediāte trāsit magis fortis in debile: fortis genere non
est mediū inter fortē et debile: quia sic nō esset fortis, nec de
bilis. fortis em̄ quoddā gen? est sū suā latitudinē. Si
cut ergo inter virtutē et vitii nullū est mediū. Sic inter for
tē et debile nō est mediū. Itē egle et ineqle, nō habēt me
diū. Illā si sic illud nō esset egle nec ineqle: s; quicqd egle
est vni, ineqle est alteri. Ab eqli em̄ fit trāsitus ad inequa
le nullo mediāte: et ecōuerso. Itē esse equale est sanū esse
et tēperatū sū naturā nisi sit in malo: sicut equalitas in
ptyfico pulsu. Omne autē inequale est distēperatū sū na
turā ex morbo cōtingēs. Sicut ordinatū et inordinatū
nō hnt mediū. Itē pulsus sicut incidēs et decidēs non ha
bent mediū qm̄ incidēs fit ex cōtēperātia et confortatio
ne virtutis: decidēs ex cōtrarijs. Inter tēperatū intēpe
ratū: inter cōfortationē et defectū nullum est mediū. vñ si
sic nō esset tēperamentū nec intēperamentū: nec forte nec
debile. qd est inconueniēs. ¶ Relique species. Pulsus
assignatorij generij: sicut magnū: parū: velox: tardū si e
quēs rarij. ¶ Ligent vel legntur: idest assignant sū co
pulā alicui? medij. ¶ Fortis. Pulsus: quia fit ex tempe
ramento et tenore virtutis. ¶ Iungitur. Idest copulat.

In valido. Qui fit ex debilitate virtutis. **N**ullo di-
scrimine. Sine interpolatiōe mediij: similiter. **E**quus
idest equalis pulsus iūgitur sine medio. **C**ausam con-
paginis hic soluāt. **N**on debet causam assignare de priua-
tione mediij mittit nos ad discutiōē phoz: quorum est
taliam rimari. **C**ompaginis. idest colligationis extre-
morum. **S**oluant. Philosophi. **Q**ui dirimunt. idest
soluūt. **E**nigmata. i. q̄stiones obscuras et tenebrosas.

De pulsū frequenti et raro

Si raptu subito morule discrimine paruo.

Arsim multiplicet series numerosa frequentem
Constituunt pulsum: species contraria rarum

Hucusq̄ posuit doctrinā de sex generibus pulsum:
quorum tria p̄tinent ad p̄prietatē motionis. s. vñ ad quā-
titatē. s. magnū parū mediū. **D**uo ad qualitātē. s. velox
tardus mediocris: forte debile mediocre. **A**lia tria p̄tine-
rent ad cōsistentiā organi vel figurā. s. durū molle medio-
cre. plenū vacuū mediocre: calidū frigidū mediocre. **N**ūc
diffinit septimū genus. ex tempore quietis. et attendit
inter duas diastoles qd̄ est frequēs et rarū. **S**i subito
series numerosa: idest crebra et numerosa repetitio dila-
tationum. **M**ultiplicet. **C**ontinue replicando iteret.
Arsim. i. diastolem. **P**aruo discrimine: idest modi-
ca mora quietis interpolata inter vnā diastolē et aliam.
Subito raptu. idest motione raptim iterata. **C**on-
traria spēs. idest cōtraria dispositio facit rarū pulsum.

De incidenti et decidenti pulsu.

Deciduius modulis ex fortibus et manifestis.
Sensum degenerans tacito pede tendit ad yma
Tergit in occultum satagens euadere sensum
Inciduius surgit. respirans tendit in altum
Deserit occultum sibi conciliant manifestum.

Ponit notitiā octauī generis. i. incidētis et deciden-
tis quod attēditur sūm colationē morarū ad moras: occultarū
ad apertas: fortium ad debiles. Apta mora est quā
do pulsus sensui occurrit: idest quā arteria dilatatur: ita
quod eius motio apte sentitur. Occulta quādo dilatatio est
ita occulta et vicina centro quod vltimū sensus effugit vel parū im-
mutat. Scōz ergo collationē morarū ad moras incidētia
vel decidētia notatur. quod expresse docuimus superius in
distinctione generū decima quod iterare nō opz. Si obijciat
de cauda soricina finitiua quod est pulsus decedens. nam pul-
sus decedens patet largius: pōt em̄ decedens pulsus in-
ueniri vbi non est cauda soricina finitiua: vt si post decem
fortes fiat vna debilis: et facta cōputatione de illa post
octo fortes sequit̄ vna debilis: postea desinet circa septi-
mā: postea in quarta: postea in scōa: postea in toto deficiat.
Reuera soricinus quidē p̄tinet caudā finitiuā. S; il-
le decedens de quo hic agitur habet plures moras et in-
terpollat plures debiles paulatim quousq; nulle apte
cōcurrāt. Sed cauda finitiua tāq; ab occultis resurgit in
fortes aptas. sed ab occultis p̄tinue tendit in altiores.
Modulis. i. motibus apertis. **S**ensu degenerās
idest paulatim declinās. **I**nciduus: idest incidēs per
maiorationē suā in noticiam sensus cadens. **S**urgit re-
spirās: idest in naturā insurgere vel resurgere: et respira-
mina et vires significat resumere.

De equali et inequali pulsu.

Firmus et oppositi fugiens cōmercīa motus.

Permanet equalis seruato iure tenoris.

Postq; executus est de octo generib; p̄ncipalib; agit
de nono et decimo: q̄ sunt ānexa et adiūcta p̄ncipalib;. s. de
eq̄li et ineq̄li: ordinato et inordinato. Equalis ē cuius per-
cussio est equalis et vniformis tenoris in digitorum extre-
mitatibus: vt si magnus velox: fortis frequens mollis:
plenus: et eis mediocris: nullam in qualitate vel quātū

tate vel tpe motionis vel numero motionis diuersitatē
recipiēs, eqlis diuidit. Itā quidā est absolute equalis q̄
qualitatē seruat in omnibus dictis differētijs: de quo di
ctus est iā. Alius est equalis s̄m qd vt sit equalis magni
tudinis: sed inō velox modo tardius sentitur. Item qui
equalis est in paruitate vel debilitate huiusmodi pulsus
est eqlis in hoc: s̄ nō est eqlis absolute. Ineqlis est qui
cūq̄ recipit oppositā differētiā. Inequalis aut̄ alius ab
solute vt qui est ineqlis in oībus generib⁹. alius in vno
genere et nō in alio: et s̄m illō q̄ equalis dicit̄. ¶ Fugiens
idest nullā societate recipiens cū opposita differētia. Et
talis est absolute equalis, si in bonis pseueret differētijs.
Sed pōt esse eqlis in malis pcussionibus vt in paruitate
et debilitate. Et talis nō est eqlis simplr vel absolute
sed equalis in hoc: vel s̄m quid vel equalis in malo: et pro
pter tales qlitates excludēdas apponitur. ¶ Firmus.
Qui em̄ manet in puitate vniformis nō ex firmitate na
ture est: s̄ ex debilitate poti⁹. q̄cūq̄ ergo firm⁹ est ex na
ture firmitate et virtutis pueniens: et seruās vniformē te
nozem, in omnibus generibus est equalis simpliciter.

¶ De inequali pulsu.

Degener instabilis nec eodem tramite currens.

Mutat inequalis dubijs moderatus habenis.

¶ Notificat ineqle. ¶ Degener: idest ab equalitate de
generās p̄ administrationē. i. p̄ assumptionē cōtrarie dif
ferētie. ¶ Instabilis: q̄ nō seruat statū vnus tenoris.

¶ Nec eodē tramite currēs: q̄ trāsit per vias diuersas
oppositoꝝ genēz. ¶ Mutat. s̄. mō retardans mō festi
nās p̄cedit tituanē d̄ magno in parui: de forti indebilē.

¶ Moderatus. i. agitat⁹. ¶ Dubijs habenis. Meta
phora est sumpta ab aliquo qui non bene nouit regere et
frenare equus.

¶ De ordinato et inordinato pulsu.

Distinctis gradibus mutatur in ordine recto.

Transit in oppositū qui nomē ab ordine sumit.

Conit noticiam decimi generis: qđ est ordinatū et inordinatū. Et nota qđ is equalis est ordinatus: vbi em̄ est equalitas ibi est ordo: sed non conuertitur. Nam ordinatoz aliud equale aliud inequale: nō omnis ineqlis inordinatus est. Nam inequalius alius ordinatus alius inordinatus: omnis inordinatus est inequalis. inequalis ordinatus est qui recipit differentiā oppositam diuersi generis oppositi. Ordinatus tñ qui quasi gradatim et p̄m proportionē vniformis gradus est: qñ. s. habitudo sequentiu percussionū in sua inequalitate cōformat habitudinē precedentiu: vt si sint octo pulsus cōtinue fortes et nonus debilis. iterum octo fortes et nonus debilis: et si longo tpe procedat habitudo pulsū: licz multis alijs modis variē dum tamen habitudines mutationū respondeāt sibi potest etiā dici inequalis ordinatus pulsus: tamē est cauda soricina finitiua prima percussio magna est et fortis secunda minor: prima: et sic gradualiter et proportionabiliter tēdit paulatim in defectiōe quousq; nō sentiat. Similiter cauda reuolutiua a defectiōe regradatiū proportionabiliter in magnitudine ordinatio considerari pot. Istas tñ species ponim⁹ sub equaliter ordinato. Et h̄ fiat qñq; p̄m cōsiderationē ordinis et habitudinē raro tñ: nec in ea p̄tinēt sed frequētius sūt p̄ cōfusionē et extra ordinatū: tñ multū inordinatiōis ineqlis. Inordinatus: in oib⁹ generibus predictis inueniē: vt si duo magni vnus paruus alter medius: aut duo parui vnus medius alter paru⁹: vn⁹ medius alter magn⁹ cui succedit paru⁹. **C** Distinctis p̄m ordies et p̄portiones grad⁹. **C** Qui nomē: idest ordinat⁹.

C De inequaliter inordinato et priuato pulsu.

Qui priuatiue censetur ab ordine leges.

Ordine precedit preceptum est et sine lege.

Spargitur extremū genus in numero specierum.

¶ ij

Que sibi mendicant peregrina vocabula rerum.

Quas collatiua ratio sibi federis vnit.

Determinat de ordine s; puatione. Inequale inordinatum diuidit in spēs suas: et eas mox enumerat de quib; in sequētibus dicetur qñ ipsaz instabit tractat: has designans species a nominibus aialium vel instrumentoz vel aliaz rez cū quib; habēt similitudinē. Dicit aut caprās a capra: et formicās a formica: et sic de alijs. Rationes appellationū dicētur infra. **E**xtremum gen; Id est inordinatum: inequale. **S**pargit. Id est sparsim et varie distribuitur. **I**n numero spērū. Id est multas species que sub certo numero claudūtur. **Q**ue. sc; species. **M**edicāt. Id est ppter medicitatē et penuriā vocabuloz sibi medicāt. Iā lingua latina est in verbis egena. **P**eregrina. Animalū vel instrumentoz et aliaz rez nō omniū: sed similia sibi et hmoi. **Q**uas. Id est res. **U**nit. Id est assimilāt sibi et pformat. **R**atio. Id est pportio. **C**ollatiua federis. Id est collatiua similitudinis.

De speciebus pulsus inordinati inequalis.

Spasmos priscus fornicās verniculofus.

Ramosus fluitās martellinus atq; caprinus.

Serrinus rectus sorricinus siue retortus

Que sunt causę variationis pulsus.

Forma crassis sexus etas grauidatio somnus.

Et locus et tēpus labor esca repletio potus.

Causa genus morbi coitus turbatio mentis.

Corpozeiq; situs variant idiomata pulsus.

Hic enumerātur species inordinati inequalis quoz rationes inferius patebunt. **F**orma. Distinctis generibus pulsuum: et distinctis eozum proprietatibus. Consequenter breuiter hic agit de causis mutationū pulsus eas enumerādo. Imutant itaq; pulsus tripliciter: sc; a re

bus naturalibus: non naturalibus: et contra naturā. Sub
 naturalibus comprehendit tam res consistentes et regentes si
 cut complexionēs et virtutes quā coadistentes inseparabili
 ter coherētes velut figura corporis distātia maris et femi
 ne etas et similia. ¶ **Forma.** Hdest habitudo corporis quā
 diuiditur in tenuitatē crassiciē et mediocritatē. ¶ **Claris**
 ant pulsus. In macilentis maiores sunt pulsus et fortio
 res quā in crassis et multū repletis. Crassi enim ex nimia op
 pressionē carnis pulsum habēt minorē et magis debilem:
 quia calor et spiritus in eis lentescunt et pigritantur ex nimia car
 nositate. Sed inequalis est pulsus spissior: propter debi
 litatē virtutis. In macilentis sunt pulsus apti quia arteria
 exposita est vel expoliata et quasi nuda. In crassis occul
 ta: quia profunda est arteria et carni inuiscata. vñ Philaret?
 In gracilibus multū subiacet tacui pulsus. i. apte sentit
 iudicio tactus quod est propter expositionē organi. Quidam
 tñ male exponunt hic subiacentiā pulsus ut dicāt: pulsus
 tacui subiacere quā est debilis: que expositio contraria est.
 ¶ **Constantino.** Est autem perquirendū utrū macies sit natura
 lis aut nō: et quā de crassiciē. ¶ **Crassis.** Hdest complexio cō
 tracta a gñatione variat pulsus. Hā calida complexio facit
 pulsum fortē et velocē causa attrahēdi multū aerē ad res
 refrigerationē: sed frigida parū facit et tardū causa neces
 sitatis parue refrigeratiōis. Humida pulsum facit mol
 lem sicca durū. Et quod ex ea complexione fiat pulsus velox p
 bat. Philaretus inquit enim quod omne calidū velociter mobi
 le et omne frigidū tarde mobile quod de solis aīalibus pōt in
 telligi. Est autem quedā natura calidū ut piper aurispig
 mentū quod non est mobile. In calido siquidē corde calid?
 sanguis ex calore ebulliens cito resoluit in fumum vñ cito
 motus complex cordis et arteriarū vñ fiūt velociores. ¶ **Se**
 xus. Hdest differētia inter masculū et feminā mutat pulsus
 ut enim ait Constantinus in pātegni. Pulsus maior ē in ma
 sculo et fortior quā in femina: et ponit cām. Masculus enim cali
 80 ij

dioris est nature et fortioris et maioris exercitij. Et femi-
ne pulsus minor et debilio: et frequetior: Paruitas et de-
bilitas sunt: quia mulieres sunt debiliores masculis in virtu-
te et minoris caliditatis et exercitij ad comparationem mascu-
li frequetior est pulsus in femina ex debilitate virtutis:
ut natura sepe impellat iterando in femina quod per magnū
pulsum operatur in masculo: et ut tamen scilicet aeris per vicibus
repetitis attrahatur ad refrigerandum in quantum unus
magnus vice una attraheret in manibus. Item quanto est
maior calor si virtus est fortis tanto maior velocitas ne-
cessaria est nature: ut multa aeris quantitas in paruo tpe
attrahatur ad refrigerationem. Cum autem deficit virtus operis ut
attrahatur spissius. unde fit ut feminis sit spissior quam ma-
sculis: licet ex superficie littere in pantegni possit probari
quod pulsus femine sit velocior: non tamen est verum. Item velocitas
fit ex fortitudine virtutis et vehementia caloris: sed ibi per
velocitatem frequetiam intelligimus: ut cum dicitur Mobilaretur
quod frequetia magnitudinem accipiens facit validum. Nota quod
si cetera particularia sexui concordant ut frigida complexio:
crassities: quies: senectus: pulsus debilio: est. Si particu-
laria concurrant contraria erit maior et fortior. Sic est de mas-
culo intellige. unde operis medicum quando ad egrotum accedit fa-
cere collationem de partibus et omnia accidentia discernere ut non
fallatur in pulsibus iudicandis. ¶ **Etas.** Durat pulsus
quia pueri velociore habent pulsum propter calidum refrigerandum
quia multum est in eis temperate tamen magnitudinis et fortitudinis
habent frequetia: quia virtus non dux completa: in complexione ro-
boris confirmata ad extrahendum semel multum aerem non suffi-
cit ad calorem naturalem refrigerandum. Iuvenes enim habent
pulsum fortem et magnum in velocitate temperatum: quod fit ex ca-
liditate: ipsorumque virtute. Senes pulum et debile et rari pro-
pter frigidam corporis naturam quantum ad etatem. unde non est neces-
se multum aerem trahi propter refrigerationem. Alie etates
ipsis affines habent pulsum vecinantes iuxta qualitates vel cau-

lidades, illaz etati quibus affiniores videbuntur: q: cum
in pueris velox fit pulsus et spissus temperatus i magnitudi-
dine et paruitate. Pulsus i decrepitis minimus et tardis-
simus rarissimus et defectissimus. In iuuenibus perfecte
iuuetutis maximus et fortissimus in velocitate et tardita-
te temperatus. Videndum est q: pueroz pulsus maxime au-
gmentant in velocitate: et tarditate minuuntur. Et maiora
tur quousq: ad pfecta magnitudinem deuenias: vbi pulsus
maximus et fortissimus in velocitate et tarditate temperat
quo ad media etas pertingat. Tuz ergo senectus subeat
paulatim succedunt pdictis contraria: donec etas ptingat
decrepita: in q pulsus paruus fit rarus et tardus. ¶ Bra-
uidatio. Idest impregnatio mulierum mutat pulsum. Sed
distinguedus est. Nam impregnatio aut in medio est: aut in
principio: aut in cōplemēto. In principio pregnas habet
forte et magnū pulsus et velocē: q: calor fetus auget calorem
naturale. Arterie em secūidine et arterie fetus sunt diuicte:
et vterq: arterie mulieris sunt cōplicate. Probat hoc ex
nouitate retētionis mēstruoz augmētato calore fiūt pul-
sus magni et veloces. Fortes aut fiūt: q: virtus ppter ei
modicā quātitatē nōdus patit aliquā oppressionē: sed in
potētia perseverat. vnde fiunt pulsus magni et fortes vsq:
ad quattuor mēses, vel principium quarti. sed a quarto vltē-
rius fm magis et minus pulsus fiunt parui debiles spissi.
¶ Parui et debiles eo q: virtus grauat maior a fetus quāti-
tate: virtus operatiua circa finē deficit, duab: de causis:
q: ppter defectū sanguinis et spirituum: q: sanguis ad nu-
trimentū fetus est necessarius: q: quāto plus expenditur
in nutrimento fetus tanto plus mēbra pregnantis ex defe-
ctu nutrimenti et subtractione magis debilitantur. Et de-
ficit ex dilatatione matricis maiorem locum occupantis:
vnde comprimitur cor: et ita virtus operatiua grauatur
que pulsum operatur. Spissi aut sunt vt ait Philaretus
propter inductā necessitatē attrahendi aeris ppter lect

propter fetū. Unde instat triplex necessitas refrigeratiōis
tum ex fetu: tum ex matrice: tum ex retēto sanguine: et cū
virtus sit defecta oportet vt multotiens attrahatur cum
semel attrahi nō possit sufficiēter: vt exposcit necessitas
refrigeratiōis: ideo fiunt spissi. ¶ Somnus. Pulsus
mutat sed differenter. nā in principio somni calore natu-
rali incipiente intus reuocari nondū exercēte digestiōē
paruus pulsus est debilis et tardus ex precedēte desicca-
tione vigiliariū. Sed calido iam intus cōfortato et cibo iā
digesto et diuiso per membra multiplicatio sanguine: au-
gmētatis medulis: reparatis spiritib⁹ fiunt i fine somni:
et circa mediū pulsus magni fortes in velocitate et tardita-
te mediocres post digestiōē cibi. Si somnus plongetur
vt superfluitatis cibi expulsio plongetur vel differat pul-
sus erit paru⁹ debilis: rarus: tardus. vñ oportet q postq
erit cibus digestus dormiēs a somno excite⁹ ad expellen-
das ei⁹ supfluitates. Segestiōes vrinā sputa p ppria emū-
ctoria. Si quis aut excite⁹ a somno subito vt p vocē siue
quālibet percussiōē siue ventū ab eo exeūtē: q: disturba-
tur natura. fit pulsus quādoq magnus et fortis: quādoq
velox et spissus: nō tremebūdus inordinatus. Cū vero ex-
citus quiescit pulsus in priorē statū regredit. Quidam
seducti sunt a supficie verborū Philareti dicētis. q i som-
no nō fiunt pulsus nisi parui et debiles: et tardi nō distin-
guentes tempora somni. Dicit em Philaretus: q i som-
no fiunt pulsus minores et leuiiores. i. debiliores naturali
calore penetrante ad pfundū. Et ipsi intelligūt q in som-
no naturalis calor penetrās in pfundo: in stomacho et in
epate fit diuersus. et ideo relinquēs spūalia que non sunt
profūda quia supra diafragma posita: pulsus parui sunt
in somno fm istos nutritiua calefiunt et spūalia in frigidā-
tur. Dispositio vero spiritualiū disponit pulsum non nu-
tritiuorū: sed certum est q in somno spiritualia calefiunt.
Videmus em quosdā dormiētes qui nō sunt cōtēti aere:

respirare tñ naribus: nisi os etiā aptū teneāt: & vehemē
tiores etiā faciūt exufflationes. qđ nō sūt nisi in magnitu
dine caloris maiorē quantitātē aeris attrahentis p ma
iori necessitate refrigerationis. Est itaq; potius intelli
gendū sūm priorē doctrinā: vt ipsius somni distinctio fio
at. ¶ **Locus**: idest regio imutat pulsum. vñ habitantes
in calida regiōe vt in Ethiopia pulsus habēt magnū ve
locē sicut estiuū habitātes in frigida regiōe: sicut in An
glia pulsum habēt assūmātē hyemi. s. rarū & tardū. ha
bitātes tēperata loca vt morātes in recta linea pulsum
habent temperatū mediocrē vernali equiparātie similē
Regiones inter has posite sūm eas quibus sunt ppinq̃or
res in pulsu sunt habēde. Et qđ de regione dicitur: de
ea re similiter intelligat. Regio em̃ nō habet imutari ni
si gratia aeris: & de temporib; similiter. ¶ **Et tempus**.
¶ **Uer** em̃ & autūnus que sunt respectu tēporū temperata
puls; faciūt tēperatos & mediocres. Alia duo sc; hyems
te estas faciunt pulsus excedētes. vel sūm paruitatē vl
sūm magnitudinē veloces & paruos. In vere ppter tēpe
ramētū caloris sanguis multiplicat & spūs abundantius
generātur & multiplicat. vnde pulsus magni et fortes in
in velocitate & tarditate mediocres fiunt ex retētiōe spi
ritū ppter frigiditātē precedētis hyemis: qui virtute
roborata fiunt fortes. In autūno lic; dicat temperamē
tū hoc nō videt posse contingere: cū in autūno corpora
tanq̃ rarefacta per totā estatē & calore dissoluta defati
gatas habeāt virtutes. vñ cū apertiōe poroz ias calor et
spiritus exalauerūt pulsus magni & fortes non possunt
esse. Dicimus tamen qđ in autūno ad huc calor viget: et
spiritus circa cor. & ex frigiditate autūni retinētur pori
clausis. vnde ex caliditate vigente & spiritus retentione
circa cor: pulsus fiūt magni & fortes. In estate veloces
& festinantes propter festinam resolutionem sanguinis
in fumum & spiritum: sunt veloces propter multā necessi

tatē attrahēdi aeris ppter refrigerationē sūt frequētes.
In hyeme sūt rari z tardi ppter causas predictis cōtra-
rias. s. ppter cōstrictionē cordis z ppter refrigerationē
aeris. Ex cōstrictione sūt pulsus parui tardi z rari. Mo-
ta tñ q licz nutritiua sint calidiora in hyeme. Quā vētrēs
hyeme z vere etc. Spūalia tñ frigidiora sunt: qm aer z spi-
ritus frigidus libere ad cor z pulmonē inspiratus nō pe-
netrās ad nutritiua ppter interpositū diafragma solum
spūalia disponit: z sūm habitudinē spiritualiū pulsus ha-
bent disponi. Circa nutritiua retinet calor ppter constri-
ctionē poroz vnde poris cōstrictis fumose z vaporose su-
perfluitates: cū nō possint exalare retinētur in corpore. et
ideo calidiora sunt. In estate ppter causas contrarias sūt
dispositiones cōtrarie spiritualiū z nutritiuoz z pulmo-
nis. ¶ Labor. Id est exercitiū corporis mutat pulsum ex
temperato exercitio: qm nociua corporis supfluitas dis-
solvitur z mēbra cōfortant z naturalis calor augmentat:
sūt pulsus magni veloces fortes in virtute z frequētia me-
diocres. In exercitio aut existēte intēperato cū iā dolor z
fatigatio mēbra iuadūt sūt pulsus parui debiles vel par-
ui rari: qz virtus iā deficit: z calor naturalis iāz minuit. ex
multo exercitio desiccant humores vnde pulsus duri red-
dunt. Nota q distēperata exercitia in sui. principio faciūt
pulsus magnos z fortes: sed in processū z fine faciūt par-
uos z debiles tardos z raros z duos. ¶ Locus et tps.
Et exercitiū z alia que in hoc cōtinent ad res nō natura-
les sunt referēda. ¶ Esca. Id est cibus mutat pulsum qua-
litate: z quātitate. quantitate: qz si multus sit facit pulsus
in principio inordinatū ppter aggrauationē virtutis cō-
presse a digestionē: z excitato calore fit pulsus magnus z
fortis cibo per membra digerī incipiēte: z in membris ex nu-
trimento confortatis quando cibus digerit bene: virtus
confortatur: calor excitatur: pulsus magnificatur: z velox
efficitur: cibus parvus cito digerēdus z ad mēbra disperē-

gendum facit pulsum minus fortē minorē inter mollicies
et duriciem mediocrē. Qualitate cibis variat pulsum si
fuerit calidus facit pulsum velocē spissum et frigidus con
trariū humidus mollē: siccus durū: et potes cōbinare qua
litates et pulsum differētiās. ¶ Repletio. Id est dulcis aq̃
balneū calidū: qđ alio noīe repletio cēsetur: qz dupliciter
replet ex aere tēperato: qz intus replet et ex aqua calida
balneū dulcis aque moderate calidū tēperato modo vfi
tatiū facit pulsum magnū velocē fortē mollē spissū. Haec
virtutē augmentat ppter dissolutionē humidaz supflui
tatiū et calefaciens corpora pulsum facit velocē mollem
spissum ppter humectationē. balneū diuturnū facit pul
sum minorē et debiliozem magis q̃ prius: permanētibus
velocitate et spissitudine qz fit ex virtutis defectiōe: et
dissolutioni humani corporis in augmēto sui caloris: s̃
in mollicie et duricie manet mediocris. Si autē in bal
neo tantus quis morē q̃ virtus dissoluatur et calor mi
nuatur: fit pulsus parvus debilis tardus: sicut in nimis
exercitantibus. Balneum autē aque frigide moderatum
s̃m vsum in crasso corpore iuuenili facit pulsum magnū
fortē velocē: qz calor naturalis coadunatur int⁹ et virtutē
confortat. sed si tanta moretur quousq̃ naturalis calor
deficiat vel fugiat facit pulsum parū tardū rarū: qz virt⁹
suffocatur. Sed in macro et tenui facit pulsum debilē et
tardū nā in tali corpore frigiditas nō habet resistantiam
vnde cito ad interiora penetrās calidū cito intercīpit et
extinguit et virtutē minuit vñ fit pulsus tardus et rarus
et debilis fit: durus: qz organa frigiditate cōstipātur. S̃
ex diuturna mora in tali corpore facit pulsum defectissī
mum durū: rax frigiditate mēbra p principalia pcutiēte
calore in interiora fugiēt. ¶ Potus. Immutat pulsum
qualitatis et quātitatis put sunt differētes spēs potuū:
sicut de cibo dictū est nisi q̃ cib⁹ magis nutrit et confortat.
Causa morbi. Immutat pulsus q̃ l3 ab auctorib⁹ varie, et

multipl'r distinguntur. In duo tñ mēbra possumus ptiri
Causa em̄ morbi alia est contra naturā que est dissoluēs
et dissipans naturā alia aggrauās et pstringēs. Causa
dissoluens et dissipās virtutē est ablatio nutrimenti pessī-
mitas quoq; morbi aīe etiā accidētia maximi dolores: ex-
cessus inanitionis. Causa aggrauās et cōstringēs est ni-
mia humorū multitudo: apostema calidū et frigidū: et simi-
lia. Prius de dissoluētibus videamus. Cause dissoluētes
faciūt pulsum parū: debilē: velocē: spissū: et quanto
plus intenduntur cause dissoluētes et plōgātur tanto
plus in debilitate et defactione amplius intēdunt et for-
micans et vermiculosus efficitur: qui inter alios defectissi-
mus est et minimus et pessimus: cū subito etiā dissoluē
virtus sicut in nimio fluxu sanguinis de vena vel flebo
thomia: vel de arteria aut de fluxu sanguinis ex vulnere
vel dissolutione vētris qđ sit cū cadit subito vitalis spūs
sicut in sincopi videmus. Hic est pulsus qđ ex defectiōe fit
virtutis. Et nota qđ vermiculosus necessario precidit for-
miculosum. Desimitas morbi vstīui et cōsumptīui facit
vermiculosus. De accidētibus aīe l3 sint de causis dissoluē-
tibus et dissipātib; virtutē in fine huius capituli dicem;
Dolor si in aliquo mēbro fuerit pulsum facit pessimū: vt
in epate vel stomacho: qđ si sit maximus in nō principali si-
cut in manu vel in pede facit pulsus pessimū: sicut medio-
cris i' principali dolor quicūq; siue in principali siue i' nō
principalis facit pulsus velocē fortē spissus: qz dolore natu-
ra remittit vt dolor expellat in qđ virt' vitalis et calor na-
turalis mouet. Sed si dolor pmanerit et virt' euauerit
pulsus fit debilis: puus: veloc: spissus: et inordinat'. Inor-
dinatio fit qz dolor interdū crescit interdū minuit'. Caus-
se grauātes et cōstringētes sunt ex humorib; abūdantib;
nimū qđ si in vno mēbro abūdauerint faciūt morbū p3 na-
turā humorū et effectū mēbroz vñ morbi nascētes ex ple-
nitudine plures sunt qđ nascūtur ex inanitiōe. Pulsus

vniversaliter ex virtute aggrauatibus morbis est pulsus
paruus debilis. Ex defectu virtutis p̄grauatiōe humo-
ris plenus p̄pter abūdantiā: spissus p̄pter necessitatem
refrigerij: inordinat⁹ qz virt⁹ victa ab humorib⁹ sicut ignis
ex lignis appositis oppressus aliquñ sepclit⁹ aliquñ emer-
gēs remittit⁹. Quādo v̄o virtus grauida v̄l grauata est
multū diuersitatē necesse est vt faciat: aut in magnitudie
vel velocitate: v̄l in duab⁹ vel in pluribus vel in pauciori-
bus. Cū aut virt⁹ eq̄parat⁹ humorib⁹ fit pulsus equalis
diuersitatis qz magnos equat minorib⁹. Si virt⁹ euacua-
tur ab humoribus parui ⁊ defecti fiunt: ⁊ plures tales cō-
tinuātur q̄ fortes. Si ecōtra: contrariū. Aliquñ virt⁹ ex q̄bus
dā mouet⁹ nocumētis subito: ⁊ repēte ferit digitos cum
pulsus q̄scit: q̄ p̄cussio sup̄flua videt⁹. Causa est qz cū na-
tura q̄scat sup̄uenit aliqd nocumētū. vñ mouet⁹ inuita
vt ab illo nocumēto se defendat. Aliquñ deficit virt⁹ in tpe
motus. vñ vt virt⁹ q̄scat est necesse. Et p̄pter hoc inter
duas siue tres vna p̄cussio minus apparet. Nullus ve-
hemēs ex plenitudine pulsus est sicut ex sanguine p̄ totū
corpus se effundēte: qz est magnus velox plen⁹: inter durū
et molle medius. Causa patet p̄ se: que si sit ex colera, ru-
bea sit velox: spissus calidissim⁹: durus inordinat⁹: ex im-
petu colere similiter de siegmatico pōt p̄sequi s̄m qualis
tates suas. Et variātur pulsus ⁊ intendūtur s̄m humo-
res qui putrescūt intēdunt⁹ ⁊ remittunt⁹. Et s̄m habūdan-
tiā humorū maiorē pulsus faciūt inordinationē. Propt̄
ergo morb⁹ fuerit ex diuersis humorib⁹ ⁊ in diuersis mē-
bris fundat⁹ ⁊ pulsus diuersificatur. Deinde de variatio-
ne pulsū p̄pter causas morborū in sequētib⁹ suo loco di-
cemus: ⁊ de mutatiōe pulsus p̄pter genera morborum.
Coitus. Moderatus si cōueniēter et ex interuallis
s̄m cursū suū particulaz fiat pulsum facit velocē ma-
gnū fortē. Immoderatus ⁊ si primo magnū fortē post
tamē debilem paruum facit. **T**urbatio mentis. Idest

passio anime sicut leticia ira &c. Ira pulsum facit velocē & ipsius ppter calorem subito exterius erumpentē ex nimio desiderio vindicādi. Et sit tēperatus in mollicie & duricie. Leticia facit pulsum magnū & mediocrē inter fortē & debile inter tardū & velocē: q; ppter calorem tēperatū nō est necessaria multa refrigeratio. Tristitia facit pulsum parū: debile: rarū: q; calor paulatim interi⁹ reducit: que si multū moref facit pulsum vermiculosū deinde formiculosū.

Corporis situs. Positiones corporis & modi iacendi ut si aliquis iaceat supra latus sinistrū & cōprimat brachii sinistrū ex cōpressionē brachij ad locū cōstrictū cōtrahitur sanguis. vnde pulsus occultus & quasi defect⁹ apparet. vnde si aliquis iprovidus talis compressionis tangat huiusmodi pulsus falli pōt: mori patiētē dijudicās. Oportet ergo medicum pulsum in alio brachio discernere. Sed si sentiat ipsum fortē sciat aliū pulsum esse imutatū ex cōpressionē Sinait pōt despare. hec oia imutat siue. **C**Variant pulsum: idest vario modo sicut dictū est cōmutant.

CYdiomata: idest differentias pulsus ab idos quod est forma. Omnis namq; differentia ex forma consurgit.

Secūda particula de decē significatiōib⁹ generū.

Adua propositi ps est exhausta laboris. Altera nūc superest: cui⁹ distinctio certis prescriptas spēs studet iformare figuris

Executa pma parte opis sui: i qua egit pncipaliter de decē generib⁹ pulsum fm diuersas diffinitōes & pprias: & eoz diffinitiuas assignatiōes: aggredit̃ secūda partē in q̃ intendit tractare de significatiōib⁹ generū. Sed anteq̃ incipiat distinguere significatiōes generū: quedā pmittit capitula necessaria ad intelligentiā pcedentiū & subsequētiū sicut fecit in pma parte. In pmis vtiq; trāsitu i quo dicta dicēdis cōtinuat. **A**dua: idest difficilis. **P**ars ppositi. i. laboriosi opis qd̃ pposuim⁹ d̃ doctrina pulsum. **E**xo

hausta idest completa et mandata executioni. ¶ Altera nunc
idest partitio. Superest. Tractanda restat. ¶ Cuius: scilicet
partitionis. ¶ Distinctio: idest distinctiois facte execu
tio. ¶ Studet: idest studiose intendit et aperit intentionem
huius partitionis et quid studet ostendit. ¶ Informare
prescriptas species. idest predicta decem genera pulsuum et
eorum species. ¶ Certis: idest manifestis et secretis. ¶ Fi
guris: idest significationibus.

¶ In quibus arteriis est pulsus considerandus

Pulsus in arteriis discerni debet honestis.

Expositis. longis. rectis cordis et propinquis.

Unde sinistra manus. cum sit contermina cordi.

Judicio pulsus cognitior esse probatur.

Est ibi certa fides veri constantia morus.

Pulsus veridicus. nature vernula fidus.

¶ Hic docet auctor in quibus arteriis pulsus debet consi
derari. Cum enim sit considerandus in arteriis non tamen in omnibus
sed tamen in arteriis sinistri brachii quod ad inuestigandum pulsus
et explorandas habitudines corporis specialiter sunt destina
te. Arteriarum alie sunt inferiores ut in longitudine dor
si alie profundate in carne sicut in corporis: alie ossibus opte
sicut in pectore: alie a corde nimis remote ut in plantis
pedum et calcaneis: alie sunt nimis breues ut in summo
naso: et alie tortuose ut in temporibus et auribus. alie idcentes
ut circa pudibunda. et maxime in mulieribus. Alie que quamvis
participent aliquam differentiarum precedentium: tamen equivoce sunt
et ambigue sicut arterie dextri brachii. Prime preprobantur
propter posterioritatem: quia motus caloris viget plus in
anteriori parte cordis quam in posteriori. Secunde propter op
pressionem carnis: quod non sunt exposite sed supposite et car
nis: inuiscate. Alie propter ossium superpositionem unde motus
arteriarum ad ossium superficiem reducere nunquam poterunt. ideoque
insensibilis et occultus latet. Alie propter nimiam remotio

nes a corde: q: mot? cordis citius lāguet ⁊ deficit in remo-
tis q̄ in p̄pinquis: ⁊ in p̄cessu tāte p̄grinationis lētescit
vis em̄ mortificationis citius inuadit in extremas p̄tes
q̄ p̄pinquas. Sicut em̄ calor ignis citius ab actione de-
struit: in extremis āgulis dom? q̄ circas p̄tes camino p̄-
pinquas vel vicinas: ita in calore naturali arbitrādū. Ali-
e p̄pter nimīā breuitatē q: nō p̄nt recipere appositionem
quatuor digitorū. Et sic impedit in talibus arterijs co-
gnitio magnitudinis q̄ sunt p̄cipue de pulsu differētie: ⁊
nō cognosceat in talib? utrū sit pulsus longus vel paru?
vel cultus. Credit tñ vulgus q̄ p̄pter talē pulsus q̄ est in
summo nasi certificeat mortis vel vite iudiciū. Et si non
sentiat ibi pulsus morti adiudicat. si ecōuerso nō despe-
ratur. Aliē ⁊ si qñ tangātur tam p̄pter tortuositatē vitā-
tur. q: quattuor digitos ex directo nō p̄nt recipere. Aliē
propter turpitudinē pudēdoriū: ⁊ q: esset indecens disco-
operire pudibūda ⁊ maxime mulierū sunt vitāde. Aliē ⁊
si conuenienter inuestigari p̄nt: q: tamē nō sunt adeo fide-
les ⁊ veridice p̄pter caloris epatis suppositionem non
adeo frequentantur p̄pter fallatiam equiuocationis si-
bi implicitā: sicut patet in littera. Sed sinistri brachij pre-
eliguntur arterie: q: longe recte exposite decurrētes cor-
di vicine sunt fideles. ¶ Honestis. Ad differētiā eaz que
indecētes sunt. ¶ Expositis: idest nudis ⁊ aptis ad dif-
ferētiā earū q̄ sunt carne ⁊ ossibus apte. ¶ Longis. Ad
differētiā breuiū. ¶ Rectis. Ad differētiā tortuosarum.
¶ Cordis p̄pinquis. Ad differētiā infidelium ⁊ a corde
distātiū ⁊ decipientium ex falsa opiniōe: ⁊ hoc totū habēt
arterie sinistri brachij. vñ dico q̄ in talib? cōfiteū est si-
cut sunt p̄dicte. ¶ Unde. i. p̄pter hāc cāz cōsiderare de-
bes in arterijs sinistri brachij ¶ Sinistre idest arterie si-
nistri brachij: ostēdit cām. ¶ Tū ibi: idest in illis arte-
rijs. ¶ Certa fides: idest certum ⁊ fidele iudiciū et habi-
tudinē cordis p̄pter propinquitatem: ⁊ quia ex calo-

epatis nullum aufertur eis preiudicium.

In quo brachio debet pulsus considerari.
Dextera pars: quia feruidior quia plenius illam.
Vniuersus vapor irradiat: cordisq; lucernam.
Liberius recipit: vbi puri sanguinis actor.
Regnat epar: teneri blandus persuasor amoris.
Incentiua mali qua feruet fellea bilis.
Equiuocat pulsum: tanto confusa calore.
Implicat errores: examen adulterat artis.

In hoc capitulo assignat causas quare in brachio dextro pulsus non sit considerandus: et assignat causam. scilicet multiplex dominus caloris. Est enim in dextra parte corporis calor dominator: tuus propter epar in dextra parte locatum: quod est mensura calidum et virtutis nutritive fundamentum: tamen propter cistis fellis in ea parte mansionem: unde omnis ire estuatio procedit: tamen propter cordis in eadem parte exufflationem: quia si suum habeat domicilium in sinistra parte: insufflat tamen spiritum suum et calorem vitalem in dextra parte. **S**eruidior: idest in caloris predominatione dominantior: quod habet propter ex fortitudine et mobilitate et strenuitate defensionis. idest defendendo enim corpus sinistra tanquam seruilis preterit scutum. dextera tanquam fortis et militans exigit gladium ad feriendum euaginatam. et quia dixit quod pars dextra sit feruidior: per explanationem partium probat cum subdit. **Q**uia plenius. Sit dominatio caloris in dextra parte premitit causam que elicitur ex vitali spiritu exufflatione in dextram partem. **V**niuersus: idest calor vitalis a corde procedens. **I**rradiat. Accedit et illuminat tanquam radius a sole promissus et procedens. **P**lenius: idest perfectius. **L**iberius recipit. Propter exufflationes eius in dextram partem. **V**bi sanguinis actor. Ponit alias causas que trahitur ex positione epatis quare sit calidior. **A**ctor: idest fabricator et generator. In epate enim sanguis vniuersus generatur. **B**landus pulsus. Quia

¶

ex calore lecoris propter temperatias sanguis: unde me
bra reficiuntur lasciuiunt et iocundantur: et amoris illecebra
suggerunt. ¶ **Yncertina.** Assignat tertiā cām q̄re pars
dextra p̄ferat in calore q̄ sumit a cisti fellis q̄ cū sit domi
ciliū colore et habitatio ire in dextra parte est constituta.
¶ **Fellea.** i. cistis fellis q̄ ire amaritudinē et rācorē cōti
net. ¶ **Equiuocat.** i. ambiguū et suspectū efficit pulsum
tangēti in dextro brachio vtrūq; sit talis pulsus ex cor
dis calore vel epatis: ideo equiuocat. ¶ **Implicat error.**
i. fallaciā et illusionē. ¶ **Adulterat.** i. propter deceptionē
adulterinā infame reddit iudicium huius artis.

¶ **Quomō tāgens pulsus debet tenere manū.**

Leua manus medici leuam leuet. et regat egri.

Substētantis opem pars ibecilla requirit.

Que si se regerit modico concussa tremore.

Falleret artificem: fieretq; examinis error.

¶ **Hic instruit medicum qualiter debeat tenere manus
egri.** Est quidem manus leua egri sinistra manus me
dici substētāda: et assignat rationem quare. ¶ **Fieretq;
examinis error.** Quia cum talis tremor in toto corpore
sano quandoq; fiet ex carentia regimenti et defectu sub
stentationis propter debilitatem nervorum: crederet me
dicus non attendens causam tremorem illum accedere
ex defectu spirituum et instātia mortificationis: et ita sedu
ctus patientē adiudicaret morti. Sed si substētrato bra
chio tremor sentiatur. certum est q̄ vel corpus est para
liticum: et nerui multum sunt debilitati et opilati vel ag
grauati: et spiritus intercepti vel defecti. quod est in febr
bus acutis ipsa perseverante et natura debili existente
mortale. ut ergo medicus non incurrat fallaciam in tan
gendo pulsum egri semper brachium substētet.

¶ **De instructione medici.**

Sed caue ne digitos impugnū cōprimat eger.
Aut nimis extendat: lateris ne molle lacertus.
Compressus fuerit: moderati scomatis ordo.
Adsit vt ambiguū tollat moderatio motum.

Hic instruit medicū sūm aliā cautelā: qz dō considerare
medicus qñ pulsum tāgit ne eger teneat digitos contra
ctos et cōplicatos in pugno vel extēsos in palma. Sed
videre ne vlla neruis vel arterijs inferat violētia vñ exten
sionis vel cōpressionis. Quādo em̄ laeso: z simplici modo
teneat: nerui z arterie z spūs liberius suam celebrāt discursi
onē p cōcauitatē eoz. **L**ateris. **H**ic ponit aliā caute
lam que vertitur circa positionē iacēdi. Cauēdum est ne
patiens supra latus iacuerit z brachiū cōpressum tenue
rit. Nā si medicus est puidus z brachio cōpressio pulsum
tetigerit z ipm sentire nō possit adiudicabit eū: qz forte
nō sanus sit vel modicū egrotet. ideo medicus si pulsum
nō sentiat dō interrogare: vtrū eget supra latus sinistrus
iacuerit: qd si est ita dō tāgere dextrū brachiū: qz in mem
bro cōpresso nō sentit pulsus ratio est qz est p attractio
nem sanguinis ad locū cōpressum: sicut cū manus alicui
laqueo vel fune constringit illico sanguis ex dolore vehe
mētiō et irritatiōe attrahit in multa quātitate. vñ mor
spirituū ex tāta sanguinis pportione suffocatur z pulsus
non sentit: ideo etiā fiunt dormitationes in pedibz insen
sibiles ex vehemētia cōpressionis: z ideo ne propter com
pressionē impediatur iudicium. **A**dsit ordo. **P**onit cō
siderationes de moderato et inordinato. **S**comatis:
idest positione membrorū. Est aut ordinata positio mē
brorū. Si eger iaceat supra dextrū latus frequētī qz su
pra sinistrū ad recreationē dextrī nullā faciēdo cōpressio
nem brachij z qre. **E**t moderatio. i. moderata positio
Tollat ābiguū motū. i. allusiōes z ābiguitates remo
ueat q se igerit ex obili z occulta motiōe i mēbro cōpresso.

¶ ij

¶ Qua manu debet tangi pulsus.
Dextra manus qm̄ sensus indagine pollet.
Et sibi viuudioꝝ datur experientia tactus.
Applicet arterie digitos: manifesta noentur.
Appositis digitis: leuiter abscondita pressis.
Nec prius absistat donec centesima fiat.
Motio: qui numerus nature seruit. ⁊ huius.
Iudicio numeri claret sententia veri.
¶ Hic ostendit auctor: qua manu medicus debet tanger
re pulsum et dicit qd̄ dextra manu: qz in ea ppter multipli
cis caloris dominium: sicut est prius dictū viuida sensibili
tatis experiētia dñaf. **¶** Applicet arterie digitos. Id est
vêtriculos quattuor: digitoꝝ ppter lōgitudinē arterie vt
ex tali appositione possit pulsum inuestigare fm̄ longitu
dinē latitudinē ⁊ altitudinem. **¶** Manifesta. Hic ponit
quādaꝫ cautelā qd̄ in corpore macrifacto vl' macilēto vbi
est manifesta ⁊ exposita arteria nec carni inuiscata debet
pulsus liuiter tāgi ⁊ supficialr: qz tumida est arteria nec
eget cōpressionē. In crasso corpore ⁊ multū carnosō quia
molle: carne ppressa est arteria: ⁊ pfundis ptibus intrica
ta debet pulsus tāgi cū cōpressionē digitoꝝ: aliter em̄ nō
sentiret. ita in forti ⁊ debili faciēdū est. **¶** Debilis em̄ pul
sus non est premēdus. **¶** Nec prius absistat. Hic ponit
auctor aliud documentū qd̄ medicus in discretiōe pulsus
et positione digitoꝝ super arterijs debet cōtinuare vsq̄
ad centesimā percussione. Intra em̄ hūc numerū omnes
pulsus differentias ⁊ diuersas poterit perpendere: vtrū
inciduus vel deciduus vel ordinatus vel inordinatus et
qualis inordinatus et sic de alijs. **¶** Cētinarius em̄ precio
puus est limes numeri vel numeroꝝ et multe perfectiōis
ministerio secundus et grauidus. Et in naturalibus et
theologicis ideoq̄ alijs preeligitur.
¶ De significationibus magni pulsus fm̄ naturā.

Magnus qui numeris nature se moderatur.
Quē nec causa malī: nec vis sint thomatis viget.
Prodigus instabilis aure cupidus popularis.
Ardua molitur: animi secreta reuelat.
Huic comes adiuncta est virtus intēsa calore.
Eopia spirituum species accommoda mēbris.
Ad dilatandū pcliuis et apta moueri.

In hac scōa protione premisiss quibusdā vtilibus in
telligentie pulsū doctrine multū necessarijs. Hic aggres
ditur principale propositū incipiēdo tractatū de signifi
cationibus pulsū. Incipit a primo qđ fm trinā dimēso
nem attenditur: scz de significationibus magni pulsus.
Primo ostēdit significationes magni fm naturā. Post
magni preter naturā. Magnus fm naturā significat for
titudinē et abundantia spūs impellentis arteriā et multi
plex dominiū caloris naturalis et mollicie etiam organi et
etiam eius obediētiam et capacitātē dilatationis. Unde
oīs pulsus magnus natura mollis est vel temperatus in
mollicie et duricie: sūt pdigalitatē: qz motus caloris a cē
tro ad circūferentias est: et oīa dispergit. vnde mobilita
tes animi confortantur motu caloris in rez dispositione
sūt etiam instabilitatem et leuitatem mentis. nam omne
calidū velociter mobile. **A**ure popularis. Id est ianis
glorie captationē. nā calor in altū tēdit et in calido corpe
naturaliter sanguis ebullit: et spūs estuat. vnde fm motū
caloris et habitudinē cordis et motionē spirituum: et q̄litate
cōplexiōis natura confortatur et suas trahit affectiones
vnde de alijs et gloriosis et magnificis rebus fauorabili
ter amplectitur. Et ex eadē causa sūt multā spem et mo
niacam cōfidentia difficiliū et inrequilibiliū operū aggres
sionē et secretorum propalationē. Et hoc maxime in cor
de brevis stature in quo propter ppinquitatis cordis et
cerebri rationem festinus est cursus spirituum.

¶ iiij

¶ De significationibus magni pulsus preter naturam.
Qui naturales peregrinus ab ordine leges.
Transuolat: et magis sibi pulsus nomen adoptat.
Concitat hunc: parueq; mouet conceptio cause.
Spirituum feruor: vis: et sinthomatrica: febris.
Aut labor: aut coitus vehemens aut impetus ire.
Ut rata pars eius magno concordat apertus.

¶ Subiungit de significationibus pulsus preter naturā
que significationes sic sunt perpendende. Si precedente
pulsu paruo vel in magnitudine et paruitate mediocri in
sano corpore fieri incipiat magnus pulsus: signat feruidita
tem distemperantiā febrile caloris quā potes specificare
per alia accidētia vel quācūq; motionē corporis: vt ex ni
mio labore: vel coitus concussione: vel ire impetuositate.
¶ Ab ordine. Id est lege nature &c. **¶** Ut rata. Signifi
cationē eandē aperto attribuit: quā magno appropriat
uit cū apertus pulsus in magno pulsu tanq̃ eius pars cō
tineatur. Sed he significationes fidelius cōmittant mag
num et integrius pōt em̃ apertus esse & si nō magnus.

¶ De significationibus longi pulsus sūm naturam.
Et quē continui producit linea motus.
Consiliat proprium cui vis geminata tenorem.
Fertile spirituum regimen validūq; calorem.
Indicat: et valido que sunt adiuncta calori.
Quem nota causa trahit: quāuis aliena laceffat.
Lapsū discrasie notat excessumq; caloris.
Sunt adinneta satis expressa superficialis.
Cui natura suum dat consistētia motum.
Segnitres: mens flexibilis: crasis humida cordis.
Falsa superficies et sinthomatrica chimos
Discipat arterias: humectat membra resolut.

Hic agit auctor de significationibus longi pulsus. Et primo longi secundum naturam que satis concordat significationibus magni. sed magnus pulsus predicta accidentia sola natura significare habet. Longus siquidem dominium caliditatis et multitudinem spirituum secundum longitudinem arterie porrectorum siquidem prodigalitate et propagationem aliarum maxime si coniungatur alijs differentijs pulsuum. Nam si sit longus et strictus et occultus vel mediocris inter apertum et occultum non significat ita plenarie predicta. unde auctor non ponit nisi significationem tantum que sunt a longo pulsu inseparabiles. **N**ota causa. Hdest aliena et acuta. **T**rahit. Disponit secundum longitudinem curto pulsu precedente vel mediocri inter longitudinem et curtitatem ad precedentem pulsum. pulsus enim semper respiciendus est ad particularia corporis adiuncta. Et hoc sit tibi generale in omnibus sequentibus: ut amplius non repetatur. **R**acescat. Hdest commoueat et commutet. **D**iscrasie. Hdest febrili distemperantie vel alterius: contracte ex coitu labore ira forti vino et similibus. **S**uperficialis. Hdest alti pulsus lateraliter: quod potest perperdi si sano existenti et equato nec mutato ex aliquo accidente perseverauerit talis: et talis appareat. talis enim latitudo ita probata naturalis est. et ita de alijs differentijs pulsualibus secundum suum modum intelligendum est. **S**egnities. Ex abundantia humorum unde spiritus grauatur quod quando viuidi sunt et agiles nulla humiditate oppressi faciunt membrorum mobilitatem et agilitatem et stremitatem operandi. sed humiditas excedens naturaliter cum frigidityte vel cum remissione calore pigritiam operatur. Sed si forte esset calor cum humiditate non faceret latum tantum: sed longum et apertum. et tunc talis latitudo non designaret pigritiam. sed hic incipimus latitudinem cum pulsu excedit in latitudine et non in alij: quod latitudo sit ex abundantia humiditatis seruata mediocritate in alijs qualitatibus. **M**ens flexibilis. Quod cum humiditas sit debilior iter passiuas et ad mutandum abilioz operatur incostantiam et infidelitatem mentis. unde mulieres cum

sint humide maxime sunt ifideles. ¶ Crasis: idest cōple
rio. ¶ Falsa superficies: idest latus pulsus preter naturam
qui fit ex suprescente humiditate sanguinis. ¶ Et syno
thomatica: idest que ex grauamine et oppōsitione virtutis
et ex synthomate et repletiōe fit lacus. ¶ Chimos: idest
significat dissolutionem chimoꝝum et humectationem et
remolliciē neruoꝝ et mēbroꝝum: et talis debet esse paruus
debilis: inordinatus: inequalis ex aggrauatiōe virtutis.

¶ De significationibꝫ occulti pulsus sꝫ naturam.

Qui latet occultus. nimis in cētro reuolutus.

De generi natura regit quem deuisa motu.

¶ Claudat conceptus animi: secreta sigillat.

¶ Pauperat innati regimen vitale caloris.

Organa spiritui designat: inepta moueri.

Qui latet enormis genꝫqꝫ caractere fracto.

Spūs atqꝫ vigor breuis est animusqꝫ pusillus

¶ Obergitur in centrū nec pparat inde regressum

¶ Ledit in eclipsem querens subuertere physim.

¶ Postqꝫ agit de significationibꝫ magni pulsus et par
tium eius. scilicet aperti: longi: lati. Consequēter agit de signifi
cationibꝫ parui sꝫ suas ptes tm. Et pmo de occulto q
contrarius est apto. Talis sꝫ naturam significat imbecilli
tatem virtutis et pauperiē spiritui naturalis caloris de
bilitatē et duriciem organi: et inobediētiā ad dilatandum
et significat pusillanimitatē et celationē secretorū sꝫ hoc
ois occultꝫ naturaliter durus est p maiori parte. ¶ Qui
latet enormis. Preter normā nature talis significat ex
cationē caloris naturalis circa cor: defectionem spiritus
um imbecillitatem membrorum et hec que ad sui naturas
pertinentia: ex hꝫs sequuntur. scilicet pusillanimitatem et
a difficilioribus et magnis rebus retractionem: animi in
uidiam: timiditatem: auaritiam: detractionem. Hec enim

funt a frigiditye cordis ⁊ debilitate spirituum. **Phy**
sim: idest naturam.

C De significationibus curti pulsus naturalis.
Qui mutilo motu ferit organa sed geniali.
Contrahit a magnis animi molimina rebus.
Inuidus ⁊ cupidus magnus detractor avarus.
Frigida quem cordis complexio spirituum.
Pauperies vis membrorum imbecilla sequuntur.

Hic agit de significationibus curti pulsus significat
talis pulsus si fiat debilitatem caloris naturalis circa cor
et defectionem spirituum ⁊ imbecillitatem membrorum: et hec q̄
ad sui naturam pertinentia: ex hijs sequuntur. s. pusillanimita
tem et a difficiliozibus et magnis rebus retractionem ani
mi inuidiam: detractorem: timiditatem: auariciam hec em̄
ex frigiditye cordis et defectione spirituum nascuntur.
Sed geniali: idest naturali non est curtus preter natu
ram: de quo subdit.

C De significationibus curti pulsus preter naturam.
Qui rectum mutilat enormis ⁊ apocopa cursum
Stans ita continue: subito nec longior: adsit.
Aure vitalis studet annulare calorem.

Hic agit de curto preter naturam: dicit namq̄ q̄ curtus preter
naturam qui continuat curtitatem nec regreditur in longi
tudinem: significat defectum nature ⁊ defectum spirituum ⁊
mortificationem: ideo dixi qui continuat. nam fit aliquis curtus
qui subito in longitudine regreditur. ⁊ talis fit ex natu
ra afflicta se contrahente ut vires suas assumat: ⁊ contra
morbum post fortius opetur. qd̄ pot̄ fieri: q̄ subito in lo
gitudine cadit: sicut: videmus in ariete: qui ut fortius per
cutiat se contrahit ⁊ vires suas colligit. **E**normis. i. de
curtatio facta preter naturam. **U**tilat. Amputat rectitudi
nem ⁊ cursum prioris legitudinis: ita q̄ in longitudinem
de curtitate non regreditur. **A**ure: idest spiritus vita

lis. ¶ Annulare. Id est extinguere.

¶ De pulsu gracili tam secundum naturam quam preter naturam
In gracili qui nature priuatus obedit.

Cordis sicca crasis legitur constantia mentis.

Propositiq; tenor atq; incuncta voluntas.

Ex gracili preter naturam significatur.

Corporis ariditas: compactio materiei.

¶ Requiritur de significatione gracilis secundum naturam qui
significat siccitatem cordis et arterie constantiam mentis et stabilitatem
propositi ratione siccitatis que est contraria motui. Sed graci-
lis preter naturam qui sic in morbis habet fieri: membrorum ari-
ditatem significat et compactionem materie morbi: et longitu-
dinem morbi que in accuta est pessimum.

¶ De significationibus pulsus secundum combinationem et obuiationem.

Linea si fuerit sociata superficie.

Regnat et aeris in vasis militat humor.

¶ Hucusque egit auctor de significationibus pulsuum plu-
rium que disponuntur secundum simplicem et singularem quantitatem. nunc
agit de illis significationibus pulsuum qui disponuntur
secundum obuiationem plurium quantitatum: sicut longi lati
longi stricti: curti et lati curti et stricti. Dicit itaque quod per has
combinationes significatur dominantie diuersorum contrariorum.
Linea. Id est. longitudo. ¶ Superficie. Id est latitudini. id est.
pulsus longus et latus significat. quod. ¶ Aeris. scilicet san-
guis qui propter qualitates suas qualitatibus aeris consi-
milis dicitur filius aeris. ¶ Regnat et militat. Id est domina-
tur et excedit in venis: que sunt vasa sanguinis. Ex domi-
nio itaque sanguinis preter naturam debet esse pulsus lon-
gus ex caliditate et humiditate et spirituum quantitate arte-
riam replentium. Et latus ex humiditate et velox tempe-
ratus inter durum et molle.

¶ De longo et stricto pulsu.

Linea stricture nexu vincdata fidelis.

Muncia sit colere: cuius vis ignea venas:

Incolit: et sedes sibi vendicat interiores.

Flegma probat breuitas regnare superficiata.

Imperium quarti breuitas angusta fatetur.

Hic agit de pulsu significante colera. i. longo et stricto.

Linea. Id est longitudo. **V**inclata. Id est copulata.

Stricture. Id est pulsui longo et stricto dominante ita
quod caliditate supra excedente: debet esse pulsus longus ex
calore et multa resolutione sanguinis colerici in fumum et
spiritum. Et strictus ex siccitate velox quoniam et spissus ex
necessitate refrigerationis. Durus ex ariditate colere: et
inordinatus ex mutatione vel ex turbatione nature pro
impetuositate ardoris debet quoque esse multum calidus
ex intenso calore in egritudinibus ex colera: et in aposte-
matibus colericis debent hec accidentia multum esse forti-
ficata. **B**reuitas. Id est pulsus latus et strictus: curtus
ex frigidityte: latus ex humiditate. Probat flegma regna-
re. Id est significat dominium flegmatis quod est frigidum et
humidum dicit ergo pulsum esse tardum paruum et mollem.
Imperium Id est dominium. **Q**uarti. Id est melanco-
lic. **B**reuitas angusta. Id est curtitas copulata cum
strictura signat dominium melancolie. Curtus ex frigidityte
strictus ex siccitate: est quoque tardus et durus.

De forti et debili pulsu.

Si fortis valida membrum virtute repellit.

Vix regitiua suum tenet inconcussa vigorem.

Spiritus exultat cuius procliuiter ictum.

Suscipit: et facile membri substantia cedit.

Pergit in oppositum species contraria signum.

Executus est de significationibus pulsus primi gene-
ris qui secundum quantitatem attenditur: nunc expedit significatio

nes secundi generis et tertij: que secundum quantitatem motionis arterie consideratur et premitit de significatione tertij: quod ex ratione metrica rationis preposteravit in enumeratione: unde secundum ordinem enumerationis persequitur. Dicit itaque quod fortis pulsus significat consistentiam et fortitudinem virtutis: et abundantiam spirituum: et obedientiam organi ad dilatandum et eius molliem. ¶ Species contraria. Id est pulsus debilis: quod significat contrarium: scilicet imbecillitatem virtutis: debilitatem spirituum: et inobedientiam organi et duriciem.

¶ De veloci pulsu et eius contrario.

Cor feruens: animusque preceps: titubansque loquela.

Et verbum mente percurrens verberare vocis.

Actio festina: nullo librata tenore.

Quam non depingit ratio: nec dirimit ordo.

Ponderat euetus: nec certis claudit et arcat.

Limitibus: dubij matabilis alia finis.

Diuida spirituum natura caloris acumen.

Ad nutum cause artificis resolubilis humor.

Nature pulsum velocem rite sequuntur.

¶ Sequitur significationes secundi. id est veloci pulsus et eius contrarij hic tamen ordinatur tertium genus ex preassignata ratione dicit itaque quod veloci pulsus significat fortitudinem et vehementiam caloris dominantis: et abundantiam spirituum et resolubilitatem humoris obedientis si sit tamen in naturali distemperantia et quod pertinet ad passionem anime significat nobilitatem mentis: et loquelam precipitem et linguas titubantes et celerem festinationem in actionibus sine preuentu deliberationis. ¶ Cor feruens. Id est feruor cordis. ¶ Animus preceps. Talis est qui non curat quicquid dicat siue bonum siue malum. ¶ Titubansque loquela. Ut sunt illi qui antequam sint ad principium sermonis vel iam principium sermonis tenuerunt iam sunt ad finem.

Et verbū mēte p̄currēs. Et sunt illi q̄ añq̄ cogitaues
rint qđ p̄ferāt p̄ferūt sua verba. **A**ctio festina. Hi ta
les festini sunt in oibus opationib⁹ suis. **Q**uā nō des
pingit ratio. Isti tales nō curāt de rhetoricis; nō curant
vba sua ornare. **D**e pulsu veloci p̄ter naturam.

Et quem p̄cipiti pulsar vis discola raptu.
Indicat accendi peregrinum in corde calorem.
Velocē tardus difformi lege refellit.

Distat ab extremis parili quoq; lance recedit.
Eucrasie medi⁹ fidus comesq; peramphus.

Hūc exequit de significationibus velocis pulsus p̄ter
naturā dicēs qđ significat incensionē extranei et inna
turalis caloris. **E**lis discola. Id est materialis distēpe
rantia que facit scisma ⁊ discordātiā incipiēte corporis
humani. **R**aptu. Id est prope et rapida motione.

Difformi. Tardus pulsus euacuat p̄m contrarias cau
sas et contrarias significationes: et accidit ei per contra
rium. **D**ifformi. Id est difficili. **D**istat ab extremis
scz mediocri inter velocem et tardum.

De duro et molli pulsu.

Classis duricies cordis rigor aridus humor.

Sens austera nimis pulsus mysteria duri.

Postq̄ expediuit tractatū de significationibus trius
generum que attendūtur p̄m p̄prietatem motionis arte
rie. **C**ōsequēter cōtinuat de significationibus alioꝝ triū
que pertinent ad p̄sistentiā organi. **P**rius aut de duro
pulsu et molli et mediocri. **E**rgo est durus naturali
ter aut p̄ter naturā. **D**urus naturaliter significat ficcio
tatem vasculoz ⁊ duriciem et tensionē arterie ex ficcita
te naturali: ficcitatē cordis: austeritatem mētis ⁊ perti
naciā. **D**urus p̄ter naturam fit ex humoribus sangui
nolentis vel colericis in quedā membra confluentibus et
faciētibus in eis ex nimia repletionē tensionē venarū et

arteriarū et partiū neruosaꝝ vñ in sufflationibus ptiū ner-
uosaꝝ et arteriolaꝝ ppter sumi cōclusionē: ppter opila-
tionē poroꝝ: ppter tēsiōnē nimīā et impressiōnē occurrūt
duricies paruitas debilitas: spissitudo velocitas: et qñq;
setrina inordinatio. **D**urus est extēsiōne: paruus ex du-
ricie organi ex defectu virtutis arterie ppter duriciē ni-
miā dilatarī nequeūtis. Ideoq; oīs durus paruꝝ velox:
et spissus ex multa necessitate refrigerij. Cum em̄ virtus
debilis semel fm̄ q opꝝ trahere nō possit necesse est fre-
quēter repetere: qđ vno ictu neq̄t implere. Inordinatio
et diuersitas ex angustia virtutis que valde afflictā et oc-
cupatā nō pōt ordinē seruare sed modo magis: mō minꝝ
dilatat fm̄ motiōnē et extuatiōem causē. In huiusmodi
aūt apostematibus p diuersis tēporibus eoꝝ pulsus va-
riantur. In principio em̄ minor est duricies maior fortis-
tudo et maior pulsus est in quātitate: nec tñ est inordina-
tio. In initio paruū est apostema et modicā facit tēsiōnē
partiū et virtus adhuc fortis est: et pōt vascula melius di-
latare. Calor magnus est vñ velox pulsus est et spissus.
Inordinatio est parua q; arterie duricies est modica: et
virtus nō est adeo oppressa. **H**ec accidētia sunt fm̄ pces-
sum aliquoꝝ tēpoꝝ. i. augmēti et status et maiorant: et ma-
xime intēditur ille qui plenitudine cōcomitatur: q; causa
duricie. i. tēsiō arteriaꝝ maior est ex maioratiōe aposte-
matis et maiori cōpressionē ptiū et vaporis cōstipatiōe. In
declinatiōe em̄ cōdescēdit apostema et cōdissoluit humor
et apostema finitꝝ pulsꝝ ad sani quātitatē reducit. Ex dis-
sipatiōe aūt subtiliū humorꝝ et induratiōe grossioꝝ aposte-
matiū duroꝝ et cōstipatoꝝ pulsus durior et subtilior effici-
tꝝ q; organa in latitudinē et pfunditatē ex sua duricie nō di-
latānt minꝝ velox ē et spissꝝ. q; calor minor ē q̄ tāta refrige-
ratiōe nō indiget sicut priꝝ. vñ si pseueraret tale durū post
dissolūtiōnē materie piculū sigtꝝ: q; s. iduratiōnē aposte-
matis ad dissoluēdū difficilē: et sic plōgationē morbi et na-

ture defectū significat. Si apostema est in miringis cere
bri sicut ē frenesia: fit pulsus durus: paruus: velox: fortis:
spissus durus: q: in neruosis locis, fit apostema: quare
paru? vel spissus ptz ex predictis: s; aliquātulū fortior ē
q̄ in alijs apostematibus: q: in hijs est fortior virt? vnde
quidā morbidi in hijs morbis cito eriguntur et p̄cussiores
et garruli fiunt: et vix ab hominibus p̄nt teneri: q: ex col
lisione vel corruptione mētis p̄sequitur. Inordinatio fit
ex incōueniēti dilatatiōe organi cū duricie effusionis et
fortitudie virtutis. vñ sit vt pars dilatetur: pars nō.
minor est duricies pullus ex apostemate epatis q̄ eius
qđ est in locis neruosis: q: hec membra nō sunt tate du
riciei nec tatas faciūt tēSIONES: vt mēbra naruosa et artē
riosa. In locis cordi p̄ximis apostemata faciūt pulsus si
miles eis q̄ fiūt ex apostemate facto in locis arteriosis.
nā vene epatis et arterie assimilātur cordi. Ex apostema
te colerico maxime fundato in mēbro nobilivt cerebri p̄ā
niculis vel diafragmate vñ circa cor: q: in corde apostema
fieri nō potest. vñ si sit in epate vel stomacho fit pulsus
valde dur?. Si fiat in alijs mēbris sicut ī pede vel in ma
nu nisi in locis arteriosis nō tanta est duricies. Ex apo
stemate melancolico in eisdem mēbris est in pulsu duris
cies et subtilitas. Squinātia q: fit in lacertis gutturis q̄
parti neruosis et cho: dosi sunt facit pulsus durū et t̄betano
sum et serratū paruū debile spissus: et q̄re ex predictis p̄z.
Si talis pulsus ex tali egritudine augmētet in duricie et
t̄betanositate et ī serrature diuersitate spasimū futurū de
nūciat: q: ex apostemate crescēte patit̄ neru?: et ex neruis
cerebri p̄pt colligatiā neruoz ad ip̄z: vñ necesse ē vt spa
sinus p̄creet. Qđ si eadē pmanēte duricie vt t̄betanosita
te ī raritatē decidat paties suffocari vñ debilitari siḡtur
Fit em̄ talis raritas p̄pter cōgelationē caloris naturalis
Pleuresis ex colera rubea facit pulsus durū et valde spis
sus. et talis pulsus ī pleuresi siḡt colerā ru. eē ī cā. Humo

rem em̄ causticū significat valde mobilē ⁊ valde furiosum.
vnde aut peripleumoniā aut significat sincopim futuram
propter instabilitates ⁊ subtilitatē materie peripleumoo
nie. Si in peripleumonia mutatur in sincopim. Si ad cor
maniā vel defectionem qđ fit ex vicinitate cordis vel pul
monis ad locum morbi Qđ si in pulmone sit parua spissi
tudo ⁊ remissa duricies significat pleuresim fieri de mate
ria flegmatica: ⁊ nunciat futurā alienationem mentis vel
apoplexiam nunciat futurā. Fumus enim frigidus ⁊ hu
midus ad cerebrum ascendens hos morbos facit. Empio
ma ante dissolutionem materie pulsum facit durum ⁊ val
de ferrinum velocem spissum. Si materia in putredinem
mutatur digeratur ⁊ emitatur: natura in patiēte fit molo
lis latus debilis rarus ⁊ mollis et latus propter materie
hūiditatē in mēbris. debilis ex subita inanitione. rarus ex
magno desiderio trahēdi aeres. In ptisi sine fiat ex calido
apostemate pectoris. vnde hūiditas ex vicinitate cor
dis exiccat: ⁊ arterie et fundamēta pectoris simplr defico
cātur: siue ex mala cōplexione calida ⁊ sicca i. toto corpo
re: in qua pmanente siccitate pp̄t vsum calidoꝝ ⁊ frigidorū
i. frigiditatē mutat: ⁊ hūmiditas substantialis corpis
desiccāt. Fitq; quasi decrepitū corpus: fit pulsus durus
debilis paruꝝ. debilis: quia deficit ex tēpore lōgo virtus
paruus ex defectione virtutis in organis dilatādis durꝝ.
ex defectione et desiccatione totius corpis velox spissus
pp̄ter necessitatem refrigerij. Apostema calidū in ore sto
machi facit pulsum duruꝝ t̄betanosum spissū velocē ferri
nū qui ferrinus declarat. posterius t̄betanosum ex neruo
sitate debilem ex defectiōe virtutis: que defectio si plōga
tur facit pulsum tardū rarū. Apostema stomachi frigidū
pulsum facit durum ⁊ debilem ⁊ parū Timpanites pul
sus facit durum t̄betanosum spissum: durum ex siccitate:
spissum ex defectione virtutis.

De pulsu duro in pleuresi.

Pulsus duricies in pleuresi pernicioſa.
Arida materies: terreſtris: cruda p̄batur:
Solui difficilis: ex quo diſcuſſio morbi.
Protrahitur: vis opprimitur natura fatiſcit
Utique ſuccumbit longo laſſata duello.

¶ Quia cū poſſit fieri de ſanguine raro de flegmate ⁊ ſe
pe de colera p̄pter duriciē pulſus ⁊ ſpiſſitudinē ſiḡt q̄ ſit
pleureſis de colera: q̄ de hac materia facta piculoſio: ē p̄
pter mobilitatē materie ⁊ furioſitatē ⁊ facilē cōuerſio
nē in peripleumoniam p̄pter loci p̄mitatē. Significat
etiā dur⁹ pulſus nimia tēſionē organoz ex ariditate ⁊
multitudine materie vñ morbi p̄lixitas de defectione na
ture oſtenditur: ita dico ſi perſeueret in duricie.

¶ De ſignificationib⁹ pulſus mollis ſm naturam.

In pulſu cui molliciē natura miniſtrat.

Cordis ⁊ arterie pariter ſubſtātia mollis.

⁊ orpis inuitur craſſis hūida mēs muliebris

Cerea flexibilis pia blāda parūq; fidelis.

Aduena mollicies quā ſynthomaticus v̄get.

Impetus humores diſſoluit vaſa remollit.

¶ Sequitur de molli pulſu. Mollis itaq; ſm naturā ſi
gnificat humiditatem corpis molliciem organoz natu
ralē que ex humida craſſi cordis remolliuntur quantum
ad mores ſignificat muliebritatē animi mētem ceream ⁊
flexibilē: piam ⁊ infidelem. qđ totum ex humiditate con
tingit que maxime inter qualitates peior ⁊ peſſima ⁊ mu
tationi habilio: eſt. **¶** Aduena mollicies. Qz ſignificat
molliciem p̄ter naturā. Pulſus mollis p̄ter naturā
ſignificat humide nature alundantiam ⁊ eius diſſolutio
nem p̄ter naturā: vñ organa humectantur humectata re
molliuntur. Ex apoſtematib⁹ ergo flegmaticis maxime
ſi ſiāt in locis carnoſis ⁊ naturalr p̄uidis pulſus ſit mol

lis vñ in apoplexia ⁊ lytargia pulsus ē mollis: ⁊ ē tard⁹
rarus i diuersitate estuosus q: flegmatic⁹ humor in cere
bro abūdat ⁊ nascitur: vnde de mēbris alijs ad ipm tran
mittit. Ipsum quoq: cerebrū humidū est de natura: q: f
humores facti sunt ex multa humiditate: pulsus debilis
⁊ esse tard⁹ rar⁹ ex debilitate virtutis cū multa hūidita
te diuersitas est estuosa.

¶ De pleno pulsu ⁊ vacuo.
Eopia spiritū per plenū plena notatur.

Sanguis eluues vberima vasa replentis.

¶ Exequit de significationib⁹ qñti generis qd consistētie
organi ptinet. i. pleni ⁊ vacui. plen⁹ igit multitudinē san
guis cōcauitate cordis recepti figt: quo sanguie i fumū
⁊ vaporē resolutō mouetur cor ⁊ arterie mouētur. Et ta
lis apparet in patiētib⁹ synochū ⁊ synochā inflatiuā ⁊ la
boratib⁹ de repletionē humorū aquosoz. Et nota q ois
plen⁹ est latus cum ex eadem causa ptingat plenitudo ⁊
latitudo. s. ex abūdatia humiditatis. Sed sciēdū q si fleg
maticus humor nimis abūdet in corpore: ⁊ maxime extra
vasa paucificat sanguis. Ex sanguinis indigētia i vasis
ppter flegmatis multitudinē nō occurrit pulsus plen⁹.

¶ De vacuo pulsu

In vacuo vene sitiunt: vegetabilis aure.

Uis absorpta peritui fons sanguinis aret

Quem bibit ariditas peregrini lima caloris.

¶ Agit hic de significationib⁹ vacui qui p contrariū re
spōdet pleno: ⁊ contrarij significationib⁹ describitur. Vac
uus itaq: pulsus significat indigentiā sanguinis: psum
ptionem humiditatis: ⁊ defectionē spirituum vnde qñ di
giti applicātur sup arteriā statim arteria cedit compres
sioni: ⁊ nullā humiditatem interius clusam superius red
dit vel redūdat. Sed statim pulsus ppter inanitionem
sui organi quasi vacuus euanescit. Vacuus aut pulsus aut
est cum caliditate aut cū frigiditate. Si cū caliditate vea

bementi sūt euenire synthefim et ethicā. Si cum frigidi-
tate sūt extinctionē caloris naturalis: q̄ frigiditas instā-
tiam mortificationis: vacuus depditiōe spiritui et suba-
lis humiditatis denūciat. In lytargico etiā apparet vas
cuius q̄ exuberatur a flegmatico humore: humore rapto
superius. vñ fit lytargia et diminuto sanguine in venis p-
pter defectiōe digōnis ex multiplicatiōe alteriū humo-
ris in arterijs: pulsus vacuus occurrit nō hic agis fm na-
turā de pulsu vacuo: q̄ oīs vacuitas innaturalis ē cū fit
ex defectiōe humor et spiritui. ¶ In vacuo pulsu vene.
Que sunt vasa sanguinis. ¶ Sitiūt. i. inaniunt et desiccā-
tur ppter indigentia sanguinis et psumptionē. ¶ Elege-
tabilis. i. vitalis spūs cui est adiuuare et vegetare memo-
brum. ¶ Fons viui sanguinis. In quo q̄si quodā fonte
mēbra potant: humectant et recreant. ¶ Lima caloris. i.
eos et irritamentū incensiōis in humano corpe. Sicut em
per cotē ferrū acutū et p limā acutū et magis incisuiū red-
ditur: sic p siccitatē caloris innaturalis feruidior efficitur
q̄ appet in lignis aridis: que magis obediūt icēfioni q̄
si essent viridia. Febris ē q̄ fit de eo acutior: est q̄ illa que
de alio humore fit vñ hoc nō fit nisi per limā siccitatis.

¶ De calido pulsu et frigido.

Et calidus cuius mordax pinctura perurit.

Continue digitos: index est febris acute.

Si calidus digitos interuallariter vrens.

Interuallararis atq̄ induciosa vocatur.

Et ethice testis calidus vacuo sociatus.

¶ Exequitur de significatione sexti generis q̄ est cali-
dum et frigidū: et hoc silr ad p̄sistētiā organi p̄tinet cū duo
bus p̄cedētib. Calidū itaq̄ sūt caliditatē organi et distē-
perantiā spiritui et humoris fluēt in ipsis arterijs. Sed
pulsus calidū: aut est calidū a sanguine aut a colera: vñ ex
calore ifixo mēbris psumēte et bibēte sanguinē in venis.

¶ h

Si em̄ calidus est ex sanguine: d̄s cōcomitari plenitudo
mollicies magnitudo iter velocē ⁊ frequētem mediocri-
tas: plenitudo ex vasoz repletionē: mollicies ex sangui-
nis humiditate: magnitudo ex magna sanguinis resolu-
tiōe infumū ⁊ spm̄. Inter velocē et frequētem mediocri-
tas ex mediocri necessitate habende refrigeratiōis. Huius-
moditas nāq; sanguinis est: tēperamentū ardoris ⁊ in-
digentiā refrigerationis cōpescit sed si calidus ex colera
fit discernit per gracilitatē et duriciē: p̄ frequētiā ⁊ alio-
rum accidētia: que apparēt in corpore p̄comitantia. Si est
ex calore insito mēbus d̄s esse vacuitas: ⁊ ethica ⁊ primum.
significat. Item alia fit diuisio calidi pulsus. Nam calidus
alius continue calidus vrens ⁊ mordens in appositione
digitorū: ⁊ significat continuā. Alius interuallatiter ⁊ in-
terpollatiue: ⁊ sine punctione ⁊ mordicatione digitorum
et significat interpollatam.

De pulsu frigido.

Spirituū probat occasum viteq; lucernam.

Relat et extinguit gelidus spiramina cordis.

Exequitur de significationibus frigidi pulsus. Frigi-
dus significat extinctionē calidi naturalis: annullationē
spirituum mortificationis eminētiā. Non consulo q̄ meo
dicus stet circa egrotum quando apparet talis pulsus.
Tunc em̄ crux et luminaria et cinis et cilitiū ⁊ aqua bene-
dicta suū debēt habere locū. **Occasum.** Id est defectū.
Lucernā. Id est vitalē spm̄ q̄ est lucerna microcosmi.

Incipit tertia particula.

Esperare licet modicum tiruncula clio.

Dulcebris istaurat fessas recreatio vires

Jam satis est: nūc tolle moras: succinge regressus.

Accipe: sed caueas pedibus ne scandala fiant.

Deuius est calor: et milia multa supersunt.

Excubat interius forsam clandestinus hostis.

Inuidie celebrata lues: furmicula fame.
Pessima pro puris spargens zizania granis.
Ut sit processus securior: et tibi parcat.
Inuidus et fatui veteris ludibria vulgi.
Verba musandino maneant condita sapore.
Omnibus equiuoci titulum petende salerni.
Presulis alfani claro signata sigillo.

Aggregitur auctor: noster tertiā distinctionē sui operis: in qua erequit de significationibus aliorū genēz et ponit distinctiones eorū quorūdam: quas in secunda partitione nō posuerat. **P**remittit autē p̄longū in quo musas suā alloquit: eāq; ex p̄nti opere fatigatā iuitat ad recreationē q̄etis. **T**rimula. **A**dest rudis et nouella. **E**am satis est. Sed q; requies diuturna parit desidiā et eneruat vigorē: statim iubet eā interrūpere quietē añq̄ opus inceptum aggrediat̄. **M**he scandala. **A**dest cū pedes intendas et veharis pedibus metricē orationis caueas ne aliq̄d offendiculū pedibus tuis occurrat. **M**ilia m̄ta sup̄sūt. **A**dest miliaria m̄ta restāt ad p̄gēdū. i. diuersa, capitula et diuersę regule que restāt tandē de generib; pulsum: per quas regulas quasi p̄ certā viā et semitā peragere debz intellectus tractātis. **E**xubat. **H**ic auctor noster mouet musam suā q̄ sibi caueat ab adulatoribus et detractoribus: qui bene dicta aliorū dēte canino et satyrico corrodēt: et que scire nō possunt vel facere quadā malignitate animi defraudāt: et laudes aliorū in se infundata tituli mutatione conuertunt: spargūt semināt nigellā, inuidie: et zizaniā detractiōis: vbi deberēt seminare precium laudis et fauoris. **M**usandino sapore. **A**dest sapidis et sententiosis auctoritatibus Petri musandini q̄ fuit patronus et supremus opifex huius facultatis: qui alium non habuit patrem nec habiturus est sequentem. **E**quiuoci salerni. **S**alernū equiuocum est ad ciuitatē

tem et ad magistrū huius artis preceptorem. ¶ **A**lfani.
Idest illius summi magistri et vnici in phisicali scientia.
¶ **P**resulis. Idest archipresulis salernitani tātis cōsilia
patronis potest malignis hostibus obuiare.

¶ **D**e significationibus frequentis et rari pulsus.

Qui recolit replicatq; suum sepissimum ictum.

Ex vi contrahitur fragili fortiq; calore

Cordis ad oprius vapor vt possit recreari.

Sufficiens possit spiramine mulcebris aure.

Ne simul huic detur quantum sibi competit aer.

Ais opressa negat: igitur perplexa rependit.

Multiplici numero quod iam formauit in vno.

Crebraq; defectum quanti repetitio pensat.

¶ **E**xequit auctor noster de significationib; alioꝝ gene
rū que restāt sex p̄dictis. Et primo expedit significatio
nes frequentis et rari pulsus: qđ est sextū genꝝ: et ppendit
ex tpe quietis: qđ est inter duas diastoles: sicut in prima
partitione dictū est. Frequēs itaq; pulsus sigt fortitudi
nem et vebementiā extranei caloris et innaturalis: et debi
litate et afflictione virtutis: q; fortis est calor: et multa in
diget aeris attractione et refrigeratione. vnde multa in
stat necessitas humide refrigerationis: et euentationis
ad temperamentum feruoris. Si virtus debilis et afflicta
non potest sufficienter aeris quantitatem vno ictu attra
here quantus expedit necessitas arboris: ergo necesse est
q; numerosa et frequēti actione restauretur et suppleatur
quod defecit in quantitate vnius attractiōis et ideo cau
sis predictis concurrentibus. i. forti calore et debili virtus
te frequens accidit pulsus. Si vero fortis virtus cum for
ti calore concurrat iuxta necessitates ardoris fortis virt
trahet sufficientē aeris quātitate: et tūc non fit frequens
pulsus. S; inter raritate et frequentia mediocris. ¶ **S**e

pissimus. Id est sepiissime iterans motionē. ¶ Adoptivus vapor. Id est calor extraneus et innaturalis, quem cor adoptat illata sibi violentia ex febre vel exercitio vel apostemate vel quacunque compressionē vel immutatione. ¶ Dulcebris aure. Id est aeris cuius attractione interiora demulcentur. ¶ Quod iam formavit in vno. Id est in quantitate et attractione.

¶ De significationibus rari pulsus.

Debilis in raro calor est: infirmaque virtus.

¶ Ostendit causas et significationes rari pulsus. et dicit quod rarus pulsus signat debilitatem caloris et infirmitatem virtutis quod debilis est calor: non restat multa necessitas aeris attrahendi in multa refrigeratione. ¶ Virtus etiam quous infirma sit iuxta debilitatem caloris aerem potest sufficere administrare ad temperandum una attractione. Sed contrarium invenitur in pantegni. Dicit enim. Constamus rari pulsus fieri ex virtute debili et forti calore. Et Philaretus dicit quod rarus pulsus fit ex debili calore et infirmiori virtute. Solutio dubij est. quod dicit constantinus rari pulsus fieri ex debili virtute et calore forti: hoc dicit respectu quorundam sanorum corporum que sunt frigida disponuntur complexionem: et quod debilitate caloris modica esset refrigeratione. Et virtus corporum cum sit fortis: quod sana sunt corpora et nulla egritudine oppressa uno ictu possunt sufficere attrahere quod calorem debilem possit refrigerare unde in eis fit rarus pulsus. quod autem dicit. Philaretus rari pulsus fieri ex debili calore et infirma virtute hoc dicit fieri gratia egrorum corporum. In febrile enim rarus pulsus signat maximum virtutis operative impedimentum quod extinctionem caloris naturalis ex consumptione humiditatis et annulatione spirituum. Unde si in laborante acuta febre precedente pulsu multum veloxi frequenti et magno nulla facta determinatione subito appareat pulsus rarus sine alienatione mentis patientis significat mortem.

De incidēti ⁊ decidēti pulsu.
Motibus incidui pulsus virtus reparatur.
Captiuata salus sit libera languida fortis.
Debilis instaurat vires oppressa resurgit.
Vita reformatur victo synthomate morbus.
Expulsat capto brauio natura triumphat.
At per deciduū vite iam vespere facto.
Uergit in occasum splēdor vegetabilis aure.
Eneruata perit virtus parceq; trahenti.
Atrops insultat vt vite sincopet vsum.

Hic auctor agit de octauo genere pulsus qđ incidēs ⁊ decidens dicitur: cuius significationes ostēdit. Incidens itaq; pulsus attēditur p̄ collationē ⁊ cōparationē morarū ad moras: occultarū ad aptas fortiū ad debiles: debiliū ad fortes. Aperta mora dicitur q̄ facit pulsus i dilatatione. Occulta que facit in cōstrictione. In cōparatione ergo more dilatatiōis ad morē cōstrictionis incidu? vel decidu? dicitur. Itā si breuior sit mora cōstrictionis ⁊ maior sit mora dilatationis dicitur pulsus icidu?. Si v̄o breuior sit mora dilatationis ⁊ maior sit mora cōstrictionis q̄ est inter duas diastoles. tunc dicitur deciduus. Si autē equaliter sit inter duas moras erit pulsus mediū inter decidentem ⁊ incidentem. Potest etiam hic pulsus attendi p̄ collationem ⁊ cōparationē plurius morarū ad moras p̄ multos pulsus cōsequentes ⁊ succedentes. Itā incidentia quādoq; habent locū in vno pulsu: quādoq; in pluribus. In vno vt si fiat comparatio pluriū morarū ⁊ cōstrictionum ⁊ dilatationū sibi per multos pulsus succedentium. Si ergo cōtingat qđ pulsus cōtinuet q̄ncq; percussiones fortes ⁊ sexta decurrat debilis vel aliquantulum deficiens: ⁊ postea succedant decem fortes ⁊ sequatur vndecima debilis. ⁊ postea occurrant viginti fortes:

et sequatur vigintina debilis vel deficiens. et sic procedat
pullus multiplicando percussione fortes quousque debiles
propterea non appareant. talis pulsus dicitur incidens: et si-
gnificat confortationem virtutis et conualescentiam et plenariam
crisim futuram. Similiter decidens duobus modis, po-
test intelligi ut dictum est de incidenti: aut in vno pulsu: aut
in pluribus: quomodo in vno dictum: quomodo in pluribus
fieri debeat. sic constat: quoniam si precedant decem fortes
percussiones: et sequatur undecim debiles: et post sequatur
sex fortes et septem debiles post quattuor fortes et quique de-
biles. et post tres fortes et quattuor debiles. et ita paulatim
quousque multiplicatis debilibus fortes euanescent percus-
siones: tunc talis pulsus dicitur esse decidens. id est propter mino-
rationem sui a notitia nostri sensus cadens. Et nota quod pul-
sus incidens comprehendit caudam soricinam reformatiuam. De-
cidens vero continere potest caudam soricinam finitiuam. Attende
quod per decidente vel deficiente pulsu accidente in die critico
mortis hora potest distinguere. Et per incidente hora conualescen-
tie potest signari. Ponatur ergo quod aliquis infirmus pulsus ha-
beat decidente. utrum debeat euadere ab illa egritudine: sic
cognosces. Computandum est ergo a prima defectione pulsus
usque ad secundam: et in qua hora diei fiat et contingit quot
ictus in prima deficientia et quot in secunda verbi gratia:
inter primam et secundam: fortes tibi occurrant triginta per-
cussiones in hora diei tertia. Sed cum sit molestum te
semper ibi esse et computare numerum: alia die eadem ho-
ra venias et numera percussiones eiusdem pulsus inter
vnum deficiente et alium. Et si modo deficientem inue-
neris in undecima percussione. Et si quindecim percus-
siones fortes amisisti cum prius haberes triginta signum
est quod transactis alijs horis alias quindecim percussiones
amittet. Et in eadem hora morietur. Eodem modo de in-
cidenti facere poteris et crisis ad bonum futura designa-
tur. Si quis habeat pulsum deciduum computa a primo in

cidenti et aliquantulum fortiori usque ad scdm incidentem in qua
hora hoc fiat: et quot percussiones sint inter primum pulsus
incidentem et secundum aliquantulum fortiorē. verbi gratia. si
inter primum et secundum incidentes triginta tibi occurrat per-
cussiones in hora diei huius tertia fiat post in secunda
die eadem hora veniens computa sicut in prima die si inter pri-
mum incidentem et secundum inuenis quindecim motiones: inue-
nisti incidentem: ita procedendo poteris pronosticari crism fu-
turam sive magnam et parvam horam et horarum et ictuum computa-
tionem. ¶ Incidui. Id est incidentis. ¶ Accepto braui-
o. Assecuto premio corone propter debilitatem egritudinis.
¶ Per decidui. Id est decidetes. Littera plana est.
¶ De equali et inequali pulsu:
ordinato et inordinato.

Iuxta bono pias bona fit mala iuxta sinistro.
Contrahit adiuncte copaginis emula formam.
Imparitas reprobanda boni laudanda sinistri.
Illam tibi propositis que sunt optanda duobus.
Elige quod fixum stabili bonitate moratur.
Ex tibi propositis que sunt fugienda duobus.
Elige mobilius: fuge quod constantius extat.
Qualibet in specie pulsus paritas reperiri.
Imparitasve potest sed non equaliter equum.
Unica solius facit obseruantia pulsum.
Si magnus se continet: propriumque tenorem.
Seruet: inoffensum cadit a plena paritate.
Cum species aliena subit: non dicitur equus.
Simpliciter: sed in hoc: cum non sit in omnibus equus.
¶ Octo generibus assignatis et eorum accidentibus exeo-
cutis et expeditis agit de duobus extremis generibus
que accidentia sunt et principalibus predictis adiuncta

sunt: scz de equali et inequali: ordinato et inordinato. nec
tamen de ordinato et inordinato agitur nisi fm distinc
tionem suarum specierum et partium. Est itaq; pulsus
equalis cuius percussiones vniformē et consimilē habēt
rationem: et vniformiter occurrunt in digitorum extre
mitatibus: vt si percussiones sint magne et in magnitu
dine equales: non parue: non rare: non spisse: nō debiles
nec in aliquo diuerse. Et iste pulsus equalis dicitur abso
lute. Inequalis autem est cuius percussiones diuersanē
siue sit in motu vt modo sit spissus: modo velox: modo
tardus: siue in quantitate dilatationis vt modo sit ma
gnus modo paru: siue in virtute vt modo sit fortis mo
do debilis. ¶ Sicut autem quidam est equalis pulsus
absolute seruans equalitatem in omnibus. ita quidam
est inequalis absolutam seruans inequalitatem in omni
bus percussionibus. Et est quidā inequalis in quātitate
qualitate: in alijs tñ diuersaf: et ille inequalis dicit: sed in
aliquo equalis nūcupatur. ¶ Et nota q ois equalitas
in bono est bona: in malo mala. Et inequalitas in malo
bona est: et pāc diuersitatē fm diuisionē aucto: insinuat
at in capitulo presenti. hec diuisio nō tñ habet locum in
cōsideratione pulsū: sed circa meditullii venaz. ¶ Pa
ritas. Id est equalitas. ¶ Sinistro. Cum sinistris et mas
lis differētijs. ¶ Imparitas. Id est inequalis.

¶ Sequitur de pulsū qui dicitur cauda rector
natiua: et de eo qui dicitur cauda finitiua.

Cauda rector natiua primo mollescit in ictum.
In reliquo languet fit tertia motio leuis.
Iudicio sensus se quarta magis manifestat.
Quinta viget valido firmatur sexta vigore.
De tenebris sensus: et de languoris ab ipso.
Repit in excessum gradualī tramite pergens.
Hoc pulsū solitos natura reciprocāt ictus.

Finitiva suos motus orditur ab alto.
 Sensim deprimitur: declinat: mollificatur.
 Et de propatulo sensus se mergat in imo.
 Hic vicinantis affert preludia mortis.

Hic agit de speciebus inequalis pulsus et inordinati
 cuius multe sunt species: scz cauda soricina finitiua et cau
 da retornatiua: caprizans: martellinus: romosus: fluctu
 ans: spamosus: ptificus: formicans: vermiculosus: sorin?
 Prius exequitur de cauda soricina finitiua et retornati
 ua: que licz possint esse spēs ordinati et equalis: sub ines
 quali tamen et inordinato continentur: qz qñqz cauda so
 ricina finitiua et retornatiua pcedunt in percussionibus
 fm ordinatā inequalitatem: et qñqz fm ordinatā ubi nāqz
 est perturbatio nature tanta vix ad plenū consequentis
 ineqlitatis ordinatio pōt seruari. Constatinus tñ in pā
 tegni has spēs ordinat sub ordinato et eqli est ergo pul
 sus cauda retornatiua quasi ab occultis et quasi ab insen
 sibilibus percussionibus incipiēs paulatim graduali tra
 mite fm ordinatū modum maiorādo pcedit de minimis
 ad paruas de paruis ad aliquātulū apertas de aliquātu
 lum apertis ad magnis manifestas: et ita cōtinuatim et
 ordinatim procedit quousqz se recipiat in fortes motio
 nes. Dicitur aut hic pulsus cauda retornatiua cauda so
 ricina: qz sicut cauda soricis in finali extremitate que ab
 aiali corpore remotior est incipit a nimia gracilitate et cō
 tinuatim pcedit fm grossitudinē et maiortatē corpulen
 tie: quousqz attingat corpus aialis. Sic et iste pulsus ra
 tione similitudinis maiorādo pcedit paulatim de debili
 bus ad minus debiles: et de minus debilibus ad aliquan
 tulū fortes: de fortibus ad fortiores percussiones. Cau
 da soricina finitiua per cōtrarium pōt intelligi: qz a for
 tioribus incipiens p minus fortes trāsit: tertio p debiles
 quarto p debiliores: tandē ab eo descēdit p gradū debili
 tatis q nō sentit: et hoc assimilat caude soricine finitiue.

Mā cauda foricina finitiua a parte aīali inserta gracissī
or est: et paulatim graciliendo procedit vsq; ad finē. Lau
da reuolutiua significat confortationē nature salutis re
uersionē. Finitiua prenuncia est mortis.

¶ De consolatione medici cum eger moritur.

Collectis fage sarcinulis opifex medicine.

Nil impensa valent tua: nil suffragia prosunt.

Damna resarciri nequeūt iam morte propinqua.

Atropos excludit lachesis: vitalia rumpit.

Stamina dissoluit gumphos vitamq; relegat.

Salua tibi maneat frontis verecundia vultum.

Extēre ne pariat tibi mors vicina pudorem.

Mortiferos tua preueniat sententia casus.

Officium vatis retinens nomenq; prophete.

Non semper sanat medicus rhetor ve perorat.

Sed tamen officium concludit sine supremo.

Singula que debet si contingentia seruet.

Vitam victuro vel si mortem morituro.

Iudicio dictet stabili que culpa medentis.

Officium commune durum curatio morbi.

Actio communis vix consumatur ab vno.

¶ Quia forte medicus ppter mortem egri preminentes
desperaret et de vita sua timeret credens sibi ab amicis
suis imputari: ideo auctor ipsum consolatur: et amicos
eius corroboret et firmat: ostendens, q non sit timen
dum. et cum prenucliauerit mortem egri potius sibi co
pulabit gloriam et honorem q̄ pudoris ambitionem: et
loco prophete inter homines reputabitur: quia moritur
ri solis pronosticis.

¶ De pulsu caprisante.

Descensu saltum geminat caprinus ab vno.

Mox caput saliens: que bis prius aera pulsat.
 Quod semel in terram querat defigere cursum.
 Cedit in hac specie progressio prima secunde.
 Si species talis genesi dictate resultant.
 Hoc signo vasis substantia dura rebellis.
 Aure vitalis vis imbecilla notatur.
 Sensus hebes ferrino preceps turbatio mentis.
 Quod multis resoluta modis ut verba moueret
 Mentis conceptum mutilata voce resoluit.
 Si caprinus erit sine lege vel ordine pulsus.
 In causa est mixtura mali: diuersa dieta.
 Dissona materies: resolutio multa vaporis.
 ¶ In hoc capitulo diffinit auctor: quid sit pulsus caprizans et eius significationem exponit. Est enim caprizans qui incipiens a velocitate ante digitorum percussione videtur cadere et post mouetur incompleta dilatatione ad similitudinem caprioli caprizans dicitur. Cum enim capriolus incipiat esse velox in saltu quasi saltum videtur facere in aerem et post in complendo cursu: et complendo saltu est velocissimus. Talis vero pulsus antequam regrediat in centrum duas habet dilatationes primam minores secundam maiorem: sicut etiam facit capra saliens in aere que prius extollit vna vice pedes: deinde alia vice iterum se extollit antequam in terra ponat vestigium. Caprizans itaque pulsus: alius est secundum naturam: alius preter naturam que autem sunt significationes naturales et que non naturales: auctor in hoc capitulo exprimit.
 ¶ De martellino pulsu.
 Cum ferit incudem bis malleus: et resilere.
 Cogitur obiecti massa suadente metalli.
 Et sit diuiduus: in se tamen vnicus ictus.

Sic resilit duro membri concussa rigore.
Et digitos species sic martellina retendit.
Nec credit in centrum donec gemiauerit ictum.
Ex quo natiuo signatur spiritus igneus
Eos sitcū discorū mētis p̄sumptio fastus
In febre continua martellino dominante.
Laumate febrili cordis depascitur humor.

C Sequitur de martellino: qz martello. dicit. Sicut em̄
percuſſio martelli supra incudez in sequētes cadit percuſ
ſiones plures ppter percussione[m] martelli ex duricie in
cudis: sic etiā martellinus pulsus in dilatatiōe sua ante
q̄ ad centriū regrediat̄ ex percussione spiritus: et organi du
ricie his digitos pcutere videt̄: et sūt q̄si dilatatiōes due
sed p̄cedēs est maior, secūda minor. Sed in captizate se
quēs ascensio maior est p̄cedēte. Martellinus pulsus ex
duricie substātie organi p̄tigit: et hoc ppter sup̄abūdiā
spūs quo spū mouetur arteria et p̄e duricie ipsius spūs
re percussus rursus mouetur: et facit secūda[m] ascensionem
vnde dicit. Philaretus q̄ martellinus siue bis pulsans
currente violenter spiritu in secūda[m] venit percussione[m]:
vt in incude venit malleus. Et est differentia inter capti
zantem et martellinum quia in captizate non repcutitur
spiritus vt in martellino: sed ante digitorū percussione[m]
quasi cadere videtur: et post incompleta dilatatione vehe
menter citat̄. Martellinus itaq; pulsus si sit fin naturā
significat contumaciā cordis et pertinentiā mētis ex sicci
tate et supbia ex abūdiātia spiritus. Si autē fiat p̄ter na
turā significat successione[m] cordis et hūmoris defectio
nem: sicut in acutis contingit.

C De ramoso pulsu.

Inditur in ramos ramosus et organa motu.
Quadrifido feriēs digitos percurrit in imo.

Discolor in pulsu sicut confusa resistit.
 Uox clitare fidibus vno simil' ordine tactis.
 Hec species crassis imperio suadete figurat.
 Mobile ppositu cordis mutabile votum.
 Si talis cogente mali synthomate fiat.
 Morbi materies sit dissona causa repugnans.
 Militat ex equo virtus synthoma retundit
 Vita reformatur nutrit natura resurgit.
 Expirante mali nebula redit aura salutis
Chic ponit ramosi pulsus diffinitiones et significatio-
 nes eius ostendit. Est itaque ramosus pulsus qui primis digi-
 tis tangentis apparet alio modo: et reliquis digitis ap-
 paret inequalis: ut si appareat vni digitorum velox: alij tar-
 dus vni spissus: alij ramosus vni fortis alteri debilis: vni
 spissus: alij ramosus: vni fortis: alteri debilis vni incidu-
 et aptus alteri deciduus et occultus. Et attendit secundum quanti-
 tatem motus aut motus virtutis et secundum motionis numerum.
 Illud enim potest variari iste pulsus secundum magnitudinem. Im-
 possibile enim est quod sub vno digito in eadem parte organi sit ma-
 gnus et in alio digito vel in alio in paruum mutetur in eadem
 percussione: aut in eadem percussione fiat paruum et etiam magnus
 Magnus enim ex necessitate quattuor digitos transiit. Si
 minus ramosus non potest attendi secundum varietatem latitudinis aut
 stricture: caliditatis aut frigiditatis: duricie aut mollicie:
 vacuitatis aut plenitudinis. Illudque enim in eadem percussio-
 ne potest attendi pulsus in diuersis digitis: ramosus: latus
 et strictus: calidus et frigidus: mollis in quibusdam: durus
 in alijs: vacuus in vno: plenus in alio: et si quis prorsus et ma-
 gnus secundum velocitatem: tarditatem: debilitatem: et fortitu-
 dinem: raritatem et frequentiam potest considerari. **R**amosus
 alius secundum naturam alius preter naturam. Secundum na-
 turam factus cordis mutabilitates significat. Preter natura-
 ram factus in acutis febribus humorum significat con-

t rarietatem: nature cōualeſcentiam ex parte ſignificat: et
ex parte vite laborem: et finem morbi declarat. Pulsus
ramoſus ſm Philaretū h3 fieri ex aliq̃ ſupfluitate in cō
cavitate arterie contenta q̃ adueniēti ſpiritui reſiſtit. vñ
tota arteria propter reſiſtentiā ſupfluitatis adueniētis
ſpūs. nō poteſt totaliter dilatari. S3 mot⁹ cordis et mo
tus ſpūs trāſſerēt deorſum et ſiniſtroſus ac ſi eſſent diuer
ſificati. His determinatis lra clareſcit per ſe ſm diuerſi
tatis caſdē teſte. Conſtātino in pantegni. Cauda ſorici
nam et pulſum inclinatū licet inuenire. Cauda ſoricina in
diuerſis digitis inuenitur: cū pulſus ab vno digito attin
gētī brachiū eſt groſſus: ſub digito ſcdo ē minor: ſub ter
tio eſt paru⁹: ſub quarto eſt minimus. Similiter hec cau
da inforti et debiliveloci et tardo pōt intelligi. S3 hec cau
da ſoricina differt ab alia de q̃ ſuperi⁹ cū ipſo auctore per
tractauim⁹. Inclinat⁹ autē pulſus attēdit ſm diuerſita
tem percuſſionū ſub quattuor digitis: vt ſi ſub duobus
digitis medijs groſſus. et ſub oſtobus extremis ſubtilis:
aut in medijs aperit⁹: in extremis occult⁹. apparet autē
ſurſus extremitas deorſum inclinari ex defectu virtutis
ſubſtātiā organi ex parte brachij leuare nequeūtis cauſa
arterie grauitatis in extremitate intra manum ex defe
ctione ſola ē virtutis illic vix peruenientis. Inclinator
ſimiliter de forti et veloci et tardo eſt intelligendum.
Et ille inclinatus pulſus et cauda ſoricina predicta: ſub
ramoſo pulſu comprehendī poſſunt. Mā ramoſi pulſus
poſſunt eſſe multe ſpecies. Sub eadem etiam ſpecie con
tinetur ſerrinus de quo dicitur in ſequētibus. Qui autē
ſub vno digito mouetur ſub tribus eſt quietus. aut ſub
duobus primis mouetur ſub alijs quieſcit. aut ſub vno
fortis: ſub altero debilis: ſub tertio debilior: ſub quarto
debiliſſimus: ita q̃ non ſentitur. Et hoc eſt q̃ pulſus
dictus cauda ſoricina poſſet intelligi quando grada
tim debilitando procedit de primo digito ad ſecundum

¶

de secundo ad tertium de tertio ad quartū. Sed hic non gradatim pcedit in debilitate per quartum digitum: vt si ab vno moueatur: sub alijs quiescat: aut sub duobus primis moueatur: sub alijs non: dicendus est ferrinus dicitur autē a ferra: qz ferre dentibus assimilatur.

¶ De fluctuante pulsu:

Vasa procellosus enormi concutit ictu.

Fluctuat: exundat: fremit: estuat: z digitales.

Ventriculos sibi cōpressos lateraliter ambit.

Pars infra z sursum: pars retro z ante mouet.

Inde pbes subitum mentis cordisqz tumultū.

Sanguinis vndantis turbato in corpore motū.

¶ In hoc capitulo agit de procelloso pulsu siue estuoso. Et constantiam quam. Philaretus fluctuationē appellat prosequitur: z ostendit quid sit fluctuans pulsus: z quid habeat significare. Estuosus pulsus est cum organi pars auriculari digito superposito superior ante mouetur: sub altero digito inferior z tardius. Pars autē organi dextro: sum z sinistro: sum sentitur moueri: quedam pars late quedam pars stricte: vt videmus in tempestate maris. Fluctuans igit pulsus habet fieri ex abundantia aquosi humoris infundentis corpus arterie magis q̄ debeat vnde spiritus in arterijs generatus aquosum humorem in arterijs existentē mouet magis in vno loco arterie q̄ in alio. z ideo quasi quedā inundationes siue per flatus per pulsus sensui subiacent: z ideo pulsus fluctuans dicitur. Tali pulsus solet reperiri in quadā specie ydropisis que anasarca dicitur idest equalis resolutio carniū. **¶** Significat pulsus iste quādoqz mētis perturbationem aut iram subitā: aut tristitia: aut humoris subitam perturbationem.

¶ De spasmoso pulsu.

Spasmosus vacuus tensi quoque more rigescit.

Suniculi:ptificis famulatur: et extenuatis.

Soporis humorem depascit.sorbet inanis.

Plenior occurrit species spasmosa replentur.

Organa:reumaticus nervis infunditur humor.

Venia motiuo viduantur membra vigore.

Chic exequit de spasmoso pulsu qui aliter ptificus appellatur et eius significationes exponit tam ptifici quam spasmosi: de repletionem prouenientis. **C**Spasmosus itaque et ptificus habet fieri carne consumpta et deficcata per calorem febrilem.vnde non habet arterias: nisi collocetur ad modum chorde tense et tenditur:vnde digitis compressa transfertur a dextra et sinistra.vnde videtur spasmosus et ramosus idem esse . sed differunt propter causas differentes: quia in ramoso corpus arterie diffunditur: sed in spasmoso nervus tenditur: et multum diriciei sentitur.vnde dicitur spasmosus propter tensionem nervi vel arterie.vel quia spasmus futurum significat. In ramoso autem non sit talis tentio quemadmodum in spasmoso Spasmosus itaque significat deficcationem corporis . et consumptionem humorum:indurationem arteriarum et nimiam deficcationem. Et significat spasmus de inanitione.est autem quidam spasmosus de repletionem humorum.vnde arteria sentitur multum turgida.

CDe formicante et vermiculoso pulsu.

Sunt gemini pulsus formicans vermiculosus.

Estiuis potius in febribus et peracutis.

Mortis precones fidei:referantque sepulchra.

In febre formicans:pulsu vermiculante verendus.

Non redit ad melius:sed vitam morte soporat.

Sepius has specie excepto caumate febris.

(Non vigere necis discrimine)syncopis infert.

P 9

Thic agit auctor commixtū de duabus speciebus inordinati pulsus. scilicet vermiculoso et formicāte vermiculosus more estuantis mouetur: sed estuans maior est et fortior vermiculosus minor et debilio: tamē velocior et spissior est: quia huius causa virtus est defecta. et dicitur vermiculosus. quia sentitur sub digitis ut vermiū motus. Et formiculosus mouet sicut vermiculosus. Sed formiculosus minor est et defectior et spicior. Quis em̄ ei? virtus omnino est ablata et defecta dicitur formiculosus. quia sicut formice sub digito sentiuntur sicut itaq; formica minorem habet motū q̄ vermis: sic et formicans pulsus minor est: et defectum significat plus q̄ vermiculosus: cū ei? motus sit minimus sicut motus formice minor est motib? aliorū animalium: sed pulsus aliquis deficit vsq; in fornicationē: et hoc fit ex synthomate acute febris et ex consumptione spiritū omnino de priuād? est vita patiens. Si nō deficiat vsq; in vermiculosum et ibi maneat et nō p̄grediat ad formicantē nō moris omnino. Et nota q̄ ante formiculosum necessario venit vermiculosus si de fornicāte fiat regressus in vermiculosum bonus est. sed si de vermiculoso fiat descensus in formiculosus est malū signū. Formicās et vermiculosus quādoq; fiunt ex subita dissolutione virtutis sicut p̄pter multā inanitionē sanguinis: ut in fluxu p̄ emoroidas: vel a narib? v̄l a vētris immoderato fluxu vel mēstruorū in mulierib? vnde patiens ex tāta virtutis cōsumptione vel dissolutione propter defectum spirituum: et nutrimenti subtractionē syncopare cogitur: et pulsus habet formicantem vel vermiculosum. De tali autem pulsu non est desperandum: quia ex tali causa habet cōtingere. Videmus quādoq; multos syncopizātes: in quibus nec flatum nec pulsum perpendimus: qui tamen per assumptionem aque frigide et cōfortatione ex aromaticis ad priore statū regrediuntur. De pulsu ergo ex tali causa mutato nō d̄s desperare medicus: nec morti patientē ad

iudicare. Galienus namq[ue] exemplum ponit de quadam muliere habente suffocationem matricis: in qua nullus sentiebatur pulsus cuius ori lane flocculum apposuit subtiliter carpinat[um] vel carminat[um]: et lana aliquantulum cōmota et calefacta ex anhelitu eius cognouit eam adhuc viuere: et post operam suam adhibendo eam ad sanitatē conuertit. Quod si pulsus formicās et vermiculosus fiat in corporibus defectis et desiccatis ex febribus acutis: non propter immutationem nature subitam: tunc desperandum est et per talem pulsum sententia mortis diffinienda est.

¶ Sequitur de pulsu ferrino.

Occurrit: digito species ferrina p[ri]ori.

Debilis in reliquo fit languida nulla sequenti

Hic trahit a serra conata vocabula pulsus.

Eius cum p[ri]mis incisio dentibus acta.

Est grauis in reliquis grauior funesta supremis:

Corporis hoc pulsu fatalis serra vigorem.

Amputat et vitam nubes letalis obzumbat.

¶ Hic agit auctor de pulsu ferrino qui diuersis modis intelligi potest. Nam quandoq[ue] sub vno digito mouet[ur]: sub tribus est quietus aut sub duobus p[ri]mis mouetur: sub alijs quiescit: aut sub vno fortis: sub alio debilis sub tertio velox: sub quarto tardus. Serrinus autem notatur a serra: quia dētib[us] ferre assimilatur: quādo inequalem facit incisionē ⁊ p[er] hoc clauditur ferrinus. Serrin[us] pulsus sub quibusdā speciebus p[re]dictor[um] pulsum pōt[est] contineri. Sit autem ferrinus quandoq[ue] vt in primo digito sentiat[ur] debilis: in secundo quasi deficiens. In tertio omnino non sentitur p[er]m[odum] autem banc estimationem quedā cauda soricina finitiua erit pulsus ferrinus.

¶ Hic auctor musam suam alloquitur vt sigillet opus de pulsibus.

¶ iij

Fige tuo metas operi: sat prata biberunt.
 Semina luxuriant: prius arida terra colono.
 Plenus arridet pingui letamiue gaudens.
 Et fructus nobis exponens diuite vena.
 Jam sterilem cultum phylareti fomeris horret.

Registrum.

A B C D E F

G H I K L M

N O P omnes sunt qua

terni: dempto Q qui est duernus.

Die finis imponitur tractatulo de cognoscendis vis
 nis et pulsu peritissimi magistri Egidij cum expositio
 ne et commento magistri Gentilis de fulgineo summa
 cum diligentia pluribus in locis castigatus. Impressus
 Lugd. per Jacobum myt. Anno Millesimo quingentesi
 mo decimoquinto. Die vero. iij. Octobris.

not placet hoc
 alio loco bat
 etiam in vobis hoc

I was ouerwhelmed wodes. Summe dayes I was
Sette in yowre. Kuga fogam.
My heed curleth. Caput meum crispat.
The dayes belonge in somer. Dies sunt tradi estate.
The dayes be hoit in wynter. Dies sūt beloces i hyeme
The dayes were long. Dies crescunt / lux protrahitur.
I eate browne bredde. Vescō atro pane.
My clothes be blacke. Vestimenta mea sunt pulla.
He hath all the maners of a gentylman.
Unto mores nobilitatis habet.
I wolokest on me as thou woldest eate me.
Quomo dukes me respicis.
He dyed sodenly. Moris hoīem improviso occupauit.
I am about. Vato : Cono : Nitro : Nitro.
He hath layed watche for me. Parauit mihi incidiās.